

บทที่ 5

โรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

โรงเรียนโอบอุ้น

ตอนที่ 1 การบรรยายข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความเป็นมา

ครูชายเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนโอบอุ้น และเป็นเจ้าของโรงเรียนโอบอุ้น เดิมที่ตั้งของโรงเรียนโอบอุ้นปัจจุบันเคยเป็นโรงเรียนมาก่อน ตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 7 เมื่อ พ.ศ. 2487 ดำเนินการรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ด้วยความหวังที่จะให้เด็กที่ไม่มีที่เรียนในภาวะสงครามโลกได้เรียนหนังสือใกล้บ้าน จึงได้ตั้งโรงเรียนหลังเล็กๆ ให้เด็กนักเรียนได้เรียนหนังสือ ให้ได้ใช้ชีวิต ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ให้เด็กเรียนภาษาต่างประเทศและฝึกมารยาทงามอย่างไทย ในครั้งนั้นโรงเรียนยังได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง ฝากลูกหลานที่มีอายุก่อนเกณฑ์ประถมศึกษาให้เข้ามาอยู่ในการอบรมจำนวนมาก เป็นเด็กที่มีอายุประมาณ 3-6 ปี มีการสร้างเรือนไม้ยาว ใช้ทั้งเป็นสถานที่เรียน กิน นอน เล่น โรงเรียนได้ดำเนินการเรื่อยมาจน 30 ปีต่อมา คุณอาของครูชายมีตำแหน่งเป็นครูใหญ่ของโรงเรียน และมีเพื่อนคุณอา ซึ่งมีประสบการณ์การฝึกหัดครูมาจากต่างประเทศ ได้มาเปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ตอนนั้นครูชายมีอายุประมาณ 12-13 ปี มีโอกาสในการช่วยเตรียมห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก ซึ่งบรรยากาศในช่วงเวลานั้นทำให้ครูชายเกิดแรงบันดาลใจที่งานแบบนี้เป็นงานท้าทาย เนื่องจากได้มีโอกาสเห็นเพื่อนคุณอาผู้เป็นครูสอนเด็กนักเรียนด้วยความตั้งมั่นและมีเมตตาสูง สามารถคุมชั้นเรียน และได้ข้อคิดว่า การเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างให้พร้อมเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับเด็ก ทำให้ครูชายรู้สึกศรัทธาในอาชีพครูเป็นอย่างมาก บรรยากาศในการเตรียมเต็มไปด้วยพลังและความเป็นบ้าน ครูสามารถคุมเด็กได้อย่างนุ่มนวล มีกฎเกณฑ์ มีข้อบังคับและมีการยอมรับระหว่างกัน เด็กให้ความนับถือครู ครูก็ให้ความยอมรับในตัวเด็ก ทำให้เกิดความรู้สึกอยากจะเป็นครูประจำชั้น แต่ในที่สุด เมื่อปี พ.ศ. 2517 โรงเรียนได้เลิกกิจการไป ต่อมาครูชายได้มีโอกาสเรียนคณะครุศาสตร์ สาขาศิลปะ และได้มีโอกาสศึกษาพฤติกรรมเด็ก ทำให้ความรู้สึกประทับใจแก่ทุกสิ่งกลับมา อยากจะเป็นครูประจำชั้น จึงได้ฝึกสอนในระดับอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตอนนั้นครูชายก็เริ่มหาวิธี ทำอย่างไรที่จะสามารถ

คุณชั้นเรียนได้ และหาวิธีที่จะทำให้เด็กยอมรับ ความทรงจำสมัยที่เคยอยู่กับเพื่อนคุณอาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การฝึกสอนครั้งนั้นเป็นไปอย่างเรียบง่าย

เมื่อเรียนจบจึงได้กลับมาเปิดโรงเรียนโอบอุ้มแห่งนี้ ในปีพ.ศ. 2527 ด้วยความคิดว่าที่นี่เคยเป็นโรงเรียนมาก่อน น่าจะมีความเป็นเป็นไปไม่ได้ แต่พอเริ่มใหม่เข้าจริงๆ หลังจากที่โรงเรียนเลิกไปแล้ว 10 ปี ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป ปรากฏว่ามีนักเรียนเพียง 6 คน และมีเด็กพิเศษอีก 2 คน ซึ่งมีช่วงอายุตั้งแต่ 2-8 ปี ดังนั้นจึงยากลำบากในการหาหลักสูตรในการสอน เด็กทั้ง 8 คน ครูย้ายจึงจัดการเรียนการสอนให้เป็นเหมือนบ้าน มีครูเป็นแม่และมีเด็กเป็นเหมือนลูก กิจกรรมประจำวัน ทุกวันที่จัดให้เด็กทำในโรงเรียนจะมีความคล้ายคลึงกันกับกิจกรรมภายในบ้าน และครูย้ายเริ่มพบว่า เด็กชอบทำกิจกรรมภายในบ้านต่างๆมากมาย เช่น การเตรียมอาหาร การรดน้ำต้นไม้ งานทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น ดังนั้นครูย้ายจึงเกิดความเข้าใจว่า การศึกษาของเด็กเล็กเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กรอบๆด้าน ไม่ใช่เพียงเพื่อมุ่งให้อ่านออกเขียนได้เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อการสอนที่มีความหมายที่สุดและทำให้เด็กสนใจนั้น คือ ธรรมชาติที่เป็นจริงที่อยู่รอบๆตัวเด็ก ไม่ใช่สื่อที่ครูทำขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนจึงเต็มไปด้วยธรรมชาติ ที่เปรียบเสมือนแหล่งความรู้รอบตัว มีสัตว์นานาชนิด เช่น เป็ด ไก่ ห่าน เต่า พะจะ ฯลฯ และโรงเรียนก็เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองไปมาหาสู่ได้อย่างเป็นกันเอง โรงเรียนเต็มไปด้วยบรรยากาศที่อบอุ่น เต็มไปด้วยสิ่งแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตร การที่让孩子สัมผัสกับสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติอย่างกลมกลืน ทำให้เด็กมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ เด็กจะสามารถดูแลตัวเองและคนอื่นได้ หรือดูแลอะไรต่างๆในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี รับรู้สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยละเอียด เป็นเพราะเด็กสามารถรับรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ใจของเด็กเข้าถึงธรรมชาติรอบตัว ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการไม่สามารถจัดหลักสูตรสำหรับเด็กได้ แต่ครูย้ายได้พยายามตีความการสอนเตรียมความพร้อมใหม่ว่า ไม่ได้เป็นการสอนที่มุ่งเตรียมให้อ่านเขียนเท่านั้น เพราะเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆได้มากกว่าการสอนเขียน อ่าน ดังนั้นกิจกรรมที่จัดจึงมุ่งเน้นให้เด็กมีความเข้าใจต่อธรรมชาติและสิ่งต่างๆรอบตัว

สามปีต่อมา อาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นนักการศึกษาเปรียบเทียบ ท่านหนึ่งได้มาเยี่ยมโรงเรียนและบอกว่าการศึกษานี้มีแนวโน้มที่น่าสนใจและเหมาะแก่การเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เนื่องจากใช้แนวในการจัดเรียนการสอนคล้ายคลึงกัน ท่านจึงสนับสนุนให้ไปดูงานที่ประเทศเยอรมันและอังกฤษ จากการไปดูงานจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ในโรงเรียน ครูย้ายรู้สึกประทับใจกับการสอนแนวนี้มาก แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่น่าสนใจ เนื่องจาก เป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมมนุษย์ โดยจะต้องเตรียมมนุษย์เล็กอย่างดีที่สุด อย่างเหมาะสมและตรงเวลาที่สุด ด้วยสัญชาตญาณของแม่ที่เลี้ยงดูตัวอ่อน เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ซึ่งจะพบว่า จากการเริ่มต้นโรงเรียน ที่มีปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขต่าง ๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนมีบรรยากาศเหมือนครอบครัว ให้เด็กเรียนรู้ชีวิตในบ้าน และธรรมชาติรอบตัว ได้แก่ จำนวนเด็กที่เริ่มต้นด้วยเด็กเพียง 6 คน และเด็กทั้งหมดคนก็มีความแตกต่างของวัยตั้งแต่ 2-8 ขวบ ประกอบกับยังมีเด็กพิเศษอยู่ในกลุ่มเด็กนี้ด้วย ทำให้ครูช่วยจัดการเรียนการสอนโดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตในบ้าน ซึ่งเหมาะสมกับความแตกต่างของวัยมากกว่าการสอนเขียนอ่านให้เด็กทุกคน และการสอน เขียน อ่านยังเป็นการสอนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงในการเรียนรู้ของเด็ก การที่ครูช่วยจบการศึกษาในด้านการสอนศิลปะ อีกทั้งมีความสนใจในด้านการทำอาหาร และงานประดิษฐ์ ครูช่วยจึงได้นำสิ่งเหล่านี้มาใช้ในการสอนเด็ก โดยจัดกิจกรรมศิลปะต่างๆให้เด็ก ให้เด็กช่วยครูทำขนมเพื่อให้เป็นอาหารว่างของเด็ก ส่วนในด้านการประดิษฐ์ ครูช่วยได้ผลิตตุ๊กตาผ้า เพื่อให้เด็กเล่น ประกอบกับประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ทำให้ครูช่วยมีความเข้าใจว่าสื่อที่ใช้สอนเด็กที่ดีที่สุด คือธรรมชาติที่เป็นจริง ดังนั้นโรงเรียนจึงเต็มไปด้วยต้นไม้ และสัตว์เลี้ยงน่านาชนิด ทั้งหมดค่อยๆเกิดขึ้นในโรงเรียนตามประสบการณ์ที่สั่งสมจากการทำงานของครูช่วย เมื่อครูช่วยได้มีโอกาสไปดูการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟที่ประเทศเยอรมันและอังกฤษ พบว่าสภาพแวดล้อมและสิ่งต่างๆที่สอนอยู่ในโรงเรียน ก็มีความคล้ายคลึงกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดแบบวอลดอร์ฟ แต่ทว่าแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ มีความชัดเจนในเรื่องของแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์และเด็ก ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยของวิถีทางการปฏิบัติตามแนวคิดนั้น ทำให้การเรียนการสอนจึงเป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ครูช่วยจึงเกิดสนใจศึกษาและนำแนวคิดนี้มาใช้ในโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนเล็กๆแห่งนี้ ได้การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นการศึกษาที่ ครูดูแลเด็กในวัยนี้ เหมือนแม่ที่ดูแลลูก ครูเป็นเสมือนแม่ และเด็ก ๆ เป็นเสมือนลูก สภาพบรรยากาศที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจึงเป็นแบบครอบครัว โรงเรียนโอบอุ้ม เปิดรับนักเรียนชายหญิงระดับเนอสเซอรี่ อายุ 1-3 ปี 3 ห้องเรียน และระดับอนุบาล อายุ 3-6 ปี ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 4 ห้องเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาหลักสูตร

การวินิจฉัยความต้องการ

เมื่อครูย้ายได้ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมากขึ้น พบว่า มีความลึกซึ้งและสามารถช่วยแก้ปัญหาทางการสังคมและการศึกษาต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ครูย้ายมองสภาพสังคมและการศึกษาว่า ยังไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างแท้จริง การคิดในเรื่อง การศึกษา เป็นการคิดมานาน ซักช้าและไม่ตรงประเด็น การศึกษาคควรทำให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น แต่สภาพความเป็นจริงยังทำไม่ได้ เมื่อครูไม่ได้ตระหนักหรือให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ และไม่ได้ถูกฝึกหัดในสอนในแนวทางนี้ ดังนั้นครูจึงไม่สามารถสอนเด็กให้มีทักษะเหล่านี้ได้ เพราะตัวผู้สอนก็ไม่มีทักษะในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ในการสอน ผู้สอนจึงต้องอาศัยหลักสูตรที่ถูกสั่งมา บวกกับเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่างๆ เช่น เวลาไม่พอ ไม่มีความสามารถในการพลิกแพลง ผู้สอนมีจิตใจหดหู่ การไม่มีเป้าหมายหรือความคิดที่จะทำประโยชน์กับคนในสังคมอย่างแท้จริง ทำให้ปัญหาเหล่านี้ยิ่งเพิ่มพูน เพราะผู้สอนไม่ได้ถูกกระตุ้นให้แก้ปัญหา ดังนั้นหากครูไม่มีแรงกระตุ้นในการแก้ปัญหา หลักสูตรที่ให้ครูมาสอน ก็ไม่มีการปรับ จัดการสอนไปตามคำสั่ง และไม่ต้องการที่จะแก้ไขสิ่งใดๆ เลย

ส่วนการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง โดยผ่านการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษยชาติ หลักในการพัฒนามนุษย์ ที่เชื่อมโยงกับความเป็นไปของทุกสรรพสิ่งบนพื้นโลกและจักรวาล หากในหน่วยเล็กที่สุด ได้แก่ ตนเอง มีความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด ทศตนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่นเดียวกัน หากครูมีความเข้าใจสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิด ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเด็ก สามารถคิดแก้ปัญหา และปฏิบัติต่อเด็กได้อย่างเหมาะสม การศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟในความคิดของครูย้ายไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดของฝรั่ง แต่แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ทำให้ต้องย้อนกลับมาดูตนเอง ว่า การศึกษา 'ไม่ได้' อยู่ที่การบรรจุความรู้ให้เด็ก แต่เป็นการมองกลับมาที่การพัฒนาตนเองของครู ถ้าครูมี การพัฒนาตนเอง ครูก็จะมีหนทางไปสู่ความรู้ต่างๆที่มีอยู่ และสามารถพัฒนาตนเองไปพร้อมกับ การพัฒนาทางจิตใจ และสมอง แนวคิดในการพัฒนาตนเองตามแนวคิดทางการศึกษา แบบวอลดอร์ฟนี้ ก็คล้ายกับแนวคิดทางพุทธ แต่เหตุที่ต้องไปดูหรือให้ความสนใจกับวอลดอร์ฟ ซึ่งเป็นของฝรั่ง เนื่องจากได้มีการทำ และไม่หยุดที่จะทำ ไม่หยุดที่จะแก้ปัญหา ในการให้การศึกษา เป็นเพราะเขาได้ทำมานาน และนำมาปรับใช้ในเหตุการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

ในเมื่อมีหน่วยงานที่ทำแล้วสำเร็จ มีการบันทึก มีรากฐาน ประสบความสำเร็จ จึงนำศึกษาเป็นตัวอย่าง

ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เชื่อว่า การสร้างรากฐานทางการศึกษาที่สำเร็จ คือการพัฒนาตนเองที่ได้ผล และเมื่อย้อนกลับมาดูสังคมและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่าการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือ การพัฒนาคน Steiner ได้อธิบายถึงการพัฒนาตนเองตามแนวมนุษยปรัชญา แต่สังคมไทยก็มีแนวพุทธ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองได้เช่นเดียวกัน และเหมาะกับคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธอีกด้วย ครูย้ายกล่าวว่า " ในการสอน ครูจะเศร้าหมองมาก หากเป็นการเผชิญกับอารมณ์ตนเองไปวันๆ โดยไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ หรือหากแก้ไขโดยให้เข้าปฏิบัติธรรม ครูก็จะไม่ได้ทำงานต่อเนื่องกับชีวิตของตนเอง " ส่วนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นการสอนที่ทำให้ผู้สอนพัฒนา และผู้เรียนก็พัฒนา ดังนั้นการทำงานของครูย้ายจึงเป็นการนำความเข้าใจแบบพุทธมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ โดยครูย้ายได้อธิบายว่า "ตามแนวคิดวอลดอร์ฟกล่าวว่า ครูเป็นอย่างไรเด็กเป็นอย่างนั้น ครูที่ยืนต่อหน้าเด็กมีความสำคัญที่สุดสำหรับเด็ก ครูเป็นตัวอย่างในการเลียนแบบของเด็ก ดังนั้นพฤติกรรมต่างๆที่เด็กแสดงออกมา ทำให้ครูสามารถย้อนกลับมาดูตัวเองได้ เพราะฉะนั้นการสอนแต่ละวันครูสามารถตรวจสอบตนเองได้ตลอดเวลา หากวันไหนครูเหนื่อย เด็กก็จะเหนื่อย ถ้าวันไหนอารมณ์รวน เด็กก็จะซิมๆ สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นกับเด็กเป็นผลสะท้อนของการกระทำและอารมณ์ของครูในแต่ละวัน การทำงานแบบนี้ครูก็จะได้ทำหน้าที่การสอนของตนเอง และในขณะเดียวกันครูก็สามารถปฏิบัติธรรม ตรวจสอบภาวะทางกายและทางจิตของครู เพื่อไปสู่การพัฒนาจิตใจของตนเอง"

ด้วยมุมมองในการจัดการศึกษาที่น่าสนใจของครูย้ายที่พยายามประสานระหว่างแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และแนวคิดทางพุทธธรรม มาใช้ให้เหมาะกับสภาพบริบทสังคมไทย

ครูย้ายใช้ระยะเวลายาวนานในการศึกษาทั้งสองแนวคิด มีประสบการณ์มากมายที่เกิดขึ้นในเรื่องราวของชีวิตและการทำงาน จนถึงทุกวันนี้การทำ ความเข้าใจในแนวคิดทั้งสองก็ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง และค่อยๆเกิดขึ้น มีกระบวนการถ่ายทอดความเข้าใจต่างๆจากครูย้ายไปสู่ครู จึงเป็นการพัฒนาที่ไม่มีที่สิ้นสุดของการจัดการเรียนการสอนโรงเรียน และการแสวงหาหนทางการพัฒนาตนเองของครู ทั้งหมดจึงเป็นตัวอย่างของความพยายามที่ศรัทธาต่อแนวความคิดของครูย้าย และมุ่งมั่นที่จะสร้างหรือปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน ทำให้เกิดชุมชนในโรงเรียนที่มีความรัก มีความเข้าใจ และมีการปฏิบัติเพื่อไปสู่การพัฒนาตนเองร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของโรงเรียนโอบอุ้ม

การสร้างชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนเหล่านี้จะถ่ายทอดไปสู่เด็ก เพราะเด็กในวัยนี้เรียนรู้จากการเลียนแบบและทำตาม

การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

แต่เดิม การจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน จะเป็นการสอนตามหน่วยการสอนของแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานการศึกษาเอกชน หลังจากการดูงานที่โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ครูย้ายพบว่าลักษณะที่น่าสนใจของการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ คือ การจัดการเรียนการสอนตาม ฤดูกาล ที่มีความผูกพันกับศาสนา จึงได้กลับมาพิจารณาแผนการจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนนำมาใช้ ก็พบว่า หน่วยต่างๆที่กำหนดไว้ที่แผนการจัดประสบการณ์ มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติตามฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนาของไทย ดังนั้น ครูย้ายจึงนำเนื้อหาเหล่านั้นมาใช้เป็นแนวในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ นอกจากนั้นครูย้ายยังได้ศึกษาแนวคิดที่เป็นรากฐานของสังคมไทย ได้แก่ แนวคิดทางด้านพุทธธรรม โดยครูย้ายได้ใช้เวลาในการบวชเรียนเพื่อให้เข้าใจพุทธศาสนาด้วยตนเอง ครูย้ายได้นำแนวคิดแบบพุทธนี้ ไปปฏิบัติให้เกิดขึ้นเป็นวิถีชีวิต จนกลายเป็นความเข้าใจ ซึ่งความรู้ที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน โดยนำคุณค่าที่แฝงอยู่ในศาสนาทำออกมาเป็นเพลงหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก เช่น การเชิญเทียน ซึ่งให้เด็กส่งเทียนและรับเทียนต่อกันในกิจกรรมวงกลม เพื่อให้เด็กสงบและมีสมาธิ การแต่งเพลงนำสวดมนต์ บทเพลงแผ่เมตตา ด้วยภาษาง่าย ๆ ที่เด็กสามารถเข้าใจได้ ฯลฯ และเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรอีกด้วย

จากความเข้าใจของมนุษย์ปรัชญา พุทธศาสนา และประสบการณ์การทำงานของครูย้าย จึงได้มีการคิดบทกลอน เพลง นิทานขึ้นมาใหม่ ตามแก่นของเรื่องราวที่ต้องการจะสื่อให้เด็กรับรู้ เช่น ในหน่วย ตีมนมกันเถอะ โรงเรียนได้มีการจัดนมให้เด็กดื่มหลังจากรับประทานอาหารกลางวันทุกวัน ครูย้ายได้แต่งเพลงขึ้นมาใหม่ เพื่อสื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของความรัก และการแบ่งปันที่แม่วัวแบ่งนมมาให้เด็ก มีเนื้อหาว่า "วันนี้แม่วัวให้ลูกกินนม ลูกว่าสุขสมร้องมอมมอ แต่แล้วลูกว่ากินอิ่มเกินพอ ไม่ม่่วิ้งรอนแบ่งปัน ความรักมากมาย กลั่นเป็นน้ำนมเด็ก ๆ ซีนนมได้ดื่มทั่วกัน วันนี้แม่วัวสอนลูกแบ่งปัน น้ำนมกลั่นมาจากใจ" โดยเด็กจะร้องเพลงนี้ทุกวันก่อนจะตีมนม หรือตัวอย่าง การจัดการสอนในสัปดาห์วันแม่ มีการแต่งบทกลอนจูงขึ้นมา

เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าคุณได้อยู่ในท้องแม่มาก่อน โดยให้เด็กนอนตักคุณ และเอาผ้าคลุมไว้ แล้วท้องกลอนว่า

เธอจำเธอเห็นฉันไหมฉันอยู่ที่ไหนลองหาดูที ฉันอยู่ในท้องแม่นั่นนอนหลับสบายดีเห็นฉันหรือยัง
ฉันมีฝ่าเท้าเล็กๆมีมือเล็กๆใครอยากเห็นมั่ง ตาโตจมูกนิ่มหูฟังแม่เรียกทุกครั้งฉันก็ได้ยิน
แต่ปากฉันพูดไม่ได้ฉันอยากอะไรฉันเลยต้องดิ้น ฉันกินอาหารที่แม่กินฉันไปทุกถิ่นที่แม่ฉันไป
ทุกวันฉันตัวโตโต โตโต โตโตจนท้องคุณแม่ใหญ่ แม่บอกว่าหนักไม่ไหวฉันตกลงใจจะออกไป

หา เธอ อุแว (แล้วครูก็เปิดผ้าคลุมให้เด็กออกมา)

เนื่องจากโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่มีเด็กญี่ปุ่นมาสมัครเข้าเรียนด้วย ครูย้ายจึงได้นำวัฒนธรรมของญี่ปุ่นจัดไว้ในการเรียนการสอนด้วย ได้แก่ การให้เด็กช่วยเหลือตนเอง เด็กจะมีข้าวของและสัมภาระต่างๆของโรงเรียน เช่น กระเป๋าเป้ ถุงนอน ผ้ากันเปื้อน กระเป๋าใส่อาหาร ชุดนักเรียน เป็นต้น เด็กจะต้องดูแลสิ่งของเหล่านี้ด้วยตนเอง นำมาโรงเรียนและนำกลับบ้านทุกวัน ซึ่งเป็นการซ้ำที่กรอบภายนอก เนื่องจากมีรูปแบบ มีเครื่องแบบที่เหมือนกัน การออกแบบของใช้ต่างๆ จะคำนึงถึงความยากง่ายที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เด็กทุกคนต้องทำเหมือนกัน เด็กทำซ้ำแล้วซ้ำอีก จนในที่สุด เด็กสามารถใส่เสื้อติดกระดุม พับเสื้อผ้า และเก็บใส่กระเป๋าได้อย่างคล่องแคล่วด้วยตนเอง จัดว่าเป็นวินัยรายบุคคลที่พ่อแม่ชาวญี่ปุ่นเห็นว่าลูกจะต้องผ่านจุดนี้ให้ได้ นอกจากนั้นยังมีการนำประเพณีของญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กมาจัดไว้ในการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย ได้แก่ วันเด็กผู้ชาย วันเด็กผู้หญิง และ วันโอเบนโตะ

การจัดเรียงเนื้อหาสาระ

จากเดิม เป็นการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ไว้ในแผนการจัดการประสบการณ์ซึ่งพบปัญหาว่า บางครั้งหน่วยที่นำมาสอนไม่สอดคล้องกับช่วงฤดูกาล หรือเทศกาลที่เกิดขึ้นจริงๆ หรือเป็นการสอนตามเหตุการณ์เฉพาะหน้าต่างๆที่เกิดขึ้น ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ดังนั้นหลังจากที่ครูย้ายกลับมาจากการดูงาน แล้วพบว่า การจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นการจัดการเรียนการสอนตามฤดูกาล ศาสนา และวัฒนธรรม ครูย้ายจึงเริ่มศึกษาธรรมชาติของประเทศไทยที่หมุนเวียนเปลี่ยนไป เริ่มคตินำวัฒนธรรมและเทศกาลต่างๆ ที่สัมพันธ์กับฤดูกาลมาจัดให้เกิดในโรงเรียน รวมไปถึงวันสำคัญทางศาสนา เพื่อเป็นประสบการณ์ตรงให้กับเด็ก

จากการศึกษาธรรมชาติที่หมุนเวียนเปลี่ยนไป ครูย้ายพบว่า ธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีความแตกต่างกับประเทศแถบยุโรป ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน มีฤดูกาลในรอบปี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน ฤดูหนาวและฤดูร้อน ซึ่งฤดูเหล่านี้เกี่ยวข้องกับวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆของคนไทยอีกด้วย ในช่วงฤดูฝนที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือน พฤษภาคม สิ้นสุดที่เดือนตุลาคม ในช่วง 3 เดือนแรกฝนจะเริ่มตกพรั้วๆ มีต้นไม้ออกงาม มีหญ้าอ่อนโตขึ้น มีการเริ่มเพาะปลูกเมล็ด ประเพณีที่สำคัญของช่วงเดือนนี้คือ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ในวันพืชมงคล เป็นพระราชพิธีที่ทำกันตั้งแต่โบราณแสดงถึงการให้ความสำคัญกับการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาช้านาน และยังแสดงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรกับประชาชน ส่วนอีก 3 เดือนต่อมา ฝนเริ่มหนักขึ้น น้ำในแหล่งน้ำต่างๆ มีน้ำเต็ม มีการใช้ประโยชน์จากน้ำในการเพาะปลูก จนถึงวันลอยกระทง เป็นวันเพ็ญที่มีน้ำเต็มตลิ่ง คนไทยทำกระทงลอยในน้ำ เพื่อขอบคุณแม่คงคาที่ได้ใช้น้ำ และขอโทษที่ได้ล่วงเกินน้ำ มีนางนพมาศที่เป็นสัญลักษณ์ ของคนฉลาดที่ดี มีคุณธรรม ฤดูหนาว เริ่มที่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ฝนหยุดตก มีลมเย็นพัดมาและอากาศเริ่มแห้ง ใบไม้ของต้นไม้บางชนิดจะร่วงหล่นปกคลุมพื้นดินที่แห้งผาก ซึ่งเหมือนกับว่าใบไม้ทั้งหลายห่มผ้าให้พระแม่ธรณี ตอนนี้อากาศเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวที่ปลูกไว้ และฤดูร้อนจะเริ่มที่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน เมื่อใบไม้ร่วงหล่นไป ต้นไม้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีการแตกยอดอ่อน มีการออกดอก เมล็ดของฝักแก่จะตกลงสู่พื้นดิน ที่ปกคลุมด้วยใบไม้ รอคอยเวลาที่จะเจริญเติบโตเมื่อหน้าฝนกำลังเข้ามาถึง ในช่วงนี้คนไทยมีประเพณีสงกรานต์ เป็นช่วงที่ร้อนมากจึงใช้น้ำรดเพื่อทำให้เย็น มีการประแป้ง พรมน้ำอบ มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่

หลังจากนั้น ครูย้ายได้จัดหน่วยการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติตามฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนาของไทย มาจัดเรียงใหม่ ตามฤดูกาล และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยพิจารณาลักษณะเนื้อหาแต่ละหน่วย หากเป็นหน่วยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กก็จะจัดไว้ทุกวัน เช่น หน่วยตีम्म หน่วยอาหาร 5 หมู่ ส่วนหน่วยที่สัมพันธ์กับฤดูกาล ธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชน จะมีการจัดกลุ่มให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกัน และจัดเรียงเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในฤดูกาลที่เกิดขึ้นจริงในธรรมชาติ เช่น ในช่วงฤดูฝน ก็จะสอนหน่วยชาวนา ข้าว สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์น้ำ เป็นต้น และหน่วยที่สัมพันธ์กับวันสำคัญต่างๆ ก็จะจัดให้หน่วยที่สัมพันธ์กันสอนต่อเนื่องกัน เช่นหน่วยวันแม่ ก็จะสอนในช่วงเดือนสิงหาคม และสอนต่อด้วยหน่วยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เรื่องในช่วงของการเริ่มต้นเปิดเทอมก็จะสอนเรื่องบ้าน และโรงเรียน เป็นต้น โรงเรียนได้แบ่งเทอมการศึกษาออกเป็น 4 ภาคการศึกษา ซึ่งจะตรงกับช่วงฤดูกาลต่างๆ มีการปีติระหว่างภาคการศึกษาประมาณ 2 สัปดาห์ โดยมีการจัดหน่วยการสอน ดังนี้

ฤดูฝน เดือน เมษายน - มิถุนายน มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับบ้านและโรงเรียน วันพืช มงคล วันวิสาขบูชา วันไหว้ครู สัตว์เล็กๆในดิน และวันเข้าพรรษา

ฤดูฝน เดือน กรกฎาคม - กันยายน มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันแม่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ขาวนา ข้าว สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์น้ำ แม่น้ำลำคลอง และวันลอยกระทง

ฤดูหนาว เดือน ตุลาคม - ธันวาคม มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ วันลอยกระทง แมลง ดอกไม้ นก วันพ่อ ลมหนาว ว่าว

ฤดูร้อน เดือน มกราคม - มีนาคม มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ วันเด็ก วันครู สัตว์ป่า ทัศนศึกษา ค่ายพักแรม บุคคลที่ควรรู้จัก วันสงกรานต์ และครอบครัวของเรา

การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

เมื่อครูช่วยได้เลือกกิจกรรมประจำวัน ตลอด 1 วัน ให้สอดคล้องกับกิจกรรม ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ดังนี้

การเล่นที่สนามเด็กเล่น เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียนเด็กจะออกไปวิ่งเล่นที่สนาม เด็กเล่น

การท่องกลอนฤดูหนาว เป็นกลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ ธรรมชาติในรอบปีช่วงนั้น และชีวิตของผู้คน และสัตว์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นบทกลอนมีความยาว ประมาณ 20 นาที มีทั้งส่วนที่เป็นกลอน และเพลง เด็กจะท่องและเคลื่อนไหวทุกวันในช่วงเช้า ซึ่ง ได้รับอิทธิพลมาจากมนุษย์ปรัชญา ที่ว่า เด็กจะเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวโดยผ่านบทกลอนและเพลง ซึ่งเหมาะกับจิตของเด็ก และสภาพของธรรมชาติของไทย

กิจกรรมวงกลมในตอนเช้า ครูและเด็กจะเคารพธงชาติ เชิญเทียน สวดมนต์ กล่าวบทขอบคุณพ่อแม่ แตะน้ำอบ ร้องเพลง สันทนา การเคารพธงชาติ การสวดมนต์ การกล่าว ขอบขอบคุณพ่อแม่ เป็นกิจกรรมที่ปรากฏตามโรงเรียนทั่วไป แต่มีความแตกต่างที่ว่า กิจกรรมเหล่านี้ ในโรงเรียนโอบอุ้ม จะดำเนินกันภายในห้องเรียน ไม่มีการรวมเด็กที่สนาม และมีอุปกรณ์ในการทำ กิจกรรม ได้แก่ เสารขชาติอันเล็กๆที่เด็กถือได้ พระพุทธรูปองค์เล็กๆ เป็นต้น ส่วนการเชิญเทียน เป็นกิจกรรมที่ครูช่วยคิดขึ้นเพื่อฝึกให้เด็กมีสมาธิ แทนการให้เด็กนั่งสมาธิ ครูช่วยคิดว่า เด็กวัยนี้ไม่สามารถนั่งสมาธิแบบผู้ใหญ่ได้ การทำสมาธิคือการที่จิตใจจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในการเชิญ เทียนเด็กทุกคนต้องสงบ นั่งรอให้เพื่อนส่งเทียนที่มีเปลวไฟมาถึงตนเอง มีใจจดจ่อกับเทียนที่ส่ง ต่อกัน และเมื่อเด็กได้รับเทียน เด็กจะตั้งใจ ค่อยๆประคองเทียน และส่งต่อให้เพื่อน นอกจากนั้นกิจกรรมการเชิญเทียนนี้ ทำให้เด็กรู้จักการอ่อนน้อมและยอมรับ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กอยู่ในสังคม ได้ คือ ก่อนที่จะส่งเทียนให้เด็กคนต่อไป เด็กคนต่อไปต้องยกมือไหว้เพื่อให้เพื่อนส่งเทียนมาให้ตน

ถือไว้ หมายถึง การอ่อนน้อม และเด็กคนนั้นจะแบมือทั้งสอง เพื่อรอให้เพื่อนวางเทียนบนมือ หมายถึงการยอมรับ เนื่องจากเทียนที่มีเปลวไฟเป็นสิ่งที่เด็กทุกคนต้องการจะได้ ขณะเดียวกันเมื่อเด็กรับเทียนมาแล้ว จะส่งต่อให้เพื่อนคนถัดไป เป็นเสมือนการแบ่งปันสิ่งที่ดีให้เพื่อนคนอื่นได้รับด้วย ส่วนการแตะน้ำหอม ได้อิทธิพลมาจากมนุษย์ปรัชญา ในเรื่องการให้ความสำคัญกับประสาทการรับรู้ผ่านทางสัมผัสทางมือของเด็ก (Sense of Touch) ขณะเดียวกันก็ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมของไทย เนื่องจากประเทศแถบยุโรปจะใช้น้ำมันหอมทาเพื่อให้มือชุ่มชื้นจากอากาศที่หนาวเย็นและแห้ง แต่ในประเทศไทยมีอากาศร้อน จึงใช้น้ำอบแทนเพื่อให้มือรู้สึกชุ่มชื้นเย็นสบาย

การเล่น ให้เด็กเล่นอย่างอิสระ โดยครูเป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ หรือทำมาจากวัสดุธรรมชาติต่างๆ ซึ่งในการเล่นจะดำเนินควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมเรียนสนุกประจำวันสัปดาห์ในห้องเรียน

กิจกรรมเรียนสนุกประจำวันสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ทำในแต่ละวันของสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่เลือก เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต และจิตวิญญาณของเด็ก กิจกรรมที่ครูช่วยเลือกให้เด็กทำ ได้แก่

วันจันทร์ กิจกรรมร้อยดอกไม้ การร้อยดอกไม้เป็นกิจกรรมที่มีวิถีชีวิตพื้นฐานความเป็นไทย มีวิญญาณของความเป็นไทยแฝงอยู่ คนไทยรู้จักเอาสิ่งละเอียดเล็กๆน้อยๆ มาประกอบเป็นสิ่งใหม่ โดยการนำดอกไม้เล็กๆ ที่สวย ที่มีลักษณะแตกต่างกัน และมีกลิ่นหอม มาเรียงร้อยในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้สำหรับโอกาสมงคล เช่น การถวายพระ หรือการให้ผู้ที่ควรเคารพ ฯลฯ ครูช่วยคิดว่า เด็กน่าจะมีโอกาสได้สัมผัสความเป็นไทย โดยการให้เด็กร้อยดอกไม้อย่างอิสระ ตามความคิดของเด็ก และเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องใช้กล้ามเนื้อในการทำงาน วันจันทร์เป็นวันที่เด็กยังมีความตื่นเต้นสนุกสนานเหลืออยู่หลังจากที่หยุดเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นจึงให้เด็กได้ทำกิจกรรมนี้เพื่อให้เด็กได้ทำงานที่มีรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ แต่มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์อยู่บ้าง ช่วยให้เด็กนิ่งลง การนำกิจกรรมนี้มาจัดในวันจันทร์ เพื่อให้เด็กนำดอกไม้ไปตกแต่งที่ต่างๆในห้องเรียน และเป็นการต้อนรับการเริ่มสัปดาห์ใหม่ด้วยความสดชื่นอีกด้วย

วันอังคาร กิจกรรมศิลปะวาดภาพ ได้แก่ การวาดภาพสีเทียน และการระบายสีน้ำ ครูจะจัดให้เด็กทำสลับกันในแต่ละสัปดาห์ กิจกรรมสีเทียน เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กมีอิสระในการจินตนาการออกมาเป็นภาพ ซึ่งภาพเหล่านั้นทำให้ครูได้เห็นพัฒนาการจากผลงานการวาดภาพของเด็กด้วย ส่วนกิจกรรมสีน้ำ เป็นกิจกรรมที่มีความละเอียดอ่อน และเข้าถึงจิตวิญญาณของเด็กได้มาก ภาพวาดสีน้ำจะสะท้อนสภาวะจิตใจของเด็กในขณะนั้น ซึ่งหากเด็กสนใจการวาดภาพสีน้ำ เด็กจะนิ่งและมีสมาธิเพราะกิจกรรมสีน้ำสอดคล้องกับความเป็นไปของจิตในขณะนั้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ในโลกของความสวยอีกแบบหนึ่ง

วันพุธ กิจกรรมว่ายน้ำ การเลือกจัดกิจกรรมว่ายน้ำให้เด็ก เนื่องจากครูย้ายมีความคิดเห็นว่า การปรับตัวของมนุษย์ครั้งสำคัญมีความเกี่ยวข้องกับน้ำ เมื่ออยู่ในครรภ์มารดา เด็กอยู่ในถุงน้ำคร่ำ เด็กจะเริ่มหัดหายใจด้วยปอด เมื่อออกจากท้องมารดามาสูโลก หากเด็กวัยนี้รู้จักวิธีการทำลมหายใจให้สอดคล้องกับสภาพที่อยู่เหนือน้ำและอยู่ในน้ำ ก็จะเป็นการปรับตัวครั้งสำคัญเช่นกัน เด็กจะได้เรียนรู้การกลืนหายใจในน้ำ และหายใจธรรมดาเมื่ออยู่เหนือน้ำ เด็กที่ไม่กลัวเมื่อตัวเองอยู่ในน้ำ จะเป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่น และสามารถปรับตัวได้ในทุกๆที่ และด้วยเหตุผลที่ว่า วิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันกับน้ำมาก น้ำเป็นเรื่องสำคัญ นำให้ความรู้สึกที่สดชื่น

วันพฤหัสบดี กิจกรรมทำอาหาร การทำอาหารจัดเป็นทักษะพื้นฐานความต้องการในชีวิต เนื่องจาก คนต้องการอาหารเพื่อเสริมสร้างและซ่อมแซมส่วนต่างๆของร่างกาย คนรับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ ดังนั้นกิจกรรมทำอาหาร จะช่วยสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้กับเด็กในเรื่อง การบริโภค และสุขอนามัย ที่ดีอีกด้วย

วันศุกร์ กิจกรรมทำงานอิสระข้างนอกห้องเรียน เช่น เดินเล่น ทำเกษตรเพาะปลูกผักที่เป็นแหล่งอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ไร่ไทย หรือทำอะไรก็ได้ขึ้นอยู่กับครู แต่ส่วนใหญ่ในวันนี้นี้เด็กจะได้รื่นเริงข้างนอกห้องเรียน

กิจกรรมประจำสัปดาห์ทั้ง 5 วันส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนโอบอุ้ม ก่อนที่จะรู้จักแนวคิดทางการศึกษาของวอลดอร์ฟ แต่เมื่อได้ศึกษาแนวคิดแบบวอลดอร์ฟ จึงได้มีการปรับรายละเอียดในกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับแนวคิดแบบวอลดอร์ฟ เช่น การวาดภาพสีเทียน แทนที่จะมองผลงานการวาดของเด็ก เป็นการแสดงเพียงพัฒนาการทางมือของเด็ก แต่ผลงานการวาดของเด็กยังสามารถสื่อถึงภาพสะท้อนทางจิตวิญญาณของเด็กที่ปรากฏออกมา หรือการระบายสีน้ำ ที่มีวิธีการที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การทำให้กระดาษที่วาดเปียกน้ำ ขั้นตอนของการใช้สีต่างๆ ในการวาด เป็นต้น ช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะ และร้อยดอกไม้จะเป็นช่วงเดียวกับการเล่นภายในห้องเรียน เด็กจะเล่นอย่างอิสระ ส่วนครูจะจัดโต๊ะและให้เด็กเข้ามาทำเป็นกลุ่มเล็กๆ ส่วนกิจกรรมทำอาหาร เดินเล่นข้างนอก และว่ายน้ำเด็กจะทำได้ด้วยกัน

กิจกรรมวงกลมตอนบ่าย ครูจะเล่านิทาน ร้องเพลง และเล่นเกม ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในช่วงเวลานั้น ครูย้ายจัดทำเอกสารประกอบการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเลือกนิทาน หรือเพลงจากเอกสารที่จะใช้ในการสอนเด็ก ครูมีอิสระในการเลือกนิทาน หรือเลือกเพลงใดที่ใช้ร่วมกับเด็ก ครูจะเล่านิทานและร้องเพลงที่เลือกมานั้น ใช้อ่านอย่างน้อย 2 สัปดาห์ บางครั้งก็จะซ้ำ 3 สัปดาห์ หลักในการเลือกนิทานได้รับอิทธิพลจาก

มนุษย์ปรัชญา นิทานสำหรับเด็กควรจะเป็นเทพนิยาย เนื้อเรื่องไม่ซับซ้อน มีความหมายทางจิตวิญญาณที่ต้องการสื่อกับเด็กแฝงอยู่ นิทานที่ใช้เล่าจะมีที่แปลมาจากเทพนิยายกริมม์ นิทานพื้นบ้าน หรือเป็นนิทานครูถ่ายทอดขึ้นมาโดยเฉพาะ ส่วนเพลงและเกม บางส่วนแปลมาจากเพลงหรือเกมที่ใช้ในโรงเรียนวอลดอร์ฟต่างประเทศ บางส่วนมาจากเพลงหรือเกมพื้นบ้านของไทย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวัน ได้คำนึงถึงการรักษาความสมดุลของลักษณะกิจกรรม ระหว่างกิจกรรมที่ต้องใช้ความสงบ ใช้สมาธิ กับกิจกรรมที่เด็กสามารถทำงานด้วยความรื่นเริง เคลื่อนไหวอย่างอิสระ กล่าวคือ เมื่อเด็กมาที่โรงเรียนเด็กจะวิ่งเล่นที่สนาม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กจะเปิดตัวเองออกมา เด็กจะสนุกสนานว่าวิ่ง ต่อมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาและกิจกรรมวงกลม จะเป็นกิจกรรมที่เด็กจะต้องมีสมาธิ ในการทำกิจกรรม เมื่อถึงเวลาของกิจกรรมเรียนสนุก และเล่นภายในห้อง ก็จะทำให้บรรยากาศที่เด็กเปิดตัวเองออกมาอีกครั้ง และกิจกรรมสุดท้าย ได้แก่ กิจกรรมวงกลมช่วงสาย มีการเล่านิทานให้เด็กฟัง ก็จะทำให้บรรยากาศที่สงบ และมีสมาธิอีกครั้ง ส่วนกิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์ จะจัดเรียงโดยคำนึงถึงเหตุปัจจัย กิจกรรมในบางวันจะมีการทำเหมือนกันทุกห้องในชั้นอนุบาล กล่าวคือ วันจันทร์จัดกิจกรรมร้อยดอกไม้ เนื่องจากหลังจากจัดดอกไม้สามารถนำดอกไม้ ไปจัดในห้องได้ตลอดสัปดาห์ วันอังคารจะจัดให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะ วันศุกร์จะจัดกิจกรรมอิสระ ส่วนกิจกรรมว่ายน้ำ กิจกรรมประกอบอาหาร จะมีการทำสลับกันสำหรับบางห้องในวันพุธ และพฤหัสบดี เพื่อให้เด็กทุกห้องสามารถเรียนว่ายน้ำได้

การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

ในการประเมินผลพัฒนาการของเด็ก จะใช้การสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการประเมินผลในเรื่องของ พัฒนาการของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยครูจะเขียนบรรยายในสมุดบันทึกประจำตัวของเด็กแต่ละคน หรือการเขียนมารายละเอียด ตามหัวข้อการประเมินในสมุดประเมินพัฒนาการของเด็ก

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่พบในโรงเรียน โอบอุ่มนั้น เกิดขึ้น หลังจากที่โรงเรียนได้เริ่มดำเนินการขึ้นตามแนวคิดของครูช้ายประมาณ 4-5 ปี และด้วยความเข้าใจที่มีเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษานี้ยังไม่ชัดเจน ทำให้ครูช้ายพยายามเชื่อมโยงแนวคิดที่ได้รับรู้มา จากการดูงานและการพูดคุยกับครูที่ต่างประเทศ กับ สิ่งที่มีลักษณะเหมือนกัน ที่มีอยู่ในประเทศไทย สองสิ่งแรกที่ครูช้ายได้นำมาเป็นแนวคิดเริ่มแรกในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนใหม่ คือ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ฤดูกาล วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับศาสนา ในประเทศไทย โดยนำมาปรับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ต่างๆ จากเนื้อหาที่จัดตามหน่วยการสอน ก็นำมาสัมพันธ์กับฤดูกาล วัฒนธรรม ศาสนาและวิถีชีวิตชุมชนที่เกิด นอกจากนั้นจะพบว่า แม้ว่ากิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นอยู่เดิมของโรงเรียนมีความคล้ายคลึงกับกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เช่น กิจกรรมศิลปะ งานบ้าน การทำอาหาร การทำงานหัตถกรรม ฯลฯ ครูช้ายก็ได้มีการปรับรายละเอียดขั้นตอน การทำกิจกรรมเหล่านั้น ตลอดจนมีปรับเปลี่ยนมุมมองของครู ให้มีความเข้าใจความหมายของกิจกรรมที่จัดสำหรับเด็กตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

การใช้หลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

โรงเรียนโอบอุ่มตั้งอยู่ในชอย แม้ว่าชุมชนแถบนั้นจะค่อนข้างหนาแน่น แต่สภาพภายในโรงเรียนเงียบสงบมาก และร่มรื่นมาก เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในชอยย่อย ส่วนใหญ่จึงเป็นเขตบ้านพักอาศัย มีสำนักงานบริษัทตั้งอยู่เล็กน้อย เป็นชอยเล็กที่มีรถขับผ่านน้อย พื้นที่ภายในโรงเรียนเต็มไปด้วยต้นไม้ มีพื้นที่หญ้าสีเขียวของสนามเด็กเล่น ด้านหน้าของโรงเรียนเป็นห้องธุรการที่มีผู้ปกครองมาติดต่อ และรับส่งเด็ก ส่วนห้องเรียนของเด็กจะมีการแบ่งสัดส่วนให้อยู่ด้านใน

การจัดสภาพแวดล้อมในอาคารเรียน

1. ห้องธุรการ เป็นห้องส่วนหน้าสุดของโรงเรียน ห้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหน้า ใช้เป็นที่รับ-ส่งเด็ก ด้านนอกห้องธุรการมีโต๊ะให้ผู้ปกครองเซ็นชื่อส่งเด็กมาโรงเรียน และรับเด็กกลับบ้าน โดยมีการจัดใส่เบาะนั่งตามห้องเรียน หากเด็กไป-กลับด้วยรถโรงเรียน เจ้าหน้าที่ในห้องธุรการจะเป็นผู้เซ็นชื่อ ด้านในที่ติดกับประตูเข้า-ออก มีเก้าอี้หวายตั้งไว้ 2 ข้าง เพื่อให้ผู้ปกครองและแขกของโรงเรียนนั่งรอ สองข้างของเก้าอี้หวายที่ติดห้องเนอลเซอร์มี

ชั้นหนังสือนิทานสำหรับเด็กตั้งอยู่ติดกำแพงประตู อีกด้านมีตู้ และชั้นสำหรับวางของขาย ได้แก่ ตุ๊กตาฝีมือผู้ปกครอง ขนมของโรงเรียน ขนมของผู้ปกครองที่มาฝากขาย สินค้าอรรถมาติฯ ส่วนหลังห้องเป็นส่วนที่ใช้ทำงานด้านธุรการ มีโต๊ะเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งอยู่ โต๊ะและเก้าอี้ทำจากหวายหรือไม้ บนกำแพงมีการติดภาพวาดสีน้ำ ภาพถ่ายของโรงเรียน และเอกสารหน้าที่น่าสนใจใส่กรอบติดไว้ให้อ่าน

2. ห้องเก็บสื่ออุปกรณ์ จะอยู่ชั้นสองของห้องเนอสเซอรี่ แบ่งออกเป็น 3 ห้องย่อย เมื่อขึ้นบันไดจากห้องเนอสเซอรี่ขึ้นไป พบห้องโถงที่มีตู้เก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์ต่างๆ ได้แก่ ผ้าชนิดต่างๆ เครื่องมือสำหรับการตัดเย็บ เช่น ด้าย ไหมพรมหลากสี เข็มขนาดต่างๆ เข็มหมุด กรรไกร ฯลฯ รวมทั้งกระดาษชนิดต่างๆ เช่น กระดาษสา กระดาษปอนด์ กระดาษแข็ง ฯลฯ เมื่อเดินผ่านห้องนี้ไปจะเป็นห้องโถงที่ใช้ทำกิจกรรมของคณะครูในโรงเรียน และยังเป็นห้องทำงานประดิษฐ์ของผู้ปกครองของโรงเรียนอีกด้วย มีโต๊ะ เก้าอี้ตั้งแอบไว้ด้านหนึ่ง บริเวณมุมห้องมีการตั้งโต๊ะตกแต่งด้วย ผ้าฝ้าย ตุ๊กตาตัวเล็ก ลูกไม้ สววยงาม มีตู้โชว์ผลงานที่ทำขึ้นจากคณะครูและผู้ปกครอง บนช่องหน้าต่างให้ชนแกะตกแต่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับนางฟ้า และเทวดา มีผ้าขาวบางปิดกันไว้ชั้นหนึ่ง และเมื่อเลี้ยวซ้ายจากห้องนี้จะพบห้องเล็กๆ ที่ใช้เก็บอุปกรณ์ระบายสีน้ำ มีชั้นวางแผ่นรองวาดรูป พู่กัน ขวดสี ขวดล้างพู่กัน และมีตู้เย็นใช้เก็บสีน้ำ

3. อาคารประชุม เป็นตึกใหม่สร้างไว้อีกข้างของสนาม เป็นตึก 3 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องประชุมใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน เช่น การประชุมคณะครู การประชุมผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็ก ฯลฯ นอกจากนั้นยังใช้จัดประชุมสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับมนุษยปรัชญา ชั้นสอง จัดเป็นห้องรับรองวิทยากรต่างประเทศที่เดินทางมาให้ความรู้ หรือแขกของโรงเรียน ชั้นสามเป็นห้องสมุดของโรงเรียน

4. ห้องเรียนเนอสเซอรี่ มี 3 ห้องเรียน จะเป็นห้องเรียนอยู่ต่อกันใกล้กับห้องธุรการ มี ห้องความเมตตา รับเด็กอายุ 1 ขวบครึ่ง - 2 ขวบ อีก 2 ห้อง ได้แก่ ห้องความกรุณา และห้องไมตรีจะรับเด็ก 2-3 ขวบ

5. ห้องเรียนอนุบาล มี 4 ห้องเรียน ได้แก่ ห้องแปงปิ่น ห้องน้ำใจ ห้องสันติ และห้องเอื้อเฟื้อ แต่ละห้องเรียนมีลักษณะห้องเรียนแตกต่างกันไป ซึ่งเป็นไปตามความตั้งใจของครูย้าย เนื่องจากโรงเรียนโอบอุ้ม ได้เปิดโอกาสให้ครูหรือผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้ตลอดเวลา ดังนั้นครูย้ายจึงต้องการแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างการจัดห้องเรียนในหลายรูปแบบ จะได้เป็นแนวคิดให้กับผู้ที่เข้าดูงานที่นำกลับไปปรับใช้กับห้องเรียนของตน ห้องที่ผู้วิจัยเข้าสังเกตคือห้องสันติ ห้องสันติจะหันหน้าออกไปที่สนามเด็กเล่น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เวทีหน้าห้องเรียน เป็นลานไม้กว้าง รอบๆมีต้นไม้ ปลูกต้นไม้ในกระถางอยู่รอบเวที ครูได้นำ

อ่างปลานกยูงมาตั้ง ข้างทางเดินเข้าลาน ด้านข้างมีชั้นวางรองเท้าตั้งอยู่ ครูเขียนชื่อเด็กบน กระดาษสีที่ครูระบายสีน้ำ และติดที่ชั้น เพื่อให้เด็กวางรองเท้าให้ตรงกับชื่อ ในช่วงที่ฝนไม่ตก ครูจะตั้งโต๊ะรับประทานอาหารข้างนอกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม มีที่ตากผ้าและเก้าอี้เอนหลังเล็กๆวางอยู่ที่ ลานด้านใน และด้านในห้องเรียน ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวนต่างๆดังนี้

5.1 ชั้นและลิ้นชักวางของใช้สำหรับเด็ก เมื่อเดินเข้าประตู อยู่ ด้านซ้ายมือแต่ละช่อง ครูจะเขียนชื่อเด็กแต่ละคนติดเอาไว้ เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน เด็กจะนำ กระเป๋าเข้ามาใส่ในชั้น แล้วถอดชุดนักเรียนขาวแดงใส่ลิ้นชัก แล้วสวมเสื้อยืด กางเกงดำแทน บริเวณนี้มีผ้ามาบาสวมพู่สำหรับเลื่อนปิด-เปิดกันระหว่างบริเวณที่เด็กเปลี่ยนเสื้อผ้า บริเวณ ห้องโถงในห้อง ข้างบนชั้นวางของใช้สำหรับเด็ก ครูจะตกแต่งเป็น 2 มุมคือมุมหนึ่งเป็นชื่อห้อง ครู จะนำท่อนไม้ขนาดต่างมาตั้ง ใช้ผ้าคลุมทำให้มีระดับสูงต่ำ จากนั้นทำแผ่นป้ายชื่อห้องมาตั้ง และ ทำกระถางต้นไม้เล็กมาประดับ ส่วนอีกมุมหนึ่งเป็นการนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการฉลองวันเกิดมาตกแต่ง ครูปูผ้าผืนเล็กๆ โดยคลุมลงบนท่อนไม้ คลี่ให้ปลายบานออก จากนั้นนำกรอบรูปภาพสีน้ำ เป็นรูปแม่กำลังอุ้มลูกมาตั้งที่ด้านล่าง ด้านหน้าเป็นเทียนที่ปักอยู่บนเชิงเทียน ตั้งเป็นวงกลมมี เชิงเทียนตั้งด้านใน 1 อัน เป็นเทียนใหญ่ ด้านนอก 6 อันเป็นเทียนขนาดเล็กกว่า ตรงรอยต่อ ระหว่างเทียนและเชิงเทียนครูจะนำปุ๋ยใส่มาปิดทำให้มองไม่เห็น มีการนำแจกันดอกไม้สดมา ตกแต่งให้สวยงาม

5.2 ชั้นวางของสำหรับครู อยู่ติดกับชั้นวางของสำหรับเด็ก ใช้ สำหรับเก็บอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น โคมพรม สีเทียน สมุดวาดเขียน ผลงานระบายสี น้ำ สมุดประจำตัวนักเรียน ของใช้ส่วนตัวของครู ฯลฯ

5.3 โต๊ะดื่มน้ำ ให้เด็กเข้าแถวดื่ม น้ำ ครูจัดเตรียมเหยือกน้ำและ ถาดใส่แก้วไว้ เด็กที่ต้องการรับประทานน้ำ ก็จะหยิบแก้วที่คว่ำรินน้ำใส่ เมื่อใช้แก้วเสร็จแล้วก็ หมายแก้วตั้งซ้อนขึ้นมา

5.4 บริเวณที่ใช้วางที่นอน หมอนของเด็กที่ใช้ในการนอน กลางวัน จะอยู่ด้านข้างของชั้นและลิ้นชักวางของใช้สำหรับเด็ก

5.5 โต๊ะกิจกรรม ครูจัดโต๊ะถัดเข้าด้านในมาจากผ้ามาบาสั้น ชั้นวางของสำหรับเด็ก โดยโต๊ะนี้จัดไว้เพื่อให้เด็กทำปฏิทิน ในช่วงเช้า หรือใช้จัดกิจกรรมเรียน สอน บางครั้งจัดเป็นโต๊ะรับประทานอาหารของเด็ก บนโต๊ะมีผ้าผืนเล็กปูอยู่กลางโต๊ะ บนผ้าปูโต๊ะ เล็กๆมีแจกันดอกไม้ที่ปักดอกไม้ที่ครูเก็บมาจากภายในโรงเรียน มีเทียนเล็กๆตั้งอยู่ 2 อัน อยู่ใน เชิงเทียนทอง 1 อัน ส่วนอีกอันติดยึดกับท่อนไม้เล็กใช้เป็นเทียนต่อ และที่ดับเทียน

5.6 โต้ะพิธิ ตั้งติดกำแพงหันหน้าออกมาบริเวณที่โล่งของห้อง บนโต้ะจะตกแต่งด้วยผ้าสีฟ้าและขาว เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงของฤดูฝนมีน้ำมาก บนโต้ะ จะมี พระพุทธรูปองค์เล็ก เสาธงบนฐานตั้งขนาดเล็ก เทียนรูปดอกบัว ไม้ขีด แก้วใสไม้ขีดที่จุดแล้ว ที่ดับเทียน และน้ำอบ เมื่อถึงกิจกรรมวงกลมครูจะนำเก้าอี้มาจัดเป็นรูปตัวยู รอบตรงโต้ะพิธิ

5.7 ที่วางของเล่น จะมี 2 ชั้นคือชั้นบน เด็กจะต้องขึ้นบันไดข้าง โต้ะพิธิ ด้านบนมีชั้นเก็บของเล่นและชั้นล่างที่เป็นใต้ถุนของชั้นสอง ของเล่นที่เก็บไว้ชั้นบน มีชั้นวางของ 2 ใบ ใบที่หนึ่ง จะใช้เก็บของเล่นที่จัดซื้อจากภายนอก เป็นของเล่นที่ทำด้วยวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ จาน ชาม ถ้วย แก้ว ช้อนที่ทำด้วยไม้ พัดใบลาน กระบุงขนาดเล็ก ส่วนชั้นที่สอง จะใช้เก็บของเล่นที่นำมาวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ลูกไม้ เมล็ดพืชชนิดต่างๆ เปลือกหอย หิน จะแยกประเภทใส่ตะกร้าจัดเรียงไว้ที่ชั้น และข้างๆชั้นทั้ง 2 มีตะกร้าใบใหญ่ 2 ใบ ใบที่ 1 ใส่ท่อนไม้ขนาดเล็ก รูปปร่างต่างๆ ส่วนใบที่ 2 ใส่ผ้าฝ้ายหลากสีโดยครูพับม้วนผ้าแต่ละผืนเรียงในแนวตั้ง ของเล่นที่ครูทำขึ้น ได้แก่ เชือกทำจากไหมพรม ตุ๊กตาสัตว์และตุ๊กตาผ้าตัวเล็กๆ ครูนำมาจัดเรียงนอนไว้ในชั้น เตี้ย มีผ้ารองอยู่ด้านล่าง มีท่อนไม้เล็กตั้งพิงตุ๊กตาไว้ ตุ๊กตาบางส่วน ครูปูผ้าที่พื้นและวางนอนลงเรียงกับพื้น เหมือนกับว่าตุ๊กตานอนหลับอยู่ ถ้าเป็นตุ๊กตาตัวใหญ่จะใช้ผ้าคลุมและวางใส่ตะกร้าวางไว้ ส่วนชั้นล่างจะเป็นโต้ะและเก้าอี้หอยขนาดเล็ก มีพรมสำหรับนั่งเล่น และหมอนอิง 4 ใบ ตรงบริเวณชั้นล่างตรงพื้นที่ใต้บันได ด้านข้าง 2 ด้านมีตะปูละรอยต่อของไม้ ครูใช้ผ้าคลุมปิดด้านข้างด้านที่หันออกมาที่หน้าต่างไว้เพื่อให้ดูเรียบร้อยและนำโต้ะมาจัดเป็นโต้ะฤดูกาล ตกแต่งโดยนำ

ผ้าสีฟ้ามาปูโต้ะ และนำวัสดุธรรมชาติ ซึ่งเป็นของเล่นของเด็กมาตกแต่งเป็นเรื่องราว นำตุ๊กตาสัตว์ และตุ๊กตาคนมาประดับประกอบด้วย ส่วนอีกข้างไม่มีผ้าคลุม เด็กอนุบาล 1 จะชอบเล่นข้างในโดยสมมติว่าเป็นบ้านหรือถ้ำ

5.8 ห้องล้างจาน อยู่ติดกับห้องเรียน มีประตูทะลุถึงกัน ภายในห้องมีโต้ะวางเรียงกัน โดยอ่างทางด้านซ้ายมือเป็นอ่างน้ำยาล้างจาน ส่วนอีก 2 อ่างถัดไปเป็นน้ำเปล่า และมีตะกร้าอยู่ท้ายสุดสำหรับคว่ำชาม ด้านบนบริเวณที่ล้างจาน มีชั้นใช้สำหรับวางจาน ถ้วย ชาม กำแพงด้านหลังอ่างล้างจาน มีผ้ากันเปื้อนที่เป็นผ้ายางแขวนอยู่ให้เด็กสวมขณะล้างจาน

5.9 ห้องน้ำ อยู่ติดกับบริเวณที่ล้างจานมีกำแพงเตี้ยตั้งกันอยู่ ภายในมีอ่างล้างหน้า 1 อ่าง และชักโครกขนาดใหญ่ 2 อัน มีกาบูกะเบื้องสูงขึ้นมาเป็นแท่นหน้าชักโครก ทำให้เด็กสามารถเหยียบขึ้นไปนั่งที่ปากชักโครกได้

การจัดสภาพแวดล้อมนอกรั้วโรงเรียน

1. สระว่ายน้ำ อยู่ระหว่างห้องนอสเซอร์กับห้องน้ำ รอบๆ สระน้ำมีรั้วกัน ในสระน้ำจะมีพื้นไล่ระดับจากสูงไปเตี้ย จุดที่สูงที่สุดจะประมาณ 90 เซนติเมตร รอบขอบสระจะปูด้วยกระเบื้อง ถัดไปจะเป็นพื้นปูนขรุขระ เด็กทุกระดับชั้นจะได้มีโอกาสมาว่ายน้ำที่สระแห่งนี้

2. สนามเด็กเล่น เป็นส่วนที่มีบริเวณกว้างขวางที่สุดของโรงเรียน เมื่อเดินเข้าไปจะเป็นทางโล่งกว้างปูด้วยหญ้าสีเขียว ด้านซ้ายมือมีเนินดินสูง ข้างเนินดินมีต้นไม้ 1 ต้น ครูช่วยได้ผูกปลายเชือกหนึ่งกับกิ่งไม้ อีกด้านมัดเป็นปม 2 ปม และปล่อยยาวลงมา เด็กมักจะเดินขึ้นไปเนินดินแล้วโหนเชือกลงมาที่พื้น บริเวณใกล้กันมีต้นไม้ที่ใช้เชือกผูกเป็นชิงช้าให้เด็กนั่ง ที่บริเวณนี้ พื้นจะไม่มีหญ้าปกคลุม เด็กมักจะนำกิ่งไม้มีขีดเขียน รอบต้นไม้ด้านหนึ่ง นำยางรถยนต์มาฝังประมาณ ครึ่งล้อให้อีกครึ่งล้อโผล่ขึ้นมา เพื่อให้เด็กนั่งเล่น ถัดจากที่นั่งยางรถออกไป มีบ่อทรายขนาดใหญ่ และในบ่อทรายมีการสร้างระเบียง ใต้ถุนสูงให้เด็กได้ปีนเล่น ตรงกลางมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้น มีใบไม้แผ่ปกคลุมทำให้ร่มรื่น ด้านในติดกำแพงทางซ้ายมือจะเป็นกรงสัตว์ ได้แก่ กระต่าย นก ไก่ ภายในสนามมีบ้านเล็กๆ สร้างอยู่สองแห่งคือด้านในสุดติดกับกำแพง และบริเวณใกล้ห้องน้ำของสระว่ายน้ำ และจะมีท่อนไม้ขนาดใหญ่จัดไว้ให้เด็กได้เล่น นอกจากนี้จะมีสระน้ำด้านขวามือทางเข้ามีประตูลูกกรงเปิด-ปิดอยู่ เป็นที่อยู่ของปลา เต่า และห่าน บางครั้งสัตว์พวกนี้

ก็จะออกมาเดินเล่นที่สนาม ในช่วงปลายเทอม 1 โรงเรียนได้มีการสร้าง กรงตาข่ายจัดรั้วขนาดใหญ่มาตั้งที่กลางสนาม เพื่อนำกระต่ายในกรงมาปล่อยให้กระโดดเล่นที่กรงตาข่ายนี้ เด็กก็สามารถปีนเข้าไปลูบกระต่ายหรือให้อาหารกระต่ายก็ได้

สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ

1. ของเล่น ของเล่นส่วนใหญ่สามารถหาได้ในธรรมชาติและสามารถประดิษฐ์ขึ้นเองเพื่อใช้ในห้องเรียน ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดิษฐ์โรงเรียนจะเป็นผู้จัดซื้อไว้เป็นกองกลางของโรงเรียน หากหมดก็สามารถมาเบิกได้ ของเล่นบางประเภทที่ได้จัดซื้อเข้ามาในโรงเรียน ครูช่วยเป็นผู้พิจารณาและตัดสินใจในการเลือกซื้อของเล่นเข้าห้องเรียนแต่ละห้อง

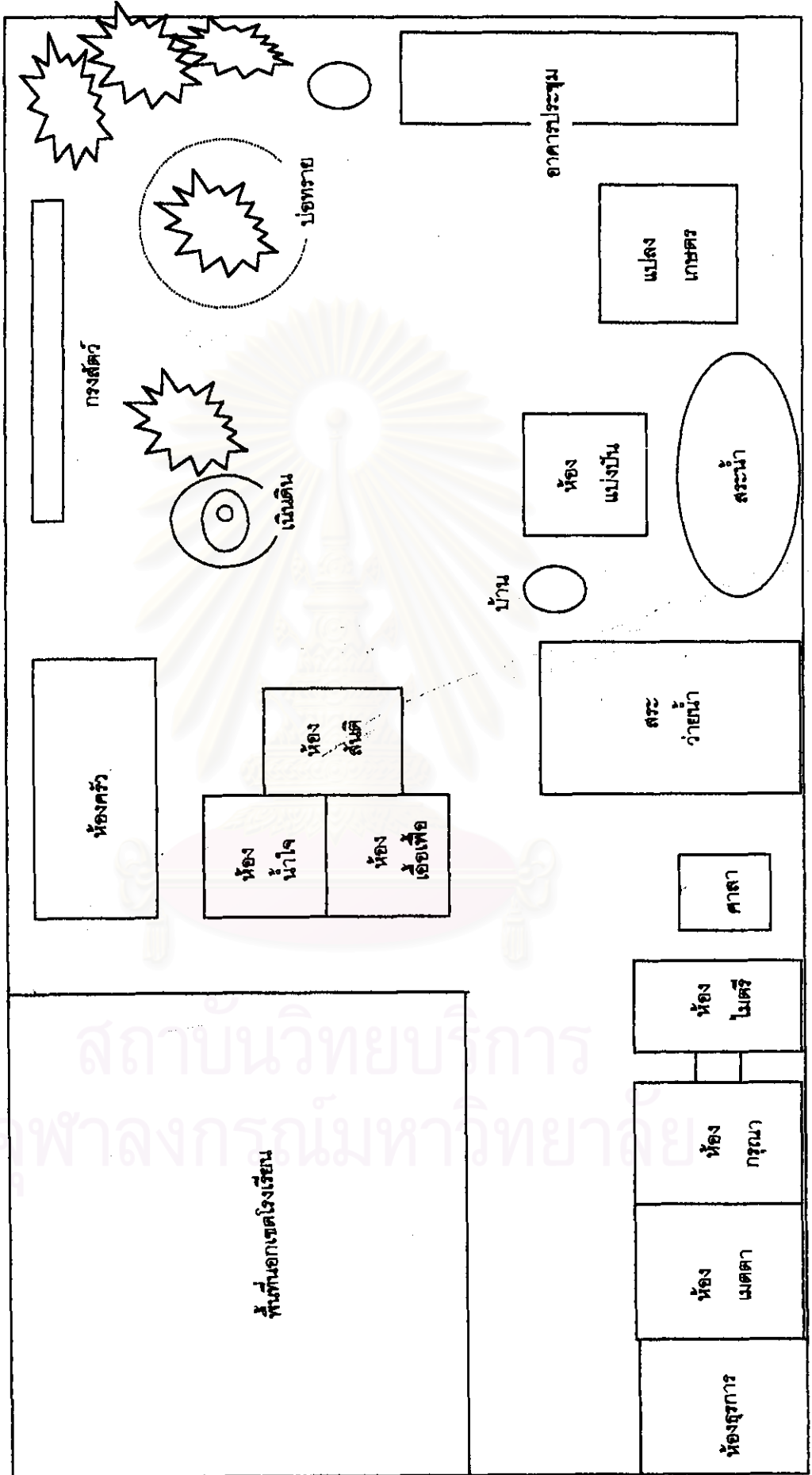
2. สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำจัดการเรียนประจำวันและประจำสัปดาห์ เช่น ดอกไม้ สี กระดาษ ส่วนผสมของอาหาร เทียน หรืออุปกรณ์ต่างๆ ครูสามารถเบิกสิ่งของเหล่านี้ได้ เนื่องจากโรงเรียนจะเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้แล้ว

3. ของใช้ประจำวัน ทางโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อ หากขาดอะไรก็สามารถไปรายงานห้องธุรการ เพื่อให้จัดซื้อได้

เนื่องจากสถานที่ของโรงเรียนของโรงเรียนโอบอุ้มมีสถานที่ที่กว้างขวาง และด้วยประสบการณ์จากการทำงานที่ผ่านมาของครูช่วย ทำให้ครูช่วยเห็นความสำคัญกับการนำธรรมชาติเข้ามาภายในโรงเรียน จะเห็นได้จากการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้เด็กเป็นป่าย์ ไว้รอบๆสนาม จัดพื้นที่ที่เป็น เนินดิน สนามหญ้าและบ่อทรายให้เด็กเล่น มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงต่างๆ ให้เด็กได้เข้าไปจับ สัมผัส และช่วยดูแลให้อาหาร และเมื่อได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนของเด็ก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เช่น การทำตุ๊กตาเทวดาแขวนประดับที่เพดานห้อง การใช้สีชมพูทาบบริเวณผนังห้อง การจัดโต๊ะฤดูกาลโดยนำวัสดุธรรมชาติที่มีตามฤดูกาลมาตกแต่ง ประกอบกับ ผ้า และตุ๊กตาต่างๆ การใช้เทียนในการจุดเพื่อเริ่มทำกิจกรรม การจัดของเล่นที่ทำจากวัสดุธรรมชาติต่างๆมาให้เด็กเล่น เป็นต้น

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังแสดงพื้นที่ภายในโรงเรียนอนุบาล

ที่รับ-ส่งเด็ก

การจัดการด้านบุคลากร

คุณสมบัติของครู

ครูช่วยให้โอกาสทุกคนที่เข้าสมัครมาทำงานที่โรงเรียน โดยไม่ได้กำหนดเกณฑ์ตายตัว ไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านการศึกษา แต่ผู้ที่เข้ามาสมัคร จะต้องรักเด็ก และสิ่งที่สำคัญ ครูที่เข้ามาทำงานจะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า “เป็นการเข้ามาเรียนรู้ ไม่ใช่เข้ามาเพื่อสอน” ทางโรงเรียนให้โอกาสครูที่เข้ามาสมัคร ได้ลองเข้ามามีประสบการณ์การสอนของโรงเรียน ในฐานะครูผู้ช่วยก่อน 1 วัน ถ้าคิดว่าชอบ ก็ฝึกงานต่ออีก 1 สัปดาห์ และถ้าหากสนใจจริงๆจะให้ฝึกงานอีก 3 เดือน และก็มาคุยกันอีกครั้ง หากมีความตั้งใจแน่วแน่ก็ให้ลองทำงานก่อนอีก 1 ปี หากผ่านพ้นไปได้ดี จึงจะบรรจุเข้าทำงานที่โรงเรียน กระบวนการทั้งหมดนี้จะช่วยในการคัดคนที่มีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทางการศึกษาแนวนี้ มีความตั้งใจที่จะจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ทุกคนที่เข้ามาสมัครทำงานในตำแหน่งครู ครูผู้ช่วย จะต้องเริ่มจากการเข้ามาสังเกตการสอนและเข้ามาเป็นครูผู้ช่วยสอนก่อนทุกคน การที่จะได้รับตำแหน่งเป็นครูประจำห้องเรียน จะต้องได้รับการพิจารณาจากครูประจำห้องเรียนเดิมและครูย้าย ทุกคนที่เข้ามาทำงานมีโอกาสได้รับการพิจารณา ไม่ว่าจะสมัครเข้ามาทำงานในตำแหน่งครูประจำชั้น หรือครูผู้ช่วยก็ตาม

การพัฒนาบุคลากรครู

ครูย้าย ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน เห็นด้วยกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ว่า ในวัยเด็กเล็ก ก่อนที่ฟันน้ำนมจะหลุด เด็กจะเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ไม่ใช่การสอนและการให้จดจำข้อมูลความรู้ ครูอนุบาลจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กทำตาม ถึงแม้ในสมัยปัจจุบัน ครูไทยมักไม่ชินกับการสอนที่ครูจะเป็นผู้พาเด็กทำทุกอย่าง เพื่อให้เด็กเกิดการเลียนแบบ ครูจะชินกับการสอนที่ครูเป็นผู้ผูกขาดการพูดและการจัดสื่ออุปกรณ์มาเสริมให้เด็กเข้าใจ ดังนั้นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้เป็นไปตามแนวคิดทางการศึกษาแบบมนุษยปรัชญา ครูย้ายจะค่อยๆเปลี่ยนวิธีคิดของครู ซึ่งจะทำให้ครูเริ่มเปลี่ยนวิธีการสอนของตัวเอง ในการพัฒนาบุคลากร ครูย้ายได้ใช้หลักมนุษยปรัชญา ร่วมกับแนวพุทธธรรมเป็นหลัก ในการพัฒนา ด้วยวิธีการต่างๆที่จะทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสอนตามแนวคิดแบบวอลดอร์ฟดังนี้

1. การสังเกตการสอน การเป็นครูผู้ช่วย โดยมีระยะเวลาที่แตกต่างกันไปตามความต้องการและสนใจแต่ละบุคคล เป็นวิธีพัฒนาบุคลากรครูตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการสมัครเข้าทำงาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่มาสมัครได้ทราบลักษณะการทำงานตลอดทั้งวัน ระหว่างการสังเกตการสอนหรือการเป็นผู้ช่วย จะได้มีโอกาสสนทนา ซักถามกับครูประจำชั้น ทำให้ได้รับความรู้ในการจัดการศึกษาในภาคปฏิบัติ ทำให้ได้รับรู้ถึงบรรยากาศจริงๆที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ระหว่างครูกับเด็ก ซึ่งผู้เข้ามาใหม่จะต้องปรับตัวให้กลมกลืนกับบรรยากาศของห้องเรียน

2. การอบรมครูประจำสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างคณะครู ครูย้ายจะแบ่งคณะครูในโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มครูผู้ช่วยจะมีการอบรมวันอังคาร ส่วนอีกกลุ่ม เป็นกลุ่มครูประจำชั้นจะมีการอบรมในวันศุกร์ ครูย้ายเป็นผู้นำกิจกรรม เนื้อหาที่ใช้ในการอบรมมาจากแนวคิดมนุษยปรัชญา ซึ่งผ่านการทำความเข้าใจตามแนวคิดทางพุทธธรรมของครูย้าย เพื่อให้ครูสามารถเข้าใจได้ง่ายเพราะคุ้นเคยกับวิถีชีวิตแบบไทย ในการอบรมครูย้ายจะใช้กิจกรรมศิลปะต่างๆเป็นสื่อในการทำความเข้าใจเนื้อหา เนื่องจากกิจกรรมศิลปะมีลักษณะเฉพาะ ที่สามารถใช้เชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมและเนื้อหาได้เป็นอย่างดีทั้งทางด้าน การกระทำ ความรู้สึก และความนึกคิด ในการอบรมนี้ไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้าในระยะยาว หัวข้อและกิจกรรมที่นำมาอบรมเกิดจาก การที่ครูย้ายได้รับความรู้และประสบการณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆจากที่อื่น แล้วนำความรู้และกิจกรรมเหล่านั้นมาสอนให้กับครู พร้อมกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธธรรม บางครั้งหัวข้อก็นำมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งครูย้ายก็จะช่วยสะท้อนปัญหา และการแก้ปัญหาเชิงพุทธธรรมให้ครูอีกด้วย นอกจากนั้นในการประชุม ครูย้ายจะเปิดโอกาสให้ครูเล่าถึงสิ่งที่ครูได้ปฏิบัติ และสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในห้องเรียนด้วย

3. การจัดกิจกรรมต่างๆเสริมให้แก่ครู ได้แก่ การสอนจัดดอกไม้ในวันจันทร์ การสอนดนตรีไทยในวันพฤหัสบดี การสอนรำไทย ซึ่งจะมีผู้ที่มีความรู้เข้ามาสอนครูในโรงเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความสุขยาม นอกเหนือไปจากการทำงานศิลปะ โดยเฉพาะกิจกรรมการจัดดอกไม้ เป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจมาก โดยใช้วิธีการจัดดอกไม้รูปแบบหนึ่ง เป็นการจัดดอกไม้ที่ทำให้ผู้จัดมองจิตวิญญาณของตัวเอง ให้ลึกซึ้งขึ้น ไม่ใช่การจัดตามความต้องการของตนเอง แต่เป็นการจัดตามความเป็นจริงของดอกไม้แต่ละดอก การจัดแบบนี้ผู้จัดต้องทำความเข้าใจสภาพดอกไม้ ซึ่งช่วยทำให้ผู้จัดมองเห็นถึงสภาพความรู้สึกของตนเองไปด้วย ขั้นตอนแรกของการจัดดอกไม้แบบนี้ คือ ผู้จัดเลือกสถานที่ที่จะจัดดอกไม้ก่อน ขั้นที่สอง ผู้จัดเลือกแจกันที่คิดว่าชอบที่สุด เติมน้ำและนำไปวางที่สถานที่ที่เลือกไว้ ขั้นที่สาม เลือกดอกไม้ที่เราสะดุดตา ชอบมากที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นเงื่อนไขในการเลือก เช่น ลักษณะของแจกัน สีของดอกไม้ มุมที่จะจัด เป็นต้น ค่อยๆหยิบดอกไม้ดอกนั้นอย่าง

ทะนุถนอม โดยใช้ผ้าขนหนูรองน้ำหยดที่ก้าน และถือกรรไกรตัดกิ่งไปด้วย ขั้นที่สี่ ผู้จัดอาจจะเริ่ม ใโปไม้้ออก หรือใช้ตัดก้านออก ถ้าก้านยาวเกินไป ขั้นที่ห้า ให้ผู้จัดพิจารณาดอกไม้หามุมที่ดูใจ ขณะเดียวกันก็จับที่โคนดอกไม้เพื่อหาน้ำหนักของดอกไม้วางจะเอียงไปทิศทางใด เมื่อได้มุมที่ ต้องการ และต้องคำนึงถึงน้ำหนักของดอกไม้ตามธรรมชาติ สุดท้ายก็ค่อยวางดอกไม้ดอกนั้นลงในแจกันอย่างนุ่มนวล และระวังไม่ให้ดอกไม้ขยับจากมุมที่ต้องการวาง หากต้องการจะปักดอกไม้ 2 หรือ 3 ก็เริ่มทำตามขั้นตอนที่สาม อีกครั้งว่าในการเลือกดอกไม้ 2 หรือ 3 จะต้องไม่คำนึงถึง ดอกไม้ที่ปักอยู่ในแจกันแล้ว เป็นการเลือกจากความรู้สึกชอบที่เห็นดอกไม้จริงๆ ซึ่งจากกิจกรรมที่ ครูจัดให้นี้ช่วยให้ครูเกิดข้อคิดในการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี การจัด ดอกไม้โดยการยอมรับธรรมชาติของดอกไม้ประสานกับความต้องการของผู้จัด กลายเป็น ความงามในรูปแบบใหม่ ทำให้ครูรู้จักตนเองตามธรรมชาติ ในแง่การสอนที่จะต้องยอมรับ ธรรมชาติของเด็กและความต้องการที่จะให้เด็กพัฒนา เพื่อให้เด็กเติบโตในวิถีทางของตนเอง ส่วน การเรียนรำไทยและดนตรีไทย ดนตรีไทย เป็นความสวยงามแบบไทย ที่จะช่วยพัฒนาตนเองใน การเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างเคารพ และนำพาไปสู่การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รำไทย เป็นกิจกรรม ที่เป็นลักษณะการเคลื่อนไหวที่น่าสนใจ เนื่องจากเมื่อได้รำจะพบว่า เป็นการเคลื่อนไหวทั้งตัว ไม่ใช่ เพียงแค่ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย และเป็นการเคลื่อนไหวของความรู้สึกภายในที่เคลื่อนไหวไปสู่ โลกแห่งดนตรี

4. การจัดกลุ่มศึกษารายเดือน จัดขึ้นที่อาคารประชุม มีการจัด ให้ความรู้ โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ในหัวข้อต่างๆที่น่าสนใจ ซึ่งวิทยากรมี ความชำนาญในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถเข้าร่วมกิจกรรม นอกเหนือจากครูในโรงเรียน โดยในการจัดแต่ละครั้งจะแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ช่วง ช่วงแรกเป็น การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมลงมือทำงานทางศิลปะลักษณะต่างๆ ช่วงที่ 2 จะเป็นช่วงของ การรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นช่วงที่ครูและผู้สนใจได้พูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ช่วงที่สามเป็นช่วงที่วิทยากรมาให้ความรู้

5. การจัดอบรมตามหัวข้อของการฝึกอบรมครูตามแนวคิดทาง การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งเป็นความพยายามของโรงเรียนโอบอุ้มที่จะยกมาตรฐานความรู้ของ ครูในโรงเรียนเกี่ยวกับมนุษยปรัชญา การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ โดยประสานงานกับวิทยากรชาวต่างประเทศ ในการจัดอบรมข้อความรู้สำคัญต่างๆที่ ครูจำเป็นจะต้องเรียนรู้ ระยะเวลาในการจัดอบรมจะใช้ระยะเวลาประมาณ 3 วัน หัวข้อที่นำมา จัดอบรม เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมระดับอนุบาล การรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 12 พลังของ การเลียนแบบ เป็นต้น

6. การศึกษาดูงานโรงเรียนวอลดอร์ฟในต่างประเทศ โดยผู้บริหารจะส่งครูประจำชั้นในห้องเรียนต่างๆ ไปดูงาน และเข้าไปเป็นครูผู้ช่วยในห้องเรียน เพื่อสังเกตการจัดการเรียนการสอนจากครูวอลดอร์ฟที่มีความรู้ และประสบการณ์

7. การประเมินการสอนจากครูวอลดอร์ฟต่างประเทศ โดยแต่ละปีครูวอลดอร์ฟที่มีประสบการณ์ จะเข้ามาสังเกตการสอนในห้องเรียนต่างๆ เพื่อให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนแต่ละห้องในช่วงเช้า ในช่วงบ่าย ครูทุกห้องจะไปรวมกันที่ห้องประชุม เพื่อฟังคำแนะนำในการจัดการเรียนการสอน จากการเข้าสังเกตการสอนของครูวอลดอร์ฟในห้องเรียนช่วงเช้า นอกจากนั้นจะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟแก่คณะครู เปิดโอกาสให้คณะครูพูดคุย อภิปรายซักถาม

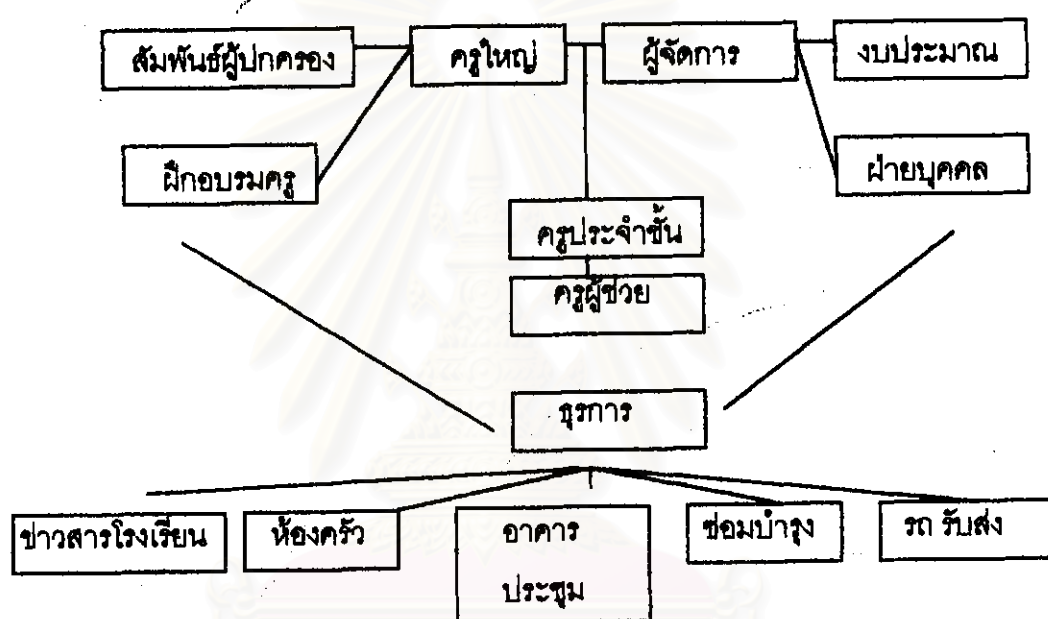
ครูประจำชั้นห้องสันติ ซึ่งเป็นห้องที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกต อายุประมาณ 24 ปีเศษ ครูสร้อยเป็นครูคนหนึ่งผ่านการพัฒนามุคลากรครูของโรงเรียนมาแล้ว เมื่อ 4 ปีเศษที่ผ่านมา ครูสร้อยได้เข้ามาสมัครงานที่โรงเรียนจากการแนะนำของญาติที่พักอาศัยอยู่ใกล้โรงเรียน เดิมอาศัยอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เคยทำงานเป็นลูกจ้างรายวันในโรงงานผลไม้กระป๋อง ไม่มีประสบการณ์ในการสอนเด็ก ครูย้ายจึงรับไว้ในฐานะครูผู้ช่วยที่ห้องเรียนเนอสเซอรี ครูสร้อยเป็นครูผู้ช่วยที่ห้องเรียนเนอสเซอรีประมาณ 4 ปี ระหว่างนั้นก็มีโอกาสได้รับการอบรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมศิลปะ การทำอาหาร งานนันทนาการต่างๆ ขณะเดียวกันได้สมัครเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมปลายของการศึกษานอกระบบ จนในที่สุดก็สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย และตอนนี้ก็มีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้วย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จากประสบการณ์ตรงที่ได้เข้าไปช่วยดูแลเด็กๆ และได้รับคำแนะนำจากครูประจำชั้น ประกอบกับครูประจำชั้นได้เปิดโอกาสให้ ในการนำกิจกรรมในบางกิจกรรม ทำให้ครูสร้อยมีความเข้าใจและสามารถจัดการห้องเรียนได้ และเมื่อครูย้ายขาดครูในห้องเรียนอนุบาล ครูย้ายได้ให้โอกาสครูสร้อยเป็นครูประจำชั้นห้องสันติ ในปีการศึกษา 2542 เนื่องจาก ครูสร้อยมีการพัฒนาในด้านการสอนที่ดี ใจเย็นลงกว่าเดิมมาก มีความสามารถในการจัดการห้องเรียน ครูย้ายคิดว่า น่าจะให้โอกาสในการพัฒนาตนเองของครูสร้อยต่อไป จึงตัดสินใจให้เป็นครูประจำชั้น โดยก่อนที่จะเปิดเทอมใหม่ ครูย้ายได้เข้ามาฝึกงานในฐานะผู้ช่วยครูที่ห้องเรียนของครูย้ายประมาณ 1 เดือน

สำหรับครูย้าย พบว่า ครูย้ายยังอยู่ในกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความเข้าใจ และเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยครูย้ายได้สมัครเข้าศึกษาในสถานบันฝึกอบรมครูตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยากรจากต่างประเทศมาบรรยายที่โรงเรียนโอบอุ้ม และเข้าอบรมจากการฝึกอบรมครูที่โรงเรียนวอลดอร์ฟ 2 จัดขึ้น นอกจากนั้นครูย้ายก็ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากการอ่านเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ หนังสืออื่นๆที่จะช่วยทำให้ครูเข้าใจ ความเป็นไทย จากการอ่านหนังสือพุทธศาสนา และหนังสือเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ต่างๆ ของไทย

การปฏิบัติงาน

โครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียน เป็นดังนี้

จากโครงสร้างการบริหารโรงเรียน จะเห็นว่าครูใหญ่และผู้จัดการ มีหน้าที่ในการรับผิดชอบ ดังนี้

ครูใหญ่ ทำหน้าที่ดูแลครูประจำชั้นและครูผู้ช่วย ในด้านการจัดการเรียนการสอน และการฝึกอบรมครู และทำหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

ผู้จัดการ ทำหน้าที่ในการดูแลเรื่องงบประมาณ และฝ่ายบุคคล นอกจากนั้นทั้งครูช่วย ซึ่งมีตำแหน่งเป็นครูใหญ่ และผู้จัดการ จะช่วยกันดูแลในส่วนของฝ่ายธุรการ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำข่าวสารของโรงเรียน การทำงานในห้องครัว การใช้อาคารประชุม การซ่อมบำรุง และรถรับ-ส่งนักเรียน

ในโรงเรียน ครูช่วยซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ในโรงเรียน และการฝึกอบรมครูโดยตรง ครูช่วยเป็นผู้บริหารที่มีเมตตาธรรมสูง ใจเย็น ให้โอกาส

ทุกคนที่จะพัฒนาตนเอง และเนื่องจากครูย้าย เป็นครูประจำชั้นห้องเรียนอนุบาลคนหนึ่ง ทำให้ครูย้ายเข้าใจสภาพการทำงานที่เกิดขึ้นจริง รู้จักเด็กทุกคน มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจครูผู้สอน ครูย้ายเชื่อว่า บางครั้งในการทำงานอาจจะมีสิ่งที่ผิดพลาดเกิดขึ้น แต่ก็ไม่สายเกินไปถ้าเราจะแก้ไข สิ่งผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น บรรยากาศในโรงเรียนมีความเป็นชุมชนสูง บุคลากรทุกคนอยู่กันแบบพี่น้อง คอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างในด้านวิทยุฒิ หรือคุณวุฒิ แต่ทุกคนก็ให้เกียรติและเคารพกัน ภายในชุมชนมีการปลูกฝังแนวคิดในการพัฒนาตนเองร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมความงามในหลากหลายรูปแบบ ยกกระตือรือร้นใจของคนในชุมชนให้อ่อนโยน มีความสุข และเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆรอบตัว ในหน่วยของห้องเรียน การที่ครูซึ่งเป็นคนหนึ่งในสังคมเข้าถึงความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้ครูแสดงออกมาถึงความสุนทรีย์ของตนเองที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ และเด็กก็จะสามารถรับรู้ถึงความสุนทรีย์เหล่านั้นจากบรรยากาศที่หอมล้อมในห้องเรียน และจากครูที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง

ในห้องเรียนแต่ละห้อง มีครูประจำชั้น 1 คน และครูผู้ช่วยอีกหนึ่งคน ก่อนโรงเรียนเปิดเทอมครูและครูผู้ช่วย ของแต่ละห้องเรียน จะเข้ามาช่วยกันจัดห้องเรียนล่วงหน้าอย่างสวยงาม สำหรับการจัดการเรียนการสอน ทางโรงเรียนมีการจัดทำเอกสารให้ครูศึกษาก่อนว่า เนื้อหาที่เด็กจะต้องเรียนรู้ในภาคการศึกษาต่อไปมีอะไรบ้าง มีการอธิบายให้ครูเข้าใจความหมายของกิจกรรมนั้น และเมื่อถึงสัปดาห์ที่จะสอน ทางโรงเรียนจะมีการจัดพิมพ์เอกสารเนื้อหาในช่วงสัปดาห์นั้นให้ครูเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดกิจกรรม ภายในเอกสารจะมีการบอกถึงความสำคัญหรือสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น กิจกรรม เพลงและนิทานที่สอดคล้องกับช่วงนั้น ซึ่งเอกสารนี้จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปี เนื่องจากหลังจากการสอน จะมีการประชุมให้ครูช่วยกันเสาะเกี่ยวกับการจัดการสอนในห้องเรียน หากมีประเด็นไหนที่ควรปรับปรุง ก็จะเพิ่มเติม หรือมีบางสิ่งที่ครูลองทำแล้วดี ก็จะมีการเพิ่มลงไป ในการจัดการเรียนการสอนจริง ครูสามารถยืดหยุ่น และลองคิดกิจกรรมขึ้นไปเองอย่างอิสระ บางครั้งครูเข้าไปถามความเห็นของครูย้ายก่อน ครูย้ายจะให้คำแนะนำ ครูย้ายสามารถรับทราบสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ได้จากการเดินแวะเข้าไปเยี่ยม และพูดคุยกับครูในห้องเรียนต่างๆ การประชุมประจำสัปดาห์ และจากใบบันทึกการสอนประจำวัน ที่ครูจะเขียนบันทึกถึงสิ่งที่ได้ทำไปแล้ว หรืออาจจะใช้วางแผน แล้วให้เขียนบอกว่าสามารถทำได้ตามแผนหรือไม่ เพราะเหตุใด หากครูทำอะไรบางอย่างไม่เหมาะสม ครูย้ายจะเข้าไปบอกกับครูเป็นการส่วนตัวด้วยเสียงเบาๆ ทันที และให้โอกาสครูในการแก้ไขตัวเอง บทบาทของครูในห้องเรียน จะเป็นเสมือนแม่ ที่รักและเข้าใจว่าลูกในห้องเรียนต้องการอะไร ครูจะใช้ชีวิตร่วมกับเด็กตลอดทั้งวัน คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือเพื่อให้

ถูกเติบโตเป็นคนที่จะดูแลตนเองได้ในอนาคต นอกจากนั้น แม่คนนี้จะต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ โดยผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ การอบรม การศึกษาธรรมะ เนื่องจากเด็กซึมซับกระบวนการในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองเช่นกัน ดังนั้นจะพบว่า ในห้องเรียนต่างๆ ครูประจำชั้นจะเรียกตนเองว่า "แม่"

สำหรับห้องสันติ เนื่องจากครูสร้อยยังอายุน้อย และเพิ่งจะได้เป็นครูประจำชั้นเป็นเทอมแรกจึงให้เด็กเรียกว่า "ครู" แทน ครูสร้อยตั้งใจจะมาที่โรงเรียนแต่เช้า เวลาประมาณ 6.30 น. การที่ครูสร้อยตั้งใจที่จะมาแต่เช้าเพื่อช่วยครูผู้ช่วยจัดห้องเรียน เพราะตนเองเคยเป็นครูผู้ช่วยมาก่อน เข้าใจว่าต้องเหนื่อยมากที่ห้องมาแต่เช้า จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในแต่ละวัน ครูสร้อยจะจัดเตรียมปฏิทินของเด็กในห้อง สีไม้ และกระดานที่เขียนวันที่และเดือนบนโต๊ะ ช่วยดูแลเด็กในการเปลี่ยนเสื้อผ้าเมื่อมาถึงโรงเรียน หรือสลับกับครูผู้ช่วยในการไปดูแลเด็กที่สนามเด็กเล่น ระหว่างที่ครูสร้อยดูแลเด็กอยู่ที่ภายนอกหรือภายในห้องเรียน สิ่งที่ครูสร้อยทำระหว่างการดูแลเด็ก คือการทำงาน งานที่ทำก็เป็นงาน ทำความสะอาดสนาม หรือทำความสะอาดห้องเรียน งานหัตถกรรมต่างๆ เช่น งานนิรุตติง การทำลูกบอล การทำตุ๊กตา เป็นต้น หลังจากเสียงกระดิ่งดังขึ้น ครูสร้อยจะทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดทั้งวันจนถึงเวลา 16.00 น. ซึ่งมีครูผู้ช่วยให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เช่น การทำความสะอาดงานขาม การปูที่นอน การดูแลเด็กเข้าห้องน้ำ ฯลฯ ทุกวันหลังจากการสอนครูสร้อยจะเขียนบันทึกรายงานการสอนว่า ในวันนั้นได้ให้เด็กทำอะไรบ้าง มีปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมหรือไม่ รวบรวมไว้ให้ครูช่วยตรวจสอบเมื่อครูช่วยขอ ดู ช่วงเวลาประมาณ 14.00 น. ของวันจันทร์และวันพุธมีกิจกรรมที่ครูช่วยจัดให้ครูเข้ามาทำ ได้แก่ กิจกรรมจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา โดยจะให้ครูประจำชั้น และครูผู้ช่วยสลับกันมาทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ ส่วนการฝึกอบรมประจำสัปดาห์ ก็จะมีการอบรมระหว่างกลุ่มครูผู้ช่วย และกลุ่มครูในวันอังคารและวันศุกร์ตามลำดับ เนื่องจาก ในห้องเรียนจะมีคนดูแลห้องเรียนอย่างน้อย 1 คน การเรียนรำไทยจะเรียนในช่วงเช้าวันศุกร์ เวลาประมาณ 7.00 น. ส่วนการเรียนดนตรีไทยจะเรียนในวันพฤหัสบดี เวลา 16.30 น. หากครูมีปัญหาในการสอน จะมีการพูดคุยปรึกษากับครูห้องอื่นที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า หรือเข้าไปถามครูช่วยได้ตลอดเวลา หรือเป็นการซักถามในช่วงเวลาที่มีประชุมแต่ละสัปดาห์ก็ได้

จากโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน จะเห็นว่า ครูใหญ่ หมายถึง ครูช่วยจะเป็นผู้ดูแลการทำงาน การจัดการเรียนการสอนของครู และครูพี่เลี้ยง แต่ในทางปฏิบัติ ครูช่วย เป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียนด้วย ในห้องความจริงใจ ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนวอลดอร์ฟ ที่ครูทุกคนในโรงเรียนมีบทบาทในการทำงานร่วมกัน โดยปราศจากผู้อำนวยการ แม้ว่าจากสภาพที่เกิดขึ้น ครูช่วยเป็นเจ้าของและครูใหญ่ของโรงเรียน ทำหน้าที่

ดูแลการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนให้เป็นไปตามทิศทางของแนวคิดทางการศึกษา ในมุมมองของครูย้าย แต่การที่ครูย้ายได้เข้ามาเป็นครูคนหนึ่งในห้องเรียน ทำให้ครูย้ายย่อมมีความเข้าใจครู เห็นปัญหา และสภาพการทำงานกับเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี และยังเป็นแบบอย่างของการสอนตามแนวคิดให้ครูคนอื่นในโรงเรียนได้ดีอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนโอบอุ้ม ได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็นกิจกรรมต่างๆในแต่ละวันดังนี้

- 7.00 - 9.00 น. มาถึงโรงเรียน ทำ ปฏิทิน ออกไปเล่นที่สนาม
- 9.00 - 9.40 น. เข้าห้องเรียนท่องบทกลอนประจำฤดู
- 9.40 -10.00 น. กิจกรรมวงกลมช่วงเช้า
- 10.00 -10.15 น. รับประทานอาหารว่าง (เช้า)
- 10.15 -11.30 น. กิจกรรมเรียนสนุกประจำวัน และเล่นภายในห้องเรียน
- 11.30 -12.00 น. กิจกรรมวงกลมช่วงสาย
- 12.00 -13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน แปรงฟัน และเปลี่ยนเสื้อผ้า
- 13.00 -15.00 น. นอนกลางวัน
- 15.00 -15.30 น. เก็บที่นอน เปลี่ยนเสื้อผ้า รับประทานอาหารว่างเย็น
- 15.30 -15.45 น. แม่เมตตา อ้าลาเพื่อนและครู รอผู้ปกครองมารับ

เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน

เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียน เด็กเปลี่ยนเสื้อผ้า จากชุดนักเรียนขาว-แดง ยกเว้นวันหยุด เด็กสามารถใส่เสื้ออะไรก็ได้มาโรงเรียน ชุดที่สวมใส่ขณะทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน คือ เสื้อยืดสีขาว กางเกงสีดำ จากนั้นเด็กมานั่งทำ ปฏิทิน หรือสมุดบันทึกการมาโรงเรียนของเด็กในแต่ละวัน โดยปฏิทิน แบ่งช่องตารางในแต่ละหน้าเป็น 1 เดือน คล้ายปฏิทิน ให้เด็กระบายด้วยสีไม่ลงในช่องของวันที่ปัจจุบันทุกวัน ซึ่งครูมีกระดานดำแผ่นเล็ก เขียนวันที่ และเดือน ปัจจุบันวางไว้บนโต๊ะ ขณะที่เด็กทำปฏิทินเด็กจะเลือกสีที่ตนชอบ ดูตัวเลขในกระดานดำ และลงมือระบายสีในช่อง เด็กบางคนก็ไม่ดูในกระดานดำ เพียงแต่ละต่อไปอีก 1 ช่อง เหตุผลของการทำปฏิทิน ครูย้ายได้ความคิดนี้ มาจากการดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น โดยเป็นสมุดเช็ครายการมาและการขาดเรียนของเด็ก

ให้เด็กติดสติ๊กเกอร์ ครูย้ายจึงปรับใหม่ให้เป็นวาดรูปหรือระบายสีด้วยสีไม้เพราะจะทำให้ได้ฝึกทักษะมากกว่า นอกเหนือไปจากการความต้องการให้เด็กรู้วันที่ แม้ว่าครูมาเรีย ซึ่งเป็นครูวอลดอร์ฟที่มาฝึกอบรมให้ที่โรงเรียน เคยบอกครูย้ายว่า เด็กไม่จำเป็นต้องรู้วันที่ แต่ครูย้ายคิดว่า สำหรับเด็กที่จะไปเรียนต่อประถมที่อื่นนั้น จำเป็นต้องรู้ และอีกอย่างก็สามารถตรวจสอบการมาโรงเรียนของเด็กได้ นอกจากนั้น ผลการทำงานของเด็กสามารถสะท้อนพัฒนาการและจินตนาการที่ออกมาในช่องเล็กๆ ถ้าเป็นเด็กเล็กจะขีด/ระบายโดยใช้สีเดียวหรือ 2 สี และระบายออกนอกกรอบหรือเล็กกว่ากรอบ เมื่อเด็กโตขึ้นจะใช้สีมากขึ้น และสามารถวาดเป็นรูปภาพหรือรูปร่างต่างๆภายในกรอบได้อย่างพอดีกับกรอบ มีการใช้สีที่แตกต่างกันระบายเป็นช่วง เกิดเป็นภาพที่มีสีสันสวยงาม หลังจากที่ทำปฏิทินแล้วเด็กจะออกไปเล่นข้างนอกได้ในสนามได้ แต่ถ้าฝนตกหรือสนามเปียก จะให้เด็กเล่นภายในห้องเรียน ในช่วงเช้าเด็กออกมาเดินเล่นที่สนาม มีสัตว์หลายชนิดมาเดินที่สนามด้วย เช่น น่านสีขาว สุนัข ไก่ และตอนนี้ได้มีการสร้างกรงตะขาบขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อนำกระต่ายจากกรงเล็กมาใส่ให้เคลื่อนไหวยากกำลังกาย เด็กจะเข้ามายืนดูกระต่ายที่รอบกรงตะขาบ เด็กบางคนก็ปีนเข้าไปดูตัวกระต่าย เด็กมักจะไปเด็ดใบไม้มาให้กระต่ายกิน เด็กๆชอบเดินมาดูสัตว์ต่างๆที่อยู่ในสนาม บางครั้งเด็กยังกลัว เช่น เวลาที่น่านสีขาวเดินมาที่สนาม เด็กๆก็จะเดินตามไปดูทางด้านหลังของน่าน พอหันหันหน้ามาทางเด็ก เด็กๆ ตกใจร้องเสียงดัง วิ่งหนี น่าน และพอหันหันหลังเดินต่อ เด็กๆ ก็จะค่อยๆเดินตามทางด้านหลังอีก พอหันหันมาก็ร้องวิ่งหนี กลับไปกลับมาเช่นนี้ตลอด ครูที่ดูแลเด็กที่สนามทำงานต่างๆ ระหว่างที่ดูแลเด็ก เช่น กวาดสนาม หรือ ทำลูกบอล เด็กๆเดินเข้ามาขอช่วยทำ ครูจะอนุญาต ถ้าเป็นการกวาดสนาม ครูให้เด็กไปหยิบไม้กวาดมาช่วย หรือครูให้เด็กช่วยจับที่โกยขยะให้แน่น ตอนที่ครูจะกวาดเศษใบไม้ใส่ที่โกยขยะ หากเด็กขอช่วยทำลูกบอล ครูจะนำลูกบอลของเด็กที่ยังทำไม่เสร็จในห้อง ออกมาให้เด็กทำ

การท่องเที่ยวประจำฤดูกาล

เมื่อเด็กได้ยินเสียงกระดิ่ง ในวันจันทร์-พฤหัสบดี เด็กจะกลับมาที่ห้องเรียน ล้อมวงกันทั้งครูพี่เลี้ยงและเด็ก ถ้าเป็นวันศุกร์ ครูและเด็กอนุบาลทุกห้องจะล้อมวงรวมกันที่สนามเด็กเล่นจากนั้นมีการแจกผ้าฝ้ายสีต่างๆสำหรับโพกศีรษะเด็ก ได้แก่ สีแดงหรือสีส้ม สีเหลือง สีฟ้า สีเขียว สีน้ำเงิน สีละ 1 คน สีบานเย็น สีละ 2 คน และร่วมกันร้องเพลง "โรงเรียนของเราน่าอยู่ คุณครูของเราแสนดี เพื่อนๆ ของเรามากมี ธรรมชาติดีก็มีมากมาย อาหารก็กินอร่อย ยามนอนก็แสนสบาย มีสนามวิ่งเล่นกว้างไกล เราภูมิใจโรงเรียนของเรา"

จากนั้นครูแนะนำเด็กที่ผูกผ้าว่าวันนี้ใครแสดงเป็นตัวละครใดใน บทกลอนฤดูกาล สีแดงหรือสีส้ม เป็นพระอาทิตย์ สีเหลือง เป็นชาวนา สีฟ้าเป็นสายฝน สีเขียว เป็นเสียงฟ้ากึกก้อง สีบานเย็น 2 คนเป็นผึ้ง สีน้ำเงิน เป็น เจ้าแห่งราตรีกาล (Mather Night) ในช่วงต้นเทอม ครูจะให้เด็กอนุบาล 2 และ 3 แสดงเป็นตัวละครเท่านั้น ส่วนเด็กอนุบาล 1 จะให้แสดงเมื่อผ่านไปประมาณ 1 เดือน แต่จะมีฟีนูบาล 2 และ 3 ร่วมแสดงด้วยเป็นส่วนใหญ่ ช่วงเทอมนี้ บทกลอนที่เด็กและครูท่องนั้นมีชื่อว่า แม่ธรณี จากครูมาเรีย ดอมนิง แบ่งออกเป็น ตอนๆ ดังนี้

ตอน แม่ธรณี(เพลง)

ตอน พระอาทิตย์ (กลอน) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีแดง/ส้ม

ตอน ชาวนา(เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีเหลือง

ตอน ยอดอ่อน (กลอน)

ตอน ฝน (เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีฟ้า

ตอน ฟ้าแลบฟ้าผ่า (กลอน)

ตอน ฟ้าร้อง(เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีเขียว

ตอน ต้นข้าวแข็งแกร่ง (กลอน)

ตอน ลม (กลอน)

ตอน ดอกข้าวผลิบาน (กลอน)

ตอน ผึ้ง(เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีบานเย็น

ตอน กล่อมนอน(เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีแดง/ส้ม เป็นคนเดียวกับเด็กคนแรกสุด)

ตอน เจ้าแห่งราตรีกาล (เพลง) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีน้ำเงิน

ในขณะที่เด็กและครูท่องกลอนอยู่นั้น จะมีการทำท่าทางประกอบ บทกลอนและบทเพลงเหมือนกันทั้งวง แต่ในบางตอนที่กล่าวถึงบทกลอนที่มีเด็กผูกผ้าเป็น สัญลักษณ์ เด็กคนนั้นจะออกมาเป็นผู้นำการเคลื่อนไหว ซึ่งอาจจะต้องออกมายืนตรงกลางวง หรือ ทำท่าทางแตกต่างจากคนในวง เช่นเด็กที่ผูกผ้าสีแดง เป็นพระอาทิตย์ เมื่อท่องถึงตอน กล่อมนอน เด็กคนนั้นก็เพียงแต่ลุกขึ้นยืน ส่วนเด็กคนอื่นนั่งลง และยกมือประสานกันไว้เหนือศีรษะ การเคลื่อนไหวที่ทำภายในห้องและการทำที่สนามเด็กเล่นในวันศุกร์ จะทำท่าต่างๆเหมือนกัน แต่การทำในสนาม จะให้บรรยากาศที่เปิดโล่ง เป็นธรรมชาติมากขึ้น มีอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบ ในการเคลื่อนไหว ได้แก่ กระบุงสำหรับใช้ประกอบบทเพลงชาวนา และกลองสำหรับใช้ประกอบ บทเพลงฟ้าร้อง

หากเป็นการทำร่วมกันภายในห้องหลังจากการทอกลอนเด็กช่วยกัน จะพับผ้าที่ใช้โพกศีรษะ โดยเพื่อนจะมาช่วยจับปลายผ้าอีกด้าน เด็กทั้ง 2 คนเอามุมผ้าจากมือทั้ง 2 ข้างเข้าหากัน จับผ้าที่พับแล้ว ด้วยมือ 2 ข้าง จากนั้นจึงเดินเข้าไปหาเพื่อนเอามุมผ้าไปชนกับ มุมผ้าด้านเดียวกัน จนความยาวของผ้าถูกพับเหลือครึ่งเดียว จึงนำไปให้ครู ตอนนี้องที่เพื่อนูบาล 2 และ 3 จะเข้ามาช่วยน้องที่ยังพับผ้าไม่ได้ พี่บางคนอธิบายว่าพับยังไง ส่วนน้องจะยืนมองที่พับ จน เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 1 เดือน น้องอนุบาล 1 ก็สามารถพับได้ จากนั้นครูให้เด็กตั้งแถวเรียง หน้ากระดาน ร่วมกันทอบทกลอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบทกลอนแม่ธรณี และทำท่าทางประกอบ ใจความว่า “**แข็งแรงแม่เยื่ออ่อน ไชยชนลำต้นมา อดทนและแกล้วยกล้าย่างแม่พระธรณี**” เมื่อทอเสร็จ ครูจึงให้เด็กหันหลัง เดินเข้าแถวเช็ดหน้าทาแป้งก่อนเข้าห้องเรียน ในระหว่างการเดินแถวไป ประแป้ง ครูร้องเพลง แสงดาว มีเนื้อร้องว่า “**แสงดาวพรารบนฟ้า เจิดแจ่มจ้างามตาน่าชม คำคิน ขึ้นอารมณ์ ยามเมื่อลมพัดรำเพยมา ดาวเด่นระยับ สว่างวาววับ เราทุกคนนับจำนวนดาวา แสงสว่างสดใส อยู่ในนภา ใครประคองผู้เข้ามา น่าชมจริงเอย**” คลอไปด้วย 1 – 2 รอบ ขณะที่เดินแถว ไปหาครูที่นั่งรอ เพื่อเช็ดหน้า ทาแป้งก่อนเข้าห้องเรียน เด็กแต่ละคนจะมีผ้าเช็ดหน้าประจำตัว ครู ทำหน้าที่ในการเตรียมผ้าโดยนำผ้าชุบน้ำบิดหมาด พับให้ชื่อหันออกมา และวางเรียงกันที่ขอบ ตะกร้า เด็กผู้ชายใช้ผ้าสีฟ้า และเด็กผู้หญิงใช้ผ้าสีชมพู ให้เด็กเป็นคนเช็ดหน้าด้วยตนเอง ส่วนครู เทแป้งที่มือเด็กๆ ให้เด็กทาแป้งเอง

หากเป็นการทำร่วมกันระหว่างห้องที่สนามเด็กเล่น หลังจากการพับ ผ้าและอุปกรณ์แล้ว เด็ก 2 คู่ ได้รับมอบหมายให้ไปทำโพกพางตรงทางเดินเข้าห้องเรียน โดยที่เด็ก 2 คน จับมือกันทั้ง 2 ข้างยกแขนสูงระดับเหนือศีรษะ เพื่อให้เพื่อนเดินรอด ในขณะที่เดินกลับห้อง เรียนนั้น ครูร้องเพลง “แสงดาว” คลอไปตลอดจนถึงห้องเรียน จากนั้นให้เด็กตั้งแถว เพื่อทอกลอน บทเดียวกัน จากนั้นก็ให้เด็กเช็ดหน้าทาแป้ง

ในช่วงเทอมที่ 2 มีการเปลี่ยนบทกลอนประจำฤดูกาล เป็นบทกลอน ประจำฤดูฝนชื่อว่า บทกลอนพระแม่คงคา เนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำมาก เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ธรรมชาติ กลอนบทนี้ครูย้ายได้แต่งขึ้นเองทั้งเนื้อร้องและทำนอง แต่จะพบว่าบางท่อนมีทำนอง และเนื้อหาคล้ายคลึงกับกลอนพระแม่ธรณี และบางตอนที่มิได้ลักษณะพิเศษสามารถนำความเป็น ไทยเข้ามาสอดแทรก เช่น การนำทำนองเพลงแหเรือเข้ามา การนำธรรมชาติว่าด้วยดอกบัว 4 เหล่า เข้ามาเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในบทกลอน ซึ่งกลอนประจำฤดูฝนนี้ได้แบ่งออกเป็นตอนได้ดังนี้

ตอน พระแม่คงคา (เพลง)

ตอน พระอาทิตย์ พระจันทร์ (กลอน) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีแดงและสีเหลือง

ตอน ดอกบัว 4 เหล่า (กลอน) แทนด้วยเด็กผูกผ้าสีชมพู

ตอน เหน้เรือ (เพลง)

- ตอน เมฆฝนและลม (กลอน) แทนด้วยเด็กที่ผูกผ้าสีฟ้าและสีขาว
 ตอน ระลอกคลื่น (กลอน) แทนด้วยเด็กผูกผ้าสีเขียว
 ตอน บัวสาย (กลอน)
 ตอน ปลากระโดด (กลอน)
 ตอน ปลาตัวน้อย (เพลง)
 ตอน วายกลับมา (เพลง)
 ตอน ตะวันลับ (กลอน)
 ตอน เจ้าแห่งราตรีกาล (กลอน)

กิจกรรมวงกลมช่วงเช้า

ครูจัดที่นั่งให้เด็กล้อมเป็นวงกลม โดยมีโต๊ะพิธีวางอยู่ตรงกลางด้วย และมีเก้าอี้ครูประจำชั้นวางอยู่ข้างๆ ด้วย เด็กนั่งตามตำแหน่งที่ครูจัดไว้ให้ ซึ่งในการนั่งตามตำแหน่งนั้นมีการปรับเปลี่ยนอยู่ประมาณ เดือนหนึ่ง เนื่องจากช่วงแรกเด็กยังมีการเข้าใหม่ และลาออก เด็กจะได้นั่งในตำแหน่งเดิมหรืออาจจะมีการเลื่อนไปมาแต่จะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่นั่งเดิม และมีการแทรกเด็กที่เพิ่งเลื่อนชั้นขึ้นมาและเด็กใหม่ในตำแหน่งที่ขาดไป จากการคุยกับครูผู้ช่วย เรื่องการจัดที่นั่งเด็ก ครูผู้ช่วยบอกว่า “คอยดูไม่ให้เด็กที่ชอบเล่นด้วยกันนั่งใกล้กัน” ในโต๊ะพิธีจะประกอบด้วย พระพุทธรูป เสาชิง เทียนรูปดอกบัว กระดิ่ง ตะกร้าใส่น้ำอบ ที่ดับเทียน ไม้ขีดและขวดแก้วใส่น้ำไม่ขีดที่ใช้แล้ว โต๊ะใช้ผ้าคลุมสีเขียว ซึ่งมีความหมายตรงกับฤดูกาลที่ฝนเริ่มตก และยอดอ่อนของพืชกำลังแตก และมีการนำผ้าฝ้ายสีขาวมาติดผนังข้างหลังโต๊ะเหนือพระพุทธรูป และคลี่ผ้าออกบริเวณปลายที่สัมผัสโต๊ะ เสมือนเป็นฉากหลังของโต๊ะพิธี

เมื่อทุกคนนั่งพร้อมกันที่โต๊ะ ครูเริ่มด้วยการให้เด็กหลับตา และคอยฟังเสียงที่ครูสั่นกระดิ่ง จากนั้นครูเริ่มต้นร้องเพลง ลมหายใจ ซึ่งเด็กๆ ร้องตามพร้อมกัน โดยมีเนื้อร้องว่า “ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ดังดอกไม้บาน ภูเขาใหญ่กว้าง สายน้ำซำเย็น ดั่งนภาภาค อันบางเบา” จากนั้นจึงเชิญเด็กในวง โดยเรียงไปในทิศตามเข็มนาฬิกา วันละคนให้ออกมาเชิญธงชาติ เด็กที่ถูกเชิญจะเดินมาหยิบธงชาติจากโต๊ะพิธี นำมาถือด้วยมือสองข้างไว้ในระดับเอวและยืนตรง จากนั้นครูและเพื่อนจับมือกันเป็นวงกลม และร้องเพลง “จับมือกันเป็นวงกลมฯเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสา พวกเรายืนตรงทันที ไตรรงค์คือธงสามสี สีแดงนี่คือสีแดงชาติ สีขาวคือศาสนา สีน้ำเงินนั่นหมายความว่าองค์พระมหากษัตริย์ไทย แถวตรงยืนขึ้น” แล้วทุกคนในวงก็ยืนขึ้นและร้องเพลง “ชาติ” พร้อมกัน เมื่อร้องจบ เด็กที่เชิญธงจะหันหลังวางเสาชิงที่ตำแหน่งเดิม เดินกลับไปนั่งที่ เด็กทุกคนนั่งลง ครูจุดไม้ขีดไฟ ที่เทียนรูปดอกบัว และยกเทียนนั้นขึ้นมา พูดยกับเด็ก

ว่า "ครูจะส่งเทียนน้อยไปให้เด็กทุกคน ขอให้เด็กรับเทียนด้วยความอ่อนน้อมและยอมรับ" จากนั้นครูส่งเทียนต่อไปให้เด็ก และเด็กก็ส่งเทียนให้เพื่อนคนถัดไป จนครบวง โดยคนที่รับเทียนต้องไหวผู้ที่มอบและแบมือรับเทียน ส่วนผู้ที่ส่งจะคอยๆ ประคองเทียนส่งในมือผู้รับ หากแสงเทียนจะดับผู้ส่งจะเอามือป้องแสงเทียนให้สว่างก่อนที่จะส่งต่อ แต่หากว่าไฟดับระหว่างทาง การส่งเทียนจะดำเนินต่อไปจนครบรอบดั้งเดิม เด็กคนสุดท้ายที่รับเทียนจะนำมาวางที่โต๊ะพิธี ครูจะเชิญเด็กที่เชิญธงให้มาที่โต๊ะพิธีอีกครั้ง เพื่อใช้ที่ดับเทียนครบเทียนให้ดับ ครูนั่งลงพับเพียบกับพื้น เด็กนั่งลงกับพื้นตามครูทีละคนในทิศตามเข็มนาฬิกาจนครบทุกคน ครูพนมมือลวดมนต์ "อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พุทฺธัง ฤควันตัง อภิวาเทมิ กราบ" ครูและเด็กก้มลงกราบทำเบญจางคประดิษฐ์ 1 ครั้ง ครูท่องต่อ "สวากขาโต ภควัตตา ธัมโม ธัมมัง นมัสสามิ กราบ" ครูและเด็กก้มลงกราบอีก 1 ครั้ง "สุปฏิติปัญโญ ภควัตโต สวักขังโม สังฆัง นมามิ กราบ" ครูและเด็กก้มลงกราบ ครูและเด็กลุกขึ้นนั่งที่เก้าอี้ จากนั้นครูบอกเด็กๆ ว่า "เดี๋ยวครูจะแต่น้ำหอมให้เด็กๆ ทุกคน" จากนั้นครูหยิบขวดที่บรรจุน้ำอบไทยใส่มือของครูและแต่น้ำที่มือของเด็กและครูผู้ช่วย ขณะที่ครูเดินแต่น้ำหอมจากซ้ายไปขวาอยู่นั้น ก็จะร้องเพลง เก็บดวงดาว คลอไปตลอดการแต่น้ำจนแต่น้ำครบทุกคน ซึ่งอาจจะร้องมากกว่า 1 รอบ มีเนื้อเพลงว่า "เก็บดวงดาวมาแต่งผม เก็บหมอกลมลงกระหอม เก็บแผ่นฟ้าทำผ้าอ้อม เก็บไม้หอมล้อมเปลติ เก็บความรักฝากคนทั้งหลาย เก็บเมตตาไว้ที่นี้ เก็บไมตรีที่โลกมี เก็บสิ่งดีไว้ในใจ เก็บทุกสิ่งไว้ให้ลูก แม่สร้างปลูกเอาไว้ให้ แม่เก็บฝันถึงวันไกล ยอดดวงใจเป็นคนดี ฮา ฮ่า ฮา ฮา (ซ้ำ) ยอดดวงใจเป็นคนดี..."

ต่อไปครูพูดกับเด็กๆ ว่า "เราจะมาขอบคุณคุณพ่อคุณแม่ที่คอยเลี้ยงดูเราตั้งแต่เรายังเล็ก จนเราโตอยู่นูบาล" และเริ่มร้องเพลง "โอ้คุณบิดามารดรสอนสั่ง พระคุณท่านยังฝังในอุรา นึกถึงพระคุณเกื้อหนุนเมตตา สุดจะพรรณนาพระคุณท่านเอ๋ย (พูด) แต่เด็กจนโตใช้เฝ้าถนอม อดหลับอดนอนไม่ยอมป่นเลย ลูกรักจะเป็นเด็กดีให้ชื่นเชย แทนคุณท่านเอ๋ยที่เคยเลี้ยงมา กราบคุณพ่อ กราบคุณแม่" จากนั้นอาจจะมีการพูดคุยกับนักเรียนว่า วันนี้เป็นวันอะไร วันที่เท่าไร มีเพื่อนคนไหนไม่มาโรงเรียนบ้าง หรือมีการพูดคุยกับเด็กในหน่วยการสอน สัปดาห์นั้น หรืออาจจะร้องเพลงต่างๆ เช่น สวัสดิ์ ครอบครัวนี้มือ ออกกำลึงกาย ฯลฯ และมีการบอกเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำในวันนี้ จากนั้นครูนำเด็กท่องกลอน เทวดา เพื่อเป็นสัญญาณว่า ถึงเวลารับประทานอาหารว่างแล้ว มีเนื้อความว่า "ในบ้านหลังเล็กๆฯ ยังมีเทวดาองค์เล็กๆ เทวดาองค์เล็กๆฯ ยังมีสวนเล็กๆ สวนเล็กๆฯ ยังมีต้นไม้เล็กๆ ต้นไม้เล็กๆฯ ยังมีรั้วนกลีๆ รั้วนกลีๆฯ ยังมีนกตัวเล็กๆ (นกตัวเล็กๆฯ ยังมีไซ้กเล็กๆ) และทั้งหมดนี้เป็นของเทวดาองค์เล็กๆที่อยู่ในใจของเด็กทุกคน" ครูถามนักเรียนว่าวันนี้ ดูซิว่าวันนี้ เทวดาองค์น้อยส่งอะไรมาให้เด็กทาน (เด็กจะมองที่โต๊ะวางจานอาหารว่างและเด็กก็จะตอบชื่ออาหาร) แล้วครูและเด็ก ก็ร่วมกันท่องกลอนนมถั่วเหลือง มีเนื้อหาวว่า "เกิดจากเมล็ดน้อยค่อยพักจนอ้มตัว หยั่งราก

ไม่เกรงกลัว ขูยอดอ่อนอย่างมั่นใจ แสงแดดและหยาดฝนช่วยเพิ่มพูนพลังให้ ออกดอกออกฝัก
ใบรับวันใหม่ให้ชื่นบาน ฉันเป็นเมล็ดแก้วเหลืองแอบซ่อนกายอยู่ในฝัก ตัวเล็กแต่มีรักอยากแบ่ง
ปันให้นานๆ นำฉันมาบดคั้นเป็นน้ำนมแจกทุกบ้าน หอมมันรสอมหวานยิ้มสำราญแล้วดื่มเอ๋ย"

จากนั้นครูเชิญเด็กออกไปทานอาหารว่างในตำแหน่งที่ครูจัดไว้ให้
ซึ่งวิธีการเชิญ ในระยะแรกๆจะให้เด็กลุกออกไปทีละคน เรียงกันไปในทิศตามเข็มนาฬิกา แต่
ในช่วงปลายเทอม 1 ครูร้องเป็นทำนองเพลงว่า "ขอเชิญอนุบาล 1" เด็กอนุบาล 1 ก็ยกเก้าอี้เดินไป
นั่งที่โต๊ะรับประทานอาหารในที่ของตนเอง ส่วนอนุบาล 2 และ 3 ก็เช่นเดียวกัน

จากการท่องเที่ยวออกนอกโรงเรียนประจำฤดูกลางและกิจกรรมวงกลมช่วงเช้า โดย
กิจกรรมท่องเที่ยวออกนอกโรงเรียนประจำฤดูกลาง ได้รับอิทธิพลการจัดกิจกรรมมาจากแนวคิดทางการศึกษาแบบ
วอลดอร์ฟ ที่ให้เด็กเรียนรู้ความเป็นไป และความสวยงามของธรรมชาติ ผ่านการเรียงร้องด้วยคำ
เป็นบทกลอนและบทเพลงสำหรับเด็ก ส่วนกิจกรรมวงกลมในช่วงเช้า เป็นกิจกรรมที่ปรับขั้นตอน
และรายละเอียดต่างๆจากกิจกรรมที่พบอยู่ในโรงเรียนทั่วไป ตามแนวคิดของครูย้าย เพื่อให้สอดคล้อง
คลึงกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ได้แก่ การเคารพธงชาติ การสวดมนต์ การเชิญ
เทียน การกล่าวบทขอขอบคุณพ่อ-แม่ เป็นต้น

การรับประทานอาหารว่างตอนเช้า

ในการรับประทานอาหารว่างนั้น แบ่งออกเป็น 2 โต๊ะ แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ครูประจำชั้นและครูผู้ช่วยจะนั่งแยกกัน ในแต่ละโต๊ะจะมี เด็กอนุบาล 2 หรือ 3 จำนวน 2 คน ได้รับหน้าที่ในการจัดอุปกรณ์ ได้แก่ จานใบเล็ก และแก้วน้ำ นอกจากนั้นจะทำหน้าที่ในการ แจกอาหารว่างและรินนมแก้วเหลืองอีกด้วย อาหารว่างส่วนใหญ่เป็นผลไม้ชิ้นเล็กๆ เด็กๆสามารถ หยิบรับประทานได้เลย ครูจะเตรียมเหยือกแก้วเล็กๆ เพื่อเทน้ำนมแก้วเหลืองจากเหยือกใบใหญ่ ให้เด็กสามารถรินนมใส่แก้วเพื่อนด้วยตนเอง เด็กที่ทำหน้าที่ในการจัดโต๊ะอาหารว่างในวันนั้นจะ ทำหน้าที่ในการล้างถ้วยจานอาหารว่าง และทำหน้าที่ในการจัดโต๊ะอาหารกลางวันด้วย ครูมอบ หมายหน้าที่ให้ใหม่ในแต่ละวัน บนโต๊ะอาหาร มีแจกันดอกไม้เล็กๆ มีเทียนและที่ดับเทียนเล็กๆ วางอยู่บนผ้ารองโต๊ะเล็ก ๆ เมื่อเตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างพร้อมแล้ว ครูจุดไฟที่เทียนต่อ จากนั้นครู ให้เด็กอนุบาล 3 เป็นผู้เดินถือเทียนต่อไปจุดที่เชิงเทียน ทั้ง 2 โต๊ะ นำเทียนต่อกลับมาให้ครู ใช้ที่ ดับเทียนดับเทียนต่อ ครูบอกเด็กให้พนมมือโดยการพูดว่า "เด็กมีดอกบัวกันหรือยังคะ" แล้วเด็กก็ พนมมือและกล่าวตามครูว่า " อาหารว่างวันนี้ ได้แก่ ..... และนมแก้วเหลือง เราขอสัญญา ว่าจะรับประทานให้หมด ไม่รับประทานหก" จากนั้นร้องเพลงพร้อมกันว่า " โลกผู้มอบอาหารนี้ให้ ตะวันผู้ทำให้สุกเหลืองงาม บุญคุณโลกและดวงตะวัน จะจารึกไว้ในใจตลอดกาล ขอขอบคุณ

อาหารมื้อนี้ **ขอบคุณค่ะ/ครับ**" เด็กรับประทานอาหารว่างและดื่มน้ำแก้วเหลืองจนหมด ถ้าเด็กคนไหน ต้องการทานเพียงเล็กน้อยหรือต้องการทานมากก็สามารถบอกให้เด็กที่แจกอาหารว่างและนมแก้วเหลืองได้ตามความต้องการ บรรยากาศระหว่างการรับประทานอาหารว่าง เด็กไม่พูดคุยระหว่างที่รอจัดโต๊ะอาหารและระหว่างที่รับประทาน อาจมีการพูดคุยบ้างเมื่อรับประทานเสร็จแล้ว ถ้าเด็กพูดกันนาน ครูก็จะเรียกชื่อเด็กแบบลากเสียง เด็กจะเงยบงก เมื่อรับประทานเสร็จแล้ว ครูอนุญาตให้เด็ก อนุบาล 3 ในแต่ละโต๊ะ เดินไปหยิบตะกร้าหวายรูปวงรี มาวางที่โต๊ะ นำเอาจานและถ้วยของตนวางในตะกร้า เลื่อนตะกร้าให้คนถัดไปที่รับประทานเสร็จแล้ว เด็กคนต่อไปจะวางแก้วและจานของตนในตะกร้า โดยแยกวางจานและแก้วตั้งรวมกันคนละข้าง ที่ อนุบาล 2 และอนุบาล 3 ช่วยจัดจาน ถ้าน้องอนุบาล 1 วางสลับที่หรือวางจนเป็นกองสูงเกินไป เมื่อแก้ว จาน ถูกรวบรวมจนหมดแล้ว เด็กที่นำตะกร้ามาก็จะนำเอาตะกร้าไปวางที่ห้องน้ำในห้องเรียน เด็กที่ทำหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์อาหารว่างในวันนั้นจะทำหน้าที่ล้างจานด้วยหลังจากขอบคุณอาหาร ครูบอกให้เด็กอีก 1 คนไปหยิบผ้าเช็ดโต๊ะที่ราวตากผ้า มาเช็ดโต๊ะที่ตนเองนั่ง และเช็ดให้น้อง อนุบาล 1 ที่นั่งติดกันด้วย เมื่อกกลุ่มแรกเช็ดโต๊ะเสร็จก็จะส่งให้อีกกลุ่มเช็ดโต๊ะในลักษณะเดียวกัน แล้วนำเอาผ้าไปตากที่ราวตากผ้าอย่างเดิม จากนั้นครูจับมือเด็กเป็นวงกลม ร้องเพลงว่า **"จับมือกันเป็นวงกลมๆ ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอบคุณค่ะ/ครับ"** เด็กปล่อยมือจากกันและพนมมือก้มศีรษะ

จากนั้นเด็กก็ไปเดินไปเข้าห้องเรียน ทำกิจกรรมที่ครูบอกได้ในชั่วโมงกิจกรรมวงกลม ส่วนเด็กที่มีหน้าที่ล้างจานก็ไปล้างจาน ที่ห้องล้างจาน ภายในห้องจะประกอบด้วยโต๊ะมีกาะละมั่งตั้งอยู่ตามใบวางเรียงกันจากซ้ายไปขวา ใบแรกใส่น้ำยาล้างจาน เด็กที่ยืนที่กาะละมั่งนี้หยิบถ้วยในตะกร้ามาดูให้สะอาด ส่งต่อให้เด็กที่ยืนอยู่ที่กาะละมั่งที่ 2 เป็นกาะละมั่งน้ำเปล่า เด็กที่กาะละมั่งที่ 2 จะส่งต่อให้เด็กที่ยืนอยู่กาะละมั่ง 3 เพื่อล้างน้ำเปล่าอีกครั้ง เมื่อล้างน้ำสะอาดแล้ว ส่งต่อให้เด็กที่ยืนอยู่ตรงตะกร้าไปรงค์ว่างานและถ้วยให้แห้ง เด็กที่ทำหน้าที่ล้างจานในกาะละมั่ง 3 ใบสวมผ้ากันเปื้อนพลาสติก หลังจากที่ได้ล้างจานเสร็จแล้ว ครูที่เลี้ยงจะช่วยยกตะกร้าคว่ำงานและถ้วยออกมาข้างนอก เด็กเดินไปหยิบผ้าเช็ดงานที่ชั้นวางของมาคนละผืน ช่วยกันเช็ดถ้วยและจานให้แห้ง นำมาเรียงในตะกร้าหวาย 2 ใบ ยกเก็บเข้าชั้นวางของ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วเด็กก็จะเข้าไปทำกิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์

กิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์

กิจกรรมที่ให้เด็กทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวัน โดยในวันจันทร์ เด็กทำกิจกรรมร้อยดอกไม้ วันอังคาร เด็กทำกิจกรรมศิลปะ วันพุธ เด็กทำกิจกรรมว่ายน้ำ วันพฤหัสบดี เด็กจะทำอาหารร่วมกัน วันศุกร์ เด็กทำกิจกรรมกลางแจ้งต่างๆ

กิจกรรมเรียนรู้สนุกประจำวันจันทร์: กิจกรรมร้อยดอกไม้

ทุกวันอาทิตย์ ครูย้ายจะเดินทางไปซื้อดอกไม้ที่ปากคลองตลาด จัดดอกไม้ในวันจันทร์ โดยซื้อดอกไม้ที่มี ในวันนั้นมาให้ ดอกไม้ที่ซื้อมาได้แก่ มะลิ บานไม่รู้โรย ดอกรัก และดอกกุหลาบ ครูประจำชั้นจะมาแบ่งดอกไม้ใส่ถาดไม้กลับไปห้องเรียน ในช่วงเช้า ครูจะเหลาทางมะพร้าวเตรียมไว้ให้เด็ก เมื่อถึงเวลากิจกรรมร้อยดอกไม้ ครูจะเรียกเด็ก แต่ละระดับ เข้าไปทำ โดยเริ่มจากเด็กอนุบาล 1 เนื่องจากเด็กอนุบาล 2 และ 3 จะช่วยกันล้างแก้ว ครูจัดโต๊ะ 2 ตัว ต่อกัน จัดเก้าอี้ 8 ตัว บนโต๊ะมีถาดที่ทำด้วยไม้ใส่ดอกไม้วางอยู่ ครูแบ่งดอกไม้แต่ละชนิด ใส่ในถาด 2-3 ถาด เด็กอนุบาล 1 มานั่งที่โต๊ะเรียบร้อยแล้ว ครูแจก ไม้ทางมะพร้าวให้เด็ก คนละไม้ จากนั้นเด็กก็ลงมือหยิบดอกไม้ทีละดอกเสียบไปที่ไม้ ครูทำไปพร้อมกับเด็ก ครูจะเสียบดอกไม้ ในลักษณะเป็นมาลัยเกี้ยว เด็กอนุบาล 1 เสียบดอกไม้ในแนวตรงจากยอดไม้ลงมาข้างล่าง เด็กอนุบาล 1 เคยทำกิจกรรมนี้มาตั้งแต่ตอนอยู่ในชั้นเนอสเซอรี่ ดังนั้นเมื่อมาอยู่ในชั้นอนุบาล เด็กก็สามารถทำได้ทันทีเมื่อครูแจกอุปกรณ์ เมื่อเด็กคนใดทำเสร็จ ครูก็จะเรียกเด็กที่นั่งเล่นรอให้เข้าไปทำ ผลัดกันจนครบทุกคน แต่ในการรอ เด็กจะนั่งเล่นที่ชั้นล่าง บริเวณอีกด้านหนึ่งของห้อง ครูไม่อนุญาตให้เด็กไปหยิบของเล่นข้างบนมาเล่น เด็กจะหยิบของเล่นมาเล่นได้ต่อเมื่อเด็กทุกคนร้อยดอกไม้เสร็จเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่สังเกตเห็นในกระบวนการร้อยดอกไม้ของเด็ก ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมากในการร้อยดอกไม้ เนื่องจากต้องอาศัยความตั้งใจในการเอาชนะความยากลำบาก ที่จะฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อของตนเอง เด็กต้องใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้หยิบดอกไม้อย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ดอกไม้ช้ำ และยังต้องใช้ความพยายามในการจับดอกไม้เสียบที่ยอดไม้ เด็กเอามืออีกข้างจับที่ยอดไม้ ให้นิ่ง จึงเสียบดอกไม้ เด็กพยายามจับเบาๆ เนื่องจากดอกไม้บอบบาง ข้าง่าย แต่ก็จะต้องจับอย่างมั่นคงเพียงพอเพื่อจะเสียบดอกไม้ที่ไม้ได้อย่างเหมาะสม เมื่อเสียบได้แล้ว ระวังที่ต้องเลื่อนดอกไม้ลงไปตามความยาวไม้ก็ต้องระมัดระวังเช่นเดียวกัน เพราะหากไม้ระวัง ดอกไม้อาจฉีกขาดระหว่างที่รูได้ ดังนั้นสำหรับเด็กเล็ก ที่ยังขาดทักษะการใช้กล้ามเนื้อ มีอนั้น เด็กจะต้องอาศัยความตั้งใจในการค่อยเบามือรูดอกไม้ไปในตำแหน่งที่ต้องการ ทุกกระบวนการของการร้อยดอกไม้ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความตั้งใจทุกขั้นตอน เด็กในแต่ละวัยก็จะพบลักษณะการร้อยที่แตกต่างกัน ในเด็กอนุบาล 1 จะร้อยดอกไม้ ในลักษณะการเสียบตรง ดอกไม้ที่เด็กชอบเลือกก็คือดอกมะลิเนื่องจากเสียบได้ง่าย จะเสียบในแนวยาวตามดอก หรือหากเป็นดอกไม้ชนิดอื่นเช่นดอกกุหลาบและดอกบานไม่รู้โรยก็จะเสียบในลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ในการเสียบ เด็กจะเสียบตรงกลางไม้ได้เพราะดอกไม้ทั้ง 2 ชนิด มีแกนที่หนา เด็กก็จะแก้ปัญหาโดยเสียบเลื่อนออกไปด้านข้าง เพื่อให้เสียบง่ายขึ้น บางครั้งเด็กจะขอความช่วยเหลือจากครู ให้ช่วยเสียบดอกไม้ ส่วนเด็กอนุบาล 2-3 มีลักษณะการเสียบที่หลากหลาย เช่นมีการจับดอกมะลิตะแคง เสียบก้านตามแนวขวางของดอกไม้เหมือนกับการเสียบของครูที่นั่งกับเด็กตลอด และพบว่าเด็กมี

ความพยายามในการเลียนแบบการร้อยของครู ซึ่งจะจับดอกไม้เรียงเป็นเกี๋ยว เด็กอนุบาล 3 เสียบตามขวางก้านดอกไม้ได้ แต่ไม่สามารถไล่เกี๋ยวเป็นวงได้ตลอด เป็นการไล่เกี๋ยวช่วงสั้นๆ พบว่าในเด็กอนุบาล 1 ในช่วงปลายเทอม 1 เด็กจะเสียบดอกไม้ตามขวางสลับกับการเสียบดอกไม้ตามยาว นอกจากนั้นเด็กจะใช้ดอกไม้ชนิดอื่นมาผสมในการร้อย เช่น ดอกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกกุหลาบ หรือบางครั้งเด็กใช้กลีบของดอกไม้ในการร้อย มีการนำวนกลีบก่อนที่จะนำไปเสียบ

กิจกรรมเรียนสนุกประจำวันอังคาร : ศิลปะ

สำหรับกิจกรรมศิลปะ มีการจัดสลับกันระหว่างการระบายสีน้ำ และสีเทียน โดยสลับไปในแต่ละสัปดาห์

กิจกรรมการวาดภาพสีเทียน

ทางโรงเรียนจัดเตรียมสมุดวาดภาพมีขนาดประมาณกระดาษ A4 สำหรับเด็กทุกคนในห้อง ในแต่ละห้องเรียน มีสีเทียนประจำห้องไว้ สีที่ใช้ในการระบายสี ได้แก่ สีเหลือง สีแดง และสีน้ำเงิน ครูจัดโต๊ะสำหรับเด็กใช้โต๊ะ 1 ตัว โดยจัดที่นั่งสำหรับเด็ก 4 ตัว และจัดกระดาษไว้ 2-3 กวาด กวาดที่ใช้เป็นกระดาษไม้ที่เด็กใช้เล่น ครูวางสีเทียนในถาด 3 แห่งประกอบด้วย สีเหลือง สีแดง และสีน้ำเงิน ครูให้เด็กวาดอย่างอิสระ ส่วนเด็กที่ยังไม่ได้วาดจะออกไปนั่งเล่นที่เวทิด้านนอก เมื่อเด็กคนใดวาดภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำสมุดมาส่งให้ครู ครูเขียนวันที่ในวันนั้นให้กับเด็กที่ด้านข้างของสมุดด้านขวามือ จากนั้นครูให้เด็กคนที่ทำเสร็จแล้วเดินออกไปงูมมือเพื่อนที่ครูเรียกเข้ามาทำงาน และเด็กที่ทำเสร็จแล้วจะออกไปนั่งรอที่เวทิต คุรทยอยเรียกให้ เด็กทุกคนเข้ามาทำงาน เมื่อทุกคนทำงานเสร็จแล้ว ครูจะอนุญาตให้เด็กไปเล่นของเล่นข้างในห้องเรียน ในเด็กอนุบาล 1 พบว่า การวาดภาพสีเทียน บางครั้งเด็กจะใช้สีเพียงสีเดียวในการขีดเขียนเส้นลักษณะต่างๆ เช่น ขดเป็นวงๆ ขีดเป็นเส้นๆ เด็กไม่สามารถวาดเป็นรูปภาพได้ ต่อมาเด็กจะเริ่มใช้สีมากขึ้นเริ่มมีการฟอร์มเป็นรูปทรงที่ปิด คล้ายวงกลมแต่อาจจะเป็นเหลี่ยมหรือปิดเบี้ยว เด็กอนุบาล 2 ภาพที่ปรากฏเป็นรูปร่างที่พอพอจะสื่อความหมายได้ เช่น รูปเรือ รูปบ้าน หน้าคน แต่ในภาพจะไม่มีพื้นที่สิ่งของเหล่านั้นลงไปแตะ เด็กอนุบาล 3 จะวาดภาพที่มีรูปแบบที่ชัดเจน มีรายละเอียดมากขึ้น เช่น ถ้าเป็นบ้าน ก็จะมีหลังคา มีหน้าต่างมีประตู มีการระบายสีภายในภาพ ด้วยสีต่างๆ เด็กบางคนพยายามผสมสีจากสีเทียน แม่สี 3 สี เป็นสีใหม่

กิจกรรมสีน้ำ

ครูจัดเตรียมอุปกรณ์ตั้งแต่ช่วงเช้า ครูเดินไปหยิบอุปกรณ์จากห้องเก็บอุปกรณ์ ซึ่งอยู่บนชั้น 2 ของห้องเนอสเซอรี่ อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ สีน้ำ 3 สี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน กระดาษปอนด์ซึ่งตัดเตรียมไว้แล้ว เตรียมเท่าจำนวนนักเรียน ส่วนขวดน้ำล้างพู่กัน พู่กัน และฟองน้ำ ครูเตรียมอุปกรณ์ทั้งหมด 4 ชุด เมื่อถึงเวลาทำกิจกรรมครูจัดอุปกรณ์

บนโต๊ะ โดยจัดให้เด็กนั่ง 4 คน ครูจัดสีใส่ขวดแก้วไว้ 4 ชุด ครูวางฟองน้ำ พู่กันไว้ทางขวามือ ขวดน้ำล้างพู่กันจะวางอยู่เหนือฟองน้ำบนโต๊ะ บนโต๊ะมีแจกันดอกไม้ เทียนเล็ก และที่ครอบเทียน ครูจะแซกกระดาษในภาคน้ำ เมื่อครูเรียกเด็กเข้ามานั่งทำ ครูนำกระดาษที่เปียกน้ำ มาทาบนแผ่นไม้ เด็กๆเดินเข้าแถวมารับแผ่นไม้ที่ติดกระดาษ เดินเอากลับไปวางที่โต๊ะ นั่งที่เก้าอี้จนครบทุกคน จากนั้นครูจุดเทียนที่โต๊ะ พร้อมกับนำเด็กร้องเพลงมีเนื้อหาว่า " **ห้องฟ้ากว้างใหญ่ สายรุ้งทอดผ่าน มองอึ้งมองอึ้งสวยทุกสี ทำชีวิตให้ชื่นบาน โปรดสถิตในถ้วยทองคำ โปรดจงนำความสุข سراญ ให้ชีวิตได้ชื่นบาน**" ระหว่างที่ร้อง เด็กจะเคลื่อนไหวมือตามครูไปด้วย เมื่อเด็กร้องเสร็จแล้ว เด็กเริ่มลงมือวาดรูป เด็กทุกคนสามารถระบายสีได้ถูกขั้นตอน เนื่องจากได้มีประสบการณ์มาแล้ว ตั้งแต่ชั้นเนอสเซอรี เด็กจะล้างพู่กันทุกครั้งก่อนจุ่มสีใหม่ ในการทำเด็กจะระบายอย่างไรก็ได้ ไม่ต้องจำเป็นที่ต้องระบายจนเต็มแผ่น เด็กแต่ละคนทำเสร็จไม่พร้อมกัน เด็กคนใดที่เสร็จก่อนจะเอาแผ่นไม้ของตนเองให้ครู ครูนำแผ่นไม้นั้นมาใส่ในช่องไม้ที่เตรียมไว้เรียงเป็นชั้นๆ เด็กคนนั้นจะนำน้ำล้างพู่กันไปเปลี่ยนน้ำในห้องน้ำ ครูบอกให้เด็กที่ทำเสร็จแล้ว ช่วยจูงมือเพื่อนที่ครูเรียกให้เข้ามาทำงาน เด็กที่เข้ามาใหม่ จะเดินไปรับแผ่นไม้ที่มีกระดาษจากครูและเดินไปนั่งที่ สามารถเริ่มวาดรูปได้เลยไม่จำเป็นต้องร้องเพลงก่อน เด็กจะสลับสับเปลี่ยนเข้ามาทำทุกคนจนครบ จากนั้นครูจะอนุญาตให้เด็กทุกคนสามารถเข้ามาเล่นข้างในห้องเรียนได้ ผลงานสีน้ำที่ปรากฏ เด็กแต่ละระดับมีลักษณะที่แตกต่างกัน เด็กอนุบาล 1 เด็กใช้พู่กันขีดเขียน เป็นเส้นหรือวง ไม่มีรูปร่าง สีทั้งสามผสมกันจนกลายเป็นสีดำ บางบริเวณจะมีสีแฉะเป็นที่ๆ เมื่อเวลาผ่านไป เด็กสามารถควบคุมการวาดภาพไม่ให้สีผสมกันมากเกินไปได้ดีขึ้น เด็กอนุบาล 2 เด็กยังมีการขีดเขียนพู่กันเป็นเส้นต่างๆ หรือระบายเป็นแถบสี พบว่าเด็กสามารถควบคุมน้ำหนักมือระบายสีเท่ากันทั้งแผ่น ส่วนเด็กอนุบาล 3 สามารถใช้พู่กันขีดเขียนรูปเป็นเรื่องราวต่างๆ ได้ดีและสามารถผสมสีที่ต้องการในการระบายรูปได้ ครูช่วยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การระบายภาพสีน้ำ ยังสามารถสะท้อนสภาวะจิตใจของเด็กขณะนั้น เช่น หากเด็กมีจิตใจเป็นสุข ภาพวาดก็จะมีสีสันสดใส หากเด็กไม่สบายใจ สีของภาพวาดจะหม่น ใช้สีทับๆ กันหลายสี

กิจกรรมเรียนสนุกประจำวันพุธ : วาดน้ำ

เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียนในตอนเช้า เด็กเปลี่ยนชุดจากชุดที่เด็กใส่มาสวมชุดว่ายน้ำ สวมเสื้อคลุมของโรงเรียน มีการกำหนดเวลาในการว่ายน้ำของแต่ละห้องเรียน ห้องสันติ จะได้อ่านหนังสือหลังจากการรับประทานอาหารว่าง ครูที่สอนเป็นสามีภรรยา นักว่ายน้ำทีมชาติ และเป็นผู้ปกครองของโรงเรียนด้วย ก่อนเด็กลงสระน้ำ ครูทั้งสองนำเด็กอบอุ่นร่างกาย โดยการท่าทางให้เด็กทำตาม เช่น สะบัดมือ และเท้า กระโดด หมุนคอ เป็นต้น จากนั้นให้เด็กอบอุ่นร่างกายในน้ำ เด็กลงสระน้ำ เอามือจับขอบสระและตีขาในน้ำ และให้เด็กดำน้ำ จากนั้น

จึงแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กเล็ก คือเด็กอนุบาล 1 และ 2 และกลุ่มเด็กโต คือเด็กอนุบาล 3 มีครูประจำกลุ่ม ในการสอนเด็กเล็ก ครูฝึกให้เด็กคุ้นเคยกับน้ำ และสอนทักษะพื้นฐานในการตีชา ส่วนเด็กโตจะฝึกให้เด็กใช้มือในการร่ายมากขึ้น ให้เด็กได้ลองร่ายน้ำด้วยตนเอง และมีการฝึกการหายใจในน้ำ ในช่วงของการสอนจะใช้เวลาประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นอีก 15 นาที ครูปล่อยให้เด็กเล่นในน้ำ กับอุปกรณ์ที่ทำด้วยยาง เช่น ห่วงยาง ตุ๊กตายาง เป็นต้น ตลอดเวลาของการร่ายน้ำครูจะเปิดเพลงบรรเลงคลอเบาให้เด็กฟังและเมื่อหมดเวลา ครูประจำชั้นจะเดินไปรับเด็กๆ เพื่ออาบน้ำ สระผม ทาแป้ง เปลี่ยนจากชุดว่ายน้ำเป็นชุดนอน

กิจกรรมเรียนสนุกประจำวันพฤหัสบดี : ทำอาหาร

ทุกเช้าวันที่มีการทำอาหาร ครูต้องเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ จากในห้องครัว ในการตัดสินใจว่าจะทำอาหารชนิดใดขึ้นอยู่กับครูประจำห้องเรียน สำหรับครูประจำชั้นที่ห้องสันติ หากเลือกอาหารชนิดใด ก็จะให้เด็กทำซ้ำไปตลอด 1 เดือน แล้วจึงเปลี่ยนใหม่ อาหารนำมาให้เด็กทำ ได้แก่ ขนมปังหน้าต่างๆ ขนมกลีบลำตวนและขนมสโคน ขนมทั้งสามอย่างมีความคล้ายคลึงกัน ในแง่วิธีทำ คือ เมื่อใส่ส่วนผสมตามสัดส่วนเรียบร้อยแล้ว นวดให้เข้ากัน ปั้นรูปแล้วจึงนำไปเข้าเตาอบ ขนมปังเป็นอาหารที่ทำบ่อยที่สุด คือประมาณ 3 เดือน โดยทำอาหารอย่างอื่นสลับไปด้วย ครูมีความคิดว่า เด็กจะจำได้ดี ถ้าได้ทำบ่อยๆ การทำอาหารเริ่มขึ้นหลังจากการรับประทานอาหารว่าง ครูบอกให้เด็กไปล้างมือ แล้วมาผูกผ้ากันเปื้อน ครูจะช่วยเหลือในการผูกผ้ากันเปื้อนให้กับเด็กๆ พี่อนุบาล 3 บางคนสามารถผูกโบได้แล้ว แต่ไม่สามารถผูกผ้ากันเปื้อนได้ เนื่องจากต้องผูกโบทางด้านหลัง จึงผูกด้วยตนเองลำบาก อย่างไรก็ตาม พี่อนุบาล 3 ก็สามารถช่วยเหลือน้องๆ ในการผูกโบได้ บางครั้งพี่อนุบาล 3 แก้ปัญหาโดยการมัดกันผูกโบผ้ากันเปื้อนปมด้านหลัง ซึ่งกันและกัน เด็กที่ผูกผ้ากันเปื้อนเรียบร้อยแล้ว เข้ามานั่งโต๊ะที่จัดไว้ที่นอกห้องเรียน ครูพูดคุยกับเด็กถึงส่วนผสมต่างๆ ของอาหาร ครูเริ่มใส่ส่วนผสมทีละอย่าง ครูให้เด็กช่วยโดยเลื่อนอ่างผสมและส่วนผสมให้เด็กตัก ส่วนผสมตามที่ครูบอก ระหว่างที่เด็กตักส่วนผสมทีละอย่าง ครูจะเป็นผู้คลุกเคล้าส่วนผสมให้เข้ากัน เมื่อใส่ส่วนผสมทั้งหมดลงในอ่างผสม ครูใช้มือนวดจนส่วนผสมเหนียวติดกันดี ครูเดินไปโรยแป้งที่มือเด็กทุกคน เด็กถูแป้งให้ทั่วมือเพื่อไม่ให้ส่วนผสมติดมือ จากนั้นครูก็แบ่งส่วนผสมให้เด็กเป็นก้อนเล็กๆ ให้เด็กนวด เด็กใช้มือทั้งสองในการทุบให้ส่วนผสมแบน ขยี้ดี คลึงเป็นก้อน ครูปล่อยให้เด็กทำสักพัก แล้วครูขอส่วนผสมเหล่านั้นคืน รวมกันและนวดจนเข้ากันดีอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงให้เด็กปั้น เด็กปั้นเป็นรูปอะไรก็ได้ หากเป็นขนมกลีบลำตวนจะแตกต่างจากขนมปัง และขนมสโคน เนื่องจากขนมกลีบลำตวนมีลักษณะเฉพาะ ดังนั้น ครูจะมอบหมายหน้าที่ ให้ เด็กแต่ละคน ถ้าเป็นเด็กอนุบาล 1 ครูจะให้ปั้นส่วนผสมเป็นก้อนกลมๆ ส่วนอนุบาล 2 จะแบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งช่วยน้องอนุบาล 1 ปั้น อีกส่วนช่วยพี่อนุบาล 3 ผ่าส่วน

ผสมที่ปั้นแล้ว เด็กอนุบาล 3 ทำหน้าที่ผ่าส่วนผสมที่ปั้นแล้ว จัดเรียงส่วนผสมที่ผ่าใส่ถาด เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนของการปั้น ครูจะให้ครูผู้ช่วยช่วยเก็บของและทำความสะอาดโต๊ะ ส่วนครูนำขนมเข้าไปในครัวเพื่ออบ ครูจะฝากให้แม่ครัวช่วยดูขนม แล้วจึงกลับมาที่ห้องเพื่อทำกิจกรรมวงกลมวงสลายต่อ ขนมที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูจัดแบ่งใส่ถุงให้นักเรียนแต่ละคนนำกลับไปทานที่บ้าน

กิจกรรมเรียนรู้สนุกประจำวันศุกร์ : กิจกรรมอิสระ

วันนี้เป็นวันอิสระครูสามารถเลือกให้เด็กทำกิจกรรมได้

หลากหลาย ครูช่วยได้จัดให้ครูมาสอนรำไทย โดยแต่ละสัปดาห์จะเวียนให้แต่ละห้องไปเรียน การสอนจะเปิดเพลง ให้เด็กรำที่ละท่อน ครูและพี่เลี้ยงจะเข้าไปช่วยดูแลเด็กๆ ด้วย เพลงที่ได้กัรำ คือ เพลงแม่ศรีอนุบาล ครูที่มาสอนเป็นผู้ออกแบบท่ารำเอง เป็นท่าทำร่างกายที่เป็นพื้นฐานของท่ารำต่างๆ เช่น การตั้งวง การจับจับแบบต่างๆ การเปลี่ยนมือ เด็กอนุบาล 3 สามารถทำมือจับจับตั้งวงไว้ และสามารถเคลื่อนมือได้ดีกว่าเด็กอนุบาล 1 และอนุบาล 2 ซึ่งครูต้องคอยช่วยจับมือทำจับ และเคลื่อนมือไปในทิศทางต่างๆ เด็กคอยดูครูผู้สอนว่าจะเปลี่ยนท่าทางเมื่อไหร่ เด็กยังไม่สามารถจดจำว่าถึงท่อนไหนจึงจะเปลี่ยนท่าทางได้ ครูต้องคอยบอกว่าจะต้องเปลี่ยนท่าแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปนาน เด็กสามารถจดจำท่ารำต่างๆ ได้ถูกต้องมากขึ้น เด็กอนุบาล 3 สามารถเปลี่ยนท่าได้ในช่วงต้นของเพลง และเปลี่ยนได้ในบางท่อนของเพลงได้ แต่ก็ไม่สามารถจดจำการเปลี่ยนท่าได้หมด ส่วนกิจกรรมอื่นที่ทำกันในวันนี้ ได้แก่ การทำเกษตร ได้แก่ การปลูกผักบุ้ง การปลูกข้าว การดำนาเป็นต้น สำหรับการปลูกผักบุ้ง ทางโรงเรียนจะจัดพื้นที่ เตรียมดินยกร่องไว้ทางด้านข้างสนามเด็กเล่น มีการทำตาข่ายกันไว้โดยรอบ ครูพาเด็กๆ เดินออกไปที่สนาม ครูถือถุงเมล็ดพืชที่จะปลูก ให้เด็กอนุบาล 3 ช่วยถือบัวรดน้ำไปที่สนาม ครูคุยกับเด็กว่าจะปลูกผักที่แปลงดิน ครูจะเรียกชื่อให้เด็กเดินเข้ามาในแปลงดินที่ละคน ครูขุดดินเป็นหลุมเล็กๆ ให้เด็กเอาเมล็ดพืชมาใส่หลุม ให้เด็กเอาดินกลบ เด็กที่ยังไม่ได้ทำก็จะนั่งที่ขอบไม้รอ หรือนั่งรอให้ครูเรียก เมื่อเด็กฝังเมล็ดพืชในดิน เรียบร้อยแล้ว ครูก็ให้เด็กช่วยกันรดน้ำต้นไม้ที่แปลงที่ละคนเหมือนเดิม ครูคอยช่วยเด็กๆ จับบัวรดน้ำ เพื่อช่วยให้เด็กสามารถรดน้ำได้ไม่หก และรดให้ทั่วแปลงเกษตร

หลังจากนั้นทุกวันตอนเช้าก่อนที่จะเข้าไปที่ห้องเรียน ครูพาเด็กไปรดน้ำที่แปลงเกษตร ครูและเด็กจะช่วยถือบัวรดน้ำไปรดน้ำและนำมารดน้ำ เด็กทุกคนได้รดน้ำแปลงผัก โดยมีครูคอยช่วยเหลือ ดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อผักบุ้งโตเต็มที่ ครูพาเด็กออกไปถอนผัก ครูให้เด็กเข้าไปในแปลงที่ละคนเช่นเดิม ให้เด็กถอนผักที่โตเต็มที่ คนละ 2-3 ต้น ครูคอยช่วยดูแลให้คำแนะนำเด็กในการถอนต้นผัก สำหรับเด็กอนุบาล 1 ครูช่วยจับมือดึงต้นผัก เพราะเด็กยังไม่สามารถดึงต้นผักได้ด้วยตนเอง หลังจากนั้นครูจะอนุญาตให้เด็กเล่น ครูนำผักที่ได้ไปล้าง ครูเข้าไป

เตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้มัดผักในครัวมาตั้ง และทำมัดผักให้เด็กดู ให้เด็กรับประทานดอนอาหาร
กลางวัน เด็กบางคนที่ไม่ชอบทานผักก็ได้ทดลองรับประทานผัก

ส่วนการปลูกข้าว ครูปลูกในกระถาง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ
10 นิ้ว ที่ตั้งไว้ที่เวที ในการปลูกครูจะเป็นผู้โรยเมล็ด ให้เด็กเป็นผู้ดู เนื่องจากกระถางไม่กว้างเพียงพอ
พอให้เด็กทุกคนช่วยกันในการปลูก หลังจากนั้นทุกวันในตอนเช้ากิจกรรมวงกลม ครูให้เด็กช่วยกัน
สังเกตการเปลี่ยนแปลงในกระถาง จากดินอ่อนเล็กกลายเป็นต้นกล้าของข้าว เมื่อต้นข้าวโตพอ
ที่จะไปปลูกในนา ทางโรงเรียนได้เตรียมดินสำหรับปลูกข้าวที่ด้านข้างของอาคารประชุม เมื่อถึง
วันที่เด็กไปปลูกข้าว ครูให้เด็กตั้งแถวร้องเพลง แสงดาว ออกไปนอกห้อง จากนั้นครูเรียกเด็กทีละ
คนออกมาช่วยถอนต้นกล้าในกระถาง ครูบอกให้เด็กค่อยๆดึงต้นกล้า คนละ 3 - 4 ต้นเนื่องจาก
ถ้ารากขาดจะปลูกไม่ได้ เด็ก 4 - 6 ปี จะค่อยๆดึงต้นกล้าอย่างระมัดระวัง ส่วนเด็ก 3 - 4 ปี ครูคอย
ช่วยจับมือในการดึงต้นกล้า เมื่อเด็กถอนต้นกล้าทุกคน ครูจะรวบรวมต้นกล้าของเด็กๆ ทุกคนไว้
พาเด็กเดินเป็นแถวไปที่พื้นดินที่เตรียมไว้ ซึ่งเมื่อไปถึงพบว่า มีเด็กห้องครูอ้อมยังไม่เสร็จ ครูจึง
บอกให้เด็กถอดรองเท้าและเดินมายืนรอที่ตาข่ายข้างแปลงดิน เด็กๆ มองเพื่อนที่ทำอยู่ ครูเปีย
ใช้สายยางฉีดน้ำที่พื้นดินให้ชุ่มตลอดเวลา เป็นการเตรียมดินสำหรับดำนา ทำให้ดินบริเวณนั้น
แฉะและเหนียวติดๆ จนในที่สุดเด็กทุกคนของห้องเด็กครูอ้อมได้ปลูกทุกคน ครูสร้อยจูงเด็กคนแรก
เข้าไปในแปลงดิน ส่งต้นกล้าให้ในมือของเด็ก ครูสร้อยบอกให้เด็กเอานิ้วโป้งจิ้มดินให้เป็นรู แล้ว
เอาต้นกล้าใส่รู เอานิ้วเหยียดดินปิด ครูช่วยจับมือเด็กทำ เพราะเด็กทุกคนไม่เคยทำและยังทำไม่ได้
ครูให้เด็กปลูกต้นกล้าในดิน 2-3 ต้น เมื่อเสร็จแล้ว ครูเดินมาส่งเด็กให้เด็กออกไปล้างเท้ากับครูอ้อม
ที่ยืนคอยที่กึ่งน้ำ ให้เด็กที่ล้างเท้าเสร็จแล้ว ไปสวมรองเท้าวิ่งเล่นที่สนามเด็กเล่น ขณะเดียวกัน
ครูจะเดินไปรับเด็กคนต่อไปเข้ามาในแปลงดิน คอยจับมือให้ปักต้นกล้า ครูคอยช่วยเด็กปลูกข้าว
จนครบทุกคน ขณะที่ทำกิจกรรมพบว่า เด็กบางคนขี้ม ขอบเดินเหยียบบนพื้นดินที่แฉะและเหนียว
ส่วนเด็กบางคนไม่กล้าก้าวเท้าต่อเมื่อยืนอยู่บนดินที่แฉะ ครูจะคอยสังเกตเด็กแต่ละคน ถ้าเดินคน
ไหนสามารถเดินได้จะให้เด็กได้เดินเอง แต่ถ้าเด็กคนไหนไม่กล้า จะให้อยู่ใกล้ๆ ครู โดยให้เด็กค่อยๆ
เดินตาม กิจกรรมในวันศุกร์อื่นๆ ส่วนใหญ่ครูจะปล่อยให้เด็กออกไปเล่นที่กลางแจ้ง

กิจกรรมเรียนสนุกที่จัดขึ้นในโรงเรียนโอบอุ้ม เกิดขึ้นจากแนวคิด
ของครูอ้อมที่จะนำกิจกรรมของวัฒนธรรมเข้ามาจัดให้เด็ก เช่น การร้อยดอกไม้ การทำไทย เป็นต้น
ด้วยแนวคิดที่คิดว่า นำมาความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทย และประกอบกับโรงเรียนมี
สระน้ำขนาดเล็กอยู่แล้ว จึงจัดให้เด็กได้เรียนว่ายน้ำ ส่วนกิจกรรมศิลปะ ทำอาหาร และเกษตร
เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนเห็นประโยชน์ จัดเป็นประจำอยู่แล้ว จึงนำมาจัดให้เด็กเรียนด้วย ซึ่งแนวคิด
ทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟได้เข้ามามีอิทธิพลต่อรายละเอียดของการจัดกิจกรรมดังกล่าว เช่น
กิจกรรมศิลปะ จะเน้นให้เด็กมีประสบการณ์ผ่านสีน้ำและสีเทียน โดยมีการทำเป็นลำดับขั้นตอน

มีรูปแบบเฉพาะ และใช้โอกาสเด็กในการทำอย่างอิสระ ส่วนการทำอาหารก็จะเลือกประเภทของอาหารที่เป็นประโยชน์ มีความเรียบง่าย เด็กสามารถมีส่วนร่วมในการทำได้ตลอดกระบวนการ

การเล่นในห้องเรียน

ในห้องเรียนอื่นๆ พบว่าช่วงเวลาในการเล่นในห้องและกิจกรรมเรียนสนุกจะอยู่ในเวลาช่วงเดียวกัน ครูให้เด็กนั่งเล่นในห้องแต่ให้เด็กทยอยมาทำงานที่โต๊ะเป็นกลุ่มเล็กๆ เมื่อทำเสร็จก็ไปเล่นต่อ มีเด็กกลุ่มใหม่เข้ามาทำงาน ต่อเนื่องไปจนครบทุกคน ในห้องเรียนสันติก็เช่นเดียวกัน ช่วงแรกของการทำงาน ครูให้เด็กนั่งรออยู่ในห้องเรียนอีกข้างหนึ่งของโต๊ะที่ทำกิจกรรม ยังไม่让孩子เล่นของเด็ก แต่เด็กปั่นปายวิ่งเล่นอยู่บริเวณนั้น เมื่อเวลาผ่านไป 3 สัปดาห์ ครูสงสัยสังเกตว่า เด็กมีความตั้งใจในการทำงานน้อย เพราะนั่งดูเพื่อนเล่น คุยกับเด็กที่เล่นอยู่ เด็กที่นั่งทำงานอยู่พยายามทำงานอย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้กลับไปเล่นกับเพื่อน จึงมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการใหม่ โดยให้เด็กมานั่งรอที่เวทีด้านหน้าของห้องเรียน ทำให้เสียงเด็กที่นั่งรออยู่ด้านนอกไม่เข้าไปรบกวนการทำงานของเด็กในห้องเรียน ปรากฏว่า เด็กที่นั่งทำงานสามารถนั่งทำงานได้นานขึ้น มีความตั้งใจ ผลงานของเด็กออกมาดี ดังนั้นในกิจกรรมการร้อยดอกไม้ และศิลปะวาดภาพ จะจัดให้เด็กนั่งรอที่เวทีหน้าห้องเรียน จนกว่าเด็กทุกคนจะทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อย เด็กจึงจะได้เล่นของเล่นในห้องเรียน ในการเล่นของเด็ก ครูเปิดโอกาสให้เด็กโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ อย่างอิสระ จากของเล่นที่มาจากวัสดุธรรมชาติ ผ้าฝ้าย ท่อนไม้ แก้วอิฐ ฯลฯ ลักษณะการเล่นในห้องที่พบ ระหว่างที่เวทีหน้าห้องและภายในห้อง มีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพบรรยากาศและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ ลักษณะการเล่นของเด็ก ขณะที่เด็กเล่นที่เวทีหน้าห้อง เป็นการเล่นเอาอุปกรณ์ที่มีอยู่ในบริเวณนั้นมาใช้ในการเล่น ได้แก่ แก้วอิฐและโต๊ะ เด็กนำมาเรียงต่อกันสมมติเป็นสิ่งต่างๆ เช่น นำแก้วอิฐมาวางเรียงกัน แล้วคลานมุดลอดใต้แก้วอิฐ สมมติเป็นอุโมงค์ หรือเดินบนที่นั่งแก้วอิฐที่เรียงต่อกัน เด็กอนุบาล 3 นำแก้วอิฐมาต่อเป็นยานอวกาศ หรือเครื่องบิน โดยเอาแก้วอิฐมาวางคว่ำ หายหรือวางตะแคง เรียงต่อกัน บางครั้งก็วางเหลื่อมซ้อนกัน เป็นรูปทรงต่างๆ เด็กอนุบาล 3 อนุญาตให้น้องอนุบาล 1 และ 2 ที่อยากเข้ามานั่งที่ยานอวกาศได้ บางครั้งเกิดปัญหาว่ามีที่นั่งไม่พอสำหรับทุกคน เด็กอนุบาล 3 ช่วยกันรื้อยานอวกาศแล้วต่อใหม่ ให้น้องนั่งจนพอ เด็กอนุบาล 1 ใช้แก้วอิฐต่อเป็นรถ โดยนำแก้วอิฐตัวแรกมาตั้งแบบปกติ แล้วใช้แก้วอิฐอีกตัวคว่ำให้พื้นแก้วอิฐซ้อนบนพื้นแก้วอิฐที่ตั้งแบบปกติ เด็กเข้าไปนั่งบนแก้วอิฐที่คว่ำ ใช้มือจับขาแก้วอิฐที่ชี้ขึ้นมา ส่งเสียง "ปรี๊ดๆ" เด็กบางคนจะวิ่งเล่น กระโดด วิ่งไล่จับ อยู่ที่เวที บางคนก็ชอบปีนต้นไม้ปาล์มที่อยู่ข้างเวที เด็กสามารถปีนได้จนถึงยอด ส่วนการเล่นของเด็กที่พบในห้องเรียน มีดังนี้

การเล่นเคลื่อนไหวปีนป่าย โหน เนื่องจากสภาพของห้องเรียนเป็น 2 ชั้น ที่ได้ดูของชั้นของมีคานและมีเสาจากชั้นหนึ่งตั้งอยู่ ในช่วงต้นเทอมเด็กอนุบาล 2 จะเหยียดตัว เอื้อมมือจับคานแล้วโหนตัว ให้ล้อยแกว่งไปมา เด็กบางคนสามารถยกเท้าขึ้นไปเกี่ยวที่คานได้ แต่เด็กอนุบาล 1 ได้แต่มองที่เล่น และเมื่อลองเล่น เด็กอนุบาล 1 ยังทำไม่ได้เนื่องจากตัวไม่สูงพอที่จะเอื้อมมือจับที่คาน ฟืออนุบาล 2 จึงอุ้มน้องให้เอื้อมมือจับคาน เด็กอนุบาล 1 จับคานโหนได้ในระยะเวลาสั้นเท่านั้น ก็ปล่อยให้ตัวตกลงมา ในที่สุดเมื่อช่วงปลายเทอม 1 พบว่า เด็กอนุบาล 1 แก้ปัญหานี้โดยการลากเก้าอี้หวายเป็นที่คาน เหยียบเก้าอี้ขึ้นไปเพื่อจับคาน ซึ่งเด็กอนุบาล 1 หลายคน เข้ามาเล่นผลัดกันโหน จากที่เคยจับคานได้ในระยะเวลาสั้น ก็สามารถโหนจับคานได้นาน และยังสามารถยกเท้าทั้งสองขึ้นไปเกี่ยวที่เหมือนฟืออนุบาล 2 อีกด้วย

การก่อสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่กลุ่มเด็กอนุบาล 3 ชอบเล่นมาก มีเด็กอนุบาล 2 บางคนเข้ามาช่วยที่เล่น เด็กจะนำท่อนไม้เล็กๆ รูปปร่างต่างๆ รวมไปถึงจนถึงจาน ชาม ช้อน ไม้ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ในการต่อ เด็กต่อเป็นรูปต่างๆ ได้แก่ บ้าน เรือ ยานอวกาศ หรือเครื่องบิน เป็นต้น เด็กมีการพูดคุยกันว่าจะต่ออย่างไร มีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดวาง เลือกวัสดุในการต่อ ในการต่อจะพบว่า สิ่งที่เด็กต่อมีความสมดุล ระหว่าง 2 ด้าน เพราะสิ่งก่อสร้างจะสามารถตั้งอยู่ได้นาน มีช้อนเป็นปืนทางด้านขวา ก็มีช้อนอยู่ทางซ้าย แต่บางครั้งช้อนก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ในการเล่นเด็กจะต้องลองผิดลองถูกในการจัดเรียงต่อเป็นรูปต่างๆ เนื่องจากบางครั้งในการวางเด็กจะลองเอาท่อนมาวางในลักษณะต่างๆ เช่น ตั้ง ตะแคง หรือเอียง และเด็กจะพยายามให้สิ่งเหล่านั้นอยู่ในทิศทางที่เด็กต้องการ เด็กจึงต้องมีการแก้ปัญหา เช่น เลือกวัสดุที่เหมาะสมกว่า หรือใช้วัสดุอื่นช่วยค้ำยันเพื่อให้ได้ทิศทางตามต้องการ ในช่วงเทอม 2 รูปแบบการต่อง่ายขึ้น เด็กใช้แผ่นไม้ยาวมาวางพาดบนท่อนไม้ 2 ข้าง โดยให้ปลายข้างหนึ่งสูงกว่าปลายอีกข้างหนึ่ง ส่วนข้างที่เตี้ยกว่า จะใช้ไม้อีกแผ่นต่อ โดยที่ปลายอีกข้างหนึ่งอยู่บนขอบครก จากนั้นเด็กก็ใช้ ท่อนไม้กลม กลิ้งไปบนแผ่นไม้ ให้ท่อนไม้หล่นลงไปที่หลุมครก บางครั้งท่อนไม้ไม่หล่นที่หลุมครก เด็กจะขยับแผ่นไม้ให้ตรง บางครั้งลองใช้ไม้อีกแผ่นตั้งขวางไว้อีกข้างหนึ่งของครก ทำให้ท่อนไม้ที่กลิ้งมาแม้ว่าจะมีความเร็วจนอาจจะตกเลยหลุมครกไปกระทบแผ่นไม้ที่ตั้งกันไว้ ทำให้ท่อนไม้กลมกลิ้งมาตกที่หลุมครก เมื่อเด็กสามารถกลิ้งท่อนไม้ตกในหลุมครกได้ทุกครั้ง สิ้นหน้าของเด็กมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ เด็กและเพื่อนกลิ้งท่อนไม้ซ้ำแล้วซ้ำอีก หลังจากนั้นก็มีการดัดแปลงแผ่นไม้ในลักษณะอื่น

การเล่นทำอาหาร เป็นสิ่งที่เด็กผู้หญิงชอบเล่น มักจะเล่นกันเป็นกลุ่ม 2 คนขึ้นไป ภายในห้องเรียนมีของเล่นที่เป็นภาชนะรูปทรงต่างๆ ทำด้วยไม้ มีช้อนหลายขนาด มีครก มีกระบุง มีเมล็ดพืชนานาชนิด เด็กนำถ้วยชามเหล่านั้นมาวางเรียง เด็กจะนำเมล็ดพืชมาใส่ในชาม ใช้ช้อนคนเมล็ดพืชไปมา บางคนก็ทำท่าตำเมล็ดพืช และใช้ช้อนตักเมล็ดพืชในครกใส่จาน

บางคนก็ใช้เชือกขดเป็นวงแผ่ให้เต็มจาน มาวางตั้งไว้ หรือนำเปลือกหอยมาวางเรียงในจาน บางคนก็เอาท่อนไม้ 2 ท่อนมาผูกกัน เด็กจะวนวายเป็นกับการทำสิ่งต่างๆ นั่งทำอาหารนานประมาณ 20-30 นาที บางครั้งหลังจากที่เด็กเล่น มี 2-3 คนเล่นสมมติรับประทานอาหารด้วยกัน เด็กจะนำจานชามที่มีลูกไม้บรรจุอยู่มาวางเรียงกัน ใช้ช้อนตักอาหารใส่ปากนั่งคุยกัน ยกแก้วน้ำไม้ขึ้นดื่ม บางครั้งเด็กสมมติว่ามีการจัดงานเลี้ยง เด็กเอาผ้ามาปูที่พื้น จากนั้นเด็กก็นำชามไม้มาใส่เมล็ดพืชต่างๆ หลายจาน ใช้ท่อนไม้้นำมาต่อเป็นขนมเค้ก ใช้เชือกหลากสีและเมล็ดพืชบางส่วนมาวางตกแต่งที่ท่อนไม้ต่อเป็นขนมเค้ก เด็กนำท่อนไม้กลมมาวางเรียงกันเป็นชั้น สมมติว่าเป็นขนมปัง เด็กนำสิ่งของต่างๆ มาเรียงจนเต็มผ้า แล้วก็นั่งมองคุยกันจนหมดเวลา

การเล่นสมมติคนใช้กับผู้ดูแลคนใช้ เป็นการเล่นของเด็กอนุบาล 1 สองคน เล่นสมมติซ้ำตลอด 2 สัปดาห์ เด็กจะผลัดเป็นคนใช้และผู้ดูแลคนใช้ เด็กที่เล่นเป็นคนใช้ จะนอนลง เด็กที่เล่นเป็นผู้ดูแลคนใช้จะเอาผ้าห่มมาห่มให้ ผู้ดูแลคนใช้เอามาจากมาให้คนใช้หอม ทั้งไว้สีกหักและยกสากขึ้นมาดู ผู้ดูแลคนใช้เอาเชือกที่พันเป็นเส้นจับด้านหนึ่งติดหู อีกด้านหนึ่งแตะอกเด็กที่เป็นคนใช้ ผู้ดูแลคนใช้เดินออกไปหยิบแก้วน้ำไม้และถ้วยไม้เล็กๆ ใส่เมล็ดพืช 2-3 เม็ด เดินกลับมาหาเด็กที่ป่วย เด็กที่เป็นผู้ดูแลคนใช้บอกให้เด็กที่เป็นคนใช้ลุกขึ้นมา ใช้มือจับทางด้านหลังของคนใช้ จากนั้นผู้ดูแลคนใช้หยิบเมล็ดพืชให้คนใช้ คนใช้เข้าปากและปิดปากลง เหมือนกับว่าได้เอาเมล็ดพืชเข้าปากแล้ว ผู้ดูแลคนใช้ก็ยกแก้วน้ำให้คนใช้ กระจกแก้วขึ้น แล้วจับให้คนใช้นอนลง เอาผ้ามาห่ม

การเล่นขายของ เด็ก 2-3 คนจะเดินเอาก้อนหินใส่ตะกร้าจนเต็มที่ยื่นบน จากนั้นเด็กเอาตะกร้าลงบันได มาที่ชั้นล่าง เวลาที่เด็กถือตะกร้าลงบันได เด็กจะหันหลังกลับเอาตะกร้าวางที่ชั้นบันได ก้าวเท้าถอยหลังที่ละชั้นลงบันได แล้วจึงเอาเลื่อนตะกร้าที่ละชั้นลงมาตามเท้าที่ก้าวถอยหลัง เมื่อเด็กลงมาข้างล่าง หินในตะกร้าหนักมาก เด็กถือจนตัวเอียง เด็กที่ถือตะกร้าจะเดินตามเพื่อนที่นั่งอยู่ ว่าเอาแซนวิชมั๊ยครับ ถ้าเด็กที่นั่งอยู่พยักหน้า เด็กที่ถือตะกร้าจะหยิบหินให้เด็กที่นั่งอยู่ และเดินไปหาเด็กคนอื่นทำเช่นนี้จนหินหมดตะกร้า ส่วนเด็กอีกสองคน ก็ทำในลักษณะเดียวกันนี้ คนหนึ่งบอกว่า ขายแซนวิช อีกคนบอกว่า ขายไข่

การเล่นที่สนามเด็กเล่น

ในการเล่นที่สนามเด็กเล่น เด็กมีโอกาสนั่งเล่นในวันพุธ ซึ่งเด็กเรียนว่ายน้ำ เด็กที่เรียนว่ายน้ำเสร็จเปลี่ยนเสื้อ ก็ให้วิ่งเล่นที่สนาม ในวันศุกร์ ซึ่งเป็นเป็นช่วงกิจกรรมอิสระ ให้เด็กออกมาทำกิจกรรมกลางแจ้งในลักษณะต่างๆ เช่น การรำ การเกษตร เป็นต้น

หลังจากที่เด็กทำกิจกรรมเหล่านี้เรียบร้อยแล้ว ครูอนุญาตให้เด็กเล่นที่สนามก่อนที่จะเข้าไปในห้องเรียน การเล่นกลางแจ้งของเด็กที่พบ ได้แก่

การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การกระโดด การโหน การปีน การคลาน ซึ่งเด็กจะได้เคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระในสนามหญ้า บางครั้งเป็นการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ที่มีอยู่ในสนาม เช่น การปีนต้นไม้หรือการปีนชั้นบันได การโหนเชือกที่ห้อยกับต้นไม้เพื่อแกว่งตัวไปมาในอากาศ การวิ่งหรือเดินขึ้นเนินดิน การเดินทรงตัวบนท่อนไม้ที่วางนอนอยู่ การกระโดดลงจากต้นไม้ กระโดดลงจากเชือกที่ใช้โหนตัว เป็นต้น

การเล่นทรายที่บ่อทราย เด็กจะมานั่งที่บริเวณบ่อทราย จากนั้นใช้มือตัก โยก ตบให้เป็นรูปร่างต่างๆ หรือใช้ปลายนิ้วหยิบทราย ในการเล่นที่บ่อทราย เด็กนำอุปกรณ์ธรรมชาติต่างๆมาใช้ในการเล่นด้วย เช่น ใบไม้แห้ง กิ่งไม้หรือฝักของต้นหางนกยูง เด็กโยกทรายใส่ในใบไม้ ส่งให้เพื่อนรับประทาน เด็กนำฝักของต้นหางนกยูงมากวนทรายในหลุมที่ตนขุดขึ้นมา สมมติว่ากำลังทำอาหาร และเด็กใช้ฝักต้นหางนกยูงนี้ช่วยในการขุดทรายให้เป็นหลุม เด็กจะใช้เวลาเล่นที่บ่อทรายนี้นานประมาณ 15-20 นาที การเล่นที่พบ เช่น เด็ก โยกดินให้มากองรวมกัน เป็นเนินเขา ตบดินให้แน่น จากนั้นนำใบไม้และกิ่งไม้มาปักบนเนินดิน เด็กวิ่งมาบอกครูที่ยืนอยู่ใกล้ๆว่า เป็นเค้กวันเกิด ครูจึงร้องเพลง "Happy Birthday" และเด็กก็ร่วมร้องด้วย บางครั้งเด็กผู้ชายเป็นกลุ่มก็พากันมาเล่นบ่อทราย ต่างพูดคุยกันว่า จะสร้างสะพานใต้ดิน เด็กช่วยกันขุดหลุมกว้างที่พื้น บอกให้เพื่อนหากิ่งไม้กิ่งใหญ่ เด็กหากิ่งไม้มาหลายกิ่ง เด็กเลือกกิ่งไม้ที่มีลักษณะโค้งมาวางเหนือหลุมใช้ดินกลบที่ปลายไม้ทั้งสอง ปรากฏว่ากิ่งไม้เอียงไปมา เด็กจึงกดปลายไม้ลงไป ในทรายให้ลึกลงไป เด็กๆบอกว่า นี่เป็นสะพานใต้ดิน จากนั้นเด็กก็ช่วยกันทำเนิน ทราย ขุดหลุมเพิ่มอีกหลายแห่ง และพูดคุยกันถึงสิ่งที่ทำ ในบริเวณรอบบ่อทรายนี้ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีหญ้าปกคลุม ดังนั้นเด็กบางคนใช้กิ่งไม้ขีดเขียนที่พื้นเป็นรูปต่างๆ เมื่อเขียนจนเต็มพื้นก็ใช้เท้าดูไปบนพื้น ทำให้รอยขีดเขียนหายไปและเริ่มขีดเขียนใหม่ ในการขีดเขียนเด็กจะขีดเขียนเป็นลายเส้น

การเล่นที่บ้านหลังเล็กในสนาม ที่สนามเด็กเล่นจะมีบ้านหลังเล็ก 2 หลัง บ้านหลังที่ติดกับกำแพงด้านใน จะมีท่อนไม้ท่อนใหญ่จัดวางไว้ให้เด็กนำมาเล่น ท่อนไม้เหล่านั้นมีหลายขนาดใหญ่ แต่ทุกอันจะมีขนาดใหญ่กว่าที่เด็กใช้เล่นในห้องเรียน ไม้บางอันมีขนาดใหญ่มาก เด็กจะตามเพื่อนมาช่วยกันถือเพื่อช่วยกันย้ายไปที่อื่น เด็กสามารถโยกย้ายไม้เหล่านั้นมาเล่นที่สนามหญ้าได้ บางครั้งในบ้านหลังเล็ก เด็ก 4-5 คนช่วยกันนำท่อนไม้ขนาดใหญ่มาพาดบน ม้านั่ง 2 ด้านไปมา และเด็กก็เดินบนท่อนไม้เหล่านั้น โดยเด็กจะเอื้อมมือเกาะที่คานของบ้านขณะที่ก้าวเท้าบนท่อนไม้ เด็กเดินตามกันเป็นแถว คุยกันว่านี่คือสวนสนุก บางครั้งก็สมมติว่าบ้านหลังเล็กนี้เป็นบ้าน เด็กถอดรองเท้าเรียงไว้ที่หน้าบ้าน ในบ้านมีกิ่งไม้ ใบไม้ ดอกไม้

ฝึกทางนกยูง ตั้งเป็นกองแยกกัน เมื่อเด็กคนใดจะเข้าบ้าน จะต้องถอดรองเท้าเรียงต่อกัน คนที่อยู่
ในบ้านจะนำกิ่งไม้ หรือวัสดุต่างๆมาให้ผู้เข้าบ้านรับประทาน

เมื่อหมดเวลาในการเล่นไม่ว่าจะเป็นการเล่นในห้องเรียน หรือเป็น
การเล่นที่สนาม ครูจะร้องเพลงว่า " ได้เวลา อันขอลาของเล่นที่รัก เจ้าพี่ก็ผอนกาย ห่มผ้าให้แล้ว
เจ้านอนสบาย พงษ์นี้ค่อยมาเล่นใหม่ ลาก่อนๆๆ (ซ้ำ) " เพื่อเป็นสัญญาณให้เด็กช่วยกันเก็บ
ของเล่น และเตรียมตัวเข้าสู่กิจกรรมใหม่

การเล่นของเด็กที่พบในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ของเด็กๆ ที่
โรงเรียนโอบอุ้ม เป็นการเล่นที่ให้อิสระเด็กมาก จากวัสดุอุปกรณ์ตามธรรมชาติต่างๆ และยังพบว่า
การเล่นในห้องเรียน ยังเป็นการช่วยจัดการห้องเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมเรียนสนุกประจำวัน ได้
อีกทางหนึ่ง เนื่องจากการที่เด็กเข้ามาผลัดเปลี่ยนกันทำกิจกรรมเรียนสนุก เด็กที่รอจะได้เล่น
เมื่อถึงเวลาที่จะเข้ามาทำ เด็กที่ทำกิจกรรมอยู่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน บางคนทำช้า บางคน
ทำเร็ว เด็กจะเสร็จไม่พร้อมกัน ดังนั้นการให้เด็กหมุนเวียนผลัดกันเข้าไปทำกิจกรรมเรียนสนุก
จึงตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กที่ทำงานช้า สามารถนั่งทำต่อไปได้เรื่อยๆ
ขณะที่เด็กทำงานเร็ว จะออกไปเล่นได้

กิจกรรมวงกลมวงสาย

ในช่วงการเก็บของเล่นในห้องเรียน หรือเป็นช่วงก่อนที่เด็กเข้ามาใน
ห้องเพื่อดื่มด่ำ บัสดาวะหลังจากการเล่น ครูจะให้เด็กๆช่วยยกเก้าอี้มาจัดเป็นวงเหมือนกิจกรรม
วงกลมวงเช้า ครูช่วยดูแลการจัดให้เก้าอี้ล้อมเป็นวงรอบโต๊ะพิธี เมื่อเด็กๆได้ดื่มด่ำและบัสดาวะ
เรียบร้อยแล้วก็จะเดินเข้าไปนั่งในตำแหน่งของตนเอง กิจกรรมในช่วงนี้ เป็นช่วงเวลาของการเล่า
นิทาน ร้องเพลง และเล่นเกม ใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อเด็กมาทยอยเข้ามานั่งที่เก้าอี้ ครูเริ่ม
ตีเครื่องเคาะจังหวะ เมื่อเสียงเครื่องดนตรีดังขึ้น เด็กที่นั่งอยู่รอบๆหันมามองที่ครูอย่างสงบ ครูร้อง
เพลงว่า "เดินทางมาแสนนาน ทักได้ร่มพฤษภา ธรรมชาติช่างงามตา และเพื่อนสัตว์น้อยใหญ่ เจ้า
กระต่ายกระโดดโลดเต้น กวางวิ่งเล่นชมไพร ช้างตัวโตรูวงแกว่งไกว นกคลอไปเสียงเพลง ช่าง
น่ารักเหลือเกิน ฉันเดินท่ามกลางสวน ดอกไม้กลิ่นรัญจวน นุ่มกึ่งมาให้ฉัน" ครูร้องเพลงนี้ทุกครั้ง
เมื่อเริ่มต้นกิจกรรมวงกลมวงสาย จากนั้นครูจะพูดเล่าเรื่องราว และร้องเพลงประกอบไปกับเด็กๆ
ครูจะร้องเพลงในช่วงนี้ 5-6 เพลง เพลงที่ใช้จะเป็นเพลงที่เด็กร้องซ้ำกันบ่อย อาจจะไม่เหมือนกัน
ทุกวันมีการสลับสับเปลี่ยนเพลงบางเพลงมาร้อง แต่ทุกเพลงเป็นเพลงที่เด็กคุ้นเคย สามารถร้องได้
เนื่องจากเคยร้องมาตั้งเนอสเซอร์ และใช้บ่อยๆในโรงเรียน ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงฤดูฝน ที่มีสาย
ฝนตกลงมา เด็กไปเที่ยวนา เห็นชาวนาปลูกข้าว ครูพูดกับเด็กๆ ว่า " ตอนนีชาวนากำลังปลูกข้าว

ต้นข้าวในนากำลังเติบโต" ครูก็ร้องเพลงอยู่ " *อยู่ อยู่ เสียงกู่เรียกมา เร็ว เร็วอย่าช้า รีบไปนาเร็วไว ข้าวในนาโชนเอน*" เด็กก็ร้องและทำท่าตามไปด้วย ครูพูดต่อว่า "ในนาข้าวก็มีปลาแหวกว่ายอยู่" ครูและเด็กร้องเพลงว่า "ปลาตัวน้อยทยอยไปโรงเรียน แหวกว่ายเวียนฮาวา ไซ้ๆ ฮายๆ ตีใจนักหนาที่เราได้มา มาโรงเรียน" ครูพูดต่อไปว่า "ในนาก็มีเต่า" ครูและเด็กก็ร้องเพลงเต่า "คลานตัวมเตี้ยมตึกตักตกใจ อะไรมันเดินมา เต่าน้อยนะสิ เจ้าตัวดี ดูซิมันขึ้นจากนา เต่าน้อยเขลด้าแล้วหัวคะมำ ตีลังกา" ครูพูดว่า "บนผิวน้ำ มีแมลงปอบินว่อนอยู่ที่ผิวน้ำ" ครูร้องเพลงว่า "แมลงปอใส่แว่นตา ดูช่างงามจริง เพราะมันมองดูท้องฟ้าทุกวัน ตามันจึงมันฟ้า.....บิ่งแมลงปอใส่แว่นตา ดูช่างแวววาว เพราะมันมองดูพระอาทิตย์สกา ตามันวาว.....บิ่ง" ครูพูดต่อว่า "มีนกบิน อยู่ในอากาศ" ครูร้องเพลงกับเด็กว่า "บนท้องฟ้า นกกาโบยบิน เช้าออกหากิน เย็นกลับมารัง นกการ้องเสียงก้องชนพียง มันร้องเสียงก้องป่า จีบๆๆ เสียงจิบๆๆ กากๆ เสียงกากๆๆ กุกๆดู เสียงกุกๆดู กากๆๆ กุกๆ" จากนั้นครูก็จะเริ่มเล่านิทานให้เด็กฟัง

ในการเล่านิทานใช้ระยะเวลาในการเล่าแต่ละเรื่องนานประมาณ 3 สัปดาห์ โดยสัปดาห์ที่ 1 ครูจะเล่าปากเปล่าให้เด็กฟัง สัปดาห์ที่ 2 ครูจะเล่าประกอบหุ่น ส่วนสัปดาห์ที่สาม ครูจะให้เด็กเป็นผู้เชิดหุ่นและครูเล่าเรื่องราว นิทานที่ครูเลือกมาเล่าให้เด็กฟังเป็นนิทานที่จัดพิมพ์ในเอกสารประจำหน่วย ในเอกสารจะมีนิทานที่ครูย้ายได้พิจารณาว่าเหมาะสมกับช่วงเหตุการณ์หรือฤดูกาลตอนนั้น มีนิทานประมาณ 2-3 เรื่องในแต่ละช่วง ครูแต่ละห้องสามารถเลือกนิทานเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาเล่าให้เด็กฟัง สำหรับในห้องเรียนสันติ หากนิทานบางเรื่องที่ไม่สามารถทำหุ่นประกอบการเล่าขึ้นมาได้ ครูก็จะเล่าปากเปล่าให้เด็กฟังประมาณ 3 สัปดาห์ นิทานที่นำมาเล่าให้ฟังใน 2 เทอมแรกได้แก่ นิทานเรื่องหนี 3 ตัว หมู 3 ตัว ลูกแกะ 7 ตัว ใช้เล่าในช่วงสัปดาห์บ้าน ประสูติเจ้าชายน้อย ใช้เล่าในช่วงสัปดาห์วันวิสาขบูชา นิทานเรื่อง แม่วัวกับลูกวัว ใช้เล่าในสัปดาห์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นิทานเรื่องดาวลูกไก่ และเรื่องแม่ไก่ชนแดง เล่าในช่วงวันแม่ นิทานเรื่อง รุ่งแสงนสวย ในช่วงสัปดาห์น้ำค้างและรุ่ง นิทานเรื่องแห่งน้อยอยากมีเขา และนิทานเรื่องแม่พระโพธิศ เล่าในช่วงสัปดาห์ปลุกข้าว นิทานที่ครูใช้หุ่นมือในการเล่านิทานในสัปดาห์ที่ 2 และ 3 ได้แก่ เรื่อง หมู 3 ตัว ประสูติเจ้าชายน้อย และ แม่ไก่ชนแดง โดยมีการจัดเป็นโต๊ะนิทาน ตกแต่งด้วยผ้าฝ้ายสีต่างๆ ท่อนไม้ กิ่งไม้ มีการทำตุ๊กตาดินตั้งรูปสัตว์ต่างๆนำมาใช้ในการเล่า ขนาดของสิ่งของต่างๆบนโต๊ะนิทานมีขนาดเล็กพอเหมาะกับขนาดตัวละครที่เด็กสามารถหยิบตัวละครเคลื่อนไหวได้ นิทานที่ครูนำมาเล่าให้เด็กฟังจะสอดคล้องกับช่วงเวลาในสัปดาห์นั้นตามฤดูกาล และตามวันสำคัญต่างๆ

ในบางวันที่ครูไม่ได้เล่านิทาน ครูจะเล่นเกมกับเด็ก เช่น เกมปูหนีบ เกมยายดำกางร่ม เป็นต้น ในเกมเหล่านี้จะมีเพลงที่ใช้ประกอบการเล่นแตกต่างกันออกไป แต่ลักษณะการเล่นเกมเหมือนกันคือว่า ในวงกลมที่เด็กนั่งอยู่ มีเด็กคนหนึ่งเป็นผู้เริ่มเกม จะเดินวน

เป็นวงภายในวงกลม ขณะเดียวกันเด็กทุกคนในวงจะช่วยกันร้องเพลงประจำเกมนั้น เมื่อเพลงจบ เด็กคนที่เดินอยู่ในวงอยู่ที่หน้าเด็กคนใด เด็กคนที่ยืนก็จะแตะตัวเด็กที่นั่งอยู่ และนั่งแทนที่เด็กคนนั้น เด็กที่นั่งอยู่จะถูกขึ้นเดิน ขณะเดียวกันเด็กในวงจะเริ่มร้องเพลงประจำเกมนั้นใหม่อีกครั้ง ทำเช่นนี้จนเด็กทุกคนได้ออกมาเป็นผู้เดินในวงกลม จึงจบเกม เมื่อถึงเวลาสิ้นสุดกิจกรรม ครูจะทอกลอน นกน้อย มีเนื้อหาว่า "นกน้อยสองตัวหลับอยู่ในรัง ตื่นขึ้นเพื่อหวังในวันสดใส ตัวหนึ่งอยากบินในโลกกว้างไกล กระพือปีกบินไปตามใจต้องการ บินกลับบอกเพื่อนที่ท้องฟ้าเมฆเคลื่อน สุนัขสนาน เพื่อนกระพือปีกบินไปไม่นาน อยากสุขสำราญต้องบินด้วยกัน สองตัวร่วมใจแล้วบินขึ้นพลัน ท้องฟ้ากว้างใหญ่มีเธอ มีฉัน มองอาทิตย์ตกด้วยกันก่อนกลับรังนอน" เพื่อเป็นสัญญาณว่า สิ้นสุดเวลาของกิจกรรมวงกลม จากนั้นครูก็จะร้องขึ้นว่า "ขอเชิญอนุบาล 1" เด็กอนุบาล 1 จะยกเก้าอี้ไปที่โต๊ะอาหาร และครูก็จะกล่าวเชิญอนุบาล 2 และอนุบาล 3 ตามลำดับ

ในการเล่านิทานที่โรงเรียนโอบอุ้ม นิทานที่นำมาเล่าเป็นนิทานสำหรับเด็กที่เป็นที่รู้จักทั่วไปอยู่แล้ว ซึ่งครูย้ายได้พิจารณาเลือกนิทานเรื่องที่มีเนื้อหา หรือความหมายที่แฝงอยู่เหมาะสมกับเด็ก ที่สื่อถึงฤดูกาล วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กโดยรวม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ มีการจัดทำเป็นเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการเลือกนำไปใช้ในห้องเรียนได้ทันที ซึ่งหากครูมีข้อสังเกตใดๆที่พบในขณะเล่า ครูก็สามารถเข้ามาพูดคุยกับครูย้ายเพื่อช่วยกันพัฒนานิทานสำหรับเด็กต่อไป

การรับประทานอาหารกลางวัน

เด็กจัดโต๊ะรับประทานอาหารกลางวันในระหว่างการเล่น ผู้ที่จัดโต๊ะอาหารจะเป็นเด็กอายุ 4-6 ปี 4 คน โต๊ะรับประทานอาหารมี 2 โต๊ะ ให้เด็ก 2 ช่วยกัน จัดโต๊ะ 1 โต๊ะ เด็กจะตกลงหน้าที่กันว่าทำอะไร ถ้าเด็กคนหนึ่ง ฟูฝารองจานและช้อนส้อม เด็กอีกคนจะเตรียมจานและถ้วยรูป เด็กสามารถจดจำตำแหน่งของเด็กทุกคนที่นั่งอยู่ในโต๊ะได้ดี เนื่องจากเด็กทั้ง 2 คนก็เป็นสมาชิกภายในโต๊ะอาหารกลุ่มนั้นด้วย บางครั้งเด็กวางช้อนส้อมสลับกัน ครูจะช่วยบอกให้เด็กดูที่เสื้อยืดที่เด็กๆสวม มีลายเป็นรูปบ้านอยู่ตรงกลาง มีพระอาทิตย์อยู่ทางด้านขวา มีรูปหัวใจทางด้านซ้าย ครูบอกเด็กว่า ช้อนให้วางข้างเดียวกับดวงอาทิตย์ ส้อมให้วางข้างเดียวกับหัวใจ ซึ่งเด็กก็สามารถทำได้ เด็กจัดโต๊ะโดยนำฝารองจานของเด็กแต่ละคนมาปูที่โต๊ะตามตำแหน่งที่นั่ง ผ้าปูโต๊ะเป็นผ้าคลอสดิสสีชมพู ขนาด 10*10 นิ้ว ทางโรงเรียนให้คุณแม่เป็นผู้ปักผ้าคลอสดิสสีชมพูนี้เป็นลวดลายต่างๆ หรือเย็บตกแต่งให้สวยงามก่อนที่จะให้ลูกนำมาใช้ คุณแม่ส่วนใหญ่ปักเป็นลวดลายการ์ตูน และมีชื่อของเด็กอยู่ด้วย คุณแม่บางคนไม่เพียงแต่จะปักลวดลายแต่ยังปักโครเชต์รอบขอบผ้าและมีผ้าอีกผืนเย็บติดด้านหลังของผ้าคลอสดิสเพื่อปิดด้านหลังผ้าคลอสดิสที่มี

ด้วยพันกันอยู่ ผ้าแต่ละผืนก็มีความแตกต่างกันในด้านลวดลาย ผีมือ ลักษณะของการเย็บตกแต่ง ทำให้สามารถจดจำเด็กที่เป็นเจ้าของผ้าแต่ละผืนได้ เมื่อใช้ผ้านูไต้ะวางเรียบร้อยแล้ว เด็กจัดวาง ซ้อนและล้อมวางด้านข้างทั้ง 2 เด็กอีกคนนำภาชนะที่ใช้รับประทานในวันนั้น มาตั้งในลักษณะ คว่าเพื่อไม่ให้มีฝุ่นลงไปในงาน ถ้าเป็นอาหารที่มีน้ำแกงเป็นอาหารจานเดียว จะใช้ชามขนาดใหญ่ ใบเดียว ถ้าเป็นข้าวที่ทานกับซूप ใช้จานกับชามใบเล็ก

นอกจากนั้นบนไต้ะอาหาร ครูตกแต่งอาหารที่แม่ครัวจัดแบ่งใส่ กระติ๊กมาส่งให้แต่ละห้องเรียน ในชามขนาดใหญ่ โดยแบ่งไว้เป็น 2 ชุด วางบนไต้ะแต่ละกลุ่ม เมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร เด็กยกเก้าอี้มานั่งตามตำแหน่งของตนเอง ครูจะบอกให้เด็กแต่ละคน ตักอาหารด้วยตนเองจากชามใบใหญ่ใส่ชามของตนเอง เด็กตักอาหารเท่าที่ตนเองจะรับประทาน หหมด หากเด็กต้องการเพิ่มก็สามารถเติมได้ เมื่อตักเสร็จ เด็กจะส่งชามใบใหญ่เวียนให้เพื่อนคนต่อไปตักตามทิศตามเข็มนาฬิกา จนครบทุกคน จากนั้นครูและเด็กจะพนมมืออย่างสงบ ครูพยักหน้าเชิญเด็กอนุบาล 3 คนหนึ่งเดินมาหาครู ครูใช้ไม้ขีดไฟจุดเทียนต่อบนไต้ะ เด็กยกเทียนต่อนั้น ไปจุดที่เทียนในเชิงเทียนที่ไต้ะของครู และเดินไปจุดเทียนในเชิงเทียนของไต้ะอีกกลุ่ม แล้วนำเทียนตอกกลับมาที่ไต้ะครู ใช้ที่ดับเทียนดับเทียนที่เทียนตอ เด็กกลับไปนั่งที่ ทุกคนเงียบมากในขณะที่มีการจุดเทียนตอจากนั้นครูจะพูดนำให้เด็กพูดตามว่า "อาหารกลางวันวันนี้ เรารับประทาน..... เราสัญญาว่าจะรับประทานให้หมด ไม่รับประทานหก" ครูกับเด็ก ท่องกลอนและร้องเพลงร่วมกันต่อเนื่องกันดังนี้ "คุณค่าของอาหาร ที่รับประทานมีมากมาย ให้ประโยชน์ต่อร่างกาย เราทั้งหลายคือวิตามิน รับประทานให้เหลือ ข้าวผักเนื้อไม้ประโยชน์ทั้งสิ้น ประเทศไทยขยันทำกินมีทรัพย์สินในดินขอขอบคุณเอ๋ย" "ข้าวทุกจาน อาหารทุกจาน อย่างกินทิ้งขว้าง เป็นของมีค่า ผู้คนอดอยากมีมากนักรักษา สงสารบรรดาเด็กไม่มีกิน" และ "โลกผู้มอบอาหารนี้ให้ ตะวันผู้ทำให้สุกเหลืองงาม บุญคุณโลกและดวงตะวัน จะจารึกไว้ในใจเราตลอดกาล ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอขอบคุณค่ะ/ครับ" เด็กและครูรับประทานอาหารร่วมกัน เด็กทุกคนรับประทานอาหารหมด เด็กที่ไม่มีปัญหาการรับประทานผัก เนื่องจากผักที่นี้จะหันเป็นชิ้นเล็กๆ ต้มจนนิ่ม และใช้ผักหลายชนิดทำให้มีสีสรรน่ารับประทาน

เมื่อเด็กรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว เด็กจะนำงาน ชาม ซ้อนล้อมไปใส่ในกาละมังที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ ในกาละมัง เด็กนำงานชามแบบเดียวกันวางซ้อนกัน และวางซ้อนล้อมไว้อีกด้านของกาละมัง หลังจากนั้นเด็กจะเดินกลับไปไต้ะนำเอาผ้ารองงานไปใส่ในตะกร้าที่ชั้นเก็บของ และกลับมานั่งรอที่ไต้ะ ครูให้เด็กอนุบาล 3 ที่รับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว นำเอาแก้วมาแจกให้เด็กทุกคน เมื่อเด็กทุกคนรับประทานเสร็จแล้วครูเดินแจกนม ขณะที่แจกก็ให้เด็กร้องเพลง น้่านมกลั่นมาจากใจ มีเนื้อหาวว่า " วันนี้แม่ครัวให้ลูกกินนม ลูกว่าสุขสมร้อง มอ มอ แต่แล้วลูกว่ากินอิ่มเกินพอ ไม่ม่ัวรั้งรอแบ่งปัน ความรักมากมายกลั่นเป็นน้่านม เด็กๆชื่นชม

ได้ดื่มด้วยกัน วันนี้แม่ัวสอนลูกแบ่งปัน น้ำนมกลั่นมาจากใจ น้ำนมกลั่นมาจากใจ" เด็กร้องเพลง จบก็ยกแก้วขึ้นดื่มจนหมด หากเด็กคนไหนต้องการเติมก็สามารถยกมือขอเติมได้ ครูไม่ได้ ดื่มนมร่วมกับเด็ก ครูหยิบตะกร้าวงรี 2 ใบวางที่โต๊ะทั้งสอง ให้เด็กที่ดื่มนมเสร็จแล้วเอาแก้วตั้งเรียง ไว้ในตะกร้า รอจนให้เด็กวางแก้วครบทุกคน ครูจึงให้เด็กอนุบาล 3 เดินไปวางในห้องล้างจาน เด็กทุกคนยังคงนั่งที่โต๊ะอาหารอย่างเรียบร้อย จนเด็กที่ยกตะกร้ากลับมาล้างที่เก้าอี้ ครูและเด็กจึง จับมือต่อกันเป็นวง และพูดพร้อมกันว่า "ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้ ขอขอบคุณค่ะ/ครับ" ครูและเด็ก ทุกคนลุกขึ้นยกเก้าอี้วางบนโต๊ะ เดินไปหยิบแปรงสีฟันที่ครูจัดเรียงไว้ในห้องน้ำ

ครูจะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามการนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร โดย ให้เด็กกลุ่มหนึ่งเข้าไปแปรงฟันที่ห้องน้ำ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งไปแปรงฟันที่ก๊อกน้ำ หน้าห้องเรียน จากนั้นเด็กเข้ามาในห้องถอดเสื้อยืด กางเกงดำ พับให้เรียบร้อย เดินเข้าแถวให้ครูเช็ดตัว ทาแป้ง ครู ให้เด็กหยิบผ้าเช็ดหน้าของตนโดยดูจากชื่อที่เขียนติดไว้ที่ขอบผ้า ขณะที่เช็ด ครูจะพูดคุยกับเด็กไป ด้วย เมื่อเสร็จแล้วเด็กจะเปลี่ยนเสื้อ ที่บริเวณชั้นวางของเด็ก หากเด็กกลับรถโรงเรียนรอบแรก หรือ ผู้ปกครองมารับเร็ว เด็กจะเปลี่ยนเป็นชุดนักเรียน ถ้าเด็กต้องนอนที่โรงเรียนจะเปลี่ยนเป็นชุดนอน เด็กเปลี่ยนชุดด้วยตนเอง บางครั้งเด็กอนุบาล 1 ยังไม่สามารถทำได้ เด็กอนุบาล 2 และ 3 ก็เข้าไป ช่วยเหลือน้องในการใส่เสื้อ เช่น กลับด้านเสื้อที่ถูกต้อง หรือติดกระดุมให้น้อง เด็กที่สวมใส่ชุดนอน เรียบร้อยจะเดินไปที่นอน ซึ่งครูพี่เลี้ยงปูไว้ให้เรียบร้อยแล้ว หลังจากที่ครูผู้ช่วยรับประทานอาหาร กลางวันกับเด็กๆเสร็จ บริเวณสำหรับนอนกับที่บริเวณที่เด็กเปลี่ยนเสื้อผ้า ถูกกันด้วยผ้ามาสนี ชมพู่ทาบ ทำให้ด้านที่เปลี่ยนเสื้อผ้าสว่าง เนื่องจากได้รับแสงของหลังคาใสด้านบน ส่วนห้องนอนจะ ค่อนข้างมืดกว่า เด็กค้นหาที่นอนของตนเองโดยดูจากชื่อบนที่นอน

การนอน

เด็กค่อยๆเดินทยอยมานอนจนครบทุกคน ส่วนเด็กที่รอกลับบ้านจะ มานั่งที่โต๊ะเพื่อช่วยครูพี่เลี้ยงเช็ดจานชามที่ครูผู้ช่วยล้างเสร็จเรียบร้อย หลังจากที่ครูประจำชั้นเช็ด ตัวให้เด็กเสร็จทุกคน จะนำผ้าไปซักและตากทางด้านนอก จากนั้นเดินเข้ามาในห้อง กล่อมเด็กๆ นอน ครูนอนลงกลางวงเด็กของที่นอนเด็กร้องเพลงกล่อมลูกน้อย มีเนื้อร้องว่า "กล่อมลูกน้อยซิด ใกล้เคียงให้ห่าง ลูกจงวางฤทัยไม่ต้องกลัว คำคืนบนนภามืดมัว ตะวันลับตา ลูกเจ้านอนแม่จะ กล่อมคอยเจ้าหลับ ไม่มีความรักใดไหนจะเท่า เท่าพ่อแม่รักเจ้านะลูกเอ๋ย ลูกเติบโตให้พ่อชื่นชม สมดังรักเจ้า เมื่อเยาว์เจ้านอนแม่จะกล่อมคอยเจ้าหลับ" เด็กบางคนที่นอนหลับแล้ว ส่วนเด็กบาง คนที่ไม่หลับ ครูจะเข้าไปร้องเพลงกล่อม ลูบตัว ตบกันเบาๆทีละคน จนเด็กทุกคนหลับ

กิจกรรมช่วงบ่าย

เด็กตื่นนอนมาเวลา 15.00 น. เมื่อเด็กตื่นขึ้นมา ช่วยกันเก็บที่นอน โดยนำที่นอนมาวางเรียงซ้อนกัน ส่วนหมอนจะนำมาใส่ถุงผ้าไว้ เด็กเดินไปที่ชั้นเพื่อเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดนักเรียน ระหว่างนั้นหากมีผู้ปกครองมารับ ครูที่อยู่ห้องธุรการจะโทรศัพท์มาที่ห้องเรียน เพื่อให้เด็กเดินไปหาผู้ปกครองที่ห้องธุรการ หลังจากที่เด็กเปลี่ยนเสื้อผ้าเสร็จแล้วเก็บของใส่เป้เตรียมตัวกลับบ้าน ครูถามเด็กว่าต้องการทานอาหารว่างหรือไม่ ห้องครัวนำอาหารว่างมาให้ตั้งแต่ช่วงกลางวัน ถ้าเด็กคนไหนต้องการทาน ครูเดินไปหยิบถ้วยและช้อนมาตักแบ่งให้เด็กทาน เมื่อเด็กทานเสร็จ จะนำไปวางที่ห้องล้างจานให้ครูที่เลี้ยงล้างให้ เมื่อเวลาใกล้ 16.00 น. ครูจะให้เด็กมานั่งล้อมวงเป็นวงกลม ซึ่งในช่วงนั้นจะเหลือเด็กอยู่ประมาณ 3-4 คน ครูและเด็กพนมมือท่องกลอนแม่เมตตาด้วยกัน มีเนื้อหาว่า **“ขอมอบความรักของอิน แต่ทุกสิ่งพลันในโลกนี้ พ่อแม่คุณครูเพื่อนมิตรไมตรี สรรพสัตว์และเทพยดา ขอมอบความรักแด่แผ่นดิน ต้นไม้ ลำธาร ท้องฟ้า ให้อยู่ร่วมกันเอื้อสุขพึ่งพา ขอแม่เมตตา สันทุกข์ สุขเทอญ”** เมื่อท่องเสร็จ เด็กจะพูดขึ้นว่า **“ขอให้ครูสร้อยมีความสุข”** ครูสร้อยบอกว่า **“ขอให้เด็กๆมีความสุข”** เด็กก็พูดต่อว่าขอให้พี่แก้วมีความสุข พี่แก้วเป็นครูผู้ช่วย พี่แก้วบอกว่า **“ขอให้เด็กๆมีความสุข”** จากนั้นครูสร้อยและเด็กเอามือลง ครูสร้อยก็พาเด็กออกไปรอผู้ปกครองมารับทางด้านนอก

การประเมินผลพัฒนาการ

การจัดการเรียนการสอนมีการประเมินพัฒนาการของเด็ก โดยการมีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสังเกตเด็ก ในห้องเรียนมีเด็กประมาณ 18 คน ครูสามารถดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ครูและเด็กทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันตลอดทั้งวัน ครูจะรับรู้ถึงพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มองเห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็กแต่ละคน พยายามแก้ปัญหาตามความรู้และความเข้าใจของครู จากข้อมูลที่ได้ ครูจะมีการบันทึกและรายงานความก้าวหน้าให้ผู้ปกครองทราบ แบบบันทึกที่ครูใช้ ได้แก่

1. สมุดบันทึกของเด็ก เป็นสมุดที่โรงเรียนจัดให้สำหรับเด็กทุกคนในโรงเรียน เป็นสมุดที่ครูใช้สื่อสารกับผู้ปกครองในแต่ละเทอม ครูจะเขียนบรรยายพฤติกรรมของเด็กต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละเทอม เหตุการณ์ต่างๆที่ครูประทับใจเกี่ยวกับเด็ก การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน หรือการขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ และส่งให้ผู้ปกครองอ่านในวันสุดท้ายของแต่ละเทอม และเขียนตอบกลับ ผู้ปกครองจะเขียนบรรยายเล่าเรื่องราวของเด็กขณะที่ปิดเทอมอยู่บ้าน พฤติกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ ให้ครูฟัง เพื่อให้ครูรับทราบถึงพฤติกรรมต่างๆ ขณะที่เด็กอยู่ที่บ้าน

2. สมุดประเมินพัฒนาการของเด็ก เป็นสมุดที่โรงเรียนจัดทำขึ้นมาโดยเฉพาะ ในสมุดเล่มนี้จะใช้บันทึกข้อมูล 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ประวัติการเติบโตและสุขภาพ ประวัติการเลี้ยงดู พฤติกรรมเมื่ออยู่ที่บ้าน พฤติกรรมที่ต้องแก้ไข แนวคิดในการเลี้ยงดู เหตุผลการเลือกโรงเรียน โรงเรียนประถมที่ต้องการให้ลูกเรียนต่อ ส่วนที่สองเป็นส่วนของการประเมินพัฒนาการของเด็กในแต่ละเทอม ประกอบด้วย การประเมินทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยครูจะประเมินพัฒนาการเด็กเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สามารถทำเองได้ ครูช่วยบ้างและขอความร่วมมือจากที่บ้าน นอกจากนี้ มีส่วนที่ให้ครูเขียนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ส่งให้ผู้ปกครองรับทราบในช่วงสิ้นเทอม ผู้ปกครองเขียนความคิดเห็นตอบกลับมาในสมุดและส่งกลับมาให้ครูตอนเปิดเทอม ส่วนที่สามเป็นส่วนของข้อมูลและความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ประวัติของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน เพลงที่ใช้ในห้องเรียน แนวคิดของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและบริการต่างๆที่โรงเรียนจัดให้

การประเมินผลการสอน ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ไม่ได้มีการกำหนดวิธีการประเมินที่ใช้ที่ชัดเจน สามารถทำได้โดยการเขียนบรรยายถึงเด็กในทุกด้าน หรือการรายงานปากเปล่า เนื่องจากโรงเรียนโอบอุ้มเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาล สังกัด สช. ดังนั้นจึงต้องมีการจัดทำแบบประเมินพัฒนาการของเด็กของโรงเรียน อย่างเป็นทางการเพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานในการเข้าเรียนต่อในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อไป อย่างไรก็ตามทางโรงเรียนได้มีการจัดสมุดประจำตัวเด็กแต่ละคน ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการประเมินตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ครูเขียนบรรยายถึงเด็กแต่ละคน เทอมละครั้ง เพื่อเล่าเรื่องราวที่น่าประทับใจของเด็ก หรือขั้นตอนต่างๆในการเรียนรู้ของเด็ก ให้ผู้ปกครองรับทราบ ขณะอยู่ที่โรงเรียน จากนั้นผู้ปกครองจะเขียนตอบกลับมา เล่าเรื่องราวของเด็กขณะอยู่ที่บ้าน ทำให้ครูและผู้ปกครองมีความเข้าใจในตัวเด็กมากขึ้น เพราะได้รับทราบถึง เด็กในแง่มุมที่ต่างไปจากที่ทั้งครูและผู้ปกครองรับรู้

การทำงานกับผู้ปกครอง

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองของผู้บริหารโรงเรียน

ครูและผู้ปกครองมีหน้าที่ในการเลี้ยงเด็กคนหนึ่งร่วมกัน เพราะฉะนั้น ทั้งครูและเด็กจะต้องมีความเข้าใจกัน เพื่อให้การเลี้ยงดูเด็กเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน และเหมาะสมกับเด็ก

การเผยแพร่แนวคิด

โรงเรียนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ หลังจากที่โรงเรียนเริ่มเปิดกิจการประมาณ 3-4 ปี แต่เนื่องจากแนวการสอนยังมีลักษณะคล้ายเดิมอยู่ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้ปกครอง ทางโรงเรียนได้ค่อยๆสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟทีละน้อย โดยมีการพูดคุยกันถึงเหตุผลของการจัดสิ่งต่างๆให้กับเด็ก มีการจัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดที่โรงเรียนใช้ และลักษณะการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปกครองได้อ่านก่อนตัดสินใจที่让孩子เข้าเรียนที่โรงเรียน มีการพาเยี่ยมชมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน อธิบายการจัดการเรียนการสอน แต่อย่างไรก็ตามผู้ปกครองยังมีความสงสัย ไม่เข้าใจการจัดการศึกษามากนัก ดังนั้นจึงต้องจัดกิจกรรมปฐมนิเทศ มีการจัดทำเอกสารประกอบเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดู การจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ตลอดที่เด็กยังศึกษาในโรงเรียน และแผนการดำเนินงานในอนาคตคือ การให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุผลที่ตัดสินใจให้ลูกเรียนโรงเรียนนี้ เพื่อดูว่ากลุ่มของผู้ปกครองส่วนใหญ่ในโรงเรียนมีลักษณะใด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

1. การจัดทำเอกสาร ทางโรงเรียนได้จัดทำเอกสารใน 2 ลักษณะ เพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้ปกครอง
  - ก. จดหมายข่าว เป็นแผ่นกระดาษสี่กั๊ก ขนาดประมาณ 15 x 20 เซนติเมตร มีวัตถุประสงค์ในการในการแจ้งข่าว หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น การกำหนดวันโอบนโตะ การแจ้งวันเปิด-ปิดเทอม เป็นต้น
  - ข. จุลสารโรงเรียน เป็นเอกสารรายเดือนที่จัดทำเป็นรูปเล่ม ภายในเอกสารมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การรวบรวมการแจ้งข่าวสำคัญในช่วงเดือนนั้น กิจกรรม บทเพลง หรือกลอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกับเด็ก บทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับมนุษยปรัชญา การสรุปเนื้อหาการประชุมกลุ่มศึกษาประจำเดือน
2. การจัดประชุมผู้ปกครอง ทางโรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครอง เป็นภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ช่วงเวลาในการประชุมผู้ปกครอง ประมาณ 17.00-20.00 น. ในช่วง 17.00 - 18.00 น. ผู้ปกครองจะนำอาหารมารับประทานร่วมกัน ผู้ปกครองมีโอกาสสนทนา ให้ความรู้จักกัน ระหว่างนั้นทางโรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมทางศิลปะให้ผู้ปกครองได้หยอเย็บเข้ามา

ทำเป็นกลุ่มเล็ก ซึ่งจะเป็นกิจกรรมศิลปะที่เด็กทำขณะที่อยู่โรงเรียน เช่น การทำสีน้ำ การทำสีเทียน การร้อยดอกไม้ การปั้น เป็นต้น จนถึงเวลา 18.00 น. ครูย้ายจะสนทนากับผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ เช่น แนวคิดของโรงเรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน การเลี้ยงดูเด็ก พัฒนาการของเด็ก โดยครูย้ายจะนำเอาความรู้ไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงในการสอนเด็ก ยกเป็นตัวอย่างเพื่อให้ผู้ปกครอง เกิดความเข้าใจ และในช่วงท้ายการประชุมจะเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชี้กถามปัญหา และบางครั้งอาจจะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การร้องเพลง การทำยูริมี การเคลื่อนไหว เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมแฟมิลี เป็นการประชุมกลุ่มของผู้ปกครองของเด็ก โดยผ่านการทำกิจกรรมการเย็บตุ๊กตา ซึ่งเริ่มจากการที่โรงเรียนได้ชักชวนให้ผู้ปกครองที่ว่างเข้ามา เรียนวิธีการทำตุ๊กตา มีผู้ปกครองหลายคนให้ความสนใจทำอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบัน ผู้ปกครองกลายเป็นผู้ดำเนินการสอนให้แก่ผู้ปกครองที่เข้ามาใหม่ การที่โรงเรียนสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองได้พูดคุย แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกัน มีการปรึกษาปัญหาหรือเรื่องลูก และช่วยกันแก้ปัญหา นอกจากนี้ ตุ๊กตาที่ผลิตได้ จะนำไปจำหน่ายออกร้านในวัน วันเกิดของโรงเรียน เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับโรงเรียน

4. การจัดงานวันลอยกระทง จัดขึ้นในวันลอยกระทง ครูและเด็กทำกระทงจากใบตองร่วมกันซึ่งจะใช้ลอยในตอนเย็น มีการจัดเวทีที่หน้าห้องเรียนสันติ คณะครูมีการแต่งตัวแบบไทย ผู้ปกครองจะนำอาหารมารับประทานร่วมกัน ทางโรงเรียนมีการจัดการแสดง การรำของคณะครูและเด็กนักเรียนหลายชุด เด็กนักเรียนทุกคนจะได้ออกมาแสดงความสามารถ ซึ่งเพลงที่ใช้ในการรำเป็นเพลงที่ครูได้สอนเด็กในการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว ในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ สุดท้าย ครู ผู้ปกครองและเด็กลอยกระทงร่วมกัน

5. การจัดงานวันเกิด ครูจัดงานวันเกิดให้กับเด็กทุกคน ในวันนั้น ครูจะนัดหมายกับผู้ปกครองมาทำเค้กวันเกิดร่วมกับลูกที่เป็นเจ้าของวันเกิด และเข้ามาร่วมกิจกรรมวันเกิดของเด็ก ในห้องเรียน จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อบอกเล่าถึงความสวยงามและคุณค่าของการเกิด โดยผ่านบทกลอน นิทาน และพิธีที่มีบรรยากาศสงบๆ ครูจะมอบของขวัญที่ครูทำด้วยตนเอง และในวันนั้นเด็กจะเรียนรู้ถึงการทำอะไรขึ้นเองเพื่อแบ่งปันผู้อื่น

6. การจัดวันครอบครัว เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นให้ผู้ปกครองมาทำกิจกรรมต่างๆ เล่นกีฬาที่โรงเรียน ก่อนถึงวันครอบครัว เด็กจะได้ระบายสีลงเสื้อยืดของตนเองและของพ่อแม่ที่จะใช้ใส่ในวันนั้น ในวันงาน ทางโรงเรียนให้แต่ละห้องเรียนจัดทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพับกระดาษ การทำวุ้น การทำผ้าไหมฝ้าย การปั้นดิน การทำใบพัด การเลื่อยไม้

เป็นต้น พ่อแม่และเด็กจะพากันเดินเข้าช้อปปิ้งที่ตนสนใจ และเข้าไปลงมือทำงาน พ่อแม่ และเด็กต่างๆช่วยกันทำงานเพื่อให้ได้ผลงานนำกลับบ้าน

7. การเข้าค่ายที่โรงเรียน เป็นกิจกรรมสำหรับเด็กอนุบาล 3 จัดให้เด็กมาค้างที่โรงเรียน เป็นเวลา 1 คืน เพื่อให้เด็กเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง เด็กจะรู้สึกสนุกและตื่นเต้นกับกิจกรรมเกมต่างๆที่จัดให้เด็ก มีการทำอาหารร่วมกัน เด็กจะได้เห็นโรงเรียนในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเด็กไม่เคยเห็นมาก่อน ซึ่งผู้ปกครองจะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมก่อนที่เด็กจะเข้านอนที่โรงเรียน

8. การจัดงานวันอำลา จัดสำหรับเด็กอนุบาล 3 ที่จะต้องไปเรียนต่อระดับประถมศึกษา มีการจัดกิจกรรมให้เด็กเดินเข้าไปในวงล้อมุน โดยมีการนำกิ่งไม้และท่อนไม้มาวางเรียงเป็นวงกันหอย ทางทิศตามเข็มนาฬิกา ปลายสุดด้านในจะมีเทียนใหญ่ปักอยู่ เด็กถือเทียนเล่มเล็ก และเดินจากด้านนอก เข้าไปที่ด้านในสุด ใช้เทียนเล็กต่อไฟจากเทียนใหญ่ แล้วหันหลังวางเทียนบริเวณท่อนไม้ที่วางเรียงอยู่ จากนั้นเดินกลับออกมา เด็กจะเดินเข้าและเดินออกด้วยตนเอง เมื่อเด็กทุกคนจุดเทียนเสร็จ ครูจะมอบเทียนที่มีไฟนั้นให้ผู้ปกครองของเด็กแต่ละคน ในโรงเรียนวอลดอร์ฟต่างประเทศจะจัดกิจกรรมนี้ในช่วงวันคริสต์มาส ทางโรงเรียนได้นำกิจกรรมนี้มาจัดในช่วงเดือนเมษายน เป็นภาคการเรียนสุดท้าย ใกล้กับวันสงกรานต์ วันปีใหม่ของไทย ซึ่งกิจกรรมการเดินเข้าไปในวงล้อมุนก็เหมือนกับว่า เมื่อสิ้นปี เราก็ต้องการเข้าไปภายในจิตใจ เพื่อทบทวนตนเอง นอกจากนั้นเป็นการสื่อความหมายจากการทำกิจกรรมเดินเข้าไปจุดเทียน แล้วเดินวนออกมาวางที่ท่อนไม้และนำเทียนนั้นส่งให้ผู้ปกครอง ว่า ตอนนี้โรงเรียนจะมอบเด็กคืนให้แก่ผู้ปกครองหลังจากที่เข้ามารับการศึกษาจากโรงเรียนตลอด 3 ปีที่ผ่านมา

ในด้านการทำงานกับผู้ปกครอง จากแนวคิดของครูอ้าย เกี่ยวกับความพยายามในการสร้างชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นชุมชนที่มีแนวคิดคล้ายกัน มีแนวทางในการปฏิบัติคล้ายกัน ในชุมชนแห่งนี้จะเป็นแหล่งความรู้ของเด็กที่ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งเชื่อว่า เด็กเรียนรู้จากการเลียนแบบ โดยมีผู้ใหญ่ที่อยู่รายรอบเป็นตัวอย่าง หากผู้ใหญ่ที่อยู่รอบๆตัวเด็ก เป็นคนดี เด็กจะสามารถรับรู้และเลียนแบบความดีนั้น ดังนั้นครูอ้ายได้จัดกิจกรรมมากมายหลากหลาย ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน กิจกรรมต่างๆที่จัด ได้แก่ กิจกรรมการประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมของนักเรียน โดยกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะแฝงความหมายของแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ความหมายของพุทธธรรม และยังแฝงความหมายเชิงวัฒนธรรมและความเป็นไทย โดยผ่านการบอกเล่า ผ่านการทำศิลปะประเภทต่างๆ ผ่านกิจกรรมพื้นบ้านต่าง เป็นความพยายามเพื่อปลูกฝังความคิดเหล่านี้ให้กับผู้ปกครอง ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงความคิดที่เกิดขึ้นในตัวของผู้ปกครองย่อมมีผลสะท้อนต่อตัวเด็กอย่างแน่นอน

ตัวอย่างกิจกรรมวันเกิด

วันนี้เป็นวันเกิดของ วาว ครบ 4 ปี ครูจะนัดหมายกับคุณแม่ มาทำเค้กวันเกิดร่วมกับวาว ครูนำอุปกรณ์ พร้อมกับ ส่วนผสมการทำขนมเค้ก เข้ามาทำที่เวทีหน้าห้องเรียน คุณแม่และวาวเข้ามาช่วยเตรียมอุปกรณ์ เด็กคนอื่นก็สามารถเข้ามาช่วยได้ เมื่อเตรียมส่วนผสมเสร็จ ครูสร้อยจะนำไปอบที่ห้องครัว และเชิญเข้ามาร่วมกิจกรรมวันเกิดของเด็ก ในช่วงสาย ในห้องเรียนจะมีการนำโต๊ะมาวางตรงกลางห้องเป็นโต๊ะที่มีเทียนวางตรงกลาง 1 เล่ม จุดไฟเรียบร้อย และมีเทียนเล่มเล็กกว่าอยู่ล้อมรอบ จำนวนเทียนที่วางเท่ากับอายุของเด็กเจ้าของวันเกิด ครูสร้อยจะจัดเก้าอี้สำหรับเด็กคนอื่นๆ ให้นั่งล้อมวงเป็นวงกลม ครูเชิญวาวออกมาจากวง แล้วสวมผ้าคลุมและมงกุฎ หลังจากนั้นก็ถามวาวว่าต้องการให้ใครออกเป็นดาว 7 ดวง เด็กเจ้าของวันเกิดกระซิบบอกชื่อเพื่อนใกล้หูครู ครูสร้อยพยักหน้าเชิญ เด็กออกมาทีละคน ครูสวมผ้าคลุมให้เด็กทั้ง 7 คน เด็กทั้ง 7 คนจับมือเป็นวงกลมล้อมรอบเด็กเจ้าของวันเกิด บรรยากาศในห้องเจียบสงบ ครูสร้อยเริ่มท่องกลอนวันเกิด มีใจความว่า

ตัวเจ้าเป็นดาวดวงน้อย
มองเห็นโลกใบกลมสดชื่น
จึงอยากไปช่วยสร้างโลก
มองดูพ่อแม่คู่นี้
ซึ้งชวนกลุ่มดาวหลายดวง
รุ่งทอตะพานรักให้
พ่อแม่ต่างเฝ้ารอคอย
ลูกน้อยเติบโตในครรภ์
วันนี้เป็นวันเกิดเจ้า
ปากนิคจูมูกน้อยหน้าตา
เติบโตเจ้าจงมั่นใจ
จงรัก และจงแบ่งปัน

อยู่บนฟ้าในยามค่ำคืน
ต้นไม้ร่มรื่นผู้คนมากมี
หมดทุกข์คลายโศกมีสุขเต็มที
รักกันนานปืออยากมีลูกผูกใจ
เรียงร้อยเป็นพวงรถเลื่อนแล่นไป
เจ้าลงไปอยู่ในครรภ์
อยากเห็นหน้าลูกน้อยเฝ้าคอยใจมั่น
พ่อแม่นับวันรอเจ้าเกิดมา
ในครรภ์เราตื่นเดินหนักหนา
เจ้าแบ่งเอามาจากพ่อแม่เท่ากัน
เป็นคนดีให้ได้ตั้งเจ้าตั้งมั่น
นำความสุขให้โลกเราเอย

ขณะที่ท่องกลอน ครูก็จะพาเด็กที่เป็นดาวทั้ง 7 ดวงซึ่งจับมือกันอยู่ ค่อยๆ เคลื่อนไปที่เก้าอี้ ให้เด็กคนหนึ่งปล่อยมือให้วาวเข้าไปนั่งที่เก้าอี้ โดยมีคุณแม่มานั่งข้างรออยู่ เมื่อเด็กเจ้าของวันเกิดนั่งลง เด็กที่เป็นดาวทั้ง 7 ก็จับมือเป็นวงกลม จะเป็นช่วงที่ครูสร้อยท่องกลอนจบพอดี หลังจากนั้นครูจะเชิญเด็กที่เป็นดาวทั้ง 7 กลับเข้าไปนั่งที่ ครูเริ่มเล่านิทานว่า

"วาวเป็นดวงดาวอยู่บนท้องฟ้า เฝ้ามองดูความสวยงามของโลกทุกวัน คิดอยากจะลงมาเกิดเป็นมนุษย์เพื่อช่วยสร้างสวรรค์ ให้โลกนี้มีแต่สิ่งที่ดีงาม จึงมองหาพ่อแม่ที่เหมาะสมมองเห็นคุณแม่พ่อคุณแม่ ทั้งสองรักกันมากและกำลังอยากมีลูกพอดี วาวจึงช่วยดาวอีก 7

ดวง เรียงร้อยกันเป็นรถเลื่อนนำพาไปยังโลก รุ่งทอแสงเดือนรับอย่างอบอุ่น เด็กต้องลงไปนอนรอในท้องคุณแม่่านถึง 9 เดือน และในวันนี้เป็นวันที่ วาวได้คลอดออกมาจากท้องคุณแม่เป็นสมาชิกใหม่บนโลก ทุกคนในบ้านต่างดีใจ คุณพ่อคุณแม่ช่วยกันตั้งชื่อให้ว่า "วาว"

เมื่อขวบปีแรกผ่านไป ครูสร้อยยืนขึ้นจูงมือวาวเดินรอบโต๊ะพิธี 1 รอบ และถามเด็กว่า "หนูทำอะไรได้" วาวตอบว่า "กวาดบ้าน" ครูสร้อยก็พูดว่า "ตอนนั้นหนูเห็นคุณแม่กวาดบ้านใช่ไหม" เด็กพยักหน้า ครูสร้อยพูดต่อว่า "ขวบปีที่สองผ่านไป" พร้อมกับจูงมือเดินรอบโต๊ะพิธีอีก 1 รอบ และถามว่า "หนูทำอะไรได้บ้าง" วาวตอบว่า "วิ่ง" ครูสร้อยพยักหน้ายิ้มให้ และพูดว่า "ขวบปีที่สามผ่านไป" พร้อมกับจูงมือเดินรอบโต๊ะพิธีอีก 1 รอบ และถามว่า "หนูทำอะไรได้บ้าง" วาวตอบว่า "เล่น" ครูสร้อยหยุดยืนที่เดิม ครูสร้อยพูดต่อว่า "ตอนนี้วาวจะก้าวเข้าสู่ขวบปีที่สี่แล้ว หนูอยากจะช่วยพ่อแม่ทำอะไร" วาวตอบว่า "ล้างจาน" ครูสร้อยก็บอกว่า "ครูขอให้หนูทำได้ดี ตอนนี้ครูจะพา วาว เข้าสู่ปีที่สี่" ครูสร้อยจับมือวาวกระโดดขึ้น 1 ครั้ง ครูสร้อยจับมือวาวหากลับมานั่งที่เก้าอี้ จากนั้นครูสร้อยเชิญเด็กที่อยู่ในวงกลมออกมาอวยพรให้วาว ครูสร้อยยื่นมือออกมา พยักหน้าเชิญเด็กออกไปอวยพร เด็กเดินออกไปหยิบเทียนเล่มเล็กที่ตั้งอยู่จุดที่เทียนใหญ่วางไว้ที่เดิม และเดินเข้าไปจับมือวาว เด็กยิ้มพูดว่า "ขอให้วาวเรียนหนังสือเก่งๆ" เด็กเดินกลับไปนั่งที่ ครูสร้อยกล่าวขอบคุณเด็ก จากนั้นครูสร้อยเชิญเด็กออกมา เคนหยิบเทียนมาจุดอีกหนึ่งเล่ม เดินเข้าไปจับมือพูดกับวาวว่า "ขอให้โตเร็วๆ" ครูสร้อยกล่าวขอบคุณเคน ต่อไปครูสร้อยก็เดินออกไปจุดเทียนอีกหนึ่งเล่ม เข้าไปจับมืออวยพรวาวว่า "ขอให้เป็นคนดีนะ" จากนั้นครูสร้อยก็เชิญคุณแม่มาจุดเทียนเล่มสุดท้ายและอวยพรให้วาว คุณแม่อวยพรเป็นภาษาญี่ปุ่น จากนั้นครูสร้อยและเด็กก็ร่วมร้องเพลง อวยพรวันเกิด มีเนื้อเพลงว่า "ขอให้เธอมีความสุข ขอให้เธอมีความสุข สุขสรรค์ในวันเกิด ขอให้เธอมีความสุข" (2 รอบ) วาวหยิบที่ดับเทียนขึ้นมาดับเทียนทุกเล่มที่โต๊ะพิธี ครูสร้อยบอกกับเด็กว่า วันนี้ครูสร้อยมีของขวัญจะมอบให้ เป็นตุ๊กตาเทวดาตัวเล็ก ยืนให้เด็ก จากนั้นครูสร้อยเชิญเด็กยกเก้าอี้ไปนั่งที่โต๊ะอาหารว่าง ครูสร้อยเชิญคุณแม่และวาวเป็นคนสุดท้าย ครูสร้อยยกขนมเค้กมาที่โต๊ะ ครูสร้อยให้คุณแม่ช่วยวาวตัดเค้กให้เพื่อนเพื่อรับประทานเป็นอาหารว่าง วาวเป็นคนเดินแจกเค้กให้เพื่อนแต่ละคน และแบ่งเค้กส่วนหนึ่งตัด แล้วให้วาวนำไปให้ครูห้องอื่นด้วย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม

จากข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม ซึ่งแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่

1. พัฒนาการของมนุษย์ : การเป็นอิสระของร่างกาย กายชีวิต กายแห่งความรู้สึก และกายชั้น
2. จิตของมนุษย์ ประกอบด้วย พลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด
3. พัฒนาการของเด็กในวัย 0-7 ปี : เด็กเป็นเสมือนอวัยวะประสาทสัมผัส เด็กมีการพัฒนาพลังเจตจำนงและเด็กเรียนรู้โลกด้วยการเลียนแบบ ดังนั้น เด็กจึงต้องได้รับตัวแบบที่ดีจากบุคคลที่แวดล้อม ได้แก่ พ่อ แม่ ครู รวมถึงทุกคนที่ใกล้ชิดเด็ก และควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมกับเด็ก ทั้งทางด้านกายภาพ และจิตใจ
4. หลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ได้แก่ การมีจังหวะ การทำซ้ำ และการให้ความเคารพและศรัทธาต่อทุกสิ่ง

การพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม ในด้าน การวินิจฉัยความต้องการ วัตถุประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การจัดเนื้อหาสาระ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล โดยนำเสนอในตารางที่ 14 ถึง ตารางที่ 20

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 การวินิจฉัยความต้องการ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>การศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เกิดขึ้นจากความสับสนวุ่นวายทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนั้น จึงได้มีพยายามมองหาแนวทางการศึกษาที่จะช่วยแก้ปัญหาความวุ่นวาย โดยใช้หลักมนุษยปรัชญา ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มความต้องการของกรรมกร แรงงาน และนายทุน ในการจัดตั้งโรงเรียนที่ดีให้แก่บุตรหลานของพวกเขา</p>	<p>การนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ในโรงเรียน เป็นการนำมาใช้หลังจากที่ใช้การจัดการศึกษาในรูปแบบอื่น 3-4 ปี เนื่องจาก ความคิดในการจัดการศึกษาของผู้บริหารสอดคล้องกับ แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เช่น การให้เด็กทำงานในบ้าน การให้เด็กทำศิลปะ การนำธรรมชาติมาจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ผู้บริหารคิดว่า แนวคิดนี้มีความชัดเจนของปรัชญาความเชื่อพื้นฐาน และรูปแบบการจัดการศึกษา ที่สอดคล้อง และเป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นการสอนที่สร้างความสมดุลในขณะที่ครูทำงาน และสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก</p>

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 วัตถุประสงค์

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>การพัฒนาคนุษย์ให้บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี และสามารถกำหนดความมุ่งหมายและแนวทางแก่ชีวิตของตนได้อย่างอิสระ ตามกำลังความสามารถของตน โดยให้มนุษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้ และค้นพบเรื่องราวของตนเองจากการศึกษามนุษยปรัชญา</p>	<p>การสร้างชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนเหล่านี้จะถ่ายทอดไปสู่เด็ก เพราะเด็กในวัยนี้เรียนรู้จากการเลียนแบบ และทำตาม</p>

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนโอบอุ้ม เกิดขึ้น จากมุมมองของผู้บริหารหลังจากที่ได้ศึกษา แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับหลักที่ว่า เด็กวัยนี้เลียนแบบ และเติบโตตามผู้ใหญ่ที่อยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ดังนั้นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาชุมชน ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทุกคนที่ทำงานกับเด็ก โดยผ่านกิจกรรมในหลายลักษณะ เช่น การศึกษามนุษยปรัชญา การทำงานศิลปะต่างๆ การศึกษาพุทธธรรม เป็นต้น เพื่อพัฒนาจิตใจให้แก่ ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทุกคนที่ทำงานกับเด็กเข้ามาทำกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็ก

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>ไม่มีการกำหนดรายละเอียดต่างๆที่ชัดเจน เนื้อหาสาระที่ใช้ในการสอน มาจากการพิจารณาที่ ตัวเด็ก ความต้องการของเด็ก และสังคมอยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละที่ได้แก่ ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา ในการเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดให้แก่เด็ก จะเลือกโดยยึดตามหลักมนุษยปรัชญา กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่มีความหมาย โดยเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ธรรมชาติ และสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเด็ก และมีคุณค่ากับจิตวิญญาณของเด็ก เป็นเนื้อหาที่มีชีวิตชีวา โดยการสื่อเนื้อหาไปสู่เด็ก จะผ่านภาษาและจังหวะที่สวยงามเหมาะกับเด็ก</p>	<p>แต่เดิมทางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนเป็นหน่วยการสอน ตามแผนการจัดประสบการณ์ของ สช. หลังจากการศึกษาดูงาน ซึ่งลักษณะสำคัญที่ผู้บริหารพบ จากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนวอลดอร์ฟ คือ การให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล สอดคล้องกับวัฒนธรรม และศาสนาในห้องถิ่น เมื่อผู้บริหารนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ ผู้บริหารจึงนำ ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา มาเป็นแนวทางในการปรับการจัดการเรียนการสอน และพบว่าหน่วยการสอนที่โรงเรียนใช้อยู่ นั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา จึงมีการจัดเนื้อหา โดยจัดเรียงหน่วยการสอนเหล่านั้นใหม่ โดยคำนึงถึงช่วงฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนาที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นจริงๆ นอกจากนั้นได้มีการแต่งเพลง แต่งบทกลอน และนิทานขึ้นใหม่จากความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักมนุษยปรัชญา</p>
	<p>นอกจากนั้นผู้บริหารได้คำนึงถึงวัฒนธรรมของเด็กญี่ปุ่นที่เข้ามาเรียนในโรงเรียน โดยเลือกเนื้อหาวัฒนธรรมของญี่ปุ่นบางอย่างที่เหมาะสมกับเด็กมาจัดให้เด็ก ได้แก่ วันเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชาย และวันโอบอ้อม</p>

จากการที่โรงเรียนโอบอุ้ม ได้ใช้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หน่วยการสอนของ สช. ก่อนที่จะนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารได้รับความรู้จากการศึกษาดูงาน ซึ่งขณะนั้น ยังไม่ได้ศึกษาและสร้างความเข้าใจในแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่เป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษามากนัก แต่ด้วยความประทับใจที่เกิดขึ้น จนเกิดความคิดที่จะเริ่มนำแนวการสอนรูปแบบนี้มาใช้ เริ่มขึ้นจากการเห็นรูปแบบของเนื้อหาและกิจกรรมที่พบเห็นจากโรงเรียนที่ได้เข้าไปศึกษาดูงาน และนำมาเชื่อมโยงกับหน่วยการสอนที่ใช้ในโรงเรียน ซึ่งพบว่ามียรายละเอียดของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน จึงมีการนำหน่วยการสอนมาจัดเรียง

ตามสภาพฤดูกาล วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริงๆ ในช่วงนั้น จากเนื้อหาเหล่านั้น ผู้บริหารได้ทำความเข้าใจเนื้อหาแต่ละเรื่องใหม่ เพื่อหาความหมายจากเนื้อหา ในมุมมองที่ให้คุณค่าต่อจิตวิญญาณของเด็ก โดยคำนึงถึงความต้องการของเด็กตามมนุษยปรัชญา ซึ่งมีการจัดทำออกมาในรูปแบบของ บทเพลง บทกลอน และนิทาน

การที่ผู้บริหารนำหน่วยการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์มาพิจารณา จัดเรียงใหม่นั้น ช่วยให้ผู้บริหารมีแนวทางริเริ่มในการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตาม การสอนของแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟนั้น ไม่ต้องคิดริเริ่มใหม่ทั้งหมด และพบว่า ครูที่ โรงเรียนก็สามารถปรับการสอนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ง่าย เนื่องจากยังมีลักษณะเดิมที่คุ้นเคยเหลืออยู่ ผู้บริหารได้อำนวยความสะดวกครู โดยจัดทำเอกสารประกอบการสอนเพื่อแจ้งหน่วยหรือเรื่องราวที่จะใช้ในการสอนล่วงหน้าเป็นระยะๆ ในการจัดการเรียนการสอนจะไม่มี การกำหนดระยะเวลาในการสอนแต่ละหน่วยที่ตายตัว ครูจะเลือกเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงๆ ในโรงเรียนมาพูดคุยกับเด็ก แต่จะพบว่าในการพูดคุยเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กเหล่านั้น ได้รับอิทธิพลมาจากข้อความรู้เชิงความจำจากหน่วยการสอน ครูถามคำถาม ในลักษณะที่เป็นคำถามเกี่ยวกับความจำ หรือเป็นปัญหาที่ใช้สติปัญญาในการตอบ เช่น “ฝนตกลงมา สัตว์อะไรดีใจ” หรือ “บนต้นไม้มีสัตว์อะไรอาศัยอยู่บ้าง” ซึ่งไม่สอดคล้องกับการสอนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่จะไม่เน้นให้เด็กในช่วงวัยอนุบาลใช้ความคิด ในลักษณะการจดจำ ข้อความรู้อย่างไร แต่จะมุ่งเน้นการส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด ในลักษณะของจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยธรรมชาติ อย่างไรก็ตามในการถามคำถามของครูที่เกิดขึ้น เนื่องจากครูจะไม่เคร่งเครียดให้เด็กตอบคำถามที่ถูกต้อง ครูจะมีการชี้้นำคำตอบให้เด็ก ดังนั้นเด็กจึงไม่มีความกังวลในการตอบคำถามเหล่านั้นมากนัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 การจัดเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอปอญ
<p>การจัดเรียงเนื้อหาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะเป็นการจัดเรียงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น รอบๆ ตัวเด็ก ไม่ว่าจะเกิดขึ้น ฤดูกาลทางธรรมชาติ วัฒนธรรม เทศกาล หรือช่วงวันสำคัญทางศาสนา โดยเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน จะพบจังหวะของเดือน ได้แก่ เนื้อหาที่ใช้ในกิจกรรมวงกลม หรือนิทาน จะมีเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงฤดูกาลนั้น ในการใช้เนื้อหาเหล่านั้นกับเด็ก จะมีการใช้เนื้อหานั้นซ้ำเป็นเวลาหลายสัปดาห์ติดต่อกัน ก่อนที่จะเปลี่ยนเรื่องใหม่ และจังหวะของปี เป็นในส่วนของเนื้อหาที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามรอบปีที่เกิดขึ้น</p>	<p>จากเดิม เป็นการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ เมื่อผู้บริหารได้ศึกษาดูงาน พบ การจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นการจัดการเรียนการสอนตามฤดูกาล ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้บริหารจึงเริ่มศึกษาฤดูกาลของประเทศไทยที่หมุนเวียนเปลี่ยนไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ประเพณีและ วัฒนธรรม ผู้บริหารพบว่า หน่วยการสอนที่โรงเรียนใช้อยู่แต่ละหน่วยมีความสัมพันธ์กับฤดูกาล วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของไทยอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้บริหารจึงได้นำหน่วยการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ มาจัดเรียงใหม่ ตามฤดูกาล และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยพิจารณาลักษณะเนื้อหาแต่ละหน่วย</p>

การจัดเรียงเนื้อหา โดยนำหน่วยการสอนมาจัดเรียงโดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล วัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจริงๆ ในช่วงเวลานั้น เพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความหมาย และรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง จากบรรยากาศรอบ ๆ ตัวของเด็ก จังหวะของการใช้เนื้อหาต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนมีดังนี้

1. จังหวะของเดือน พบว่ามี 2 ลักษณะคือ ในการเล่านิทานสำหรับเด็กครูจะเล่านิทานเรื่องนั้นซ้ำเป็นเวลา 3 – 4 สัปดาห์ หรือประมาณ 1 เดือน ส่วนในการใช้บทกลอน และบทเพลงในการท่องกลอนฤดูกาล จะใช้ซ้ำประมาณ 3 เดือน เนื่องจากโรงเรียน ได้แบ่งภาคการศึกษาออกเป็น 4 ภาค ภาคละ 3 เดือน ดังนั้นทุกครั้งที่เริ่มภาคการศึกษาใหม่จะมีการเปลี่ยนบทกลอน และบทเพลงในการท่องกลอนฤดูกาล

2. จังหวะของปี พบว่าเนื้อหาที่ใช้ในการเล่านิทาน และกิจกรรมวงกลมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามรอบปี

ตารางที่ 18 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโฮมฮัน
<p>การจัดกิจกรรมต่างๆในห้องเรียน อนุบาลตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ จะต้องคำนึงวัตถุประสงค์ใน การจัดกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมแต่ละ กิจกรรมจะต้องสามารถพัฒนาเด็กทั้ง ในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และ ความคิด เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเด็กอย่าง เป็นองค์รวมในแต่ละกิจกรรม กิจกรรม ในห้องเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษา แบบวอลดอร์ฟ ได้แก่</p>	<p>เมื่อผู้บริหารได้เลือกกิจกรรมประจำวัน ตลอด 1 วัน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ ได้แก่ การร้องกลอนดูดุดาด เป็นกิจกรรมที่ คล้ายกับกิจกรรมวงกลม ตามแนวคิดในการจัดการ ศึกษาแบบวอลดอร์ฟ กิจกรรมวงกลมในตอนเช้า ครู และเด็กจะเคารพธงชาติ เชิญเทียน สวดมนต์ กล่าว บทขอบคุณพ่อแม่ ร้องเพลง สันทนา ซึ่งเป็นการนำ กิจกรรมในโรงเรียนทั่วไปมาปรับตามความเข้าใจ โดย ผ่านภาษาที่สวยงามในรูปของบทเพลง หรือบทกลอนที่ เด็กสามารถเข้าใจได้ และขั้นตอนที่สงบ เพื่อนำมาใช้ ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟ การเล่น ซึ่งในการเล่นจะดำเนินควบคู่ไปกับการทำ กิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์ในห้องเรียน</p>
<p>การเล่นในและนอกห้องเรียน การทำศิลปะ เช่น การวาดภาพสี เทียน การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง กิจกรรมประกอบอาหาร การทำงานบ้านต่างๆ การทำงานหัตถกรรม กิจกรรมวงกลม จะประกอบด้วย บท กลอนหรือบทเพลง ดนตรี และท่าทาง กิจกรรมเล่านิทาน</p>	<p>กิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่เด็กจะ ได้ทำในแต่ละวันของสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับชีวิต และจิตวิญญาณของเด็ก กิจกรรมที่ผู้บริหาร เลือกให้เด็กทำ ได้แก่ กิจกรรมร้อยดอกไม้ กิจกรรม ศิลปะวาดภาพ ได้แก่ การวาดภาพสีเทียน และการ ระบายสีน้ำ ครูจะจัดให้เด็กทำสลับกันในแต่ละสัปดาห์</p>
<p>กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่มี กระบวนการในการดำเนินงานอย่างเป็น ระบบ ขั้นตอน โดยเด็กเรียนรู้ขั้นตอน จากการเลียนแบบ ส่วนผลของกิจกรรม เหล่านั้น เด็กสามารถแสดงออกมาอย่าง อิสระ ไม่ตายตัว</p>	<p>กิจกรรมว่ายน้ำ กิจกรรมประกอบอาหาร กิจกรรม ทำงานอิสระข้างนอกห้องเรียน เช่น เดินเล่น ทำเกษตรร เพาะปลูก ส่วนกิจกรรมวงกลมตอนบ่าย ครูจะเล่า นิทาน ร้องเพลง และเล่นเกม</p>

กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในห้องเรียนอนุบาล เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในห้องเรียนอนุบาลวอลดอร์ฟ ได้แก่ การเล่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวงกลม การเล่านิทาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับกิจกรรมที่โรงเรียนโอบอุ้ม ดังนี้

การเล่น ได้แก่ การเล่นในและนอกห้องเรียน กิจกรรมวงกลม ได้แก่ การท่องกลอนฤดูกาล และกิจกรรมวงกลมช่วงเช้า การเล่านิทาน เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมวงกลมช่วงบ่าย ส่วนกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัน ในความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนโอบอุ้ม มีหลักในการเลือกกิจกรรมว่า จะต้องเป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตและจิตวิญญาณของเด็ก กิจกรรมที่ผู้บริหารได้เลือกมาจัดให้แก่เด็ก ได้แก่ การร้อยดอกไม้ การวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การว่ายน้ำ การประกอบอาหาร และกิจกรรมอิสระนอกห้องเรียน จากการศึกษาเอกสารพบว่า กิจกรรมการวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ส่วนกิจกรรมร้อยดอกไม้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารได้มีการคิดกิจกรรมที่นำเข้ามาให้เด็ก เนื่องจากผู้บริหารคิดว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สะท้อนจิตวิญญาณของความเป็นไทย ที่เด็กสามารถทำได้ ซึ่งหากพิจารณาในด้านความสอดคล้องกับหลักการเลือกกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ก็พบว่ากิจกรรมร้อยดอกไม้ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเด็กทั้งในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด แต่แต่ละระดับในการพัฒนาแต่ละด้านจะแตกต่างกันไปจากกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เนื่องจาก หากนำกิจกรรมร้อยดอกไม้ เปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่นๆ ที่ใช้ในโรงเรียนวอลดอร์ฟ พบว่า คุณภาพของกิจกรรมนี้พัฒนาเด็กในด้านพลังเจตจำนง และความคิดแตกต่างไปจากกิจกรรมอื่นๆ ในกิจกรรมร้อยดอกไม้ เด็กจะใช้พลังเจตจำนงมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ เด็กจะต้องใช้กล้ามเนื้อซึ่งยังไม่สามารถควบคุมได้ดี จัดดอกไม้ดอกเล็ก เพื่อไปเสียบที่ไม้ทางมะพร้าว ส่วนดอกไม้ก็มีคุณลักษณะที่บอบบาง เด็กจึงต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น

ในการทำกิจกรรมนี้ เด็กจะเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างจำกัด เมื่อพิจารณาขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะหรือทำอาหาร ซึ่งเป็นกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะเห็นว่าอุปกรณ์ที่จัดเตรียมเป็นอุปกรณ์ขนาดใหญ่เหมาะกับมือเด็ก เด็กใช้พลังเจตจำนงในการควบคุมอุปกรณ์เพื่อทำกิจกรรม ตามขั้นตอน แต่การเคลื่อนไหวจะเป็นไปอย่างอิสระ ส่วนกิจกรรมว่ายน้ำ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารของโรงเรียน กิจกรรมนี้ได้มีการจัดให้เด็กเรียนตั้งแต่ผู้บริหารยังไม่รู้จักแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และเมื่อผู้บริหารรู้จักแนวคิดทางการศึกษานี้ ผู้บริหารได้จัดให้เด็กเรียนกิจกรรมว่ายน้ำ เนื่องจากเห็นว่า ทางโรงเรียนมีสระว่ายน้ำอยู่แล้ว นอกจากนั้น น้ำมีความผูกพันกับชีวิตมนุษย์ และวิถีชีวิตของคนไทย ในการจัดกิจกรรมว่ายน้ำ พบว่า ในเด็ก

อายุ 4-5 ปี จะมีการสอนท่าทางที่เป็นพื้นฐานการว่ายน้ำ เช่น การตีขา การหายใจ การทรงตัว ส่วนเด็กอายุ 3 - 4 ปี จะสอนให้เด็กคุ้นเคยกับน้ำ เช่น การให้เด็กกระโดดลงห้อง การตีขาที่ผิวน้ำ จะใช้เวลาในการสอนประมาณ 10-15 นาที จากนั้นจึงปล่อยให้เด็กเล่นน้ำอย่างอิสระ ลักษณะของการสอนเด็กเกี่ยวกับท่าทางพื้นฐานการว่ายน้ำนี้ ไม่สอดคล้องตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ เนื่องจาก เป็นการสอนเชิงความคิดให้จดจำท่าทาง เป็นการให้ข้อมูลเชิงความรู้ ไม่เหมาะกับเด็กวัย 3 - 6 ปี ซึ่งเด็กช่วงวัยนี้เรียนรู้จากการเลียนแบบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>ในการจัดเรียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอนุบาลคำนึงถึง จังหวะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวะของวัน กิจกรรมที่ทำในแต่ละวันจะมีซ้ำกัน โดยในการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะคำนึงถึงความสมดุลของกิจกรรมที่ให้ความรู้สึกสงบและผ่อนคลาย 2. จังหวะของสัปดาห์ ในแต่ละวันของสัปดาห์จะมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างไปในแต่ละวันของสัปดาห์ ซึ่งในการจัดเรียงก็จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของกิจกรรมที่จัดในแต่ละวันระหว่างกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ และผ่อนคลาย หรือเป็นกิจกรรมที่ต้องทำคนเดียว กับกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน โดยในการจัดจะยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจังหวะการทำซ้ำ และการให้ความเคารพและศรัทธาต่อทุกสิ่ง	<p>ในการจัดเรียงกิจกรรมตลอดทั้งวัน พบว่า ได้คำนึงถึงความสอดคล้องระหว่าง กิจกรรมที่ต้องใช้ความสงบ ใช้สมาธิ กับกิจกรรมที่เด็กสามารถทำงานด้วยความรื่นเริง เคลื่อนไหวอย่างอิสระ กล่าวคือ เมื่อเด็กมาที่โรงเรียนเด็กจะวิ่งเล่นที่สนาม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กจะเปิดตัวเองออกมา เด็กจะสนุกสนานร่าเริง ต่อมาเป็นกิจกรรมการท่องบทกลอนฤดูกาลและกิจกรรมวงกลม จะเป็นกิจกรรมที่เด็กจะต้องมีสมาธิในการทำกิจกรรม และเมื่อถึงเวลาของกิจกรรมเรียนสนุก และเล่นภายในห้อง ก็จะทำให้บรรยากาศที่เด็กเปิดตัวเองออกมาอีกครั้ง และกิจกรรมสุดท้าย ได้แก่ กิจกรรมวงกลม ช่วงสาย มีการเล่านิทานให้เด็กฟัง จะให้บรรยากาศที่สงบ และมีสมาธิอีกครั้ง ส่วนกิจกรรมเรียนสนุก ประจำสัปดาห์ จะจัดเรียงโดยคำนึงถึงสถานที่ และอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรม วันจันทร์ จัดกิจกรรมร้อยดอกไม้ เนื่องจากหลังจากจัดดอกไม้สามารถนำดอกไม้ ไปจัดในห้องได้ตลอดสัปดาห์ วันอังคารจะจัดให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะ วันศุกร์จะจัดกิจกรรมอิสระ ส่วนกิจกรรมว่ายน้ำ และกิจกรรมประกอบอาหาร จะมีการทำสลับกันสำหรับบางห้องในวันพุธและพฤหัสบดี เพื่อให้เด็กทุกห้องสามารถเรียนว่ายน้ำได้</p>

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามแนวคิดทางการศึกษาจะต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกิจกรรม ภายใน 1 วัน และความสมดุลที่จะเกิดขึ้นระหว่างกิจกรรม ภายใน 1 สัปดาห์ ในการจัดเรียงกิจกรรมเรียนสนุกประจำสัปดาห์ ไม่สามารถจัดเรียงให้มีความสมดุลได้ เนื่องจาก มีข้อจำกัดในด้านความสะดวกเรื่องสถานที่ และอุปกรณ์ จึงต้องมีการจัดสรรให้ห้องเรียนทุกห้องเรียนสามารถใช้สถานที่ และอุปกรณ์ได้ทั่วถึง

ตารางที่ 20 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
เป็นการประเมินรายบุคคลทั่วทุก ด้าน ในด้านร่างกาย จิต และ จิตวิญญาณ โดยใช้การสังเกต เน้นการให้ความสำคัญกับการที่จิต วิญญาณของเด็กสามารถเข้ามาทำงาน ในร่างกายที่ก่อกำเนิดขึ้น	ในการประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นราย บุคคล โดยจะใช้การสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีการประเมินผลในเรื่องของ พัฒนาการของเด็กใน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยครู จะเขียนบรรยายในสมุดบันทึกประจำตัวของเด็กแต่ละ คน หรือการเขียนกรอกตามหัวข้อการประเมินในสมุด ประเมินพัฒนาการของเด็ก

ในการประเมินพัฒนาการของเด็ก พบว่า ได้ให้ความสำคัญกับการสังเกตเด็ก
ในส่วนของสิ่งที่ประเมินเด็ก จะเห็นว่าได้รับอิทธิพลจากการประเมินพัฒนาการของเด็กที่ใช้อยู่
ทั่วไป ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กสามารถนำเป็นหลักฐานใน
การเข้าศึกษาต่อให้โรงเรียนประถมศึกษานิติปีที่ 1 และพบว่า แม้ว่าจะมีการแบ่งหัวข้อในการประเมิน
พัฒนาการของเด็ก ใน 4 ด้าน แต่ในรายละเอียดของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน จะมีการนำสิ่งที่เด็กได้
ทำในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนมาใช้เป็นหัวข้อย่อยในการประเมิน เพื่อให้การประเมินพัฒนาการ
และกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามทิศทางเดียวกัน หากพิจารณาถึงการกำหนดสิ่ง
ที่จะการประเมินผลพัฒนาการตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ พบว่า กระบวนการ
ประเมินผลพัฒนาการที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโอบอุ้ม ยังไม่สะท้อนภาพของพัฒนาการของเด็กที่เกิด
ขึ้น ในมุมมองของการเติบโตของร่างกาย ที่มีความสัมพันธ์กับจิต และจิตวิญญาณ อาจเนื่องมา
จาก การกำหนดสิ่งที่จะประเมินตามแนวคิดทางการศึกษา เป็นกรอบกว้างๆ ซึ่งจะยากมาก
สำหรับครูที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักมนุษยปรัชญาไม่มากนัก เนื่องจาก ไม่ใช่การประเมิน
เพียงพฤติกรรมที่มองเห็น แต่ครูจะต้องตีความเข้าถึงสภาวะจิตที่อยู่ภายในของเด็กด้วย ซึ่งขณะนี้
ผู้บริหารได้สังเกตเห็น ความสำคัญของความเข้าใจหลักมนุษยปรัชญา ได้มีการเชิญวิทยากรจาก
ต่างประเทศมาให้ความรู้เรื่องนี้แก่ครู เพื่อพัฒนาความเข้าใจอย่างเพียงพอ ต่อกระบวนการ
ประเมินผลพัฒนาการของเด็กต่อไป

การใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้หลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการใช้หลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม ในด้าน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดการด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก และการทำงานกับผู้ปกครอง โดยนำเสนอในตารางที่ 21 ถึง ตารางที่ 25

ตารางที่ 21 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
จากหลักการที่ว่า เด็กเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ซึ่งเป็นการเลียนแบบท่าทาง คำพูด และเด็กยังสามารถเลียนแบบได้ ลึกลงไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด และสิ่งที่เด็กในช่วงอายุนี้อาจเลียนแบบ จะฝังลึกลงไปในตัวเด็ก จะหล่อหลอมเด็กทั้งกายและจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของเด็กที่ผ่านจิตใต้สำนึก ดังนั้น ในการจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้สำหรับเด็ก จึงต้องประกอบด้วย ความมั่งคั่ง ความดี และความจริง	เนื่องจากพื้นที่ตั้งของโรงเรียนมีขนาดใหญ่ มีการจัดแบ่งพื้นที่ ในส่วนที่เป็นอาคารเรียน และส่วนที่เป็นสนามเด็กเล่น <u>พื้นที่ในอาคารเรียน</u> จะมีการตกแต่งอย่างสวยงาม ด้วยผ้า ดอกไม้และวัสดุธรรมชาติชนิดต่างๆ มีการจัดพื้นที่แบ่งเป็นส่วนๆ ใช้ในการทำกิจกรรมที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย มีการทำความสะอาดอยู่เสมอ <u>พื้นที่นอกอาคารเรียน</u> เป็นสนามหญ้ากว้าง มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มรื่น มีเนินดิน มีบ่อทราย และบ้านเล็กๆ สำหรับให้เด็กเล่น นอกจากนี้มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงในบริเวณนั้นอีกด้วย <u>สื่อและอุปกรณ์</u> ได้แก่ ของเล่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม จะคำนึงถึงคุณภาพในการใช้งานเป็นหลัก

พื้นที่ของโรงเรียนโอบอุ้ม เดิมเคยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนมาก่อน จึงมีพื้นที่กว้างขวาง ประกอบกับการให้ความสำคัญกับธรรมชาติรอบตัวของผู้บริหาร ทำให้การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนเต็มไปด้วยต้นไม้ ดอกไม้ และสัตว์เลี้ยงนานาชนิด ตั้งแต่ผู้บริหารยังไม่รู้จักแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดทางวอลดอร์ฟ โดยมีการตกแต่ง ทาสีห้องใหม่ การจัดมุมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่มาจากวัสดุธรรมชาติ ให้สอดคล้องตามหลักการจัดห้องตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

ตารางที่ 22 การจัดการบุคลากร

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>- ในการรับสมัครครู การเข้ามาทำงานเป็นครู จะต้องสำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ</p>	<p>- ในการรับสมัครครู คุณสมบัติที่สำคัญคือ การมีใจรักเด็ก มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง</p>
<p>- การพัฒนาครู ครูจะได้ฝึกอบรมจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ โดยจะศึกษาเกี่ยวมนุษยปรัชญา การพัฒนาภายในตนเอง กิจกรรมศิลปะแขนงต่างๆ พัฒนาการของเด็ก หลักสูตรและการสอน จากนั้นจะได้รับการฝึกการสอนที่โรงเรียนวอลดอร์ฟ</p>	<p>- ในการพัฒนาครูใหม่ ครูที่เข้ามาใหม่จะเข้าสังเกตการสอนในฐานะผู้ช่วยครู มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมครู การจัดดอกไม้ การทำงานศิลปะ การเล่นดนตรี การเข้ารับการอบรมจากวิทยากรต่างประเทศ และการจัดกลุ่มศึกษา การที่จะเข้ามาเป็นครูประจำชั้นในห้องเรียนได้จะต้องได้รับการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้บริหาร และหลังจากที่ได้เป็นครูประจำชั้น ก็ยังคงเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการประชุมครู เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในคณะครู โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้บริหารจะใช้กิจกรรมศิลปะไปเชื่อมโยงกับเนื้อหาสำคัญที่</p>
<p>- ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน โรงเรียนวอลดอร์ฟจะเป็นอิสระจากอำนาจการควบคุมของรัฐ ครูทุกคนในโรงเรียนจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน ครูมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน มีอิสระในการจัดการห้องเรียน</p>	<p>ต้องการจะสื่อ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ โดยผ่านมุมมองความเข้าใจในแนวพุทธ แล้วจึงอธิบายเป็นคำพูดที่สามารถเข้าใจได้ง่ายๆ เนื่องจากครูมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมาก</p>
	<p>- ในการทำงาน ผู้บริหารจะมีหน้าที่ดูแลการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารยังมีฐานะเป็นครูผู้สอนคนหนึ่ง ทำให้มีความเข้าใจสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น เข้าใจการทำงานของครู และรู้จักเด็กทุกคน ทำให้ผู้บริหารและครูมีความใกล้ชิดกัน มีความเป็นกันเอง</p>

แนวทางในการจัดการบุคลากร ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาครู ในการรับสมัครเข้าทำงาน และกระบวนการในการพัฒนาความรู้แก่ครู ในกระบวนการฝึกอบรมครูของโรงเรียน ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการเข้ามาสังเกตการสอน ในฐานะครูผู้ช่วย และการให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

ซึ่งในการให้ความรู้ ความเข้าใจการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องได้รับความรู้ หลักมนุษยปรัชญา เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามแนวคิดนี้ มีเนื้อหาความรู้เชิงปรัชญา จึงยากแก่การทำทำความเข้าใจ แม้ว่าในกระบวนการฝึกอบรมจะมีการจัดกิจกรรมมากมายเพื่อให้ความรู้แก่ครู เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การศึกษาดูงานที่โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟในต่างประเทศ การจัดประชุมครู แต่พบว่ามีอุปสรรคในการทำความเข้าใจข้อความรู้ในการศึกษามนุษยปรัชญาเกิดขึ้น ได้แก่ ในการเชิญวิทยากรจากต่างประเทศมาบรรยาย ซึ่งหัวข้อในการบรรยายมีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยใช้เวลาในการฝึกอบรมเป็นระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 3 วัน การให้ความรู้ ของวิทยากรจะเป็นการเปิดประเด็นหัวข้อสำคัญๆ ที่ครูควรจะต้องรู้ เนื้อหาที่บรรยายเป็นเพียงบทนำ หรือภาพกว้างๆ ของหัวข้อเท่านั้น ดังนั้นครูจะไม่ได้ทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งในหัวข้อที่จัดเท่าที่ควร การศึกษาดูงานเป็นการให้ภาพเชิงปฏิบัติงานแก่ครู ทำให้ครูมีประสบการณ์ในการรับรู้สภาพ และการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนอนุบาลวอลดอร์ฟ แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือ หลังจากการศึกษาดูงาน ครูที่ได้ไปศึกษาอบรมจะมาเล่าให้ ครูคนอื่นฟังในการประชุม ข้อมูลได้จากการศึกษาดูงานของครูแต่ละคน ในแต่ละที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจาก ปัจจัยของสภาพเชิงวัฒนธรรม ความคิดเห็นในการจัดการห้องเรียนของครู หรือความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคน ผู้วิจัยพบว่าการคุยกันระหว่างครูว่า "ทำไมสอนไม่เหมือนกันสักที แล้วต้องสอนแบบไหนละ" ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดสามารถทำได้หลากหลาย แต่การประยุกต์เหล่านั้น จะอยู่บนพื้นฐานของหลักการตามแนวคิดทางการศึกษาเดียวกัน แม้ว่าการศึกษาดูงานเป็นประสบการณ์ที่ดีของครู แต่การที่ครูขาดความเข้าใจในเรื่องหลักการของแนวคิด ทำให้ครูเกิดความสับสนกับรูปแบบภายนอกในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน หรือ การจัดการประชุม ซึ่งเทคนิคที่ผู้บริหารได้ใช้ คือ การใช้กิจกรรมศิลปะแขนงต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาสภาพจิตใจภายในของครู และเชื่อมโยงไปสู่หลักการสอน หรือแนวคิดของมนุษยปรัชญา โดยใช้หลักธรรม พบว่า ครูจะใช้เวลาในการทำ ความเข้าใจเชื่อมโยงจากความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับ มาสู่การจัดการเรียนการสอน และการเปลี่ยนความคิด ทัศนคติ หรือพฤติกรรมเกี่ยวกับเด็กแบบเดิมที่เคยรับรู้มา อย่างไรก็ตามผู้บริหารได้มีความพยายามที่จะพัฒนาความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาให้แก่ครูในโรงเรียน โดยพยายามเชิญวิทยากรมาอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยครูให้ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถเชื่อมโยงความรู้จากการบรรยาย จนเกิดเป็นความเข้าใจ และด้วยลักษณะผู้บริหารมีเมตตาธรรม มีความเข้าใจครูทุกคน ผู้บริหารจึงได้ให้โอกาสครูทุกคนค่อยๆ พัฒนา และเติบโตด้วยตนเอง

ตารางที่ 23 การจัดการเรียนการสอน

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญต่างๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การเล่น 2) กิจกรรมหลักประจำสัปดาห์ เช่น การวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง การทำอาหาร ยูริมี การทำงานฝีมือ การเดินเล่น การทำความสะอาดของเล่น ฯลฯ 3) กิจกรรมวงกลม ครูและเด็กร้องเพลง และท่องบทกลอน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับฤดูกาล เทศกาล หรือวัฒนธรรม ประกอบการเคลื่อนไหว 4) การเล่านิทาน 	<p>ในการจัดการเรียนการสอนจะมีกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ 4 กิจกรรม แต่ในการจัดมีข้อนำสังเกตในการจัดดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กิจกรรมประจำสัปดาห์จะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับการเล่น โดยในขณะที่เด็กเล่น เด็กที่มีความพร้อมจะทำกิจกรรมจะเดินไปที่โต๊ะกิจกรรมเพื่อขอทำกิจกรรม เมื่อเสร็จแล้วก็กลับไปเล่น 2) กิจกรรมประจำสัปดาห์ที่โรงเรียนเลือกนำมาจัดให้แก่เด็ก มี 3 กิจกรรมที่คล้ายกับกิจกรรมในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ได้แก่ การทำงานศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพสีเทียน และการระบายสีน้ำ การทำอาหาร กิจกรรมอิสระนอกห้องเรียน ส่วนกิจกรรมร้อยดอกไม้ และกิจกรรมว่ายน้ำ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความคิดของผู้บริหาร 3) กิจกรรมวงกลม จะมีการนำบทเพลง บทกลอน และการเคลื่อนไหว มาประกอบการทำกิจกรรมวงกลม เนื้อหาที่นำมาใช้ จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคน นอกจากนั้นในช่วงกิจกรรมวงกลมนี้ ได้มีการนำกิจกรรมช่วงเช้าที่พบในโรงเรียนอนุบาลทั่วไปมาจัดด้วย เช่น การเคารพธงชาติ การสวดมนต์ การท่องกลอนขอบคุณพ่อแม่ แต่เป็นการดำเนินการในแต่ละห้องเรียน เท่านั้น ไม่มีการทำพร้อมกันทั้งโรงเรียน ส่วนขั้นตอนการดำเนินการจัด มีการปรับให้สงบ โดยใช้บทเพลงหรือบทกลอนต่างๆ สื่อความหมายของกิจกรรมเหล่านั้น

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
	<p>5) นิทานที่ใช้เล่า จะเลือกจากเอกสารที่ทางโรงเรียนจัดให้ นิทานที่นำมาเลือก จะสอดคล้องกับหน่วยการสอนของ สช. ที่จัดเรียงใหม่ตามฤดูกาลที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ศาสนา และวันสำคัญ นิทานบางเรื่องเลือกขึ้นมาเพื่อสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับเด็กในช่วงนั้น เช่น นิทานเรื่องเจ้าชายเม่น จะใช้เล่าให้เด็กตอนช่วงปลายปี เนื่องจากแก่นของเรื่องเหมาะกับเด็กอายุ 5-6 ปี ที่จะต้องออกจากโรงเรียน</p>

การจัดการเรียนสอนจะพบว่า เป็นการนำกิจกรรมที่จัดทำให้โรงเรียนโอบอุ้ม เป็นการผสมผสานระหว่างกิจกรรมที่จัดในโรงเรียนที่ในแผนการจัดประสบการณ์ของ สช. กับกิจกรรมที่ใช้ในห้องเรียนแบบวอลดอร์ฟ โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 4 กิจกรรม ในแต่ละวัน ตามกิจกรรมที่ใช้ในห้องเรียนวอลดอร์ฟ และมีการนำรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดในแผนการจัดประสบการณ์ของ สช. เอาไว้ แต่ได้มีการคำนึงถึงรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอน และมุมมองในการให้ความหมายของกิจกรรมต่างๆ รวมถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จึงมีการดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างไปจากโรงเรียนที่ในแผนการจัดประสบการณ์ของ สช. ซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริหารที่มีความต้องการ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนที่ไม่แตกต่างออกไปจากกิจกรรมที่มีอยู่ในโรงเรียนทั่วไปมากนัก เพื่อให้โรงเรียนอื่นที่มีความสนใจในการสอนแบบนี้ มีกำลังใจ เห็นว่าไม่ยากจนเกินไป และสามารถนำไปปรับให้สอดคล้องกับการสอนที่เป็นอยู่ โดยทางโรงเรียนโอบอุ้ม จะมุ่งนำเสนอในการนำศิลปะมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีความสุขในการเรียน

ตารางที่ 24 การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>เป็นการประเมินรายบุคคล จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้น โดยการเขียนหรือการพูดรายงานตัวเด็กใน ทุกด้าน</p>	<p>เป็นการประเมินรายบุคคล จากการสังเกต โดยครู จะเขียนรายงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมิน ผลพัฒนาการของเด็ก ใน 2 ลักษณะคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สมุดบันทึกของเด็ก เป็นสมุดที่ครูจะเขียนเล่า เหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์ที่น่าประทับใจที่ โรงเรียนของเด็กแต่ละคนให้ผู้ปกครองรับทราบ และ ผู้ปกครองก็จะเขียนความคิดเห็น หรือเล่าเรื่องของเด็ก ขณะที่อยู่ที่บ้านเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการ ประเมินตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ 2) สมุดประเมินพัฒนาการของเด็ก ครูจะมีการ ประเมินผลพัฒนาการของเด็ก เป็นรายเทอม ตามหัวข้อ การประเมินในสมุดประเมินพัฒนาการ สมุดเล่มนี้จะ ถูกใช้เป็นหลักฐานในการเข้าเรียนต่อในระดับประถม ศึกษ โดยหัวข้อที่ใช้ในการประเมินจะมีการปรับให้ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

การประเมินผลพัฒนาการของเด็กในโรงเรียนโอบอุ้ม สิ่งที่มีอิทธิพลต่อ รูปแบบการประเมินของโรงเรียน คือ การที่เด็กเข้าเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงต้องมีการจัดทำสมุดประเมินพัฒนาการของเด็ก เพื่อเป็นหลักฐานในการจบการศึกษา ซึ่งในการ ประเมินจะมีหัวข้อการประเมินและมีการประเมินโดยการจัดอันดับขั้นพัฒนาการของเด็ก นอกจาก นั้น ทางโรงเรียน ได้มีการจัดสมุดบันทึกของเด็ก ให้ครูเขียนบันทึกเกี่ยวกับเด็กแต่ละ ซึ่งมีรูปแบบ คล้ายกับการรายงานพัฒนาการตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ แต่กรอบใน การประเมินผลของโรงเรียน ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟนั้น ยังไม่มี ความชัดเจน ข้อมูลที่ครูบันทึกส่วนใหญ่เป็นการบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญ บรรยายพฤติกรรมเด็ก ขณะอยู่ที่โรงเรียน การเปลี่ยนแปลงที่ครูสังเกตเห็นในตัวเด็ก ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ ได้ จากการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง ในการประเมินผลพัฒนาการของเด็กตามแนวคิดทางการศึกษา แบบวอลดอร์ฟนั้น ครูนอกจากจะอาศัยทักษะในการสังเกตเด็กแล้ว ยังจะต้องใช้ความรู้ตาม

หลักมนุษยปรัชญาในการตีความพฤติกรรมที่เกิดขึ้นประกอบไปด้วย เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงออกมามีความสัมพันธ์กับจิต และจิตวิญญาณภายในตัวของเด็ก อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริหารได้จัดโอกาสให้ครูได้เขียนบันทึกสิ่งต่าง ๆ ในตัวเด็กลงในสมุดประจำตัวแต่ละคน ช่วยทำให้ครูเฝ้ามอง สังเกตเด็กเป็นรายบุคคล มองเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ครูได้ฝึกทักษะในการสังเกต และเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการประเมินผลตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟต่อไป หากครูได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักมนุษยปรัชญามากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 การทำงานกับผู้ปกครอง

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนโอบอุ้ม
<p>ครูมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ในการครูทำงานกับเด็ก ครูจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก อย่างละเอียดจากผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาให้เด็กเติบโตและมีความสุข ซึ่งอาจจะจัดกิจกรรมในหลายลักษณะได้แก่ การเยี่ยมบ้าน การประชุม การทำกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียน นอกจากนั้นทางโรงเรียนจะต้องมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปกครองรับทราบและช่วยสนับสนุนการสอนของครู</p>	<p>ได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดทำจุลสาร กลุ่มศึกษา และการประชุมต่างๆ 2) การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ได้แก่ การจัดงานลอยกระทง กิจกรรมวันเกิด กิจกรรมวันครอบครัวบ้านรัก การเข้าค่ายที่โรงเรียน กิจกรรมวันอำลาบ้านรัก 3) การให้ผู้ปกครองเข้ามาดำเนินการต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมแฟมิลี มีการผลิตสินค้า เพื่อหารายได้เข้าโรงเรียน <p>ส่วนการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก จะเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจจะมีการนัดหมายพูดคุยกับครูประจำชั้นที่ห้องเรียน</p>

การทำงานกับผู้ปกครองของโรงเรียนโอบอุ้ม จะเกิดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มจัด และผู้ปกครองมาเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น มากกว่าการที่ผู้ปกครองเข้ามาริเริ่มการทำงานกับโรงเรียน กิจกรรมที่จัดขึ้นมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การให้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการทำงานของโรงเรียน ลักษณะที่ 2 เป็นการร่วมเฉลิมฉลองเทศกาล ประเพณี หรือวันสำคัญของโรงเรียน หากพิจารณาลักษณะการทำงานกับผู้ปกครองตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะพบว่า ได้ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองในฐานะผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ดี ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ครูได้รู้จักเด็ก ช่วยในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย สำหรับการดำเนินงานกับผู้ปกครองของโรงเรียนโอบอุ้ม ในลักษณะของการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเด็กจากผู้ปกครองนั้น จะเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการนัดหมายพูดคุยกันเป็นการส่วนตัว ระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครอง หรือเป็นการพูดคุยในขณะที่ผู้ปกครองเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่โรงเรียน แต่ส่วนใหญ่ในการเข้ามาพูดคุยของผู้ปกครองกับครูจะเป็นการพูดคุยกันเมื่อมีปัญหาของ

เด็กเกิดขึ้น หรือ บางครั้งเป็นการพูดคุยผลัดเปลี่ยนกันเล่าพฤติกรรมของเด็กในช่วงระยะเวลาสั้นๆ จึงทำให้ครูขาดโอกาสในการรู้จักเด็กแต่ละคนอย่างละเอียด ในช่วงเทอมที่ผ่านมา ผู้บริหารมีความสนใจศึกษาสภาพของเด็กพิเศษที่เข้ามาเรียนร่วมในห้องเรียนปกติ ได้มีการจัดให้ครูที่ทำการศึกษได้เข้าไปเยี่ยมบ้านเด็กพิเศษ และมีการพูดคุยกับผู้ปกครองเด็กพิเศษอย่างละเอียด จากโครงการนี้ ทำให้บางครั้งครูประจำชั้นได้มีโอกาสไปเยี่ยมบ้านเด็กพิเศษกับครูที่ทำการศึกษาด้วย จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเด็กจากผู้ปกครอง ด้วยความพยายามของผู้บริหารในการทำงานกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนมากขึ้น ผู้บริหารจัดกิจกรรมแฟมิลี เพื่อรวมกลุ่มผู้ปกครองที่มีเวลาว่าง เข้ามาทำงานร่วมกันในโรงเรียน จากการทำได้เข้ามาทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้ปกครองมีความคิดที่จะนำของที่ผลิตได้ไปขายเพื่อนำรายได้เข้าโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียนอรุโณทัย

ตอนที่ 1 การบรรยายข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความเป็นมา

โรงเรียนอรุโณทัย เกิดขึ้นจากการริเริ่มของคุณหมอฟฤกษ์ โรงเรียนอรุโณทัย เป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และในอนาคตจะขยายไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา แต่เดิมคุณหมอฟฤกษ์ได้ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ อุทิศตนในการรักษาหญิงชายบริการ เด็กในชุมชนแออัด และเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ คุณหมอเห็นปัญหาต่างๆที่ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ภาพของผู้หญิงที่เข้ามาขายบริการตั้งแต่เด็ก และเมื่อหญิงเหล่านั้นมีลูกก็นำลูกมาขายบริการเพื่อความต้องการทางวัตถุ ภาพของเด็กที่ถูกพ่อแม่ที่ทำร้ายอย่างทารุณ เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นมาจะเป็นอย่างไร คุณหมอก็คิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ทำอยู่ตอนนี้เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุที่ไม่รู้จุดจบ ดังนั้นคุณหมอจึงหันมาให้ความสนใจ “การศึกษา” เนื่องจากคิดว่า การให้ศึกษาคือวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นเหตุได้ คุณหมอพยายามมองหาการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง ไม่ใช่การศึกษาเพื่อให้เด็กเก่งเท่านั้น

จนกระทั่งเพื่อนของคุณหมอได้นำหนังสือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาให้คุณหมออ่าน ทำให้คุณหมอรู้จักการศึกษาในแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งคุณหมอคิดว่าสิ่งนี้จะเป็นคำตอบสำหรับคำถามในใจของคุณหมอ จากนั้นคุณหมอได้ศึกษาค้นคว้าจากการอ่าน การพูดคุย ปรึกษากับเพื่อนๆ แต่ตอนนั้นคำตอบที่ได้ไม่ชัดเจนเพราะตอนนั้นยังไม่มีใครศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ซึ่งจากจุดนี้เองทำให้คุณหมอดัดสินใจขอยุทธเพื่อเดินทางไปศึกษาต่อที่สถาบันพัฒนาครูตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้เรียนในด้านการพัฒนาเด็กและการศึกษาในแนววอลดอร์ฟระดับอนุบาลและประถมศึกษา

หลังจากที่เรียนจบกลับมาประเทศไทยในปี พ.ศ. 2537 ในช่วงแรกของการกลับมาคุณหมอต้งานกับมูลนิธิและหน่วยงานหลายหน่วยในการจัดคอร์สอบรมศิลปะตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟให้แก่เด็กและการให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2539 จึงได้เกิดโรงเรียนอรุโณทัย ขึ้น คุณหมอได้ขอเช่าบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้าน ซึ่งเจ้าของบ้านได้ช่วยเหลือลดค่าเช่าให้ครึ่งหนึ่ง มาจัดทำเป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวและสถานศึกษาในสังกัดอิสระ ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ณ ที่นี้คุณหมอได้จัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟให้แก่เด็ก

ปัจจุบันโรงเรียนอรุโณทัยมีเด็กประมาณ 30 คน เป็นเด็กอนุบาลประมาณ 10 คน และเมื่อเด็กอนุบาลที่มีอายุครบ 6 ปี ก็จะได้รับการศึกษาเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนอรุโณทัย จนกระทั่งถึง ป. 6 ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาลสามารถนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาใช้ได้อย่างเต็มที่ตามความตั้งใจของคุณหมอ โรงเรียนอรุโณทัย ไม่ใช่โรงเรียนที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คุณหมอและครอบครัว ตลอดจนคณะครูที่เข้ามาทำงานที่นี่ต่างก็ช่วยกันเสียสละร่างกาย แรงใจ ในการสอนเด็ก ยอมเสียสละผลประโยชน์ทางวัตถุ เพื่อแสวงหาความสุขภายในใจจากการทำงาน และผลแห่งความสุขของครูนั้น ยังปรากฏในรอยยิ้มและแววตาของเด็กที่นี่ด้วย ซึ่งผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมโรงเรียนอรุโณทัยจะสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกนี้ได้ดี

การพัฒนาหลักสูตร

การวินิจฉัยความต้องการ

คุณหมอมองเห็นว่าแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟเหมาะกับสภาพสังคมและการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากคุณหมอมองสภาพสังคมและการศึกษามีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันจนกลายเป็นชั่วของความขัดแย้ง ทำให้เกิดปัญหาในปัจจุบันในอดีต สังคมมีลักษณะเป็นระบบราชการ ชุนนาง ซึ่งในระบบแบบนี้จะเป็นไปตามรูปแบบหรือขั้นตอนต่างๆ วิธีการสอนที่ใช้เป็นการบอกจุด หรือเป็นในลักษณะของการต่อเพลง คือ ครูสอนเล่นเพลงเป็นท่อนๆ พอเด็กเล่นท่อนนี้ได้ ก็สอนท่อนต่อไป วิธีการสอนแบบนี้ก็เหมาะสมกับยุคสมัยอดีต ต่อมาพอมานำเข้าสู่ยุคสังคมสมัยปัจจุบัน มีเปลี่ยนแปลงจากระบบราชการเป็นระบบทางธุรกิจ ระบบธุรกิจจะใช้วิธีการสอนแบบบอกจุดไม่ได้ เนื่องจากต้องพึ่งพาความคิดอ่านของมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาที่ว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาไม่มีคุณสมบัติสนองตอบความต้องการทางสังคม เด็กถูกสอนอย่างข้าราชการ สำนักแบบนี้ยังมีอยู่ในตัวเด็ก การเปลี่ยนแปลงอันฉับไวในทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาซึ่งเป็นภาพจากภายนอก แต่ภายในสังคมของเรายังจัดการศึกษาแบบเก่า ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนภาพสังคมแบบการทำตามกัน (Conformity) ที่พยายามรักษารูปทรงแบบเดิมที่ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างคนให้คนนั้นดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ก็เหมือนระบบราชการที่ออกนอกระเบียบไม่ได้ และในขณะเดียวกัน สังคมก็เคลื่อนไป สำนักของคนเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบการทำตามกัน ไปสู่ ความเป็นเอกัตบุคคล (Individualization) หมายถึงการเป็นปัจเจกชน

ต่างคนต่างเป็นตัวของตนเอง ซึ่งระบบที่สะท้อนคือระบบเศรษฐกิจและธุรกิจ ใครดีใครได้ ทั้งสังคมแบบการทำตามกัน และความเป็นเอกัตบุคคล เป็นจุดปลายสุดของ 2 ขั้วที่อยู่คนละด้าน ปัญหาก็คือ สังคมแบบการทำตามกัน ไม่ยอมรับความเป็นปัจเจกชน ทำให้สังคมไม่พัฒนา แต่ถ้าเป็น ความเป็นเอกัตบุคคลมากเกินไป ทุกคนจะอยู่แบบตัวใครตัวมัน ซึ่งก็ไม่เหมาะสมเช่นกัน

ปัจจุบันการศึกษาไทยเผชิญกับความขัดแย้งของ 2 ขั้วนี้ ภายใต้การสนับสนุนจากเจตนาแบบเก่า ซึ่งยุคอดีตสามารถทำได้เพราะมีข้อมูลต่างๆไม่มากนัก เด็กสามารถท่องจำได้ แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง มีข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ทำให้ไม่สามารถสอนแบบเดิมได้ ดังนั้นเด็กจะต้องเรียนรู้และเปลี่ยนรูปสิ่งที่เขาจำออกมาเป็นความสามารถของเขาที่จะค้นคว้าและสร้างสรรค์ข้อมูลใหม่ๆขึ้นมา สิ่งที่เป็นปัญหาของ 2 กระแสที่ติดกันอยู่นี้จึงทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา จะเห็นได้ว่าในหลายปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนให้เป็นแบบบูรณาการ เป็นการเรียนแบบมีการจัดหมวดของกลุ่มวิชา มุ่งหวังให้เด็กสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ขึ้นมา เป็นกระแสสมัยใหม่ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังได้รับอิทธิพลจากกระแสเก่า สิ่งที่เกิดขึ้นคือก็ยังสอนเป็นวิชาๆ ใช้การบอกจุด และเนื่องจากข้อมูลมีมากขึ้น จึงพยายามยืดเยื้อให้เด็กจดจำสิ่งต่างๆ เกิดปัญหากับเด็กมากขึ้น ซึ่งเหล่านี้เป็นความขัดแย้งที่เด็กเป็นผู้รับปัญหา ปัญหาไม่ได้อยู่ที่จะบูรณาการ หรือไม่บูรณาการ แต่แท้ที่จริงแล้วเราไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในสังคมปัจจุบัน การแก้ปัญหาแบบครึ่งๆกลางๆกลับยิ่งทำให้เกิดปัญหานักขึ้น ในความคิดของคุณหมอ การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เป็นวิธีการที่พยายามหาความสมดุลระหว่าง 2 ขั้ว ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาที่ประเทศของเรากำลังเผชิญอยู่ การมองเห็นความเปลี่ยนแปลงจากคุณค่าทางจิตวิญญาณไปสู่วิวัฒนาการทางวัตถุ ซึ่งคนบางกลุ่มก็มีกระแสที่จะกลับไปสู่สังคมแบบเก่า ประเด็นที่ต้องยอมรับคือ เป็นไปไม่ได้ เพราะเราไม่สามารถย้อนเวลากลับไปได้ ของแบบเก่าอาจจะมีคุณค่า แต่เราต้องมองของแบบเก่าด้วยความเข้าใจใหม่ เช่น คนนับถือพุทธศาสนา มีการทำบุญตักบาตร สังคมดั้งเดิมมีการทำกันมา และทำกันทั้งชุมชน ก็มีการทำตามกันไปด้วยสำนึกแบบหนึ่ง แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนไป คนนับถือศาสนาพุทธเริ่มพยายามในการมองหาแก่นของพุทธศาสนามากขึ้น ซึ่งเป็นสำนึกที่เปลี่ยนไป การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ พยายามนำคุณค่าแบบเก่าซึ่งให้คุณค่าต่อจิตวิญญาณของเด็กมาใช้ในการเรียนการสอนเมื่อเขายังเด็ก แต่ขณะเดียวกันเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะเรียนรู้โลกทางวัตถุ ทำให้เด็กสามารถหาความสมดุลให้ตนเอง การที่เราจะรับใส่แต่ความรู้แก่เด็กเพียงอย่างเดียว เด็กเหล่านี้ก็จะมุ่งหน้าไปสู่ความก้าวหน้าทางวัตถุ หรือการสอนแต่สิ่งใกล้ตัว ก็จะทำให้เด็กไม่สามารถออกเผชิญสู่โลกภายนอกได้ ในขณะที่โลกก้าวไป

วัตถุประสงค์

การให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาไปตามเส้นทางแบบวอลดอร์ฟ เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามาเรียนรู้ และโรงเรียนอริโณทัย จะเป็นแบบอย่างให้โรงเรียนอื่นเห็นว่า เราสามารถทำได้และทำได้ดีด้วย

การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

ตามแนวคิดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือเนื้อหาการสอนที่เฉพาะเจาะจง และเมื่อนำแนวคิดไปสู่การจัดการศึกษา คุณหมोजึงพิจารณาองค์ประกอบของหลักการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟว่า ในกระบวนการเรียนการสอนเราต้องมองว่า เรามีภาพของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสากล ขณะเดียวกันคนก็ต้องอยู่ภายในสังคม ทำให้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละที่ ทั้งหมดนี้จึงเป็นความเหมือนในความแตกต่าง เช่นเดียวกันเมื่อเข้าไปดูโรงเรียนวอลดอร์ฟในต่างประเทศ ซึ่งก็จะพบว่ามีความเหมือนในความแตกต่างเช่นกัน พอเข้าไปดูรู้ว่าเป็นโรงเรียนวอลดอร์ฟ เราสามารถตระหนักได้ถึงความเหมือนกันของโรงเรียนวอลดอร์ฟแต่ละแห่ง แต่ขณะเดียวกันนั้น เราก็พบว่ามีความแตกต่างกันในโรงเรียนวอลดอร์ฟแต่ละแห่งด้วย เป็นความแตกต่างในความเหมือน ความเหมือนกัน คือการอยู่บนพื้นฐานของภาพลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ ความแตกต่างคือ การอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องนำทั้งสองสิ่งนี้มาผสมผสานกลายเป็นโรงเรียนวอลดอร์ฟในแต่ละที่ ประกอบกับการมีความเข้าใจภาพลักษณ์ของความเป็นมนุษย์ที่ตระหนักในความเหมือนร่วมกัน ช่วยทำให้สิ่งที่คิดขึ้นมาสำหรับเด็กจึงไม่ใช่เรื่องที่ว่า วัฒนธรรมนี้ดีกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง การคิดที่ว่าของตนเองดีกว่าของคนอื่น เป็นการคิดที่ทำให้ยุคสมัยนี้เป็นยุคสมัยของสงครามตลอดศตวรรษที่ผ่านมา ดังนั้นสิ่งที่เด็กควรตระหนักคือการเห็นคุณค่าของสังคมที่เด็กอยู่ และขณะเดียวกันเด็กก็จะรู้ว่ามีสังคมอื่นที่มีคุณค่าสำหรับคนอื่นเช่นกัน เนื่องจากเรามีความเหมือนอันเดียวกันคือความเป็นมนุษย์ การเฝ้ามองดูตัวเด็ก การเข้าใจในตัวเด็กทำให้เกิดทิศทางว่าในโรงเรียนจะมีการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร ความเข้าใจในตัวเด็ก คือความเข้าใจในพัฒนาการแบบที่ Steiner กล่าวไว้ ซึ่งทำให้ออกให้เกิดภาพว่าในบริบทการทำงานควรจะครอบคลุมอะไรบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ และแม้ว่าจะมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กร่วมกัน แต่สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมที่ต่างกันทำให้ต้องจัดสิ่งต่างๆในการสอนต่างกัน และแม้ว่าภายในโรงเรียนเดียวกัน ห้องเรียนแต่ละห้องก็มีความแตกต่าง

กันออกไป เนื่องจากครูแต่ละคนเป็นผู้ที่ทำความเข้าใจเด็ก และจากทำความเข้าใจเด็ก ครูจึงจะวางแผนในการสอนเด็ก ดังนั้นในโรงเรียนเดียวกันไม่จำเป็นต้องสอนเรื่องเดียวกัน อาจจะมีการแตกต่างกันในเรื่องของ กิจกรรมวงกลม (Circle) และนิทาน ทุกอย่างจะเกิดขึ้นจากความเข้าใจของครูว่าเด็กวัยนี้ต้องการอะไรและจึงสร้างมันขึ้นมา นอกจากนั้นในการสอนยังต้องขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคน เด็กแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกันในฐานะที่เขาเป็นองค์รวมของกลุ่ม หรือปัจเจกชนในกลุ่ม เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นครูที่คิดว่าจะสอนอะไร ครูก็ต้องมองดูเด็กก่อนว่าควรสอนอะไร ดังนั้นทุกอย่างค่อนข้างสิ้นไหล และคล่องตัวไม่มีกรอบที่กำหนดตายตัว

Steiner กล่าวถึงการสอนเด็กเล็กว่า ครูต้องสอนสิ่งต่างๆในมิติของเด็ก เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก ดังนั้นกิจกรรมที่จัดในห้องเรียนอนุบาลจึงเป็นกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน ซึ่งเราก็จะพบว่า โรงเรียนต่างๆก็มองเห็นจุดนี้แต่ว่าชีวิตประจำวันในแต่ละที่มีความแตกต่างกัน ชีวิตประจำวันที่ยอมรับกันก็แตกต่างจากชีวิตประจำวันในเมืองไทย ตรงนี้เองทำให้สิ่งที่สอนในโรงเรียนวอลดอร์ฟแต่ละแห่งต่างกัน Steiner ได้มองเห็นภาพว่าเด็กอนุบาลอยู่ในภาวะเหมือนฝัน เมื่อเด็กอยู่ในภาวะที่เหมือนฝัน เด็กจะมีแรงผลักดันภายใน ในการเลียนแบบ ดังนั้นเราก็จะนำสิ่งดีๆที่อยู่ในสังคมมาเป็นตัวอย่าง เช่น การพูดคุย ทักทาย นอกจากนั้นความสนใจที่พัวพันอยู่กับธรรมชาติรอบตัว จึงมีนำเอาสภาพแวดล้อมในสังคม ภูมิศาสตร์ เรื่องราวของฤดูกาลและประเพณีเข้ามาจัดให้เด็ก สิ่งเหล่านี้มาจากความเข้าใจร่วมกันในทุกๆที่ และจากความเข้าใจอันนี้ที่มองในแต่ละที่จะก่อให้เกิดเป็นทิศทางของเราว่าจะสอนอย่างไร เป็นหน้าที่ของครูในการคิดค้นในการสอนเด็ก และแม้ว่าครูคนเดียวกันเผชิญกับเด็กแต่ละคนในแต่ละรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างกัน ก็ทำให้ครูต้องคิดค้นการสอนที่แตกต่างออกไป

เนื้อหาที่คุณหมอได้คัดเลือกนำจัดการเรียนการสอนให้กับเด็ก จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับฤดูกาลตามธรรมชาติ วัฒนธรรม ศาสนา คุณหมอจะเป็นผู้พิจารณาเลือกเนื้อหาส่วนหนึ่งจากเรื่องราวเหล่านี้ที่มีความหมายจิตวิญญาณต่อเด็กตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ผ่านโดยใช้บทกลอน บทเพลง และนิทาน

การจัดเนื้อหาสาระ

การจัดเรียงจากเนื้อหาสาระที่ได้พิจารณาคัดเลือกไว้ เป็นการจัดเรียงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงๆในช่วงนั้น เช่น ฤดูกาลในช่วงนั้น วันเทศกาลทางประเพณี หรือวันสำคัญทางศาสนา โดยเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องนั้น ครูจะใช้เนื้อหาสาระเรื่องเดิม และดำเนินการสอนวิธีเดิม นานเป็นเวลา 3 สัปดาห์ เพื่อให้เด็กค่อยซึมซับจังหวะ

ความหมาย และคุณค่า จากการทำซ้ำ ซึ่งในภาคการศึกษาต้นปีการศึกษา 2542 ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง ตุลาคม ได้จัดเรียงเนื้อหาของกิจกรรมวงกลมและการเล่านิทานดังนี้

ช่วงเริ่มฤดูฝน และวันวิสาขบูชา	กิจกรรมวงกลม : ชาวนา นิทาน : ประสูติเจ้าชายน้อย
ฤดูฝน	กิจกรรมวงกลม : ฝน นิทาน : ณ ที่ซึ่งไร่นาสงทองฉาย
ฤดูฝน	กิจกรรมวงกลม : เดินรอบหมู่บ้าน นิทาน : ยับย่นยูยี่
ฤดูฝน และวันเข้าพรรษา	กิจกรรมวงกลม : เข้าพรรษา นิทาน : หมาป่ากับลูกแพะทั้งเจ็ด
ฤดูฝนและเทศกาลสารทจีน	กิจกรรมวงกลม : เจ้าชายกับมังกร นิทาน : ดวงดาวอันวาววับ
ฤดูฝน	กิจกรรมวงกลม : เด็กน้อยแห่งดวงดาว นิทาน : เด็กชายกับเสื้อที่สองแสงเป็นประกาย
ปลายฤดูฝน ต้นฤดูหนาว	กิจกรรมวงกลม : พระแม่ธรณี นิทาน : ฟลุคเดอฟลอเกิล

การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

ที่โรงเรียนอรุโณทัย คุณหมอมและครูอนุบาลได้เลือกกิจกรรมที่จัดให้กับเด็ก โดยพิจารณาว่า กิจกรรมเหล่านั้นมีความเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ และพิจารณาคุณลักษณะของ กิจกรรม เช่นกิจกรรมที่ต้องทำด้วยกันและกิจกรรมที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ กิจกรรมที่เด็กจะต้อง ใช้สมาธิและกิจกรรมที่เด็กต้องออกสู่ภายนอก ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะต้องมีอยู่ในการจัด การเรียนการสอนอย่างสมดุล การจัดกิจกรรมมีใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมทำเหมือนกันเข้าไปตลอดภาคการศึกษา ได้แก่

1.1 การเล่นในห้องเรียน ในห้องเรียนจะมีชั้นของเล่นอยู่ 4 ชั้น ในชั้นของเล่น ก็จะพบวัสดุธรรมชาติที่หาได้ทั่วไปในห้องถึง เช่น ท่อนไม้ ผักพืช เมล็ดพืชชนิดต่างๆ กิ่งไม้ ผ้าฝ้าย ฯลฯ หรือเป็นของเล่นที่ทำขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ช้อน ทังพี จาน ชามที่ทำด้วยไม้ อุปกรณ์ เครื่องดินเผา โปกลานนำมาสานเป็นรูปสัตว์ต่างๆ หรือของเล่นพื้นบ้าน ตุ๊กตาต่างๆที่ทำจาก ผ้าฝ้าย เป็นต้น ซึ่งของเหล่านี้สามารถทำขึ้นเองหรือหาได้ในประเทศไทย

1.2 การเล่นนอกห้องเรียน เด็กจะได้ออกไปเล่นที่สนามหน้าห้องเรียน ซึ่งเด็กจะใช้วัสดุอุปกรณ์ธรรมชาติที่มีอยู่ในการเล่น และเฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงของสิ่งรอบตัวไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์

1.3 การเดินเล่น เป็นกิจกรรมประจำวันจันทร์ ให้เด็กออกไปเดินข้างนอก รอบหมู่บ้าน มองเห็นความเป็นไปของคนข้างนอก ซึ่งสถานที่ที่ตั้งของโรงเรียนอรุโณทัย เอื้อต่อกิจกรรมนี้มากเนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ไม่มีรถวิ่งมากนัก บรรยากาศเงียบสงบ ธรรมชาติสามารถดูแลเด็กในการเดินเล่นข้างนอกได้ง่าย

1.4 การวาดภาพสีเทียน เป็นกิจกรรมประจำวันอังคาร ให้เด็กใช้สีเทียนวาดภาพ ซึ่งสีเทียนเป็นสีเทียนที่ทำจากขี้ผึ้งซึ่งที่ใช้อุณหภูมิสูงๆให้มา แต่ถ้าหากสีเหล่านี้หมดก็อาจจะใช้สีเทียนที่หาซื้อได้ในประเทศไทย แต่จะต้องพิจารณาคุณภาพของสีที่จะเลือกซื้อ

1.5 การระบายสีน้ำ เป็นกิจกรรมประจำวันพฤหัสบดี อุปกรณ์ทุกชิ้นที่ใช้ในการทำกิจกรรมสามารถจัดซื้อได้จากภายในประเทศ ได้แก่ พู่กันหัวแบน กระดาษปอนด์ แผ่นไม้ ฟองน้ำ หรือสีน้ำ ซึ่งในการเลือกซื้อสีน้ำจะต้องมีการพิจารณาที่คุณภาพของสีน้ำแต่ละยี่ห้อก่อนที่จะนำมาให้เด็กใช้

1.6 การปั้นขี้ผึ้ง เป็นกิจกรรมประจำวันศุกร์ ขี้ผึ้งที่ใช้เป็นขี้ผึ้งธรรมชาติ เป็นขี้ผึ้งจากประเทศเยอรมัน ซึ่งมีครูอาสาสมัครในต่างประเทศได้มอบให้โรงเรียนอรุโณทัย

2. กิจกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงสัปดาห์ 3 สัปดาห์ ซึ่งกิจกรรมในส่วนที่สองนี้เองที่ครูได้วางแผน และสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเด็กในช่วงเวลานั้นได้ กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การทำอาหาร Circle และการเล่านิทาน

2.1 การทำอาหาร เป็นกิจกรรมประจำวันพุธ ในการวางแผนการเลือกชนิดของอาหารที่จะนำมาให้เด็กทำในช่วงเช้า และจะนำมาเป็นอาหารว่างในช่วงเย็น จะเป็นอาหารที่ทำไม่ยาก เป็นอาหารใช้ผลไม้ในช่วงฤดูกาลนั้นมาเป็นวัตถุดิบ เป็นอาหารท้องถิ่น หรือเป็นอาหารที่สอดคล้องกับประเพณีในช่วงเวลานั้น ได้แก่ ขนมกลีบลำดวน ขนมปัง เด็กกล้วย ขนมกล้วย ขนมแข่ง ขนมเพชรเซล เป็นต้น

2.2 กิจกรรมวงกลม จะเป็นออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก เป็นกิจกรรมที่ให้นักหักทายกัน ซึ่งเป็นมิติที่มีความแตกต่างจากการหักทายโดยทั่วไปคือ เป็นการท่องกลอนและร้องเพลงที่มีเนื้อหาของการหักทายระหว่างกัน กล่าวถึงสรรพสัตว์ต่างที่อยู่บนโลก ไม่มีการขานชื่อหักทาย ทุกอย่างดำเนินไปโดยผ่านภาวะกึ่งฝันของเด็ก ช่วงที่สองก็จะมีเนื้อหาหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ การกล่าวถึงธรรมชาติรอบตัวเด็กที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาหรือการให้ภาพของจิตวิญญาณที่แฝงอยู่ภายใต้ธรรมชาติในห้องถิ่นไทย เช่น การทำนา ฤดูฝน พระแม่ธรณี ฯลฯ

กล่าวถึงความจำเป็นมาของศาสนาที่เด็กรับรู้ได้ เช่น บทเพลงเข้าพรรษา ซึ่งคุณหมอบเป็นผู้แต่งขึ้นจาก สิ่งที่ต้องการสื่อให้เด็กรับรู้ หรือนิทานที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่จะแปลมาจากภาษาอังกฤษ เนื้อหาเหล่านี้จะเรียงร้อยเป็นบทกลอนและบทเพลงที่มีจังหวะ ให้เด็กเคลื่อนไหวไปด้วยกัน ปราศจากการให้ความสำคัญทางข้อความรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างมุ่งให้เด็กรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของโลก และสิ่งรอบตัว เพื่อให้เด็กค่อยๆ ตื่นขึ้นจากภาวะกึ่งฝัน

2.3 การเล่านิทาน นิทานที่เล่าในห้องอนุบาล จะเป็นนิทานที่เกี่ยวข้องประเพณี และศาสนาในห้องถิ่น ได้แก่ เรื่องประสูติเจ้าชายน้อย(วิสาขบูชา) และนิทานเรื่อง ดวงดาว อันวาววับ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทศกาลสารทจีน ซึ่งคุณหมอบได้แต่งขึ้นเอง นอกจากนั้นจะเป็น นิทานที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และให้เหมาะกับภาพของเด็กในเวลานั้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงจากที่ได้วางแผนไว้เสมอ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ในการจัดเรียงลำดับกิจกรรมต่างๆ คุณหมอบได้คำนึงถึงความสมดุลระหว่าง ลักษณะกิจกรรมระหว่างต่างคนต่างทำซึ่งต้องใช้สมาธิจดจอกับสิ่งที่ทำ และสิ่งที่ทำด้วยกัน เป็น ความรู้สึกที่เปิดออกสู่โลกภายนอก ในตารางสอนประจำวันจะรักษาสมดุลอันนี้ โดยการเล่นในห้องเป็นการเปิดออกสู่โลกภายนอก ส่วนกิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิมากกว่า การเล่นในห้อง กิจกรรมวงกลม เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ทำด้วยกัน เคลื่อนที่ไปพร้อมๆกันทั้งห้อง และต่อด้วยกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการเปิดออกสู่โลกภายนอกมากขึ้น เมื่อเทียบกับกิจกรรมวงกลม เนื่องจาก กิจกรรมวงกลมเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความสงบ และจังหวะ ที่สม่ำเสมอในการทำ และกิจกรรมสุดท้ายเป็นการเล่านิทาน นิทานจะเป็นสื่อที่สามารถเข้าไปถึง ความรู้สึกภายในของเด็ก แม้ว่าจะเป็นการฟังด้วยกัน แต่ในการบรรยายภาศของการฟังเป็น บรรยายภาศที่เงียบสงบ และในขณะที่ครูเล่า สิ่งที่เล่า จะเข้าไปทำงานกับจิตใจเด็กเป็นรายบุคคล ส่วนกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิมากขึ้นกว่าการเล่นในห้องนั้น ในแต่ละวัน ของสัปดาห์มีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดยในการจัดเรียงมีการรักษาความสมดุล ระหว่างการจัดกิจกรรมแต่ละวันดังนี้ วันจันทร์ ให้เด็กเดินเล่น เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเปิดออกสู่ ภายนอก วันอังคารให้เด็กระบายสีเทียน เป็นกิจกรรมที่ให้บรรยากาศของความเงียบสงบ ต่างคน ต่างทำงานของตน วันพุธ ให้เด็กทำอาหาร เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ทำอาหารร่วมกัน เด็กได้ช่วยเหลือกันในพื้นที่ตอนต่างๆระหว่างที่ทำอาหาร วันพฤหัสบดีให้เด็กระบายสีน้ำ เป็นกิจกรรมที่ให้ บรรยากาศของความสงบ เด็กต้องใช้สมาธิในการระบายสีน้ำ ให้สีเคลื่อนไหวบนกระดาษที่เปียก น้ำ ส่วนวันศุกร์ ให้เด็กปั้นขี้ผึ้ง เป็นกิจกรรมที่ใช้สมาธิในการทำเช่นเดียวกัน แต่บรรยากาศไม่สงบ

มากเหมือนกับการระบายสีน้ำ แต่ก็ยังมีความสงบเพื่อรักษาความสมดุลให้กับเด็กก่อนจะถึงวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งเด็กจะได้ออกสู่ออกโลกภายนอก

การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ประเมินผล คือ การสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวันที่เกิดขึ้นที่โรงเรียน ซึ่งกรอบในการประเมินพัฒนาการของเด็ก ได้แก่ ด้านร่างกาย จิต และจิตวิญญาณ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ตลอดจน พฤติกรรมต่างๆ ที่ครูสามารถสังเกตเห็นได้ในขณะอยู่ที่โรงเรียน ที่จะถูกตีความหมายตามหลักของมนุษย์ปรัชญา เพื่อสะท้อนไปสู่สภาวะทางจิตใจของเด็กในขณะนั้น

ปัญหาในการริเริ่มโรงเรียนอริโณทัย เนื่องจาก โรงเรียนอริโณทัย จะใช้การสอนแบบใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนจึงต้องคิดและสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาทั้งหมด และยังมีขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจ นอกจากนั้นก็ประสบปัญหาทางด้านวัตถุ เนื่องจาก การศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟไม่ใช่เรื่องของการลงทุนเพื่อแสวงหากำไร และเมื่อได้เริ่มลงมือทำแล้วก็ดูเหมือนปัญหาทุกอย่างก็สามารถค่อยๆคลี่คลายได้ด้วยตัวของมันเอง คุณหมอฟุดว่า “เมื่อเริ่มลงมือทำ ทุกอย่างก็มาเอง ถึงเวลาที่จะต้องเกิด มันก็จะเกิด เพลงหรือเนื้อหาที่จะใช้ในการสอนผ่านการคิด ผ่านการสังสมประสบการณ์ ถึงเวลาจะใช้ก็คิดออกมาได้” แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้ทุกอย่างผ่านไปได้อย่างดี เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนอริโณทัย ทุกคนมีความพร้อมที่จะทำงาน มีจิตวิญญาณ มีสำนึก และมีความมุ่งมั่นที่จะทำ

การพัฒนาหลักสูตรที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอริโณทัย เกิดขึ้นจากความรู้ความเข้าใจของคุณหมอฟุดกษัยหลังจากที่ได้เข้ารับการศึกษามาจากต่างประเทศ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟโดยตรง จึงมีความชัดเจนในเรื่องหลักการของแนวคิดที่ใช้ ทำให้การวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และเป็นไปตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ แต่อย่างไรก็ตามในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน คุณหมอฟุดกษัยได้คำนึงถึงปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ที่แตกต่างไปจากลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่คุณหมอฟุดกษัยได้ต่างประเทศ เช่น ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กโดยตรง คุณหมอฟุดกษัยจะต้องความรู้ ความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ ตามหลักการของแนวคิดทางการศึกษา ในการมองและทำความเข้าใจ เพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ให้เด็กได้รับประสบการณ์ โดยผ่านวิธีการที่เหมาะสม และปัจจัยทางด้านตัวครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คุณหมอฟุดกษัยจึงได้มีการคิดวางแผนการจัดการพัฒนาบุคลากรครูที่โรงเรียน

อย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนั้นคุณหมอยังได้มองเงื่อนไขปัจจัยเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยมีการสังเกตเด็กอย่างแท้จริง เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กแต่ละคนในห้องเรียนอยู่ตลอดเวลา

การใช้หลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

โรงเรียนอรุโณทัย มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว มีพื้นที่ประมาณ 260 ตารางวา ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน อยู่ลึกเข้าไปในซอยที่ติดถนน ประมาณ 500 เมตร เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ สำหรับผู้มีรายได้ในระดับปานกลางถึงรายได้สูง ภายในหมู่บ้านจะมีบรรยากาศที่เงียบสงบมาก เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยทั้งสิ้น บ้านส่วนใหญ่จะมีผู้พักอาศัย มีเพียงบางหลังที่ไม่มีคนอยู่และบางหลังให้เช่า แต่บ้านเหล่านี้ก็จะได้รับการดูแลอย่างเรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ทรุดโทรม บริเวณถนนและทางเท้ามีการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี มีการปลูกต้นไม้ตลอดทางเท้าทำให้ร่มรื่น จะมีอาคารพาณิชย์ตั้งอยู่บริเวณกลางของหมู่บ้าน มีร้านอาหาร ร้านขายของ และร้านให้บริการต่างๆตั้งอยู่ ซึ่งโรงเรียนอรุโณทัยก็ได้สั่งอาหารจากที่นี่เพื่อเป็นอาหารกลางวันสำหรับเด็กๆด้วย บริเวณข้างหน้าหมู่บ้านมีสวนสาธารณะและสนามเด็กเล่นตั้งอยู่ บางครั้งคุณหมอก็มักพาเด็กไปเล่นที่สนามเด็กเล่นนี้

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียนอรุโณทัย มีรายละเอียดดังนี้

สภาพแวดล้อมในอาคารเรียน

เนื่องจากโรงเรียนอรุโณทัยมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวในหมู่บ้าน ชั้นล่างของบ้านมีการแบ่งห้องออกเป็นห้องต่างๆ ได้แก่ ห้องเรียนอนุบาล ห้องเรียนเด็กประถมศึกษา ห้องโถง ห้องครัว และห้องนอนสำหรับลูกๆคุณหมอ

1. ห้องเรียนอนุบาล เป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีประตูทางเข้าจากภายนอก ซึ่งอยู่ทางด้านหลังของบ้าน และประตูบานพับข้างห้องเพื่อให้เด็กเดินไปเข้าห้องน้ำ ภายในห้องเรียนแบ่งออกเป็นมุมๆดังนี้

1.1 มุมของเล่น จะมีชั้นของเล่นวางอยู่ 2 ด้านของประตูทางเข้าข้างละ 2 ชั้น ชั้นแรกจะเป็นชั้นใส่ตุ๊กตาผ้ารูปคนและสัตว์ การจัดเรียงบนชั้นมีการจัดเป็น

เรื่องราว เช่น ตุ๊กตารูปสัตว์จะนำมาวางและตกแต่งด้วยกิ่งไม้และก้อนหินเหมือนป่า ส่วนตุ๊กตาเปิด จะเอาผ้าสีฟ้ามาวางและเอาก้อนหินทับโดยรอบเหมือนสระน้ำ วางเปิดไว้ข้างบนผ้าสีฟ้า ส่วน ตุ๊กตาคนก็วางไว้ที่ตะกร้าเอาผ้าหมั้วไว้ ชั้นที่สองเป็นที่ตั้งทำด้วยไม้ ด้านล่างมีตะกร้าใส่ท่อนไม้ 2 ขนาดคือเล็กและใหญ่ ชั้นที่ 3 จะเป็นชั้นวางวัสดุธรรมชาติชิ้นเล็ก โดยนำใส่ตะกร้าเรียงไว้บนชั้น อย่างเป็นระเบียบ ได้แก่ เมล็ดพืชชนิดต่างๆ ก้อนหิน กิ่งไม้เล็ก เปลือกหอย ฯลฯ ส่วนชั้นที่ 4 เป็น ชั้นใส่ของเล่นที่ทำด้วยไม้ ได้แก่ จาน ชาม ช้อน ทัพพี เต้า ขันนมครก ถ้วย ฯลฯ ที่ชั้นแต่ละชั้นจะมีกรอบไม้ไผ่ซึ่งผ้าปิดที่ชั้นทุกชั้นและข้างๆชั้นที่ 4 มีตะกร้าผ้าสีรุ่งวางอยู่ข้าง เป็นตะกร้าที่นำ ผ้าฝ้ายสีต่างๆมาวางพาดบนขอบตะกร้า โดยจะมีการเรียงสีตั้งแต่สีเหลือง เขียว น้ำเงิน ฟ้า ม่วง แดง ส้ม ชมพู ส่วนผ้าสีน้ำตาลจะพับวางไว้ที่ก้นตะกร้า

1.2 มุมดูเก็บของเด็ก เป็นชั้นลิ้นชักสำหรับเด็กแต่ละคน ข้างหน้า ลิ้นชักจะมีภาพวาดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเด็กแต่ละคน ซึ่งภาพที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ เป็นภาพสัตว์ ผลไม้ และต้นไม้ ทุกเช้าเด็กอนุบาลจะนำเสื้อผ้าชุดนอนหรือสิ่งของที่นำมาโรงเรียนมาใส่ไว้ในลิ้น ชัก

1.3 ตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์ของครู ซึ่งได้แก่ ตู้ใส่อุปกรณ์งาน ฝีมือ ชั้นวางอุปกรณ์สำหรับวาดรูปและ ผลงานที่เด็กวาดเสร็จในแต่ละสัปดาห์ ชั้นวางอุปกรณ์ ระบายสีน้ำ ชั้นวางพิน ซึ่งใช้กลุ่มเด็กๆตอนนอน และตรงกลางเป็นชั้นใส่อุปกรณ์ในการรับ ประทานอาหาร

1.4 มุมตกแต่งฤดูกาล จะอยู่ข้างบนของชั้นเก็บของของเด็ก ที่ เครื่องปรับอากาศในห้อง และส่วนบนหน้าตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์ของครู บนชั้นเก็บของเด็ก นำอ้อย นำผ้าสีฟ้าและม่วงมาซึ่งบนฝาผนัง เป็นฉากด้านหลัง ซึ่งหมายถึงฤดูฝนเป็นช่วงที่มีน้ำมาก โดยจะ ึงและคลี่ปลายผ้าให้บานออก ดูพลิวตามน้ำหนักผ้าจากนั้นก็ใช้ผ้าคลุมโต๊ะบริเวณที่จะจัดอาจใช้ ท่อนไม้วางเรียงรายใต้ผ้า เพื่อให้พื้นผิวมีระดับสูงต่ำ จากนั้นใช้ตุ๊กตา แจกันดอกไม้ และต้นไม้ ประดับบนโต๊ะ ส่วนที่เครื่องปรับอากาศ นำอ้อยใช้ผ้าคลุมตัวเครื่องปรับอากาศด้วยผ้าสีม่วง และ ใช้ผ้าสีฟ้า และน้ำเงินคลุมทับ จากนั้นตกแต่งด้านบนด้วยตุ๊กตาไม้ และต้นไม้ และตรงส่วนบน หน้าตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์ของครู นำอ้อยก็ใช้ผ้าสีม่วงและฟ้าทับเชื่อมกัน ตกแต่งยึดปลายด้านบน แล้วทิ้งให้ปลายผ้ากางออกจับเป็นกลีบ และใช้กิ่งไม้ไผ่สีน้ำเป็นแจกันปักดอกไม้แขวนไว้ด้าน ข้าง

1.5 โต๊ะลูกเจี๊ยบ เป็นโต๊ะเล็กๆสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ใช้ การจัดกิจกรรมต่างๆภายในห้อง บนโต๊ะลูกเจี๊ยบจะมีเทียนใหญ่อยู่บนเชิงเทียนที่มีผ้าคลุมหุ้มไว้ เทียนเล็กสำหรับต่อไฟจากไม้ขีด ไม้ขีดไฟ ด้วยสีก้านไม้ขีดที่จุดไว้ ที่ดับเทียน และมีตุ๊กตาถูกเจี๊ยบ ซึ่งถักจากไหมพรมสีเหลืองวางอยู่ ซึ่งตุ๊กตาถูกเจี๊ยบจะใช้ในกิจกรรมวงกลม นำอ้อยจึงเรียกโต๊ะ

ตัวนี้ว่า “โต๊ะลูกเจี๊ยบ” บนโต๊ะมีผ้าคลุมซึ่งจะเปลี่ยนสีตามสีประจำวัน

1.6 คนโทน้ำ เป็นคนโทดินเผา และกระบอกยัดก้นน้ำตั้งไว้ที่ด้านข้างของประตู ข้างในบรรจุน้ำเพื่อให้เด็กดื่งได้

1.7 ที่ล้างจาน จะอยู่บริเวณลานหินหน้าห้องเรียน ประกอบด้วยตุ่มน้ำ และชั้นวางจาน ครูและเด็กจะเตรียมดักน้ำใส่กะละมัง 3 ใบเพื่อใช้ในการล้างจาน

2. ห้องน้ำ อยู่ติดกับห้องเรียนอนุบาล มีเพียง 1 ห้อง ใช้ร่วมกับเด็กประถม

3. ห้องโถง เป็นห้องตรงกลางของบ้าน มีโต๊ะตั้งสำหรับการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมสำหรับครูมานั่งคุย ประชุม และรับประทานอาหารว่างร่วมกัน

4. ห้องครัว เป็นห้องที่อุณหภูมิไม่อนุญาตให้เด็กเข้าไป ในห้องครัวจะเป็นห้องที่จัดเตรียมอาหารสำหรับเด็ก มีเตาอบและเตาแก๊สใช้ในการทำอาหารของเด็กในวันพุธ

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

ซึ่งจะเป็นสนามรอบบริเวณบ้าน แบ่งออกเป็น

1. สนามหน้าบ้าน เป็นสนามที่อยู่บริเวณด้านหน้า มีต้นไม้ใหญ่ปลูกโดยรอบ และจะมีพุ่มไม้เตี้ยปลูกไว้ที่บริเวณกลางสนาม ที่สนามจะมีไม้และกระต่ายเดินอยู่รอบๆ มีการจัดพืชมไม้ไฟ และเก้าอี้เหล็กไว้สำหรับนั่งเล่น อุณหภูมิหน้าเชือกเส้นใหญ่มาผูกกับต้นไม้เพื่อให้เด็กปีนป่าย เช่น เชือกกระหว่างต้นไม้ 2 ต้นสองเส้น ให้เด็กจับเส้นบนและเดินบนเส้นล่าง เอาเชือกไปผูกกับท่อนไม้เป็นบันไดป็น และเอาเชือกผูกกับต้นไม้ทำเป็นห่วงให้เด็กเล่นเป็นชิงช้า และที่บริเวณลานจอดรถก็มีลังใส่ของเล่นให้เด็ก เช่น กิ่งไม้ ท่อนไม้ และมีเสื่อให้เด็กปูนั่ง ฯลฯ

2. สนามหลังบ้าน เป็นสนามที่อยู่หน้าห้องอนุบาล เด็กๆจะออกมาเล่นเฉพาะตอนสายที่น้ำอ้อยอนุญาตให้ออกมา ที่สนามแถบนี้จะมีต้นไม้ใหญ่ที่เด็กชอบปีน 2 ต้น ที่พื้นมีท่อนไม้ใหญ่วางอยู่สำหรับนั่งเล่น และข้างเป็นตงต้นกล้วย และรอบๆก็มีต้นไม้ใหญ่ล้อมรอบ ด้านข้างมีบ่อน้ำ อุณหภูมิหน้าปลาตัวเล็ก ๆ มาเลี้ยงไว้

พื้นที่สนามโรงเรียนอนุโณทัย เป็นสนามดิน เนื่องจากหญ้าตายหมด ทำให้เด็กมักจะใช้กิ่งไม้ปลายแหลมขีดเขียนที่พื้น เป็นรูปภาพต่างๆ บางคนก็เขียนเป็นตัวเลข และสามารถขุดดินมาทำลูกหินได้ง่าย

สื่อและอุปกรณ์

1. ของเล่น ส่วนใหญ่จะนำมาจากวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ บางส่วนเป็นของที่ทำขึ้นได้เอง เช่น ตุ๊กตาต่างๆ และมีเพียงบางชิ้นที่ซื้อเพิ่มเติม เช่น ของเล่นพื้นเมืองต่างๆ ฯลฯ

2. สื่อ สื่อที่ครูทำขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การทำโต๊ะหุ่นเล่นนิทาน ซึ่งครูจะนำผ้าและตุ๊กตาที่มีอยู่แล้วมาตกแต่ง อาจจะมีบางตัวที่ทำเพิ่มเติมขึ้นมา

3. อุปกรณ์ต่างๆ เช่น กระดาษ สี ไม้ขีด ผ้า ด้าย ฯลฯ คุณหมอมจะเป็นคนสั่งซื้อมาเก็บไว้ที่โรงเรียน เมื่อของในห้องหมดก็สามารถหยิบเอาไปใช้ได้ บางส่วนได้รับบริจาคจากโรงเรียนวอลดอร์ฟในต่างประเทศ

โรงเรียนอรุโณทัย ได้มีความพยายามในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องตามแนวคิดทางการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ โดยคำนึงถึง วัสดุที่ใช้จะเป็นของจริงที่มาจากธรรมชาติ การจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ตกแต่งด้วยผ้า ตุ๊กตาและดอกไม้ ให้เกิดความสวยงาม การระบายสีผนังด้วยสีน้ำด้วยวิธีตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ แม้ว่าสถานที่จะไม่เอื้ออำนวยมากนัก ตกแต่งยาก เนื่องจากห้องเรียนเป็นห้องที่เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้า แต่ครูก็จะคำนึงถึงหลักการในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเสมอ เช่น คำนึงถึงความราบรื่นในการเคลื่อนที่ของเด็กในห้องเรียน การจับเก็บสิ่งของในที่เดิมเหมือนกันทุกวัน การใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะกับเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถจัดการและช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการบุคลากร

คุณสมบัติของครู

คุณหมอมพิจารณาจากความตั้งใจ ความจริงใจ และ ความกระตือรือร้นของผู้ที่มาสสมัคร ผู้ที่มาสสมัครต้องตระหนักว่าจะต้องเข้ามาเรียนรู้ ไม่ได้เข้ามา เพื่อสอนใคร มีความพยายามในการพัฒนาตนเองและเรียนรู้อยู่เสมอ คุณวุฒิการศึกษาขั้นต่ำอย่างน้อยควรสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี เนื่องจาก ผู้เรียนจะสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับ แง่มุมต่างๆของชีวิตได้มากขึ้น และควรจะต้องบรรลุนิติภาวะ ก่อนที่จะมาเป็นครูในห้องเรียน อนุบาล จะต้องเรียนความรู้พื้นฐานด้านมนุษยปรัชญา ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของ มนุษย์ และการจัดการศึกษา โดยการให้ศึกษาจากหนังสือด้วยตนเอง การเข้ารับการอบรมจาก วิทยากรต่างประเทศ และการสังเกตการสอนในห้องเรียนในฐานะครูผู้ช่วย ให้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมไปกับครูและเด็ก ทำให้รับรู้ถึงบรรยากาศในห้องเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู การ เคลื่อนของกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในห้องเรียนแต่ละวัน ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการ เตรียมตัวเป็นครู แต่จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคุณหมอ และความพร้อมของครูของผู้มาสสมัคร ครู ส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานที่โรงเรียน จะเป็นกลุ่มคนที่มีความสนใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษา และได้มีโอกาสเข้ามาร่วมทำกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ได้เข้ามาสังเกตการสอน และช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอน จนในที่สุดทำให้กลายเป็นครูในห้องเรียน

การพัฒนามุคลากรครู

เนื่องจากคุณหมอเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทาง การศึกษาที่จัดเป็นอย่างดี ในการพัฒนามุคลากรจะดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียน การสอน กระบวนการพัฒนาครูทำได้ในหลายลักษณะดังนี้

1. การได้รับคำแนะนำจากคุณหมอ ในระหว่างที่จัดการเรียน การสอนในแต่ละวัน คุณหมอจะให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการจัดหาข้อมูลต่างๆให้ครู บาง ครั้งถ้าคุณหมอมมีโอกาสเข้าไปช่วยดูแลเด็กๆและเข้าไปช่วยเหลือการสอนในห้อง คุณหมอมจะช่วย แนะนำบางสิ่งบางอย่างที่ยังไม่เหมาะสมให้กับครู
2. การประชุมครู คณะครูจะพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการสอนและ พฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และมีรายงานแผนที่จะทำในสัปดาห์ต่อไป ซึ่งการพูดคุยนี้ เป็น การนำประสบการณ์ตรงในการทำงาน มารวมกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษยปรัชญา ช่วย

ทำให้ครูมีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ในการทำงาน เพราะฉะนั้นครูจะมีโอกาสได้เรียนรู้ตลอดเวลาที่ทำงาน

3. การจัดกลุ่มศึกษา (Study Group) จัดขึ้นสัปดาห์ละครั้ง ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง เป็นการนำเอาหนังสือที่ครูออร์ฟ สโตเนอร์เขียนมาช่วยกันแปลและอภิปรายเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เนื้อหาของหนังสือที่เลือกขึ้นมาคุณหมอมองจะดูตามความเหมาะสม มีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษา และส่วนที่ให้แง่มุมมองของมนุษย์ และจักรวาล

4. การจัดฝึกอบรมอบรม ใช้เวลาการฝึกอบรมครั้งละประมาณ 3 - 4 เดือน คุณหมอมองพฤษจะเป็นผู้บรรยายความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ปรัชญาในแง่มุมมองต่างๆ การจัดการฝึกอบรมนี้จะเปิดโอกาสให้บุคคลที่สนใจเข้ามาสมัครเรียน นอกเหนือไปจากครูที่โรงเรียนอนุโณทัยที่สามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และบางครั้งจะมีครูจากต่างประเทศเดินทางมาที่ประเทศไทย มาร่วมบรรยาย และฝึกอบรมให้เป็นครั้งคราว เนื้อหาที่นำมาอบรม เป็นเนื้อหาที่ว่าด้วยเรื่องของมนุษย์ปรัชญาในแง่มุมมองของมนุษย์ ฟิซิกส์ ดวงดาว และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้ไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาลและประถม มีการจัดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมทางศิลปะต่าง ๆ เช่น การระบายสีน้ำ การวาดภาพ การระบายสีเทียน การปั้น ยูริอิมี่ ฯลฯ

5. การจัดให้ครูเรียนดนตรีไทย เนื่องจากครูโรงเรียนอโณทัยจะต้องได้รับประสบการณ์ทางศิลปะที่หลากหลาย และดนตรีไทยจัดเป็นกิจกรรมทางศิลปะอีกแขนงหนึ่งซึ่งมีรากฐานความเป็นไทยที่น่าสนใจ ครูจะเรียนดนตรีไทยในวันอังคาร เวลา 16.00-18.00 น. โดยเชิญอาจารย์ชำนาญด้านดนตรีไทยมาสอนที่โรงเรียน ครูจะเลือกและจัดหาชนิดของเครื่องดนตรีตามความสนใจมาให้อาจารย์สอนที่ห้องเรียนอนุบาล

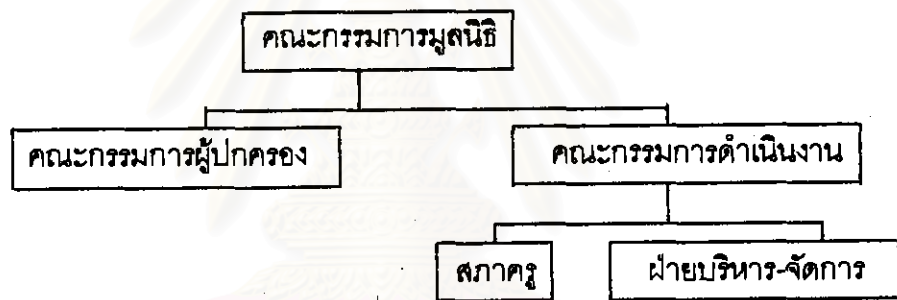
นำชัย อายุประมาณ 24 เศษๆ ซึ่งเป็นครูประจำชั้นในห้องเรียนอนุบาลที่โรงเรียนอนุโณทัย นำชัยได้ผ่านกระบวนการพัฒนาเหล่านี้มาแล้ว นำชัยไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาการสอนโดยตรง แต่สำเร็จการศึกษามาจากคณะศิลปศาสตร์ เอกภาษาเยอรมัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ด้วยความสนใจส่วนตัวเกี่ยวกับเด็กและการศึกษา ทำให้นำชัยได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอนุโณทัยอย่างต่อเนื่อง หลังจากการรู้จักโรงเรียนอนุโณทัยจากการทำรายงานภาษาเยอรมัน ขณะที่ยังเรียนอยู่ชั้นปีที่ 4 ซึ่งนำชัยมีความประทับใจมากในการสัมภาษณ์คุณหมอมองเกี่ยวกับแนวคิดที่คุณหมอมองใช้ในการสอนเด็ก เพราะนำชัยเคยลงเรียนวิชาจิตวิทยาเด็ก นำชัยก็พบว่า สิ่งที่เรียนทำให้นำชัยคิดว่า ไม่สามารถทำให้รู้จักเด็กได้จริงๆ หลายอย่างจากการทำงานกับเด็กพบว่า การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยเด็กได้ จะช่วยปมเพาะเด็กได้ดี แต่ปัญหาการศึกษาบ้านเรายังคงมีอยู่ พอฟังหมอมองพฤษแล้วรู้สึกว่าการศึกษาแบบอโณทัยเป็นการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กและเข้าใจเด็กมาก มันน่าจะดีสำหรับเด็ก และมีความประทับใจ

หมอฟฤกษ์เพิ่มมากขึ้น ตอนที่เห็นคุณหมอฟฤกษ์พูดคุยกับเด็ก วันนั้นมีเด็กคนหนึ่งชื่อต่อม วิ่งเข้ามาหาหมอฟฤกษ์และฟ้องว่า "ดันล้อเพื่อนคนหนึ่งว่าหมูอ้วน" หมอฟฤกษ์ก็เรียกเด็กทั้งสองเข้ามาและพูดคุยกับเด็กคนที่วิ่งมาบอกว่า "ขอบคุณต่อมที่พูดจาย่างไพเราะ" หมอฟฤกษ์ไม่ได้กล่าวว่เด็กที่พูดไม่ไพเราะแต่น้ำอ้อยคิดว่า คำพูดของหมอฟฤกษ์จะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กคนนั้นได้ และเมื่อน้ำอ้อยสำเร็จการศึกษา คุณหมอได้ให้โอกาสน้ำอ้อยเข้ามาทำงานที่โรงเรียนอรุโณทัย และเนื่องจากน้ำอ้อยไม่มีพื้นความรู้ทางด้านนี้ ก่อนเปิดเทอมได้มีครูวอลดอร์ฟจากต่างประเทศมาเยี่ยมที่โรงเรียนอรุโณทัย อ้อยจึงได้รับการอบรมจากครูวอลดอร์ฟ เพื่อเตรียมตัวของน้ำอ้อยเบื้องต้น เป็นเวลาทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ ใช้เวลาช่วงครึ่งวันเช้า ช่วงเช้าจะมี Rhythmic exercise เป็นการปลูกประสาทและปลูกตัวเองให้ตื่น จากนั้นเป็นส่วนของมนุษย์ปรัชญา ซึ่งมีเนื้อหาในด้านแนวคิดและปรัชญา แต่ละวันเรียนแบบไม่มีคำถาม บางอย่างก็รู้ หรือบางอย่างก็รู้สึกว่ามีอย่างนี้ด้วย หรือ จากการเรียนทำให้ได้แง่มุมมองมากขึ้น กว้างขึ้น และจากนั้นก็จะมีการทำ กิจกรรมศิลปะ และ ยูริธมี หลังจากนั้นน้ำอ้อยก็ได้เป็นครูผู้ช่วยสอนของหมอฟฤกษ์ในห้องเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นงานที่หนักงานมาก เมื่อเวลาผ่านไปเกือบปี มีครูอรุโณทัย สามีกภรรยาชาวออสเตรเลีย คนหนึ่งเป็นครูประถม อีกคนเป็นครูอนุบาล ครูวอลดอร์ฟอนุบาลบอกว่าจะเข้าไปช่วยอ้อย ให้อ้อยเป็นครูประจำชั้นแทนหมอฟฤกษ์ น้ำอ้อยได้รับคำแนะนำหลายอย่างในห้องอนุบาล เช่น การเล่านิทาน การเล่นดนตรี การตกแต่งห้องเรียน หลังจากนั้นน้ำอ้อยก็เป็นครูประจำชั้นในห้องอนุบาลเรื่อยมา ปัจจุบันนี้ น้ำอ้อยได้ทำงานที่โรงเรียนอรุโณทัยเป็นเวลา 2 ปีครึ่งแล้ว น้ำอ้อยเป็นครูที่เด็กๆรัก ใจดี และเข้าอกเข้าใจเด็ก พยายามช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหา น้ำอ้อยบอกว่าตั้งแต่อ้อยเข้ามาทำงานที่นี่ น้ำอ้อยพบว่า ตนเองเปลี่ยนไปมากจากคนที่เคยใจร้อน ชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ตลอดเวลา จะต้องมาดำเนินชีวิตด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอในทุกวันตั้งแต่เช้าถึงเย็น และในการสอนก็ต้องร้องเพลงเดิมๆ เล่านิทานเรื่องเดิมๆ ตลอด 3 อาทิตย์ การดำเนินไปของแต่ละกิจกรรมที่ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอและคงที่ ช่วยให้น้ำอ้อยสามารถดึงตัวเองจากความเร่งรีบ รุนแรงให้ช้าลง และนิ่งมากขึ้น และจังหวะเช่นนี้เองที่จะช่วยให้เด็กค่อยๆซึมซับประสบการณ์ต่างๆอย่างมั่นคง และสามารถจัดวางตัวเองบนตำแหน่งที่ถูกต้องและเวลาที่เหมาะสม น้ำอ้อยทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ตอนนี้นั้นหนทางอันยาวไกลสู่ความเข้าใจการสอนแบบวอลดอร์ฟตามแนวคิดมนุษย์ปรัชญาของน้ำอ้อยดูชัดเจนและเป็นรูปเป็นร่างขึ้น เนื่องจาก ในปี 2543 นี้ น้ำอ้อยมีโครงการที่จะได้ไปศึกษาต่อทางด้านยูริธมีที่ประเทศเยอรมัน เป็นเวลา 4 ปี เป้าหมายสำคัญของน้ำอ้อยตอนนี้คือ จะกลับมาเป็นนักยูริธมีที่เมืองไทยมาสอนเด็กที่โรงเรียนอรุโณทัย เส้นทางชีวิตของน้ำอ้อยที่ทำให้ น้ำอ้อยได้รู้จักกับวอลดอร์ฟ และได้ตัดสินใจเข้ามาทำงานกับเด็กซึ่งตนไม่เคยทำมาก่อน เต็มไปด้วยอุปสรรคและขวากหนามที่น้ำอ้อยจะต้องฟันฝ่า แต่น้ำอ้อยก็ได้ตัดสินใจที่

จะเลือกเดินบนเส้นทางนี้อย่างมุ่งมั่นและเปี่ยมไปด้วยศรัทธาที่จะช่วยพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง อีกทั้งคุณหมอก็ให้โอกาสที่จะเข้ามาเป็นครู ทำให้เกิดน้ำอ้อยที่นำรักของเด็กๆ ในโรงเรียนอนุโณทัย ส่วนคุณหมอ แม้ว่าจะได้ผ่านการศึกษาดูเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟในระดับอนุบาลและประถมศึกษาแล้วก็ตาม คุณหมอก็ยังต้องพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาอ่านเอกสาร ตำรา ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ การอ่านหนังสือประเภทอื่นๆ การเข้าฟังการอบรมจากวิทยากรจากต่างประเทศ ตลอดจนการแสวงหาความรู้ไปพร้อมกับคณะครู จากการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียน เช่น การจัดกลุ่มศึกษา การประชุม เป็นต้น

การปฏิบัติงาน

โครงสร้างการปฏิบัติงานของโรงเรียน

จากโครงสร้างการบริหาร ประกอบด้วย

คณะกรรมการมูลนิธิ สมาชิกของคณะกรรมการมูลนิธิประกอบด้วย ตัวแทนจากคณะกรรมการดำเนินงาน ตัวแทนจากคณะกรรมการผู้ปกครอง และบุคคลภายนอก ทำหน้าที่กำหนดทิศทางการดำเนินงาน อนุมัติงบประมาณ ติดตามตรวจสอบการใช้จ่าย ติดตามตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการดำเนินงาน และประสานกับคณะกรรมการผู้ปกครอง

คณะกรรมการผู้ปกครอง มีสมาชิกประกอบด้วย ตัวแทนของผู้ปกครอง ทำหน้าที่ รับฟังความคิดเห็นจากผู้ปกครองและนำเสนอต่อโรงเรียน

คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วยสภาครู และฝ่ายบริหารจัดการ มีหน้าที่ในการคัดเลือกครู เป็นที่ปรึกษาและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายต่างๆ ประสานงานกับภายนอก และจัดทำงบประมาณนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารมูลนิธิ

สภาครู ประกอบด้วยครู ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน ให้ การศึกษาแก่ผู้ปกครอง สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองของเด็กแต่ละระดับชั้น นำเสนอความ ต้องการของคณะครูเพื่อจัดทำแผนงบประมาณ จัดทำแผนพัฒนาครู และทำการคัดเลือกนักเรียน

ฝ่ายบริหารและจัดการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการต่างๆ ได้แก่ ระบบทะเบียน การรับสมัครครู-นักเรียน การเงิน บัญชี การวางแผนงบประมาณ ประชาสัมพันธ์ จดหมายข่าว และการสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง เป็นหน้าที่ของสภาครู โดยมี คุณหมอมพฤกษ์ในฐานะผู้บริหาร จะเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนาครู และการจัดการเรียนการสอน คุณหมอมจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความรู้ แก่คณะครู ขณะเดียวกันคุณหมอมก็เป็นครูสอนชั้นประถมศึกษาอีกด้วย ดังนั้นคุณหมอมซึ่งรับทราบสิ่งที่เกิดขึ้น ในโรงเรียนในฐานะครูคนหนึ่ง ทำให้คุณหมอมเข้าใจเด็กๆและครูในโรงเรียนได้ดี บรรยากาศของ การทำงานในโรงเรียนจึงเป็นไปอย่างเป็นกันเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในเรื่องของการทำงาน และเรื่องครอบครัว ทุกคนเป็นเพื่อนร่วมงานที่มีความตั้งใจเดียวกันในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็ก ตามวิถีทางแบบวอลดอร์ฟ ทุกคนต่างมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง และเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการร่วมศึกษาด้วยกัน เข้าอบรมด้วยกัน ทำงานด้วยกัน และการทำหลายสิ่งหลายอย่างใน โรงเรียนด้วยกัน ทำให้ครูมีความผูกพัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีความเข้าใจ ร่วมกันในการทำงาน ทำให้งานต่างๆดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลจากการศึกษาและ ทำงาน ยังส่งผลต่อจิตใจภายในของครู ให้เป็นคนที่มีจิตใจอ่อนโยน มีความเชื่อมั่นและมั่นคง มี สติรู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ ลงมือทำสิ่งต่างๆอย่างตั้งใจ

น้ำอ้อยครูประจำชั้นห้องเรียนอนุบาลจะพักอยู่ชั้นสองของบ้านตลอด ตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ ทุกๆเช้าน้ำอ้อยจะลงมาเตรียมการงานที่จะให้เด็กทำ และเมื่อเวลา ประมาณ 8.00 น. ครูทุกคนจะเข้าไปในห้องเรียนอนุบาลเพื่อทำสมาธิ โดยการท่องบทกลอนของ ครูร่วมกัน เพื่อรวบรวมสมาธิและจิตวิญญาณของครูให้เข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน ตระหนักว่าจะทำ อะไร ในแต่ละวันมีคุณค่า มีความหมาย ในแต่ละบทกลอนจะให้ความหมายที่แตกต่างกัน และ เมื่อเวลา 8.30 น. น้ำอ้อยจะเดินไปที่สนาม เพื่อร้องเพลงพาเด็กเข้าห้องเรียน และน้ำอ้อยอยู่กับ เด็กตลอดจนถึงเวลา 15.00 น. แล้วจะออกมานั่งดูแลเด็กอยู่ข้างนอก.จนกว่าเด็กจะกลับหมด ใน การสอนในแต่ละวัน อ้อยสามารถปรึกษาและซักถามคุณหมอมเกี่ยวกับการสอนได้ตลอดเวลา นอกเหนือไปจากการประชุม การประชุมครูในแต่ละสัปดาห์ ครูจะรายงานเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในห้องเรียน นำมาอภิปรายร่วมกันตามแนวมนุษยปรัชญา ช่วยกันคิดแก้ปัญหาของเด็ก โดย พยายามทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น บางครั้งพฤติกรรมเด็กเป็นปัญหาในห้องเรียน แต่เมื่อพูดคุยถึง สาเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากตัวเด็ก แต่กลับมาจากการเลี้ยงดู หรือเป็นปัญหาเกิดจากพ่อแม่ ทาง

โรงเรียนจะประสานงานพูดคุยกับพ่อแม่เพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา จนพฤติกรรมของเด็กจะค่อยๆ ดีขึ้น นอกจากนี้ทางโรงเรียนอุดหนุนได้วางแผนเพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหาของเด็กในห้องเรียนด้วย คณะครูมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเด็กในช่วงครบรอบ 3 สัปดาห์ต่อไป ได้แก่ มีการเปลี่ยนนิทานเพื่อให้เหมาะกับเด็ก การเลือกเนื้อหาของกิจกรรมวงกลมใหม่ การเปลี่ยนวิธีการจัดการในห้องเรียนใหม่ เป็นต้น ความพยายามในการแก้ปัญหาของคณะครูที่มีต่อเด็กด้วยความเข้าใจ ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กทั้งห้องไม่เพียงแต่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมเท่านั้น เช่นในห้องเรียนอนุบาลมีเด็กคนหนึ่ง มักจะพูดจาว่าเพื่อนอย่างรุนแรง เมื่อเพื่อนไม่ได้ตั้งใจจะกระทบกับเด็กคนนั้น และจะมีการลงมือตีเพื่อนที่ตนว่าด้วย ทุกครั้งที่เกิดเรื่อง น้ำอ้อยจะแยกเด็กที่ถูกว่าออกมาดูแล โอบกอดและลูบบริเวณที่โดนตี แล้วพูดกับเด็กคนนั้นว่า "น้ำอ้อยขอบคุณก็อบที่ไม่ว่าเพื่อนแรงๆ และไม่เคียดใคร" จากนั้นน้ำอ้อยจะบอกให้พี่เตรียม ป. 1 ช่วยพาก็อบไปล้างหน้า ซึ่งตอนแรกๆ เด็กคนที่ตียืนมองเฉยๆ และบางครั้งก็หวีดร้องเสียงดังขึ้นมาอย่างไม่พอใจ น้ำอ้อยจะบอกเด็กคนนั้นด้วยน้ำเสียงปกติว่า "ที่นี่เราไม่ร้องเสียงดัง ถ้าจูนยังไม่พร้อม จูนออกไปรอตรงมุมนั้นก่อน" ช่วงแรกจูนก็ร้องเสียงดังต่อไป แต่น้ำอ้อยจะไม่สนใจ จนจูนเริ่มเงียบลง และเมื่อผ่านไปสองสามครั้ง หลังจากที่มีการกระทบ บางครั้งจูนจะเข้าไปขอโทษ และขอเข้าไปดูแลเพื่อนหลังจากที่ตัวเองว่า หรือลงมือตีเพื่อนไปแล้ว บางครั้งจูนจะช่วยดูแลเด็กคนอื่นด้วยวิธีเดียวกันเมื่อเพื่อนได้รับบาดเจ็บจากการเล่น เช่น พาเพื่อนไปล้างแผล พาเพื่อนไปล้างหน้า และพฤติกรรมที่น้ำอ้อยแสดงออกมา ยังมีผลต่อเด็กทั้งห้อง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างเด็ก มีการกระทบกระแทกกัน เด็กจะเรียนรู้การขอโทษ และการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

ปัญหาที่คุณหมอกังวลเกี่ยวกับบุคลากรที่โรงเรียนอุดหนุน คือ คณะครูมีงานในความรับผิดชอบมากเกินไป เกือบจะไม่มีเวลาส่วนตัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เพื่อให้ครูสามารถรักษาความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตครอบครัว หากถ้ามีปัญหาจะเกิดผลเสียในระยะยาว คุณหมอประทับใจใจคณะครูเป็นอย่างมากเนื่องจาก ทุกคนพยายามให้ เสียสละมากเกินกว่าสิ่งที่พวกเขาได้รับ นึกถึงส่วนร่วมก่อน ปัญหานี้คุณหมอได้พยายามช่วยเหลือ เช่น แต่ก่อนครูจะมีวันที่ต้องอยู่โรงเรียนอุดหนุนจนเย็น 3 วันต่อหนึ่งสัปดาห์ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเรียนดนตรีไทย การประชุมครู และการจัดกลุ่มศึกษา คุณหมोजึงมีการเปลี่ยนแปลง โดยรวมการประชุมครู และการจัดกลุ่มศึกษา ให้มาอยู่ในวันเดียวกัน จะได้กลับเย็นไปเลยวันเดียว และมีวันที่กลับเร็วเพิ่มขึ้นอีก 1 วัน

ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เน้นการจัดการศึกษาที่พัฒนาพลังเจตจำนง ความรู้สึก และการคิด สำหรับเด็ก และในการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ซึ่งเด็กเป็นเสมือนอวัยวะประสาทสัมผัส เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากพลังการเลียนแบบ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ดังนั้นในการพัฒนาครูเพื่อจัดการเรียนการสอนให้เด็กก็ต้องมีการพัฒนาในสามด้านนี้เช่นกัน พบในการจัดการบุคลากรที่สำคัญมาก และเกิดขึ้นตลอดเวลาที่โรงเรียนวอลดอร์ฟ คือ การพัฒนาบุคลากร โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ครูมีความเข้าใจในแนวคิดทางการศึกษา เพื่อให้ครูเปลี่ยนมุมมองในการคิด มองเห็นสิ่งเดิมในมุมมองใหม่ๆ เป็นพัฒนาในด้านความคิด นอกจากนี้ครูยังต้องพัฒนาพลังเจตจำนง และความรู้สึก โดยผ่านการทำกิจกรรมทางศิลปะที่หลากหลาย ช่วยทำให้ตัวตนครูเปลี่ยนไป ทั้งในด้านบุคลิกภาพภายนอก และสภาพภายในจิตใจ

การจัดการเรียนการสอน

ในแต่ละวันการจัดการเรียนการสอนจะมีการกำหนดตารางเวลาประจำวันไว้

ดังนี้

8.30 - 9.30 น.	- เล่นเสรี
9.30 - 10.00 น.	- เก็บของเล่นและทำความสะอาด
10.00-10.30 น.	- กิจกรรมประจำวัน (Main Activity)
10.30-10.45 น.	- รับประทานอาหารว่างเช้า
10.45-11.00 น.	- กิจกรรมวงกลม (Circle)
11:00-11.30 น.	- การเล่นกลางแจ้ง
11.30-12.00 น.	- นิทาน
12.00-12.30 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน
12.30-13.00 น.	- ทำความสะอาดห้องเรียน ล้างจาน อาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า
13.00-14.00 น.	- นอนกลางวัน
14.00-14.30 น.	- ตื่นนอนและเปลี่ยนเสื้อผ้า
14.30-14.45 น.	- รับประทานอาหารว่างเย็น
14.45 น.	- กลับบ้าน

เมื่อมาถึงโรงเรียน

เด็กส่วนใหญ่จะทยอยมาถึงโรงเรียนเวลาประมาณ 7.30 น. เด็กที่มา
กับรถโรงเรียนมีประมาณ 10 คนโดยมาถึงโรงเรียนเวลา 8.00 น. และรถโรงเรียนไปรับเด็กรอบ
สอง มาส่งที่โรงเรียนเวลาประมาณ 8.20 น. ส่วนเด็กคนอื่นๆมีผู้ปกครองค่อยๆทยอยมาส่ง เมื่อ
เด็กมาถึงจะวิ่งเล่นอยู่ที่สนามหน้าบ้าน เด็ก ป. 2 จะเดินไปเอาไม้กวาดใหญ่จากทางข้างหลังบ้าน
มากวาดพื้นปูนในโรงรถ และพื้นดินตรงสนามข้างหน้ามีเด็กที่ถือไม้กวาด 6-7 คน และที่พื้นปูนมี
เด็ก 2-3 คนกวาดอยู่ เด็กอีกหนึ่งคนที่จะถือที่ดักผงรอให้เพื่อนที่กวาดเศษใบไม้กวาดใส่ที่ดักผง
เพื่อเอาไปทิ้งถังขยะ เด็กบางคนมายืนดูและคุยกับเพื่อนที่กวาดสนามอยู่ ส่วนเด็กอนุบาลเมื่อมา
ถึงจะวางกระเป๋าไว้ที่เก้าอี้ที่สนามและไปเล่น เด็กเตรียม ป. 1 จะร่วมเล่นกับเด็ก ป. 2 เพราะเด็กมี
ความคุ้นเคยกันจากการเล่นและฟังนิทานร่วมกันในช่วงบ่าย ในการเล่นพบว่าเด็ก ป. 2 เปลี่ยน
แปลงกติกาเพื่อให้เด็กเตรียม ป. 1 สามารถเล่นเกมด้วยได้ เช่น ในการเล่นเกม ต่างเต เป็นเกมที่
ต้องกระโดดขาเดียวในช่องต่างๆ และเมื่อถึงช่องที่โยนเบี้ยไว้ก็จะต้องหยิบเบี้ยมือเดียว อีกมือห้าม
โดนพื้น ซึ่งในช่วงแรกเด็กเตรียม ป. 1 ทำไม่ได้ จึงมีการตั้งกฎใหม่ว่า สามารถให้เด็กเตรียม ป. 1
สามารถใช้มือข้างหนึ่งยันพื้นและอีกข้างหนึ่งเก็บเบี้ยได้ เกมที่พบมากในการเล่นตอนเช้า ได้แก่
เล่นต่างเต(โดยใช้ไม้ขีดตารางบนพื้นทราย และใช้หินเป็นเบี้ยสำหรับโยน ตีตารางเป็น 5 แถวตาม
แนวนอน และแบ่งเป็น 10 ช่อง) และตีตุ๊กหิน (เด็กจะจุดดินที่พื้นมาปั้นเป็นก้อนกลม และนำไป
ตากแดดให้แห้งและนำมาตี พอบช่วงหลังมีเด็กบางคนซื้อลูกแก้ว หรือลูกยางนำมาเล่นแทนลูกหิน
ที่ทำด้วยดิน) ในช่วงเช้านี้คุณหมอมองจะห้ามให้เด็กเล่นที่ต้องออกแรงมากๆ เช่น วิ่งแปะแข็ง วิ่งไล่จับ
กระต่ายขาเดียว หรือกระโดดเชือก เพราะเด็กจะล้าและเหนื่อยมากตอนเช้าห้องเรียน ส่วนเด็ก
เล็กจะเล่นโหนเชือก แก้วชิงช้า ขีดเขียนพื้นทราย นังดูสัตว์ที่ออกมาเช่น หอยทาก มีเสื้อ และ
คางคก หรือเล่นคู่เขียนทราย

ในช่วงเช้านี้ครูจะเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในวันนั้น และเมื่อเวลา 8.00 น. ครูทุกคนใน
โรงเรียนจะเข้าไปที่ห้องเรียนอนุบาลและยืนล้อมวงเป็นวงกลม ฟองกลอนและทำยูริธมีร่วมกัน เมื่อ
ทำเสร็จก็จะออกไปดูเด็ก และ จนเวลา 8.30 น. นำอ้อยร้องเพลงด้วยเสียงเบาๆเพื่อเป็นสัญญาณ
ว่า ถึงเวลาเข้าห้องเรียนแล้ว มีเนื้อเพลงว่า “ แสงตะวันส่องห้องฟ้าอำไพ ตกแต่งแค้นโลกนี้
งดงาม ม่วงน้ำเงินคราม เหลืองวับวามวาว แดงเด่นแพรวพราว โลกแสนงามตา นกร้องกังวาน
แว่วหวานเพลงพนา มาเกิดหนาตามมาเกิดเคย นกร้องกังวาน แว่วหวานเพลงพนา เด็กๆเอ๋ย
ตามมาเกิดเคย” (1 รอบ) แล้วเด็กก็เดินตามนำอ้อยไปที่หน้าห้องเรียนอนุบาล ในระหว่างการเดิน
ไปเข้าห้อง นำอ้อยจะเดินเก็บเศษไม้ กะลาที่เด็กๆเล่นทิ้งไว้ในสนามและบอกให้เด็กๆช่วยพา

เศษไม้และกะลาไปที่บ้าน การเอาไปที่บ้าน ในที่นี้หมายถึงเอาไปเก็บที่ตะกร้าใต้โรงรด มืออยู่ครั้งหนึ่งระหว่างทางที่เดินเข้าห้องเรียน เด็กชั้นอนุบาลพบซากคางคกที่นอนตายอยู่ใต้ต้นไม้จึงวิ่งไปบอกน้าอ้อย น้าอ้อยเดินเข้าไปดู และเอาใบไม้รองตัวคางคก และเดินถือไปที่ตงต้นกล้วย และชวนเด็กชุดหลุมฝังคางคกที่ใต้ต้นกล้วย เด็กเดินตามน้าอ้อย และดูน้าอ้อยใช้หินก้อนใหญ่ทุบดินเป็นหลุม และวางใบไม้ที่มีเจ้าคางคกนอนในหลุม และพูดว่า “แล้วเจ้าคางคกก็จะไปที่สวรรค์” จากนั้นจึงกลบดินและบอกให้เด็กช่วยกันเอาดอกไม้มาใส่ให้หลุมศพเจ้าคางคกให้สวย เด็กเดินไปเด็ดดอกไม้ใกล้ๆ มาช่วยกันตกแต่งที่หลุม ก่อนที่จะเดินไปที่ห้อง

การเข้าห้องเรียนและการเล่นเสรี

พี่เด็กเตรียม ป.1 จะวิ่งไปรอที่หน้าห้องเรียนก่อน และน้าอ้อยกับเด็กอนุบาลเดินตามไปที่หน้าห้องเรียน เด็กๆถอดรองเท้าที่ชั้นหิน ซึ่งเป็นบันไดก่อนขึ้นบริเวณลานหิน หน้าห้องเรียนและเดินถือรองเท้าเอาไปวางที่ชั้นวางรองเท้าด้านใน พี่เด็กเตรียม ป. 1 วางรองเท้าไว้ชั้นบน ส่วนเด็กอนุบาลจะวางรองเท้าไว้ชั้นล่าง จากนั้นเด็กยืนตั้งแถวตอนลึกโดยพี่เตรียม ป.1 ตั้งแถว 1 แถว (7 คน) และเด็กอนุบาลตั้งแถวอีก 1 แถว ต่อมาเมื่อมีเด็กเข้ามาเพิ่มขึ้นจึงเพิ่มเป็น 2 แถวอยู่ถัดไปทางซ้ายมือของแถวพี่เตรียม ป. 1 เมื่อเด็กตั้งแถวเรียบร้อย น้าอ้อยซึ่งต่อข้างหลังเด็กๆอยู่ท้ายแถวร้องเพลงว่า “ก๊อกก๊าก นางฟ้าเอ๋ย นางฟ้าเอ๋ย โปรดเปิดประตูสวรรค์ ก๊อกก๊าก นางฟ้าเอ๋ย นางฟ้าเอ๋ย เชิญมารับลูกพลัน” (1 รอบ) เด็กจะช่วยร้องเพลงด้วย เด็กที่อยู่คนหน้าสุดจะเคาะประตู ส่วนเด็กที่ต่อหลังจะเคาะหลังเพื่อนที่อยู่ข้างหน้า เมื่อร้องเพลงจบ น้าอ้อยเปิดประตูให้เด็กเดินเข้าไป เด็กอนุบาลเดินเข้าไปในห้องก่อน และตามด้วยพี่เตรียม ป.1 เด็กอนุบาลนำเสื้อผ้าในกระเป๋าใส่ในลิ้นชักเพื่อใช้ในการเปลี่ยนหลังจากอาบน้ำและก่อนกลับบ้าน สิ่งที่เด็กนำมาจะมีผ้าเช็ดตัว ชุดนอน และชุดกลับบ้าน โดยเด็กทุกคนมีลิ้นชักประจำตัวของตนเองและมีสัญลักษณ์เป็นรูปต่างๆ วาดไว้ที่ลิ้นชัก ในขณะที่เด็กอนุบาลเก็บเสื้อผ้าในลิ้นชัก ที่น้าอ้อยดึงออกมาวางที่พื้นให้เด็กแต่ละคน พี่เตรียม ป.1 จะขอเข้าไปช่วยน้องในการเอาเสื้อผ้าใส่ลิ้นชัก เมื่อเด็กจัดเสื้อผ้าใส่ในลิ้นชักเสร็จแล้ว เด็กๆจึงนำเอาลิ้นชักใส่กลับไปใส่ในตู้ของเดิม และเดินไปเก็บกระเป๋าที่ตู้หน้าห้องน้ำ บางครั้งพี่เตรียม ป. 1 2 คนต้องการช่วยน้องคนเดียวกัน เช่น โอมช่วยเข้าไปช่วยน้องพล พอดีนัยพูดขึ้นว่า “วันนี้ จะช่วยน้องพล” แล้วโอมก็พูดด้วยเสียงที่ตั้งว่า “เราช่วยพลก่อน” น้าอ้อยหันไปยิ้มและพูดว่า “เราช่วยกัน 2 คนได้” โอมยิ้มและบอกว่า “จันเราเอาเสื้อเก็บแล้ว พี่นัยเอาลิ้นชักไปเก็บแล้วกัน” และเด็ก 2 คนก็ช่วยกันเก็บ จากนั้นน้าอ้อยจะร้องเพลง

ให้เด็กไปล้างมือโดยร้องว่า "ล้างมือกัน ทุกคนนั้นไปทำงาน หากเธอต้องการล้างมือ เชิญล้างมือ พลัน" เด็กเดินไปล้างมือที่ห้องน้ำ แล้วเข้ามายืนรอที่ชั้นของเล่น และตะกร้าผ้าสีรุ้ง หากเป็น วันจันทร์หน้าอ้อยจะมอบหมายให้เด็กแต่ละคนดูแลบ้าน ในที่นี้บ้าน คือชั้นของเล่น ซึ่งจะมีบ้าน 4 หลัง ได้แก่ บ้านตุ๊กตา คือ ชั้นวางตุ๊กตา บ้านไม้ คือตะกร้าท่อนไม้ขนาดใหญ่ ที่วางอยู่ใต้ไม้พาด และบ้านห้องครัวคือ ชั้นลูกไม้ และกิ่งไม้เล็กๆ และชั้นที่มีภาชนะที่ใช้ประกอบอาหาร แต่ละชั้นจะมีเด็กดูแลชั้นละ 2-3 คนโดยจะมีพี่เตรียม ป. 1 ชั้นละ 1-2 คนและมีเด็กอนุบาลร่วมอยู่ด้วย และ ตะกร้าผ้าอีก 3 คนส่วนใหญ่เป็นที่เตรียม ป. 1 ในช่วงปลายเทอมหน้าอ้อยจัดให้เด็กอนุบาล อายุ 5-6 ปี มาช่วยเก็บด้วย เมื่อทุกคนยืนประจำตำแหน่งแล้ว หน้าอ้อยร้องเพลงว่า "ก๊อกก๊ ก๊อกก๊ นางฟ้าเอ๋ย นางฟ้าเอ๋ย โปรดเปิดประตูสวรรค์ ก๊อกก๊ นางฟ้าเอ๋ย นางฟ้าเอ๋ย เชิญมารับลูกพลัน" พร้อมกับใช้มือเคาะฉากที่ใช้ปิดชั้น ส่วนใครที่ดูแลตะกร้าผ้าจะเคาะที่ตะกร้า เมื่อเพลงจบ เด็กยก ฉากที่กั้นออกและนำของเล่นมาเล่น พี่เตรียม ป.1 เดินออกไปยกโต๊ะ 5 ตัว และไม้กั้นอีก 2 อันมา ประกอบการเล่น ส่วนเด็กอนุบาลจะช่วยจับประตูที่เป็นบานพับไว้ให้พี่ช่วยกันขนของเข้ามาในห้อง ซึ่งในการเล่นสังเกตเห็นการเล่นต่างๆดังนี้

การเล่นสร้างบ้าน เป็นการเล่นที่เกิดขึ้นทุกวันในช่วงเวลาการเล่นเสรี โดยพี่เตรียม ป. 1 เอาโต๊ะและไม้กั้นมาสร้างเป็นบ้าน โดยนำมากั้นล้อมรอบบริเวณที่ต้องการสร้าง ส่วนเด็กอนุบาลจะเข้าไปอยู่ในบ้านกับพี่เตรียม ป. 1 ที่ตนสนิท เด็กๆช่วยกันสร้างประตูสำหรับ เข้าบ้าน บางครั้งบ้านของเด็กอยู่ตรงชั้นวางของหรือประตูทางออก หากใครที่ไม่อยู่ในบ้าน ต้องการจะผ่านเข้าบ้านจะต้องเคาะประตู โดยการเคาะ "ก๊อกก๊" เพื่อขออนุญาตเข้าบ้านจาก เจ้าของบ้านก่อน ถ้าบ้านไหนทำออกดกตกออก เวลานั้นหน้าอ้อยจะต้องเข้าไปในบ้านของเด็กเพื่อหยิบ ของ หน้าอ้อยก็จะเคาะ "ก๊อกก๊" บ้านของเด็กทุกครั้ง และหน้าอ้อยก็จะพูดกับเด็กว่า "ถ้าเราต้องการ เข้าบ้านใคร อย่าลืมก๊อกก๊ก่อนนะ" มีบางวันที่พี่เตรียม ป. 1 สร้างบ้านด้วยกัน หน้าอ้อยจะช่วย เด็กอนุบาลสร้างบ้านก่อนในช่วงแรกของการเล่นเสรี แล้วจึงไปทำงานอย่างอื่น ในการเล่นบ้าน เด็กเตรียม ป. 1 เป็นคนกำหนดว่าจะเล่นเป็นบ้าน หรือจะเป็นร้านอาหาร และพี่เตรียม ป. 1 จะทำ อาหารหรือเล่นบทบาทสมมติเป็นเรื่องเป็นราวว่า ออกไปหาอาหารกลับมาทำอาหาร หรือนั่งทำ อาหารในครัว ส่วนน้องอนุบาล นั่งเล่นเงียบๆในบ้าน บางครั้งพี่เตรียม ป. 1 ก็จะช่วยให้น้อง อนุบาลทำตาม โอมสร้างบ้านให้พลและนนท์ ซึ่งเป็นเด็กอนุบาลเล่นอยู่ในบ้าน โอมจะช่วยให้พล และนนท์เป็นน้อง และคอยบอกน้องว่าถึงเวลานอนแล้วให้นอน ส่วนโอมก็นั่งอยู่ใกล้เอาผ้ามาห่ม และค่อยๆลูบหัวน้อง ส่วนน้องกินนอนเฉยๆ แต่น้องๆอนุบาลจะไม่อยู่ในบ้านตลอดช่วงเวลา การเล่น เดินออกมาดูบ้านอื่น หรือช่วยงานอย่างอื่นในห้อง ตอนช่วงปลายเทอมมีการเปลี่ยนแปลงที่พบเห็นคือ พี่เตรียม ป. 1 จากที่เคยสร้างบ้านหลังใหญ่มากเปลี่ยนมาสร้างบ้านหลังเล็กลง มีคนอยู่เพียง 2-3 คน ภายในบ้านมีของเล่นเพียง 3-4 ชิ้น เมื่อมองเข้าไปในบ้าน เด็กในบ้านกำลัง

นอนล้มตาคอย เมื่อเข้าไปถามว่ากำลังทำอะไร เด็กบอกว่าตอนนี้เรากำลังเดินทางเที่ยวรอบโลก นี่ไปถึงประเทศจีนแล้ว การนำไต้ะมาตั้งเตาแ่งทำเป็นบ้าน ไต้ะมักจะเคลื่อนหลุดหรือล้มอยู่บ่อยๆ มีเสียงดัง "ตึง" เป็นประจำ เมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ น้ำอ้อยจะพูดกับเด็กๆว่า "โอ้! บ้านพังแล้ว ต้องช่วยกันซ่อมบ้านเร็ว" และจะมีพีเตรียม ป. 1 ผู้ชายวิ่งเข้ามาเอาไต้ะขึ้น และผูกเชือกให้ไต้ะติดกันแน่นขึ้น หลังจากนั้นเมื่อบ้านพังเด็กก็จะพูดกันเองว่า "จะต้องซ่อมบ้าน" บางครั้งก็จะวิ่งไปบอกว่าจะไปตามช่างมาซ่อม แล้วก็วิ่งไปตามพีเตรียม ป. 1

การสร้างรถ เป็นการเล่นอีกแบบหนึ่งที่พบอยู่เป็นประจำในห้องเรียนอนุบาล ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะชอบสร้างรถ ในช่วงสัปดาห์แรกๆของการเปิดเทอม เด็กผู้ชายจะสร้างรถ โดยนำไต้ะสามตัวมาต่อ เอาไต้ะ 2 ตัววางที่พื้นแยกออกให้ห่างจากกัน จากนั้นนำไต้ะอีกตัวซ้อนบนไต้ะ 2 ตัวที่อยู่บนพื้นในลักษณะ น้ำอ้อยบอกเด็กๆว่ารถยังไม่สวยเลย ช่วยกันหาสิรอกก่อน เด็กก็ไปเอาผ้าในตะกร้ามาคลุมพื้นที่บนไต้ะและโยงมาที่ช่องว่างระหว่างขาไต้ะ เด็กบอกว่านี่คือกระจกของรถ จากนั้นเด็กก็นำบานพับที่เปิดชั้นของเล่นมาทำเป็นประตูรถ และเด็กก็เข้าไปอยู่ข้างในไต้ะที่ไต้ะที่อยู่ข้างบน พีเตรียม ป. 1 1 คนไปเอากระดาษแบนในห้องครัวมาถือเป็นพวงมาลัย โดยใช้มือหมุนพวงมาลัยไปทางซ้ายและขวา ส่วนเด็กคนอื่นนั่งอยู่ไต้ะไต้ะหรือนั่งตรงกระบะ ซึ่งเป็นไต้ะที่วางอยู่บนพื้นทางด้านหลัง บางครั้งมีเด็กไปยืนอยู่หน้ารถ เด็กในรถจะพูดว่า "หลบหน่อยครับรถกำลังวิ่ง" พอประมาณ 3-4 สัปดาห์ เด็กผู้ชายไปสร้างบ้าน ส่วนเด็กผู้หญิงมาสร้างรถ โดยสร้างแบบเดียวกับรถของเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง 3 คนที่อยู่ที่รถต่างก็มีกระดาษใบเล็กที่มีรูปร่างแตกต่างกันแต่นำมาถือที่มือหมุนไปมาเป็นพวงมาลัย มีเด็กคนหนึ่งพูดขึ้นหลังจากเห็นเพื่อนสองคนที่กระบะรถขับด้วยว่า รถขับนี้ขับกันหมดเลย และเด็กทั้งสามคนหัวเราะด้วยกัน เวลา 1 เทอมพบว่า รูปแบบการสร้างรถมีความแตกต่างกันตลอดเทอม

รถเด็กอนุบาล พล กีบ และจูน ซึ่งแต่เดิมเป็นบ้านที่จูนอยู่ พลและกีบขอเข้าไปอยู่ในบ้านจูนด้วย จูนอนุญาต พลและกีบก็นำกระดาษในบ้านมาทำเป็นพวงมาลัยรถ โดยเด็กทั้งสองก็นั่งหมุนพวงมาลัยไปมา ที่บริเวณช่องของไม้กันที่สมมติว่าเป็นกำแพงบ้าน จูนอยู่ในบ้านก็ยืนดูและคอยบอกว่าจะไปไหน แต่เด็กทั้งสามคนเล่นกันเสียงดังมาก น้ำอ้อยเข้าไปพูดกับเด็กๆว่า "รถจำหยุดก่อน ไหนขอตรวจดูในขับขับหน่อย" เด็กทั้งสามคนมองหน้าอ้อยนิ่งเงียบ และจูน ก็ก้มตัวลงไปเก็บก้อนหินก้อนหนึ่งยื่นให้น้ำอ้อย น้ำอ้อยรับก้อนหินมาดูและบอกว่า "ช่วยลดเสียงขับรถหน่อยนะคะทุกคนกำลังทำงานอยู่" เด็กจึงเงียบเสียงลง

การสร้างเรือ จะเกิดขึ้นในช่วงกลางเทอมจากเด็กอนุบาลอายุ 5-6 ปี โดยนำไต้ะมาหงายท้องและเข้าไปนั่งที่ด้านใน เด็กเอาไม้มาพายเรือ หรือนำภาชนะในห้องครัวมาทำอาหารที่เรือ บางครั้งก็นำสัตว์เลี้ยงมาดูแลที่เรือด้วย

การเล่นทำละครหุ่น จะเกิดขึ้นหลังจากสัปดาห์ที่ 3 ของการเล่า นิทานด้วยหุ่น น้ำอ้อยจะถามเด็กว่าจะเล่นละครหุ่นไหม เด็กพยักหน้าอยากเล่น น้ำอ้อยกับเด็กช่วยกันทำโต๊ะละครหุ่นขึ้นมาอีกโต๊ะ โดยใช้วัสดุต่างๆที่เด็กเล่น โดยเลียนแบบการสร้างมาจากโต๊ะที่ใช้เล่นละครหุ่นจริงๆ จากนั้นน้ำอ้อยบอกกับเด็กในห้องว่าละครหุ่นกำลังจะแสดงแล้วมานั่งดูได้ เด็กๆจะเดินเข้ามานั่งดู ที่เตรียม ป.1 ถือน้ำแก้วน้ำเดินมา ถามเด็กที่นั่งอยู่ว่าต้องการน้ำ และอาหารหรือไม่ จากนั้นละครหุ่นเริ่มแสดงโดยเด็กอนุบาลและที่เตรียม ป. 1 ที่ขออาสาแสดงหุ่น น้ำอ้อยช่วยเล่านิทานที่ใช้เล่าในช่วงสาย และคอยช่วยเหลือเด็กที่เชิดหุ่นไม่ได้ บางครั้งมีเด็กกลุ่มใหม่เข้ามาขอแสดงหุ่นด้วย น้ำอ้อยก็ให้เด็กกลุ่มใหม่เข้ามาแสดง โดยน้ำอ้อยก็ช่วยเล่านิทานประกอบ บางครั้งที่เตรียม ป. 1 บางคนตั้งโต๊ะแสดงละครหุ่นเอง และพยายามเล่าเอง บางครั้งเล่าได้เป็นห่วงๆ หันไปมองน้ำอ้อยน้ำอ้อยจะช่วยเล่าเรื่องตอนที่ที่เด็กๆเล่าไม่ได้ เด็กที่ได้มาเล่นเชิดหุ่นขณะที่เชิด โบกหน้าจะมีรอยยิ้มเล็กๆ มีดวงตาจ้องไปที่หุ่นของตนและรอยยิ้มให้ถึงตอนที่ตัวละครของตนจะเคลื่อนไหวอยู่ในฉาก มีน้อยๆก็จับหุ่นเบาๆ และค่อยๆขยับหุ่นให้เคลื่อนไหวไปตามเนื้อเรื่อง นอกจากนั้นยังมีบางครั้งที่เด็กทำละครหุ่นขึ้นเองจากจินตนาการ โดยเล่าเรื่องที่สมมติขึ้นเอง

การเตรียมอาหารว่าง เป็นงานที่ครูหรือครูผู้ช่วยและเด็กจะช่วยกันเตรียมอาหารว่างเช้า ส่วนใหญ่จะเป็นปอกและหั่นผลไม้ น้ำอ้อยจะชวนเด็กโดยถามว่า "วันนี้ช่วยน้ำอ้อยเตรียมปอกผลไม้กันไหม" เด็กที่สนใจจะเดินตามมา ช่วยน้ำอ้อยล้างในกะละมังข้างนอก และมาช่วยปอกหรือหั่น ขึ้นอยู่กับชนิดของผลไม้ ถ้าเป็นผลไม้ที่ต้องใช้มีดหั่น น้ำอ้อยก็จะเตรียมเขียงและมีดเล็กๆสำหรับเด็กที่จะมาช่วย งานที่จะให้เด็กทำน้ำอ้อยจะพิจารณาว่าเด็กวัยนี้ทำได้หรือไม่ และเด็กคนนี้จะทำได้หรือยัง ถ้าเป็นเด็ก 3-4 ขวบช่วงแรกของเทอมจะไม่ให้เด็กใช้มีดเลย ต่อมาในช่วงปลายเทอมน้ำอ้อยอนุญาตจะให้เด็กใช้มีดสับผลไม้ที่สับได้ง่าย เช่นมะละกอหรือแตงโมเท่านั้น และน้ำอ้อยจะคอยดูแลอยู่ใกล้ๆ บางครั้งก็จะให้เด็กในวัยนี้ช่วยเรียงผลไม้ใส่จาน ระหว่างการทำงานน้ำอ้อยก็จะมีเรื่องที่แต่งขึ้นเป็นนิทานเล็กๆสำหรับการทำงานนั้น เช่น ในขณะที่น้ำอ้อยนำผลขนุนออกมาจากซัง น้ำอ้อยเล่าว่าภายในลูกขนุนมีปราสาทซ่อนอยู่มากมาย ปราสาทในที่นี้หมายถึงผลขนุน และขอให้เด็กช่วยนำสมบัติออกมาจากปราสาท สมบัติในที่นี้หมายถึงเมล็ดขนุน เด็กเอาผลขนุนมาแกะเอาเมล็ดออกอย่างตั้งใจเมื่อได้เมล็ดขนุนมา เด็กหยิบมาให้ น้ำอ้อยดูและพูดว่า นี่ไงทรัพย์สมบัติ บางคนก็ขอเก็บทรัพย์สมบัตินี้กลับบ้าน น้ำอ้อยก็อนุญาต และเมื่อเรียงผลไม้ในจาน น้ำอ้อยบอกเด็กๆว่า "เดี๋ยวน้ำอ้อยจะเรียงเป็นรูปดาว" น้ำอ้อยนำผลไม้มาวางเรียงเป็นวงกลมในจานอย่างเรียบร้อย เด็กก็ช่วยเรียงตามน้ำอ้อย บางครั้งมีอาหารว่างอื่นนอกเหนือจากผลไม้ เช่น ข้าวเกรียบหรือเปาะเปี๊ยะ น้ำอ้อยก็จะเอากะทะมาทอดในห้อง น้ำอ้อย

ให้เด็กช่วยใส่อาหารที่จะทอดลงในกระทะ เด็กนั่งดูอยู่ใกล้ น้ำอ้อยเป็นคนทอดและยกขึ้นมาใส่จานเอง

การทำงานฝีมือ ที่เตรียม ป. 1 ทุกคนจะต้องเย็บที่ใส่สี่เทียนและถุงใส่เม็ดละหุ่งที่ตน เพื่อใช้ในชั้นเตรียม ป.1 ในขณะที่เล่น น้ำอ้อยจะเรียกเด็กที่ยังทำไม่เสร็จมาทำ แต่ถ้าใครอยากเล่นก่อนก็บอกน้ำอ้อย น้ำอ้อยจะอนุญาตให้เล่นก่อน และสักครู่เด็กก็จะเดินเข้ามาขอทำเอง การเย็บเป็นการเย็บแบบต้นถอยหลังและการเนา ในการสอนวิธีเย็บให้เด็ก จะมีนิทานสำหรับเล่าให้เด็กฟังขณะที่ทำ ถ้าเป็นการเย็บแบบต้นถอยหลัง มีนิทานเรื่อง "ปลาวิเศษสร้างแม่น้ำสีฟ้า" ก่อนเย็บครูจะเตรียมอุปกรณ์ให้เด็กได้แก่ ผ้าสีม่วงอ่อนตัวเป็นรูปร่างตามต้องการ และเข็มร้อยได้สีฟ้า ครูเล่านิทานขณะที่สอนเย็บ มีใจความว่า มีปลาวิเศษ(หมายถึงเข็ม)ตัวหนึ่งกำลังจะสร้างแม่น้ำสีฟ้า ปลาจะกระโดดขึ้นมาเหนือน้ำ เพื่อดูว่าจะสร้างแม่น้ำทางไหนดี (ครูก็เอาเข็มแทงขึ้นจากด้านล่าง) แล้วเมื่อปลาขึ้นมาดูทางแล้ว ปลาก็จะกระโดดย้อนกลับไปเพื่อสร้างแม่น้ำ (เอาเข็มแทงลงย้อนกลับไป ซึ่งทำให้มีด้ายสีฟ้าปรากฏอยู่) ปลาตัวนี้จะสร้างแม่น้ำสายยาวต่อกันไปจนถึงอีกด้าน จากนั้นปลาก็จะกระโดดขึ้นมาเพื่อดูทางข้างหน้าว่าจะสร้างแม่น้ำต่อทางไหนดี เพื่อให้แม่น้ำเป็นเส้นตรง เมื่อได้ทางแล้ว ก็กระโดดย้อนกลับลงไปในน้ำเพื่อสร้างแม่น้ำ โดยปลาสร้างต่อจากปลายแม่น้ำสีฟ้าที่มีอยู่ (ครูใช้เข็มแทงลงตรงปลายเส้นด้ายที่เย็บไว้) นิทานที่เล่าจะมีเนื้อเรื่องวนกลับมาเหมือนเดิม ก็จะมีแม่น้ำสีฟ้าซึ่งก็คือด้ายที่ใช้เข็มแทงจากการสอนเด็กเย็บด้วยนิทาน เด็กเข้าใจการเย็บได้อย่างรวดเร็วกว่าการสอนว่าใช้เข็มแทงขึ้น-ลงธรรมดา และสามารถเย็บได้อีกด้วย สำหรับเด็กอนุบาลที่เดินไปมา และไม่ได้เล่นอะไร น้ำอ้อยจะชวนเด็กว่า ให้เด็กทำนกจิกหนอนหรือ กรรไกรต้นระบ้า โหม นกจิกหนอน เป็นการถักห่วงโซ่ด้วยนิ้ว ขณะที่ทำมีเรื่องเล่า ครูเอาเชือกมาพันที่นิ้วชี้ข้างซ้าย 2 รอบ เส้นที่อยู่ด้านในนิ้วเป็นนก ส่วนเส้นที่อยู่ด้านนอกใกล้ปลายนิ้วเป็นหนอนเพราะมาเส้นที่ต่อยาวลงไป จากนั้นนกก็จิกหนอนโดยใช้มือขวาหยิบเส้นที่เป็นนกยกข้ามเส้นที่เป็นหนอนไปที่ได้นิ้วชี้ซ้าย และใช้นิ้วโป้งและนิ้วกลางข้างซ้ายดึงเชือกลง ก็จะได้ห่วงโซ่ โดยมีห่วงอยู่ที่นิ้วชี้ข้างซ้ายเหลือ 1 ห่วง ซึ่งจะให้เป็นนก จากนั้นก็พันเชือกที่นิ้วชี้ข้างซ้ายอีก 1 รอบในด้านที่อยู่ใกล้ปลายนิ้ว ให้เป็นหนอน จากนั้นนกก็จิกหนอนโดยใช้มือขวาหยิบเส้นที่เป็นนกยกข้ามเส้นที่เป็นหนอนไปที่ได้นิ้วชี้ซ้าย และใช้นิ้วโป้งและนิ้วกลางข้างซ้ายดึงเชือกลง ก็จะได้ห่วงโซ่ โดยมีห่วงอยู่ที่นิ้วชี้ข้างซ้ายเหลือ 1 ห่วง จากนั้นขั้นตอนก็จะวนซ้ำเหมือนเดิม ส่วนการทำกรรไกรต้นระบ้า เป็นการพันเชือก โดยให้เด็กนำด้ายเส้นเดียวไปคล้องกับหลักแบ่งด้ายเป็น 2 เส้น เสร็จแล้วเอาปลายชนกัน และหมุนเชือกไปด้านใดด้านหนึ่งให้เชือกพันเป็นเกลียวแน่น จากนั้นตัดเชือกที่หลักออก จับปลายเชือกให้แน่น และเอากรรไกรใส่ตรงกลางเชือกที่พันเกลียวแล้ว จากนั้นเอาปลายเชือก 2 ข้างมาจับรวมกัน กรรไกรก็จะเริ่มหมุน น้ำอ้อยจะร้องเพลงว่า "เดินรำทำเพลงครั้นครางกัน ๆๆ เหมือนที่เคยทำกันมา" (เข้าไป

เรื่อยๆจนกว่ากรรไกรจะหยุดหมุน) เมื่อหยุดหมุนน้ำอ้อยก็จะพันเชือกที่ปลายเป็นปม กลายเป็นเชือกเส้นใหญ่ขึ้น ในช่วงแรกน้ำอ้อยจะเป็นคนชวนให้เด็กทำ ถ้าเด็กอยากทำ น้ำอ้อยก็จะตัดไหมพรมให้ ต่อมาเด็กก็จะเดิมมาบอกน้ำอ้อยเองว่า อยากทำ น้ำอ้อยจะตัดไหมพรมให้ มีพี่เตรียมป. 1 บางคนก็ขอทำด้วย น้ำอ้อยให้เด็กๆทำวันละ 1 เส้นเท่านั้น ถ้าใครต้องการทำอีก ก็เอาไว้รอพรุ่งนี้ เชือกที่ทำเด็กทำขึ้นมา จะเอามาผูกเป็นสร้อยคอ กำไลมือ เข็มขัดและข้อเท้า ในบางโอกาสที่ใกล้วันเกิดเพื่อนๆในห้อง เด็กบางคนจะขอทำเพื่อเอาไปให้เป็นของขวัญวันเกิดเพื่อน

การเตรียมอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมประจำวัน ซึ่งจะมีในวันอังคาร พุธ พฤหัสบดี และศุกร์ ในวันอังคารจะให้พี่เตรียม ป.1 ช่วยตัดมุมกระดาษที่ใช้วาดสีเทียน ในวันพุธจะให้เด็กช่วยดวงสวนผสม และเตรียมสวนผสมเพื่อเตรียมสำหรับชั้นตอนต่อไป เช่น ในการทำขนมแข่ง น้ำอ้อยจะให้เด็กช่วยกันไม่แบ่งที่จะใช้ในการผสมกับสวนผสมอื่นต่อไป วันพฤหัสบดี เด็กช่วยตัดมุมกระดาษ และช่วยแบ่งสีใส่ขวด ส่วนวันศุกร์ เด็กช่วยปั้นขี้ผึ้งให้เป็นก้อนกลมๆ

ขณะที่เด็กๆกำลังเล่นเสริมนี้ ในช่วงแรกน้ำอ้อยจะคอยช่วยเหลือเด็กอนุบาลในการสร้างบ้านให้เด็กก่อน โดยเฉพาะวันจันทร์ซึ่งเด็กบางคนยังต้องปรับตัว ไม่รู้ว่าจะเล่นอะไรดี บางทีน้ำอ้อยถามเด็กว่าจะเล่นอะไร ถ้าเด็กบอกว่าไม่รู้ น้ำอ้อยจะถามว่า เล่นบ้านไหม หรือจะเล่นเป็นร้านค้า บางครั้งระหว่างการเล่นน้ำอ้อยจะเข้ามาช่วยเด็กเล่นบ้าง เช่น เมื่อเด็กคุยกันว่าอยู่ในเรือ น้ำอ้อยเดินเอาปลาสาธิตมาให้เด็กและบอกว่า เราตกปลาบนเรือได้นะ แล้วเด็ก ๆ ก็รับมาเล่นกันอย่างสนุกสนาน ระหว่างที่เด็กเล่น น้ำอ้อยจะนั่งทำงานอยู่ด้วย งานที่น้ำอ้อยทำได้แก่ งานฝีมือ งานเตรียมอาหารว่าง และงานเตรียมอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมประจำวัน ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่เด็กสามารถเข้ามาช่วยทำได้ทั้งสิ้น บางครั้งเมื่อเกิดปัญหาระหว่างการเล่น ที่เด็กตกลงกันไม่ได้ เช่น กรณีที่มีของอยู่ชิ้นเดียวและมีคนต้องการหลายคน เกิดการแย่งของเล่นกัน น้ำอ้อยจะเข้าไปและพูดกับเด็กว่า "ของเล่นเราแบ่งกันเล่น วันนี้พอเล่น พรุ่งนี้โอมก็จะได้เล่น เราสลับๆกันเล่นนะ" หลังจากนั้นเด็กจะพูดขึ้นเองเมื่อเพื่อนหยิบของที่ตนต้องการไปว่า "อันนี้พรุ่งนี้เราเล่นนะ" อีกฝ่ายหนึ่งก็พยักหน้า บางครั้งมีกรณีที่เด็กอยากได้ของชิ้นเดียวกันแต่จริงๆมีของที่คล้ายๆกันอยู่ เช่น หัฟพี แต่เด็กยืนยันว่าจะเอาอันเดียวกัน น้ำอ้อยก็จะเข้ามาโอบเด็กเบา และพูดว่า "ไหนดูซิ เอ! มี 2 อันนี่นา" แต่เด็กทั้งสองก็จะบอกว่าไม่เหมือนกัน น้ำอ้อยเอาของสองชิ้นขึ้นไว้ข้างหลัง และถามเด็ก 2 คนด้วยรอยยิ้มว่า หนูจะเอาข้างไหน เด็กทั้งสองยิ้มมองน้ำอ้อย และชี้ข้างที่ตนเองจะเลือก แล้วน้ำอ้อยก็หยิบหัทพีของแต่ละข้างออกมา เด็กหัวเราะ พูดว่า "อู๋! เราได้อันนี้" และเด็กก็เอาหัทพีไปเล่นโดยไม่ทะเลาะกัน บางครั้งในการเล่นก็เกิดการกระทบกัน จนมีคนฟ้องให้ออกมา น้ำอ้อยเข้าไปดู ถ้าเกิดจากการที่ฝ่ายหนึ่งตีเพื่อนอย่างตั้งใจ น้ำอ้อยก็จะเรียกทั้งสองคนมา และพูดกับคนที่ร้องไห้ว่า "ขอบคุณที่ไม่เคยตีใคร หรือจับคนอื่นแรงๆ ที่นี้เราจับกันเบา น้ำอ้อย

เอามือลูบที่ที่เด็กเจ็บเบา และจับมือให้เพื่อนที่ทำลูบเบา และพูดว่า “จูนคะ พาน้องแม็คไปล้างหน้าหน่อยได้ไหม” จูนพยักหน้าและจูนมือพาไมค์ไปล้างหน้า น้ำอ้อยพูดตอบว่า “ขอบคุณจูนคะ” แล้วน้องไมค์ก็มาเล่นต่อ หากเกิดกรณีที่เป็นอุบัติเหตุ น้ำอ้อยจะเข้ามาดูและโอบเด็กที่ร้องไห้อยู่ ลูบที่เจ็บเบา และบอกให้เพื่อนพาไปล้างหน้า น้ำอ้อยแก้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีเหล่านี้ซ้ำ ๆ ทุกครั้งที่เกิดขึ้น เมื่อเด็กเผชิญเหตุการณ์ตรงนี้ด้วยตนเอง เด็กๆจะช่วยพาเด็กที่ร้องไห้ไปล้างหน้า ก่อนที่น้ำอ้อยจะเข้าไปช่วยดูแล

การเล่นเสรีสิ้นสุดเมื่อเวลา ประมาณ 9.30 น. เมื่อถึงเวลาสิ้นสุดการเล่น น้ำอ้อยร้องเพลงเบาๆว่า “*ทุกอย่างมีที่ของตน เด็กน้อยทุกคนมีห้วงเคหา เชิญพักหยุดยังกายา สู่ห้วงเคหารังนอน*” และเด็กจะช่วยกันยกโต๊ะและไม้กั้นออกไปด้านนอก เด็กอนุบาลช่วยเปิดประตูบานพับจับค้างเอาไว้ จากนั้นเด็กๆเก็บของเล่นในชั้นที่ตนดูแล โดยแต่ละชั้นจะมีที่เตรียม ป. 1 คละอยู่ในทุกๆชั้น ขณะที่เก็บน้ำอ้อยและเด็กจะร้องเพลงไปด้วย ส่วนใหญ่เพลงที่ร้องจะเป็นเพลงในช่วงกิจกรรมวงกลม น้ำอ้อยและเด็กอนุบาลช่วยกันพับผ้าสี่รุ่ง โดยช่วยพับกันสองคน ด้วยการจับปลายสองข้างไว้ จากนั้นเอาผ้าจากมือข้างหนึ่งไปพบกับปลายผ้าที่อยู่มืออีกข้าง จนผ้ามีความกว้างประมาณ 20 เซนติเมตร คนทั้งสองจึงเดินเข้าหากันเอาปลายผ้าชนกัน และนำไปให้ที่เตรียม ป. 1 ที่ดูแลตะกร้าผ้า ขณะที่พับ เด็กๆจะร้องเพลงว่า “*นี่คือวิธีที่เราพับผ้า ที่เราพับผ้าๆ (ซ้ำ) เราทำทุกวันหลังจากเลิกเล่น*” การจัดเก็บผ้าที่ตะกร้า มีการวางเรียงสีกันทุกครั้ง เริ่มจากสีเหลือง สีเขียว น้ำเงิน ฟ้าม่วง แดง ชมพู ส้ม โดยเอาผ้าแบ่งครึ่งความยาววางพาดบนปากตะกร้าเรียงกันตามสี ส่วนผ้าสีน้ำตาลวางที่ก้นตะกร้า บางครั้งรวบรวมเอาเชือกมาใส่ในตะกร้า และชวนเด็กมานั่งล้อมวง ม้วนเชือก โดยเอาปลายเชือกข้างหนึ่งมาพันกับนิ้วชี้มือซ้าย จากนั้นก็ใช้มืออีกข้างหนึ่งเอาปลายเชือกอีกข้างพันรอบนิ้วมือข้างซ้ายจนสุดเชือก แล้วใช้มือข้างขวาดึงเชือกที่พันรอบนิ้วออกมา จะได้เชือกที่ขดอยู่เป็นก้อน และนำไปวางในตะกร้า การเก็บของเล่นใช้เวลาประมาณ 30 นาที

การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาสำหรับเด็ก เพราะเด็กจะมีโอกาสถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการเป็นตัวอย่างของบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผ่านจินตนาการของตนเอง ในขณะที่เด็กเล่นอย่างอิสระ ครูจะนั่งทำงานต่างๆ ซึ่งจะเป็นงานง่ายที่เด็กสามารถเข้าไปทำด้วยได้ เช่น งานเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมประจำวัน งานเตรียมอาหารว่าง หรืองานทำความสะอาด ฯลฯ ทำให้เด็กรู้ว่าวันนี้จะทำกิจกรรมอะไร เด็กสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้น และช่วยให้เด็กปรับตัว ในการเปลี่ยนกิจกรรมได้ง่ายขึ้น ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ งานเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดจินตนาการในการเล่นด้วย

กิจกรรมประจำวัน (Main Activities)

หลังจากการเล่นเสรี เป็นช่วงเวลาของกิจกรรมประจำวัน ซึ่งมี การเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวันของสัปดาห์ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ในวันจันทร์ เด็กเดินเล่น รอบหมู่บ้าน วันอังคาร เด็กระบายสีเทียน วันพุธ เด็กทำอาหาร วันพฤหัสบดี เด็กระบายสีน้ำ วันศุกร์ให้เด็กปั้นขี้ผึ้ง

กิจกรรมประจำวันจันทร์ : การเดินเล่น

หลังจากการเก็บของเล่น เด็กมานั่งรวมกันเป็นวงล้อมรอบโต๊ะ ลูกเจี๊ยบ นำอ้อยเดินเข้าไปในครัวหยิบตะกร้าใส่อาหารว่าง น้ำ และแก้วพลาสติก มานั่งในวงกับ เด็กๆ เมื่อทุกคนเรียบร้อยนำอ้อยจับมือลุกขึ้นยืนล้อมวง และเดินเวียนไปในทิศตามเข็มนาฬิกา ร้องเพลง "จับมือเดินรอบตะวัน จับมือเดินรอบดวงจันทร์ จับมือกันให้มั่นคงและเดินเป็นวงกลม" ต่อด้วยเพลง "เดินชมดอกไม้เขียวแดงสีสดไส ม่วงครามงามจับใจ ขาวนั้นไร่หอมชวนชม ยาม สายลมรำเพยมาๆ " นำอ้อยปล่อยมือข้างขวาที่จับกับเด็ก จึงเดินเป็นแถวมาตั้งแถวที่หน้าประตู เมื่อร้องเพลงจบจึงค่อยๆ ทอยให้เด็กเดินไปหยิบรองเท้าที่ขึ้นไปใส่ที่บ้านโดทางลงสนาม ทีละ 2-3 คนจนครบ นำอ้อยเดินตามเด็กไป ส่วนเด็กๆเดินไปรอนำอ้อยอยู่ที่หน้าประตูโรงเรียน ก่อนที่ นำอ้อยจะเปิดประตูโรงเรียนออกไป นำอ้อยจะจับคู่เด็กระหว่างที่เตรียม ป. 1 กับน้องอนุบาล โดย ดูจากความเหมาะสมในแต่ละวัน จากนั้นนำอ้อยและเด็กๆเดินจงมือไป ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งในหมู่บ้านที่มีร่มเงาพอที่เด็กสามารถนั่งพัก และรับประทานอาหารว่างได้ ในการเดินทาง นำอ้อย จึงเด็กเดินนำทาง ส่วนครูผู้ช่วยเดินจูงเด็กเดินท้ายสุดของแถว ระหว่างกลางเด็กๆจับมือเดินเป็นคู่ โดยเดินบนทางเดินเท้าของถนน ต่อเป็นแถวยาว นำอ้อยเรียกแถวยาวๆนี้ว่า "รถไฟ" เมื่อต้องการ ข้ามถนน นำอ้อยจะรอให้เด็กทุกคนจับมือกันให้หมดโดยมีนำอ้อยอยู่ที่หัวรถไฟ และครูผู้ช่วยอยู่ ท้ายรถไฟ จากนั้นนำอ้อยยื่นหน้ามองดูที่ถนนและพูดว่า "ซ้ายไม่มีรถ ขวาไม่มีรถ" แล้วนำอ้อยและ ครูผู้ช่วยจึงจูงเด็กทุกคนให้รับเดินข้ามถนนพร้อมกัน ขณะที่เดิน นำอ้อยชี้ชวนให้เด็กดูสิ่งต่างๆ รอบตัวขณะที่เดิน เช่น คุณลุงเก็บขยะ คุณลุงกวาดถนน คนงานกำลังสร้างบ้าน เจ็ชขายของ ดันไม้หรือสัตว์เลี้ยงตามบ้านต่างๆ เด็กเดินดูสิ่งรอบตัวอย่างสนุกสนาน เด็กบางคนก็ชี้ให้เพื่อนดู สิ่งต่างๆที่ตนเองสนใจ บางครั้งระหว่างการเดิน เด็กจะเก็บดอกไม้ใบไม้ที่ตัวเองชอบเดินถือเอา กลับไปที่โรงเรียนอนุรักษ์ เด็กถนอมดอกไม้เหล่านั้นมาก โดยค่อยๆนำดอกไม้ใส่ในหมวกที่เด็ก นำไปและถือเป็นตะกร้ากลับไปโรงเรียนอนุรักษ์ หรือใส่ตามกระเป๋าเสื้อหรือกระเป๋ากางเกง

เมื่อถึงสถานที่ที่เหมาะสมกับการนั่งพักรับประทานอาหารว่าง น้ำอ้อยบอกให้เด็กนั่งพักหรือวิ่งเล่นก็ได้ พี่เตรียม ป. 1 เล่น มอญซ่อนผ้าหรือกระต่ายขาเดียว ส่วนน้องอนุบาลก็เล่นมอญซ่อนผ้ากับพี่เตรียมป. 1 น้ำอ้อยก็เล่นร่วมกับเด็กๆด้วย เด็กบางคนจะเก็บดอกไม้และใบไม้มาทำอาหาร เมื่อเด็กๆเล่นได้สักครู่ น้ำอ้อยจะให้เด็กตั้งแถวมารับประทานอาหารว่างที่เตรียมมาไปรับประทาน และแจกน้ำ เมื่อเสร็จเรียบร้อยก็นำกล่องใส่อาหารว่าง ขวดน้ำและแก้วใส่ตะกร้านำกลับโรงเรียน เมื่อเวลาใกล้จะ 11.00 น. น้ำอ้อยบอกเด็กว่าถึงเวลากลับแล้ว น้ำอ้อยและเด็กจะจับมือกันเป็นคู่ เดินเรียงเป็นแถวเหมือนตอนที่เดินมา เมื่อถึงห้องเรียน เด็กที่เก็บดอกไม้มา ก็จะค่อยๆหยิบดอกไม้จากกระเป๋าหรือหมวกออกมาใส่ลิ้นชักของตนเอง ส่วนเด็กเตรียม ป. 1 ช่วยกันล้างแก้วน้ำพลาสติก ส่วนเด็กคนอื่นก็ทยอยกันเข้าห้องน้ำ และล้างมือ จากนั้นก็ให้มานั่งล้อมวงเป็นวงกลมกับพื้น ครูให้เด็กเตรียม ป. 1 แจกน้ำให้ทุกคน เมื่อนั่งพร้อมกันแล้ว น้ำอ้อยจะเริ่มท่องกลอนว่า “ด้วยสองใบ กาใบใหญ่ใส่ น้ำ รินหนึ่งถ้วย รินสองถ้วย เชิญดื่มด้วยกันเกิดเรา” เมื่อเด็กดื่มน้ำเสร็จ น้ำอ้อยให้เด็กไปล้างแก้วน้ำหน้าห้องเรียน ในระหว่างการออกไปนั่งเล่นเมื่ออยู่ครั้งหนึ่งระหว่างที่น้ำอ้อยกับเด็กๆกำลังเล่นมอญซ่อนผ้าอยู่ เกิดอุบัติเหตุคือ รูนวิ่งออกไปสวนทางกับเด็กที่ชื่อว่า ใบไม้ ที่วิ่งหนีเพื่อนที่มีผ้าอยู่ เกิดชนกัน จนปากของใบไม้แตก น้ำอ้อยเข้าไปดูแผลใบไม้ โอบใบไม้และดูแผลที่ปากของใบไม้ แล้วน้ำอ้อยก็บอกว่า “เหมือนกับนิทานวันเกิดของใบไม้เลย ที่ใบไม้วิ่งหกล้มปากแตก แต่ใบไม้ไม่ร้องให้ ใบไม้อดทนและเข้มแข็ง สีหน้าของใบไม้ซีด และที่ดวงตาเหมือนว่าน้ำตาจะไหลออกมาแต่ใบไม้พยายามกลั้นน้ำตาไว้ไม่ให้ไหลออกมา ตอนนั้นพอดีที่เล่นมอญซ่อนผ้าหน้าโรงเรียนอรุโณทัย น้ำอ้อยจึงพาใบไม้เข้าไปที่โรงเรียนอรุโณทัย ให้อมน้ำแข็ง เพื่อลดหยุดไหล น้ำอ้อยยิ้มและพูดกับใบไม้ว่า “ใบไม้อมน้ำแข็งเป็นใบไม้ น้ำแข็งเลยนะ” ตอนนั้นใบไม้หันหน้ามามองน้ำอ้อย และก็หัวเราะเสียงดังออกมา สีหน้าของใบไม้ดีขึ้น ใบหน้ามียิ้มเล็กๆ ใบไม้เดินกลับไปห้องและเล่าเรื่องที่น้ำอ้อยบอกว่าตัวเองเป็นใบไม้ น้ำแข็งให้เพื่อนฟัง เพื่อนก็หัวเราะ ดูเหมือนว่าใบไม้จะลืมร้องไห้แล้ว

กิจกรรมประจำวันอังคาร : การวาดภาพด้วยสีเทียน

หลังจากการเก็บของเล่นเรียบร้อย น้ำอ้อยให้เด็กยกโต๊ะมาเรียงต่อกันเป็นแถวยาว จากนั้นน้ำอ้อยร้องเพลง “ขอเชิญๆ เด็กๆนั่งที่ของตน” เด็กเข้ามานั่งในตำแหน่งที่นั่งของตนเอง จากนั้นน้ำอ้อยให้เด็กเตรียม ป. 1 ทำหน้าที่ในการเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ เด็ก 1-2 คน มีหน้าที่จัดสีในกระจาดเล็กๆซึ่งมีทั้งหมด 6 สี ได้แก่ สีเหลือง สีส้ม สีแดง สีม่วง สีน้ำเงิน และสีเขียว ในครั้งแรกๆของการวาด น้ำอ้อยวางสีเทียนในกระจาดเล็กๆเรียงเป็นรูปดอกไม้ โดยมีปลายสีข้างหนึ่งแตะกันตรงกลาง ต่อมาเด็กเรียงสีเป็นรูปต่างๆ บางคนเรียงเป็นรูปดอกไม้ บางคนวางเรียงเป็นแถว และนำไปวางที่กลางโต๊ะ โต๊ะละ 1 ตะกร้าเล็ก เด็ก 1 คน

ทำหน้าที่แจกที่รองกระดาษ ที่ทำจากหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับหรือด้วยกระดาษปฏิทินหนา และเด็ก
อีก 1 คนแจกกระดาษวาดภาพ โดยปกติเด็กจะวาดภาพในกระดาษทั้งสองข้าง ในสัปดาห์ที่เด็ก
จะต้องวาดภาพในกระดาษที่วาดไว้แล้ว น้ำอ้อยจะเป็นคนแจกเอง น้ำอ้อยให้เด็กหยิบเชิงเทียน
เทียนต่อ ที่ดับเทียน ไม้ขีด และถ้วยใส่ก้านไม้ขีดมาวางที่โต๊ะ และนำแจกันดอกไม้มาวางที่โต๊ะ
ด้วย เมื่อเด็กทุกคนเรียบร้อย น้ำอ้อยจะจุดเทียน จากนั้นน้ำอ้อยจะพูดว่า "จ๊ีบๆๆๆ" พร้อมกับใช้
นิ้วโป้งและนิ้วชี้แตะเปิด-ปิดสลับกัน และพูดว่านกน้อยหยิบสีที่ชอบขึ้นมา วางในระดับอก ส่วนมือ
ซ้ายแบ่มือขึ้นในระดับอกเช่นเดียวกัน จากนั้นเริ่มร้องเพลงพร้อมกับใช้มือทำท่าทางประกอบด้วย

สะพานสายรุ้งเรื่องรอง ทายทอห้องฟ้าอำไพ แด้มสีเหลืองแดง

น้ำเงินสดใส สายรุ้งในใจดวงาม

(2 รอบ)

เด็กลงมือวาดภาพ โดยที่น้ำอ้อยและครูผู้ช่วยจะทำงานอย่างอื่น

ในขณะที่เด็กวาด เนื่องจาก การวาดรูปด้วยสีเทียน เด็กจะขีดเขียนเป็นเส้นหรือระบายเป็นแถบสี
ซึ่งแตกต่างจากการทำกิจกรรมของสีน้ำ ภาพที่ปรากฏจากการวาดรูปด้วยสีเทียนสามารถแสดง
ออกถึงพัฒนาการของเด็กได้ชัดเจน สิ่งที่เด็กวาดรูปเป็นประสบการณ์ต่างๆที่เด็กได้รับในแต่ละวัน
การที่ครูวาดรูปไปพร้อมกับเด็ก อาจทำให้เด็กรับประสบการณ์ที่เห็นจากภาพของครูมา ไม่ได้
เกิดจากตัวเด็ก เป็นการเลียนแบบการวาดนั้นออกมา ผลงานที่ปรากฏจึงไม่ได้ออกมาจากเด็ก
อย่างแท้จริง เมื่อเด็กวาดเสร็จแล้ว น้ำอ้อยเดินเข้าไปหาเด็กและใช้สีเทียนวาดรูปสัญลักษณ์ลิ้นชัก
ของตนเอง ภาพสัญลักษณ์ที่น้ำอ้อยวาดให้เด็ก จะไม่วาดเพียงแค่วงเส้นเท่านั้น แต่ใช้
การระบายสีทึบเป็นภาพที่เป็นรูปร่าง มีมิติ เพราะภาพที่มีแต่โครงเส้นไม่มีความหมายต่อเด็ก
เมื่อเด็กทุกคนวาดเสร็จ น้ำอ้อยพูด "จ๊ีบๆๆๆ" ให้เด็กหยิบสีเทียนขึ้นมาและร่วมกันร้องเพลง
สะพานสายรุ้งและทำท่าเหมือนเดิมอีกครั้ง และน้ำอ้อยก็ใช้ไม้ดับเทียนดับเทียนที่จุดไว้ จากนั้น
น้ำอ้อยเชิญพี่เตรียม ป. 1 ของแต่ละโต๊ะนำสีเทียนมาเก็บที่กระดาษสี น้ำอ้อยเดินเก็บภาพที่เด็ก
วาด และเด็กที่ได้รับมอบหมายให้แจกที่รองกระดาษก็เก็บที่วางกระดาษที่ละแผ่น ตามทิศทางเดิม

ในการวาดรูป เด็กจะตั้งใจวาดรูปในกระดาษของตน บางครั้งมี
การพูดคุยกับเพื่อนข้างๆว่าวันนี้วาดเป็นรูปอะไร ส่วนน้ำอ้อยจะนั่งทำงานเงียบๆ งานที่น้ำอ้อยทำ
เช่น ซ่อมของเล่นที่ชำรุด ม้วนเชือก หรือถักนิตติ้ง ภาพของเด็กอนุบาลอายุ 3-4 ปี เป็นภาพที่มี
ลายเส้นขีดไปขีดมา บางคนก็วาดเป็นวงคล้ายวงกลมวาดอยู่เต็มกระดาษ สีที่ใช้มักใช้สีใดสีหนึ่ง
เป็นส่วนใหญ่ เด็กบางคนก็สามารถบอกได้ว่าตนวาดภาพอะไร แต่คำอธิบายที่ได้ไม่คงที่
เปลี่ยนแปลงไปมาตลอด ส่วนภาพของเด็กอายุ 4-5 ปี เป็นภาพลายเส้นที่สามารถวาดเป็นรูปร่าง
ที่สื่อถึงบางสิ่งบางอย่างจากประสบการณ์ของเด็กได้ เช่น รถ บ้าน คน ทะเล สายรุ้ง เป็นต้น
เด็กอธิบายรูปภาพที่วาดได้เป็นเรื่องราว บนภาพจะเริ่มมีพื้นหรือแผ่นดิน เด็กอายุ 5-6 ปี ภาพจะมี
รายละเอียดมากขึ้น สามารถวาดเป็นรูปต่างๆได้ดีขึ้น ภาพมีความสัมพันธ์กัน และสามารถอธิบาย

รูปภาพเป็นเรื่องราวได้ ระหว่างที่เด็กวาดรูป เด็ก 3-4 คนจะใช้สีเดียวกันในกระดาษ บางครั้งเด็กหลายคนอยากจะใช้สีเดียวกัน เด็กบางคนจึงตะโกนเสียงดัง ว่าต้องการใช้สี เพราะเพื่อนกำลังใช้สีนั้นอยู่ น้ำอ้อยหันไปพูดกับเด็กๆด้วยน้ำเสียงที่เรียบๆ ไม่ดังจนเกินไปว่า “ถ้าเราใช้สีเสร็จแล้ววางในกระดาษสี เพราะเพื่อนๆก็ต้องการจะใช้สีเหมือนกัน เราใช้สีด้วยกัน เราแบ่งกัน” หลังจากนั้น น้ำอ้อยพูด เด็กก็เงียบเสียงที่ดังลง และรอเพื่อนจนกว่าเพื่อนจะใช้สีเสร็จและวางในกระดาษบรรยากาศของห้องก็เข้าสู่ความเรียบร้อยเหมือนเดิม

กิจกรรมประจำวันพุธ : ทำอาหาร

ในวันพุธเป็นวันที่เด็กทำอาหาร ตอนเช้า น้ำอ้อยจะเตรียมอุปกรณ์และส่วนผสมต่างๆในการทำอาหารที่เด็กๆได้ทำกันในเทอมนี้ได้แก่ ขนมกลีบลำดวน เค้กกล้วย ขนมกล้วย ขนมปัง ขนมแข่ง และเพชรเซล ขนมที่ทำบางครั้งเกี่ยวข้องกับเทศกาลเช่น การทำขนมแข่งในช่วงเทศกาลสารทจีน น้ำอ้อยและเด็กช่วยกันเตรียมส่วนผสมของขนมตั้งแต่ตอนเล่นเสรี โดยน้ำอ้อยจะยกโต๊ะเล็กๆมาที่ห้อง และยกอุปกรณ์และส่วนผสมต่างๆเข้าวางบนโต๊ะ เด็กที่เล่นอยู่จะเข้ามาดูและขอช่วยทำขนม น้ำอ้อยให้เด็กๆนั่งรอบๆ เด็กบางคนที่ไม่ได้เล่นกับเพื่อน น้ำอ้อยก็ชวนเข้ามาทำ งานที่ให้เด็กช่วยมี 2 อย่าง คือ การตวงส่วนผสมและการคนให้ส่วนผสมให้เข้ากัน มีเด็กผลัดเปลี่ยนไปช่วยน้ำอ้อยตลอด เด็กที่ช่วยอยู่ถ้าอยากกลับมาเล่น ก็บอกน้ำอ้อยว่าขอไปเล่นก่อน น้ำอ้อยจะพยักหน้าอนุญาตให้ไป และเด็กที่สนใจก็เข้าไปช่วยสลับไปมาตลอดช่วงเวลาการเล่น แต่จะมีขนมบางชนิดที่ทำร่วมกันในเวลาเลย เช่น เค้กกล้วย จะทำให้เวลา Main Activity เลย หลังจากการเล่นสิ้นสุดลง ถึงเวลากิจกรรมประจำวัน พี่เตรียม ป. 1 จะช่วยกันยกโต๊ะ ตั้งแถวแนวยาว และเด็กก็นั่งประจำที่ น้ำอ้อยนำเอาส่วนผสมที่เตรียมไว้มาที่โต๊ะ และให้เด็กช่วยกันทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีทำขนมแต่ละชนิด ถ้าทำขนมปัง น้ำอ้อยจะคลึงก้อนขนมปังให้เด็กช่วยนวด หรือแบ่งขนมปังเป็นก้อนเล็กให้เด็กแต่ละคน ให้เด็กนวดก่อนแล้วจึงนำไปปั้นเป็นรูปอะไรก็ได้ เด็กๆจะปั้นแป้งขนมตามจินตนาการและความคิดของตัวเอง ถ้าเป็นขนมกลีบลำดวน น้ำอ้อยจะให้เด็กเล็กช่วยปั้นเป็นก้อนกลมๆ และพี่เตรียม ป. 1 เป็นคนผ่าและตัดเป็นรูป ถ้าเป็นขนมเพชรเซล น้ำอ้อยจะแบ่งแป้งเป็นก้อนให้เด็กแต่ละคน ให้เด็กคลึงเป็นเส้นยาวๆ เล็ก และขดเป็นรูปต่างๆ ถ้าเป็น เค้กกล้วย ขนมแข่งหรือขนมกล้วย น้ำอ้อยจะให้เด็กเทส่วนผสมที่ผสมไว้ใส่แม่พิมพ์ ส่วนขั้นตอนของการทำให้สุก น้ำอ้อยจะนำส่วนผสมไปอบหรือึ่งที่ครัว เด็กที่เดินไปเข้าห้องน้ำหรือเวลาที่เด็กยกโต๊ะเก็บก็จะได้กลิ่นหอมของขนม เด็กในชั้นเรียนอนุบาลจะทำขนมให้พี่ ป. 2 ด้วย เพื่อเป็นอาหารว่างตอนบ่ายสำหรับพี่ ป. 2 เด็กตื่นเต้นมากเมื่อขนมออกจากเตาอบ เพราะสีและรูปร่างจะเปลี่ยนแปลงไป โดยจะมีสีเหลืองทองมากขึ้น และรูปร่างของขนมจะขยายออก หรือ

แตกต่างจากก่อนเข้าเตาอบ บางทีทองจนฉนวน เด็กบางคนปั้นเป็นรูปงูตัวเล็ก พอออกจากเตาอบ ออกมาก็กลายเป็นงูตัวใหญ่ ทุกครั้งเมื่อเด็กับประทานขนมที่ทำจะคุยกันเรื่องขนมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสนุกสนาน

กิจกรรมประจำวันพฤหัสบดี : การระบายสีน้ำ

เมื่อถึงวันพฤหัสบดี ในช่วงเวลาการเล่นเสรีน้ำอ้อยให้เด็กช่วยเตรียมสี โดยให้เด็กใช้ช้อนตักสีที่เก็บในขวดโหลมาใส่ขวดแก้วใบเล็กซึ่งนำเอาขวดที่ใช้แล้วสูงประมาณ 2 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้วครึ่งจนมีปริมาณสีสูงประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว และให้พี่เตรียม ป. 1 ช่วยตักมุกรวดาษาให้โด่งทั้ง 4 มุม หลังจากหมดเวลาการเล่นและเด็กเก็บของเล่นเรียบร้อย น้ำอ้อยให้เด็กยกโต๊ะมาเรียงต่อกันเป็นแถวยาว จากนั้นน้ำอ้อยจะเลื่อนโต๊ะแต่ละตัวแยกออกจากกัน ให้มีที่ว่างระหว่างโต๊ะเพียงพอที่เด็กจะนั่งได้ จากนั้นน้ำอ้อยเรียกเด็กทีละคนให้นั่งประจำที่ของตน เมื่อเด็กนั่งเรียบร้อยแล้ว น้ำอ้อยเรียกชื่อพี่เตรียม ป. 1 ทำหน้าที่แจกอุปกรณ์ ได้แก่ ฟองน้ำ 1 คน พู่กันขนาดใหญ่ปลายแบน 1 คน แจกสีที่จัดไว้ในตะกร้ามีสามสี ได้แก่ สีแดง สีน้ำเงิน และสีเหลือง 1 คน ขวดแก้วน้ำและน้ำสำหรับล้างพู่กัน 2 คน ส่วนน้ำอ้อยจะเดินออกไปเข็นรถเข็นที่มีถาดแบนมีความกว้างและยาวกว่ากระดาษที่ใช้วาดรูปเข้ามาในห้องเรียน และตั้งรถเข็นไว้ที่ ด้านข้างประตูบานพับ เด็กที่รองน้ำล้างพู่กันจากอ่าง 3 จะนำขวดใส่น้ำมาเทที่ถาดแบนเพื่อให้ น้ำอ้อยนำกระดาษไปแช่น้ำ จากนั้นน้ำอ้อยจะเรียกพี่เตรียม ป. 1 3-4 คน เดินไปเอาแผ่นกระดาษโดยใช้แขน 2 ข้างรองใต้กระดาษเดินเข้าแถวมาหาน้ำอ้อย น้ำอ้อยยกกระดาษที่เปียกน้ำ ค่อยๆวางลงบนแผ่นกระดาษ และให้นำไปวางให้เด็กๆที่นั่งรออยู่ น้ำอ้อยบอกกับเด็กที่นั่งรอว่า "ให้พี่แจกกระดาษสำหรับเด็กที่นั่งเรียบร้อย พร้อมทั้งจะทำสีน้ำแล้ว" เด็กที่นั่งอยู่บางคนก็ยังคุยอยู่ แต่เมื่อเด็กส่วนใหญ่ได้กระดาษแล้ว เด็กที่คุยจะเงียบเสียงลงและนั่งรออย่างเรียบร้อย เมื่อทุกคนได้อุปกรณ์คือมีกระดาษเปียกน้ำบนแผ่นกระดาษข้างหน้า มีฟองน้ำที่รองปลายพู่กันอยู่ทางด้านขวามือ ส่วนสีและน้ำล้างพู่กันอยู่ด้านหน้าเหนือแผ่นกระดาษขึ้นไป น้ำอ้อยเข็นรถออกไปเก็บข้างนอกห้อง น้ำอ้อยกลับเข้ามานั่งที่ พร้อมกับยกโต๊ะถูกเจียบมาวางด้านข้างด้วย

จากนั้นน้ำอ้อยจุดเทียน น้ำอ้อยพูดว่า "จ๊ิบๆๆๆ" พร้อมกับใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้แตะเปิด-ปิดสลับกัน และพูดว่า "นกน้อยหยิบพู่กันเตรียมจะวาดรูป" เด็กถือพู่กันด้วยมือขวา วางในระดับอก ส่วนมือซ้ายแบมือขึ้นในระดับอกเช่นเดียวกัน จากนั้นก็เริ่มร้องเพลง "สะพานสายรุ้ง" พร้อมกับใช้มือทำท่าทางประกอบ จากนั้นให้เด็กลงมือวาดภาพ โดยที่น้ำอ้อยและครูผู้ช่วยวาดรูปพร้อมกับเด็ก น้ำอ้อยวาดเป็นรูปสายรุ้งทุกครั้ง น้ำอ้อยบอกว่า " อ้อยวาดภาพ

ง่าย ๆ จะได้สะดวกในการดูแลเด็ก" ระหว่างที่วาดรูปน้ำอ้อยบอกเด็ก ๆ ว่า "ให้ระบายสีหน้าต่างให้หมด" หน้าต่างในที่นี้หมายถึงช่องว่างสีขาวในกระดาษ เมื่อเด็กวาดเสร็จแล้ว น้ำอ้อยจะเดินไปหาเด็กและใช้สีไม้จุ่มน้ำวาดรูปสัญลักษณ์ลักษณะของเด็กแต่ละคน น้ำอ้อยจะคอยพูดกับเด็กอยู่เสมอว่า "ถ้ารูปสวยแล้วให้วางพู่กัน แล้วน้ำอ้อยจะไปวาดรูปให้" น้ำอ้อยบอกว่า จะพยายามหลีกเลี่ยงการพูดว่า "ถ้าวาดเสร็จแล้ว" เพราะบางทีเด็กจะรีบทำงานเกินไป เมื่อเด็กทุกคนวาดเสร็จ น้ำอ้อยก็จะกลับไปนั่งที่พร้อมกับพูดว่า "จิบ ๆ ๆ ๆ" แล้วหยิบพู่กันขึ้นมา ใช้มือสองข้างจับพู่กันที่ปลายทั้งสอง ร้องเพลงสะพานสายรุ้ง 1 รอบ โดยถือไว้หนึ่งตลอดเพลง ให้เด็ก ๆ ทำตามน้ำอ้อย และน้ำอ้อยใช้ที่ดัดเทียบระดับเทียบที่จุดไว้ จากนั้นน้ำอ้อยจะเชิญที่เตรียม ป. 1 ที่ทำหน้าที่จัดเก็บอุปกรณ์ที่ตนเองเป็นผู้จัดเตรียม และนำไปล้างที่อ่าง 3 เด็กที่เก็บสีจะต้องรวบรวมเอาขวดสีทั้งหมดมาวางที่โต๊ะก่อนเพื่อเหลือที่เหลือใส่ขวดรวบรวมให้อยู่ในขวดเดียวกันโดยแยกตามสี จากนั้นจึงนำขวดไปล้าง และตากในตะกร้าที่ใส่สี น้ำอ้อยให้เด็กอนุบาลช่วยกันถือภาควาดที่วาดแล้วมาเข้าแถวต่อเป็นรถไฟเพื่อให้น้ำอ้อยตากไว้ที่ชั้นไม้ น้ำอ้อยพูดกับเด็ก ๆ ว่า "เด็กถือตัวขึ้นรถไฟ เดี่ยวคนตรวจตัวจะขอตรวจ" และเด็ก ๆ เดินเข้าแถวส่งภาควาดให้น้ำอ้อยจนหมด น้ำอ้อยให้เด็กอนุบาล 5-6 ปีไปเอาผ้ามาเช็ดโต๊ะที่เลอะสี พร้อมกับช่วยเด็กขีดโต๊ะเป็นแนวยาวเพื่อเตรียมรับประทานอาหารว่าง

ในการวาดภาพสีน้ำของเด็ก แสดงออกถึงความสามารถตามพัฒนาการของเด็กที่เกิดขึ้น เด็กที่อายุ 3-4 ปี ยังไม่สามารถบังคับแรงกดพู่กันได้ดี บางครั้งเด็กจะกดแรงจนพู่กันขีตบนกระดาษเป็นเส้น บางครั้งก็ระบายซ้ำหลายครั้งจนกระดาษเป็นพู่ และสีที่ระบายจะผสมกันไปหมดทั้ง 3 สี สีบนภาพจึงเป็นสีน้ำตาลๆแดงๆ และภาพก็ยังไม่สามารถสื่อถึงรูปร่างของสิ่งใด ส่วนเด็กอายุ 4-5 ปี เด็กจะสามารถควบคุมแรงกดพู่กันได้ดี กระดาษที่วาดจะไม่มีรอยขีดขีต สีบนภาพก็จะไม่ผสมกันเปะปะ เด็กจะพยายามวาดเป็นรูปแบบต่างๆที่ตนเองต้องการจะวาดได้ สำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี เด็กสามารถวาดรูปร่างต่างๆได้ มีการวาดรายละเอียดของสิ่งนั้นได้ มีการวางแผนในการผสมสี เพื่อให้เกิดสีที่ต้องการได้ สำหรับเด็กอนุบาล ขณะที่เด็กวาดรูปสิ่งที่น่าสนใจนอกเหนือจากกระดาษที่เด็กวาดภาพนั้นก็คือน้ำล้างพู่กัน ซึ่งเมื่อเด็กนำพู่กันจุ่มสีล้างในขวดก็จะปรากฏเป็นสีต่างๆ และเมื่อเด็กใช้สีใหม่และล้างพู่กันน้ำในขวดจะเปลี่ยนสีแตกต่างกันไป จากสีที่ตนล้าง เช่น หากตอนแรกเอาพู่กันจุ่มสีแดงไปล้างในน้ำครั้งแรก จะเป็นสีแดงและเมื่อนำพู่กันที่จุ่มสีน้ำเงินไปล้าง น้ำล้างพู่กันก็จะเป็นสีม่วง เด็กจะคอยสังเกตน้ำล้างพู่กันของโต๊ะตนเองและโต๊ะเพื่อนที่อยู่ใกล้ๆว่าเปลี่ยนเป็นสีอะไรแล้ว

กิจกรรมประจำวันศุกร์ : บันทึ้ม

เมื่อถึงวันศุกร์ซึ่งเป็นวันที่เด็กได้บันฑึ้ม ตอนเช้าระหว่างที่เล่นเสรี น้ำอ้อยจะเอาถาดขี้ผึ้งที่ปั้นไว้เมื่อวันศุกร์ที่แล้วมาให้เด็กปั้นเป็นก้อนกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร และใส่ในโถขี้ผึ้งซึ่งเป็นโถดินเผาขนาดเล็กมีฝาปิด ก่อนนำมาใช้ในเวลา กิจกรรม การบันฑึ้มเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช้โต๊ะ เมื่อเด็กๆเก็บของเล่นเรียบร้อยแล้ว น้ำอ้อยยกโต๊ะลูกเจี๊ยบมาตั้งไว้กลางห้อง น้ำอ้อยและเด็กนั่งประจำที่เดิมของตนเป็นวงกลมล้อมรอบโต๊ะลูกเจี๊ยบ ระหว่างที่รอให้เด็กทุกคนมานั่ง น้ำอ้อยจะเล่น Finger Game ก่อน จากนั้นน้ำอ้อยจะบอกให้พี่เตรียม ป. 1 ไปยกโถขี้ผึ้งมาและให้เดินแจกเด็กทุกคน ในโถขี้ผึ้งจะมีขี้ผึ้งที่ปั้นเป็นก้อนกลม 2 สี สีเขียวสำหรับเด็ก ส่วนสีน้ำเงิน 2 ก้อนสำหรับน้ำอ้อยและครูผู้ช่วยซึ่งจะมีขนาดใหญ่กว่าของเด็กเล็กน้อย เมื่อทุกคนได้ขี้ผึ้งแล้ว น้ำอ้อยบอกเด็กๆให้กำก้อนขี้ผึ้งในฝ่ามือเพราะความอบอุ่นจากมือจะทำให้ก้อนขี้ผึ้งนิ่มและสามารถปั้นได้ เมื่อกำไปสักพักน้ำอ้อยเอามือทั้งสองที่กำขี้ผึ้งมาที่จมูกและบอกกับเด็กๆว่า "น้ำอ้อยได้กลิ่นหอมจากขี้ผึ้งด้วย" เด็กทำตามน้ำอ้อย จากนั้นน้ำอ้อยและเด็กเริ่มปั้น การบันฑึ้มเด็กๆจะใช้ปลายนิ้วในการเปลี่ยนรูปทรงของขี้ผึ้ง ขี้ผึ้งมีลักษณะเหนียวมือสามารถแผ่เป็นแผ่นบางๆได้โดยไม่ขาด น้ำอ้อยบันฑึ้มอย่างตั้งใจ น้ำอ้อยคุยกับเด็กว่าวันนี้ น้ำอ้อยจะปั้นเป็นอะไร เด็กก็พูดคุยกันว่าตนเองจะปั้นเป็นรูปอะไร น้ำอ้อยก็นั่งบันฑึ้มอย่างสงบ ระหว่างที่ปั้น เด็กจะคุยกันว่าจะปั้นเป็นรูปอะไร ถ้าเด็กเริ่มเสียงดังน้ำอ้อยจะเงยหน้าขึ้นมาแล้วเอานิ้วชี้ยกขึ้นที่ปาก ยิ้มให้เด็กที่กำลังทำเสียงดัง เด็กก็เงียบเสียงลง บางครั้งระหว่างที่ทำมีเด็กบางคนร้องเพลงขึ้นมา เช่น มีเด็กปั้นรูปนก ก็ร้องเพลงนก เมื่อมีเด็กคนหนึ่งร้องเด็กคนอื่นก็ร้องตาม สิ่งที่เด็กปั้นมีหลายรูป บางครั้งเด็กหลายคนปั้นรูปอย่างเดียวกัน แต่สิ่งที่ปั้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น หากเป็นนกของเด็กอายุ 3-4 ปี ก็จะเป็นก้อนขี้ผึ้งยาวๆ มีปีกยื่นออกมา นิดหน่อย ถ้าเป็นนกของเด็กอายุ 4-5 ปี ก็จะเป็นปีกยื่นออกมายาวขึ้นแต่บางครั้งสองข้างอาจไม่สมดุล และหากเป็นนกของเด็ก 5-6 ปี เด็กก็จะปั้นได้สองข้างสมดุล มีการบันฑึ้มรายละเอียดของเด็ก เช่น ลายขน รังนก หรือไข่นก ด้วย สิ่งที่เด็กปั้นส่วนใหญ่จะเป็นรูปสัตว์ รถ หรือตัวละครในนิทานหรือกิจกรรมวงกลม เมื่อปั้นเสร็จแล้ว น้ำอ้อยบอกให้พี่เตรียม ป. 1 อีกหนึ่งคนหยิบถาดขี้ผึ้งและน้ำอ้อยก็วางขี้ผึ้งที่ปั้นเสร็จแล้วลงในถาด ตอนที่วางขี้ผึ้งในถาด จะเล่าเป็นเรื่องราวไปด้วย เช่น น้ำอ้อยปั้นกระต่าย แล้วน้ำอ้อยเล่าว่า ในป่าแห่งหนึ่งมีกระต่ายตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในป่า ดูซิว่าในป่าจะมีอะไรอีก แล้วจึงส่งถาดให้เด็กคนต่อไปวางขี้ผึ้งลงในถาดและบอกว่าบันฑึ้มเป็นรูปอะไร และน้ำอ้อยก็เล่าต่อไปว่าในป่ากระต่ายเจออะไรอีก จนครบหมดทุกคน น้ำอ้อยจึงให้พี่เตรียม ป. 1 ที่ไปหยิบถาดมาไปวางถาดบนชั้นของเล่น จากนั้นจึงเตรียมตัวรับประทานอาหารว่าง

ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ไม่มีการกำหนดอย่างตายตัวว่าจะต้องทำกิจกรรมใด ในวันที่ไหน ขึ้นอยู่กับการพิจารณาเหตุผลของครู แต่ละบุคคล การจัดกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียนอรุโณทัย ได้มีการเลือกกิจกรรมที่จะจัดให้เด็กตามปัจจัยในด้านความพร้อม กิจกรรมเดินเล่น ให้เด็กออกไปสู่โลกภายนอก เป็นกิจกรรมที่ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่รอบๆโรงเรียน ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ที่มีความสงบ ร่มรื่น และปลอดภัยในการเดินของเด็ก ส่วนกิจกรรมอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำได้ง่าย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญในการจัดกิจกรรมประจำวัน คือการยึดหลักการจัดกิจกรรมเหล่านั้นให้สอดคล้องตามแนวคิดทางการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดี ส่งผลต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณของเด็ก

การรับประทานอาหารว่างเช้า

เวลาประมาณ 10.30น. เป็นช่วงรับประทานอาหารว่างเช้า ส่วนใหญ่ในช่วงนี้จะใช้โต๊ะที่จัดเรียงแล้วหลังจากทำกิจกรรมประจำวัน ยกเว้นวันจันทร์ที่เด็กออกไปรับประทานอาหารว่างข้างนอก และวันศุกร์จะให้เด็กนั่งรับประทานอาหารกับพื้น หลังจากกิจกรรมบั้นขี้ผึ้ง ซึ่งให้เด็กนั่งปั้นกับพื้น น้ำอ้อยมอบหมายให้เด็กอนุบาลช่วยยก เทียนใหญ่ เทียนต่อ ที่ดับเทียน ไม้ขีดไฟ และถ้วยใส่ก้านไม้ขีดไฟแล้วจากโต๊ะลูกเจี๊ยบมาตั้งที่โต๊ะข้างหน้าน้ำอ้อย รวมทั้งยกแจกันดอกไม้จากโต๊ะประดับหน้าห้องไว้ที่หน้าครูผู้ช่วย และในวันจันทร์ น้ำอ้อยจะมอบหมายหน้าที่ให้เด็กในการจัดโต๊ะอาหารซึ่งหน้าที่ประกอบด้วย คนรินน้ำ 2 คน ซึ่งหน้าที่นี้จะเปลี่ยนไปทุกๆอาทิตย์ ถ้วยน้ำของเด็กแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน น้ำอ้อยเดินไปยกจานอาหารว่างที่เตรียมไว้จากในครัวมาวางที่โต๊ะ น้ำอ้อยเรียกเด็ก 1-2 คนมาจุดเทียน เป็นที่เตรียมป. 1 น้ำอ้อยเป็นคนจุดไม้ขีดไฟต่อที่เทียนต่อ ซึ่งเด็กคนหนึ่งถืออยู่ น้ำอ้อยดับเทียนจากไม้ขีดและใส่ลงในถ้วยใส่ก้านไม้ขีดไฟ จากนั้นเด็กที่ถือเทียนต่อก็จะต่อไฟที่เทียนใหญ่ แล้วเด็กอีกคนหนึ่งถือที่ดับเทียนดับเทียนต่อ และวางที่ดับเทียนลง ขณะนั้นเด็กในวงคนอื่นๆจะพนมมือพร้อมกัน เมื่อน้ำอ้อย และเด็กอีกสองคนพนมมือตามหลังจากจุดเทียนเสร็จก็ท่องกลอนพร้อมกัน ดังนี้

ขอดอกจงผลิตะพริ้ง	ขอรากจงหยั่งลึกยืนนาน
แตกใบต้นสูงตระหง่าน	ออกผลหวานชื่นใจ
นี่คืออาหารที่เราปั้น	ด้วยใจมุ่งมั่นและศรัทธา
ไซ้เพียงอาหารธรรมดา	แต่เปี่ยมด้วยรักและชีวา
ขอขอบคุณอาหารที่มี	ที่พิถีพิถันและสิ่งดีงาม
ขอบคุณลมฝนตะวันเบื้องบน	ขอบคุณคนที่เรารักเอ๋ย

เด็กเอามือลง และเด็กคนที่ดับเทียนต่อจะยกที่ดับเทียนมาดับเทียนใหญ่ น้ำอ้อยเรียกเด็กอีก 2 คน เป็นพี่เตรียม ป. 1 เช่นเดียวกัน มาช่วยกันแจกอาหารว่าง ซึ่งโดยปกติเป็นผลไม้ประจำฤดูกาลคนละ 1 ชิ้น บางครั้งเป็นของหวานที่ผู้ปกครองนำมาให้เด็ก สำหรับผลไม้เป็นชิ้น น้ำอ้อยจะบอกเด็กที่เป็นคนแจกก่อนว่า เด็กคนไหนได้ชิ้นเล็ก เพื่อช่วยให้เด็กที่ทานได้น้อยสามารถรับประทานได้หมด เมื่อเด็กรับประทานอาหารว่างหมด ก็รับประทานน้ำให้หมด ถ้าไม่หมดให้นำไปรดน้ำต้นไม้ ผลไม้บางชนิดจะมีเมล็ดหรือเปลือก เช่น แดงโม ส้ม กัลย ซึ่งเด็กไม่สามารถทานได้ น้ำอ้อยก็จะบอกให้เด็กเอาไปใส่กระถางคอมโพส เพื่อเป็นอาหารของกระต่าย หลังจากรับประทานเสร็จแล้ว น้ำอ้อยจะถือถ้วย โดยใช้มือสองข้างประคอง และเรียกชื่อเด็กที่ทานเสร็จแล้วให้ออกไปล้างแก้ว แล้วเด็กเดินถือถ้วยน้ำตามออกไปที่ลานหน้าห้อง ซึ่งมีกะละมังพลาสติกตั้งอยู่ 3 ใบ กะละมังใบที่หนึ่ง เป็นใบเล็กสุด ใส่น้ำและน้ำยาล้างจาน ส่วนอีก 2 กะละมังใส่น้ำ เด็กตั้งแถวเรียงกัน เด็กแต่ละคนก็จะล้างถ้วยของตนจากกะละมังใบที่หนึ่ง ไป กะละมังใบที่สอง กะละมังใบที่สาม และนำไปวางในที่ถาดรองแก้วสีชมพู และสีเขียว ตามกลุ่มของตน โดยน้ำอ้อยให้เด็กยกอุปกรณ์การจุดเทียนกลับไปวางที่โต๊ะลูกเจี๊ยะ แจกกันดอกไม้ไปวางที่โต๊ะหน้าห้อง และดูแลการเก็บโต๊ะข้างในห้อง เนื่องจากช่วงต่อไปเป็นกิจกรรมวงกลม จึงต้องยกโต๊ะเก็บไว้ทางด้านนอก ส่วนครูอีกคนหนึ่งจะดูแลการล้างถ้วยน้ำของเด็กข้างนอก

กิจกรรมวงกลม

กิจกรรมวงกลม มีการเปลี่ยนแปลงทุก 3 สัปดาห์ เด็กจะนั่งล้อมวงรอบโต๊ะลูกเจี๊ยะ ซึ่งเป็นโต๊ะกลมเตี้ยตัวเล็กๆ ที่มีผ้าปูโต๊ะเปลี่ยนตามสัปดาห์วัน ถ้าเป็นวันจันทร์ใช้สีเหลือง วันอังคารใช้สีชมพู วันพุธใช้สีเขียว วันพฤหัสบดีใช้สีส้ม และวันศุกร์ใช้สีฟ้า หากน้ำอ้อยพูดกับเด็กๆถึงวันจันทร์ น้ำอ้อยจะเรียกว่า "วันสีเหลือง" ถ้าพูดถึงวันศุกร์ จะเรียกว่า "วันสีฟ้า" และบนโต๊ะลูกเจี๊ยะจะประกอบด้วย เทียนใหญ่ เทียนต่อ ที่ดับเทียน ไม้ขีด ด้วยใส่ก้านไม้ขีดใช้แล้ว และลูกเจี๊ยะซึ่งเป็นตุ๊กตาตัวใหม่พรม บางครั้งน้ำอ้อยให้เด็กร้องเพลงประกอบการเล่นนิ้ว (Finger Play) ก่อนประมาณ 1-2 เพลง เพื่อรอเด็กที่ยังล้างถ้วยไม่เสร็จ เมื่อเด็กทุกคนเข้ามานั่งในวงกลมเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มกิจกรรมวงกลม น้ำอ้อยลุกขึ้นร้องเพลงว่า "จับมือเดินรอบโต๊ะวัน จับมือเดินรอบดวงจันทร์ จับมือกันให้มันคง แล้วยื่นประสานมือกัน" ขณะที่เริ่มต้นร้องเพลงนี้ เด็กทุกคนจะลุกขึ้นตาม จับมือกันเป็นวงกลม ยืนอยู่กับที่ เมื่อร้องจบ เด็กยื่นนิ้วประสานมือกัน น้ำอ้อยเดินเข้ามาใช้ไม้ขีดไฟ จุดเทียนต่อ หิ้งก้านไม้ขีดไฟลงในถ้วย แล้วนำเทียนต่อจุดเทียนใหญ่ และใช้ที่ดับเทียนดับเทียนต่อ จากนั้นน้ำอ้อยกลับมายืนตำแหน่งเดิมและเริ่มท่องกลอนและร้องเพลงตาม

เพลงและกลอนประจำสัปดาห์ ซึ่งในการทำกิจกรรมวงกลม จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงระหว่างที่จุดเทียน และช่วงที่ดับเทียนแล้ว

ในช่วงระหว่างที่จุดเทียน เด็กยืนเป็นวงกลมรอบโต๊ะลูกเจี๊ยบ มีการท่องกลอน ที่เรียกว่า บทกลอนตอนเช้า (Morning Verse) จากนั้นก็จะร้องเพลง ที่เรียกว่า บทเพลงยามเช้า (Morning Song) อย่างละ 2 รอบ จากนั้นจึงร้องเพลงทักทาย 1 รอบ จากนั้นนำอ้อยเชิพที่เตรียม ป. 1 ออกมานำลูกเจี๊ยบไปทักทายเด็กทุกคนจนครบ ตลอดที่เด็กเตรียม ป.1 นำลูกเจี๊ยบไปทักทายเพื่อนๆ จะร้องเพลงทักทายเข้าไปเรื่อยจนทักทายได้ครบทุกคนจึงหยุดร้อง โดยบทกลอนหรือบทเพลงยามเช้านี้จะมีการเปลี่ยนทุก 3 สัปดาห์ซึ่งใช้กลอนและบทเพลงแตกต่างกัน บางครั้งอาจใช้บทกลอนและบทเพลงซ้ำกัน แล้วแต่นำอ้อยจะเลือก ช่วงนี้จะใช้เวลาประมาณ 6-8 นาที จากนั้นนำอ้อยเดินเข้าไปใช้ที่ดับเทียนดับเทียนใหญ่ และยกโต๊ะพิธีออกจากวง นำอ้อยกลับมายืนที่เดิมจับมือเด็กร้องเพลงว่า “จับมือเดินรอบตะวัน จับมือเดินรอบดวงจันทร์ จับมือกันให้มันคงแล้วยืนเป็นวงกลม” บางครั้งจะร้องเพลง “เราจูงมือกันเดินรอบห้อง เดินรอบห้อง เดินรอบห้อง แล้วยืนเป็นวงกลม” นำอ้อยจะเดินเวียนตามเข็มนาฬิกา ระหว่างที่เดินจะเปิดพัดลม และเปิดไฟด้วย หากเด็กยืนไม่เป็นระเบียบ นำอ้อยก็จะถามกับเด็กๆว่า “เป็นวงกลมหรือยัง” เด็กจะก้มลงมองดูที่พื้น และขยับตัวให้ตั้งแถวเป็นวงกลม จากนั้นนำอ้อยจึงเริ่มการเคลื่อนไหวในช่วงที่ 2 การเคลื่อนไหวในช่วงที่ 2 นี้จะเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่าในช่วงแรก มีการเดิน การกระโดด การกระทุบเท้า และการวิ่งมากขึ้น ช่วงนี้จะใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที เนื้อหาของ Circle จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องราวของธรรมชาติตามฤดูกาล เช่น บทกลอนและบทเพลงที่นำมาเรียงต่อกัน เพื่อบรรยายเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงฝนเริ่มตก หรือเมื่อฝนเริ่มตกหนัก และเมื่อเริ่มเข้าสู่ลมหนาว โดยสอดคล้องกับฤดูกาลจริงๆที่เกิดขึ้น การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่จะนำไปพร้อมกันทุกคน โดยมีนำอ้อยร้องเพลงและทำท่าทางต่างๆ บางครั้งนิทานที่มีเนื้อเรื่องเหมาะกับเด็ก เช่น เรื่อง การเข้าพรรษา ซึ่งคุณหมอปุณฺณเป็นผู้แต่งเนื้อร้องขึ้นเอง มีเนื้อหาอธิบายเกี่ยวกับ สาเหตุของการที่พระสงฆ์ต้องเข้าพรรษาในช่วงฤดูฝน หรือนิทานเรื่อง เจ้าชายกับมังกร และเรื่องเด็กแห่งดวงดาว ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษ ในการเคลื่อนไหวจะมีการแต่งตัวให้เด็กด้วยผ้าฝ้ายสีต่างๆ ซึ่งสมมติให้เป็นตัวละครแต่ละตัวในเรื่อง นำอ้อยจะเป็นคนเลือกว่าเด็กคนไหนจะแสดงเป็นอะไรในวันนี้ ส่วนใหญ่นำอ้อยจะเลือกโดยให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสเป็นตัวละคร และสำหรับตัวละครสำคัญๆที่มีการเคลื่อนไหวมาก หรือมีการเคลื่อนไหวนำเด็กคนอื่น เช่น เจ้าชาย หรือมังกรจะให้เฉพาะที่เตรียม ป. 1 เท่านั้น ในการเตรียมกิจกรรมวงกลมแต่ละครั้ง นำอ้อยจะปรึกษาคุณหมอและคณะครูในวันประชุมครูก่อนว่า ควรดำเนินการอย่างไร และทดลองทำก่อน บางครั้งนำอ้อยมีการปรับเปลี่ยนการเคลื่อนไหวในช่วงสัปดาห์แรก เพราะ เมื่อนำมาใช้กับเด็กพบว่า การดำเนิน

กิจกรรมเป็นไปอย่างไม่เรียบร้อย น้ำอ้อยจะลองเปลี่ยนในวันรุ่งขึ้นและเมื่อกิจกรรมสามารถดำเนินไปอย่างเรียบร้อยขึ้น น้ำอ้อยจะดำเนินกิจกรรมในลักษณะนั้นซ้ำ จนครบช่วง 3 สัปดาห์ ก่อนเปลี่ยนกิจกรรมวงกลมเรื่องใหม่

เนื้อหาในกิจกรรมวงกลม ที่จัดขึ้นในเทอมนี้ได้แก่ ชาวนา ผน รอบ หมู่บ้าน เข้าพรรษา เจ้าชายกับมังกร เด็กแห่งดวงดาวและพระแม่ธรณี บรรยากาศที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมวงกลมนั้น น้ำอ้อยเป็นผู้นำในการร้องและการเคลื่อนไหว น้ำเสียงและท่าทางการเคลื่อนไหวของน้ำอ้อยเป็นไปด้วยความตั้งใจ แสดงความรู้สึก สีหน้า และท่าทางออกมาให้สอดคล้องกับเรื่องราวในกิจกรรมวงกลม เช่น ในเนื้อหาที่กล่าวถึงการทำนาของชาวนา ได้กล่าวถึงในตอนเช้าอันสดใส ชาวนาออกไปทำนา น้ำอ้อยก็ใช้น้ำเสียงที่สดใส และเหยียดมือกางออกขึ้นเหนือศีรษะ เพื่อแสดงถึงยามเช้าที่สดใส และน้ำอ้อยก็จะใช้เสียงเน้นขึ้น เมื่อต้องแสดงท่าที่ลงเป็นจังหวะๆ เช่น "ฮุยเลฮุย ฮุยไถนา (ซ้ำ)" น้ำอ้อยก็จะเอามือขวาวางลงบนมือซ้าย และกระแทกมือขวาลงบนมือซ้าย พร้อมกับกระเทีบเท้าขวาที่พื้น 4 ครั้ง ขณะที่ทำน้ำอ้อยก็จะหันไปมองดูเด็กๆ หากในระหว่างก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมเคลื่อนไหว เด็กคุยกันหรือเล่นกับเพื่อน ถ้าเป็นเด็กที่มักมีพฤติกรรมเช่นนี้บ่อยๆ น้ำอ้อยจะมองด้วยสายตานิ่งจ้องไปที่เด็กคนนั้น บรรยากาศรอบห้องจะเงียบมากและเมื่อเด็กหันมาสบตาน้ำอ้อย เด็กคนนั้นก็เงียบและน้ำอ้อยจะเริ่มกิจกรรมต่อ แต่ถ้าเป็นเด็กเล็กที่นานครั้งจะเล่นหรือคุยกัน น้ำอ้อยก็จะเรียกชื่อเด็กคนนั้นและพูดว่า "จูน ทุกคนรอหนูอยู่" หรืออีกวิธีหนึ่งคือ น้ำอ้อยจะเรียกชื่อและขอบคุณเด็กคนที่นั่ง/ยืนรออย่างเรียบร้อย และข้ามชื่อเด็กบางคนที่ยังคุยหรือเล่นไป และเมื่อเด็กคนนั้นปรับพฤติกรรมโดยการหยุดคุยและหยุดเล่น น้ำอ้อยก็จะกลับมากล่าวขอบคุณเด็กคนนั้นด้วย ส่วนในระหว่างที่กิจกรรมวงกลมกำลังดำเนินอยู่ น้ำอ้อยจะไม่หยุดการดำเนินกิจกรรมแม้ว่าจะมีปัญหา แต่จะคอยทำสัญญาณให้ครูผู้ช่วยเข้าไปประกบเด็กคนนั้นหรือสะกิดเด็กคนนั้นเบาๆเท่านั้น หรือบางครั้งเด็กไม่ยอมเคลื่อนไหวเลย น้ำอ้อยจะปล่อยเด็ก เช่น ได้กเป็นเด็กผู้ชาย อายุ 3-4 ปี เพิ่งเข้ามาใหม่ ไม่ยอมร่วมในกิจกรรมวงกลมเลย วันแรกน้ำอ้อยให้ได้กยืนเฉยๆ เมื่อผ่านไป 2 วัน น้ำอ้อยช่วยจับมือได้กให้ทำท่าในช่วงแรก และ ส่วนในช่วงที่ 2 ในช่วงแรกๆ ได้กไม่ยอมทำและออกไปยืนข้างนอก น้ำอ้อยมองและพยักหน้าให้ยืนอยู่ตรงชั้นของเล่น ต่อมาได้กก็สามารถเข้ามาอยู่ในวงเดินตามเพื่อนได้แต่ไม่ยอมทำท่าทางใดๆ

เมื่อสิ้นสุดการท่องกลอนและร้องเพลง น้ำอ้อยจะร้องเพลง "จับมือเดินรอบตะวัน จับมือเดินรอบดวงจันทร์ จับมือกันให้มั่นคงและนั่งในที่ของตน" เด็กจะจับมือเดินวนตามเข็มนาฬิกาทำวงให้เล็กเหมือนตอนแรกและนั่งในตำแหน่งเดิมหากกิจกรรมต่อไป คือ การเล่นนิทานปากเปล่า หากเป็นการเล่นนิทานด้วยหุ่น จะมีการจัดโต๊ะไว้อีกด้าน น้ำอ้อยก็จะร้อง

ว่า “จับมือเดินรอบตะวัน จับมือเดินรอบดวงจันทร์ จับมือกันให้มันคง แล้วเดินไปฟังนิทานกัน” และหากกิจกรรมต่อไปการออกไปเล่นกลางแจ้ง น้ำอ้อยจะร้องเพลง “เดินชมดอกไม้ เทียวแดง เหลืองสดใส ม่วงครามงามจับใจ ขาวนั้นไร่หอมชวนชม ยามสายลมรำเพยมา” จากนั้นน้ำอ้อยจะปล่อยมือเด็กทางซ้ายและพาเด็กที่อยู่ข้างขวาเดินไปที่หน้าประตู

เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหว โดยเนื้อหาที่เด่นที่สุดที่ใช้ประกอบกิจกรรมวงกลม คือ เรื่องราวของฤดูกาลที่เกิดขึ้น ที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตต่างๆ โดยภายในกิจกรรมวงกลมแต่ละครั้ง จะมีความสมดุลระหว่างอารมณ์หรือการเคลื่อนไหวใน 2 ชั่วโมง เช่น รำเริง-เศรำ นักแน่น-นุ่มนวล เร็ว-ช้า ขึ้น-ลง เปิดออก-โอบรับสงบ-เคลื่อนไหว เป็นต้น

การเล่นกลางแจ้ง

น้ำอ้อยอนุญาตให้เด็กออกมาเล่นที่สนามหน้าห้องเรียนอนุบาล บริเวณแถบนี้จะมีสัตว์ต่างๆที่อาศัยอยู่ ได้แก่ หอยทาก คางคก ผีเสื้อ หนอน เมื่อเด็กเจอสัตว์เหล่านี้ก็จะวิ่งมาบอกเพื่อน ให้เพื่อนดู บางครั้ง ก็จะช่วยกันนับว่ามีสัตว์ที่เหมือนกันอยู่ที่ตัวที่สนาม สิ่งที่เด็กนำมาใช้ในการเล่น เป็นวัสดุธรรมชาติต่างๆที่หาได้ในบริเวณนั้น ลักษณะการเล่นกลางแจ้งที่พบ ได้แก่

การเล่นใบตอง เนื่องจากบริเวณนั้นมีตงกล้วยขึ้นอยู่ เด็กมักเอื้อมมือไปฉีกใบกล้วยจากก้านเอามาเล่น เด็กบางคนจะฉีกใบกล้วยเป็นริ้ว โดยที่ยังมีด้านหนึ่งติดกันอยู่เป็นแพยาว เอามาพันที่เอวเป็นกระโปรง บางคนฉีกใบตองเป็นริ้วๆขาดออกจากกัน มาขายในร้านขายของ สมมติว่าเป็นเส้นกล้วยเดี่ยว ซึ่งเด็กจะนำใบไม้และก้อนหินนำมาขายในร้านด้วย บางทีน้ำอ้อยกับครูผู้ช่วยจะใช้ใบตองนำมาสานเป็นนาฬิกา แหวน หรือปลาให้เด็กนำไปเล่น หรือบางครั้งน้ำอ้อยใช้กิ่งไม้กลัดใบตองเป็นกระทงไส่ของให้เด็ก ซึ่งในช่วงหลังของเทอม เด็กเตรียมป. 1 สามารถนำไม้มากลัดใบตองเป็น กระทงนำมาเล่นได้เอง

การปีนต้นไม้ เด็กผู้ชายอนุบาลมักชอบปีนมาปีนต้นไม้ที่อยู่หน้าห้องอนุบาล 2 ต้น โดยขณะที่ปีนอยู่บนต้นไม้ก็จะพูดคุยกับว่า “ยานอวกาศกำลังบินขึ้นสู่ท้องฟ้า” หรือ “จอดลงที่ดวงดาวใด” ยานอวกาศที่เด็กพูดถึงในที่นี้ก็คือต้นไม้ที่เด็กปีนอยู่

การนำใบไม้มาใช้ในการเล่นเด็กนำใบไม้ของตนไม้ที่อยู่ในบริเวณนั้นนำมาเล่น เด็กจะให้น้ำอ้อยทำมงกุฎใบไม้ โดยเด็กจะเป็นคนเก็บใบขนุนที่ร่วงตกอยู่ที่พื้นมาให้

น้ำอ้อย ซึ่งใบขนุนที่ร่วงตกอยู่จะมีสีเหลืองทอง กับสีน้ำตาลแห้ง เด็กจะเลือกเก็บใบขนุนสีเหลืองทองมาหลายใบเพื่อนำมาให้น้ำอ้อยทำมวงกฏสีทองให้ และเด็กจะเป็นคนหากิ่งไม้แห้งเล็กๆ เพื่อให้ น้ำอ้อยนำมากลัดใบไม้ต่อกันเป็นวงกลมรอบศีรษะของเด็ก เด็ก 4-5 คน เล่นเป็นธนาคาร เด็กจะช่วยเก็บใบไม้ชนิดต่างๆที่ร่วงอยู่ มาจัดให้ใบที่เหมือนกันอยู่ด้วยกัน ซึ่งสมมติเป็นเงินจำนวนต่างๆ เด็กๆสมมติให้ท่อนไม้ใหญ่ที่วางนอนอยู่เป็นที่เก็บเงิน โดยวางใบไม้ วางเรียงอยู่ที่ท่อนไม้ บางครั้งก็นำไปใส่ในช่องที่ไม้ผุ บอกให้เพื่อนที่เล่นอยู่บริเวณนั้นนำเงินมาฝาก และถอนเงินไปซื้อของได้

สระน้ำ บริเวณข้างห้องเรียนอนุบาลมีสระน้ำเล็กๆ เด็กมักจะเดินไปดูปลาที่สระน้ำ เขากิ่งไม้ไปเหยียบไม้จากสระขึ้นมา เด็กบางคนเอาปลาที่สานด้วยใบตองโยนลงไปในสระ สมมติว่าเป็นปลา และใช้กิ่งไม้เหยียบขึ้นมา สมมติว่ากำลังหาปลา

การเล่านิทาน

ช่วงเวลาการเล่านิทาน เป็นช่วงเวลาต่อจากการทำกิจกรรมวงกลม หรือ ต่อจากการเล่นกลางแจ้งก่อน เนื่องจากหากทำกิจกรรมวงกลมเสร็จก่อนเวลา 11.30 น. น้ำอ้อยจะอนุญาตให้เด็กออกไปเล่นกลางแจ้ง น้ำอ้อยจะจัดที่นั่งให้เด็กดูโดยให้เด็กเล็กนั่งข้างหน้า และเด็กเตรียม ป.1 นั่งด้านหลัง และคอยแยกเด็กที่มักทะเลาะกัน หรือคุยกัน แยกออกจากกัน และหากเป็นการเล่านิทานที่ต่อจากกิจกรรมกลางแจ้ง เมื่อเด็กเข้ามาในห้อง น้ำอ้อยจะให้เด็กไปล้างมือและปัสสาวะก่อนที่จะให้เด็กเข้ามาฟังนิทาน ในการเล่านิทานจะมีการสลับระหว่างการใช้นุ่นและการเล่าปากเปล่า อย่างละ 3 อาทิตย์ ถ้าเป็นการเล่าประกอบนุ่น นุ่นที่ใช้ประกอบการเล่ามี 3 ลักษณะได้แก่

1. นุ่นชัก จะเป็นนุ่นที่มีสายโยงขึ้นเหนือระดับศีรษะนุ่น ใช้นิ้วมือบังคับสายเพื่อให้นุ่นเคลื่อนไหว นุ่นจะไม่มีหน้าต่าง ส่วนประกอบที่สำคัญของนุ่นคือหัวกับมือ ที่มีสายเอ็นบังคับทิศทาง ในการเชิดจะมีป้าปูก มาช่วยเชิด และครูนกมาช่วยเล่นพิณ นิทานที่ใช้เล่าได้แก่ เรื่องประสูติเจ้าชายน้อย (วันวิสาขบูชา) ฉากที่ใช้ประกอบการเล่าจะใช้โต๊ะยาว เพราะนุ่นมีขนาดใหญ่กว่านุ่นมือ วัสดุที่ใช้ในการตกแต่งฉากจะเป็นผ้าสีต่างๆ โดยเลือกสีให้เหมาะกับสัญลักษณ์ที่ต้องการจะสื่อ เช่นถ้าเป็นพื้นดินใช้สีน้ำตาล ถ้าเป็นน้ำใช้สีฟ้า ถ้าเป็นดินแดนสวรรค์ใช้สีขาว เป็นต้น นอกจากนั้นสามารถใช้เศษไม้ ขนแกะ หรือวัสดุธรรมชาติต่างๆ ที่สอดคล้องกับเรื่องราวนั้นๆ

2. นุ่นมือ จะเป็นตุ๊กตาที่ทำจากผ้าฝ้ายหรือขนแกะที่ขมวดให้เป็นรูปร่างตามต้องการสามารถใช้มือจับตุ๊กตาทางด้านหลังด้วยปลายนิ้วเคลื่อนไหวไปมาบนฉากได้ นุ่นมือสามารถเชิดคนเดียวได้ นิทานที่เล่าโดยใช้นุ่นมือ ได้แก่ เรื่องยัбыนยูยี และดวงดาวอันวาววับ

ฉากที่ใช้จะใช้โต๊ะสั้นกว่าหุ่นซึก ขนาดฉากและเล็กกว่าหุ่นซึก เนื่องจากผู้เชิดจะสามารถเคลื่อนไหวหุ่นไปตามสถานที่ต่างๆ ในฉากได้ด้วยตนเอง วัสดุที่ใช้ประกอบฉากเหมือนกับฉากที่ใช้ในหุ่นซึกเพียงแต่ว่ามีขนาดเล็กกว่า

3. หุ่นเงา จะเป็นรูปภาพที่ตัดเป็น สถานที่และตัวละครต่างๆบนกระดาษสีดำ ฉากที่ใช้จะเป็น ไม้กั้น มีขาตั้งที่ใช้เป็นของเล่นของเด็ก นำผ้าสีชมพูอ่อนมาขึง ให้ตั้งอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่าที่แตกต่างจากนิทานหุ่น 2 ประเภทแรกคือใช้ไฟฉายส่องด้านหลังฉาก น้ำอ้อยจะอยู่ทางด้านหลังฉากข้างไฟฉาย ขณะที่เล่าเรื่องก็จะหยิบสถานที่และตัวละครมาตั้งและเคลื่อนไหวไปมา โดยเด็กนั่งดูอยู่ฝั่งตรงข้าม ภาพที่เด็กเห็นจะเป็นเงาสีดำของกระดาษที่ตัดเป็นรูปต่างๆ นิทานที่เล่าด้วยหุ่นเงา ได้แก่ นิทานเรื่อง ฟูลเดอฟอเกิล โดยเล่าเป็นเรื่องสุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน

สำหรับการเล่านิทานประกอบหุ่น น้ำอ้อยจะเลื่อนโต๊ะที่มีผ้าคลุมปิดฉากออกมาผ้าคลุมเป็นผ้าฝ้ายที่ย้อมสีเป็นแถบสีต่างๆ ด้วยสีอ่อนเหมือนสีรุ้ง จากนั้นยกโต๊ะพิธีมาตั้งไว้ด้านข้าง ถ้าเป็นฉากของหุ่นเงา น้ำอ้อยจะเลื่อนไม้กั้นที่ขึงด้วยผ้าตั้งออกมา และเดินไปหยิบไฟฉาย สายไฟและสมุดเก็บภาพสถานที่และตัวละครมาวางไว้ด้านหลัง จากนั้นยกโต๊ะลูกเจี๊ยบมาตั้งไว้ด้านข้าง เมื่อเตรียมทุกอย่างเสร็จแล้ว น้ำอ้อยจะจุดไม้ขีดไฟจุดที่เทียนต่อ และใช้เทียนต่อจุดเทียนใหญ่ และใช้ที่ดับเทียนดับเทียนต่อ ถ้าเป็นหุ่นซึก น้ำอ้อยกับป้าปู้จะเป็นคนยกผ้าคลุมออกจากฉาก จับที่มุมผ้าทั้งสองคอยยกผ้าขึ้นและรวบผ้าวางไว้ด้านหลังโต๊ะนิทาน หากเป็นหุ่นมือ น้ำอ้อยจะให้พี่เตรียม ป. 1 มาช่วยเปิดผ้าคลุมนิทาน โดยจับที่มุมผ้าสองด้านเช่นเดียวกับการเปิดผ้าของหุ่นซึก ระหว่างที่จุดเทียนและเปิดผ้าคลุมนั้น น้ำอ้อยจะร้องเพลง (เด็กอาจจะร้องด้วย) "ทางฝันแดนเทพนิยาย เปิดไว้รอลูกขึ้นชม ลูกจงฟัง ลูกจงฟังดีๆ ฟังเรื่องที่แม่จะเล่าให้ฟัง ฟังเรื่องที่แม่จะเล่าให้ฟัง" จากนั้นจึงเริ่มเชิดหุ่นละคร ตามเนื้อเรื่องเมื่อเล่าจบ น้ำอ้อยหยิบผ้าคลุมตรงมุมทั้งสองยกขึ้นมาคลุมฉากไว้ตามเดิม ขณะเดียวกันน้ำอ้อยร้องเพลง "ทางฝันแดนเทพนิยาย เปิดไว้รอลูกขึ้นชม ลูกจงจำ ลูกจงจำดีๆ จำเรื่องที่แม่ได้เล่าให้ฟัง ฟังเรื่องที่แม่ได้เล่าให้ฟัง" และน้ำอ้อยก็จะใช้ที่ดับเทียนดับเทียนใหญ่ และเลื่อนโต๊ะพิธีและโต๊ะพิธีเข้าไปด้านหลัง และเรียกชื่อให้เด็กเตรียม ป. 1 ไปยกโต๊ะเพื่อเตรียมรับประทานอาหารกลางวัน ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 ของการเล่านิทาน น้ำอ้อยจะอนุญาตให้เด็กเตรียม ป. 1 มาช่วยเชิดหุ่นมือ และหุ่นเงาด้วย

นิทานที่เล่าประกอบหุ่นให้เด็กฟังมีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

(1) ประสูติเจ้าชายน้อย (วันวิสาขบูชา) ใช้การเล่าประกอบหุ่นซึกเป็นนิทานที่ประจำวันสำคัญทางศาสนาคือวันวิสาขบูชา โดยตัดตอนมาเฉพาะการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ เนื่องจากเป็นตอนที่เหมาะสมกับจิตสำนึกของเด็ก ตัวละครสำคัญคือเจ้าชาย

สุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา ทำที่การเคลื่อนไหวของตัวละครจะช้า มีการขยับมือหุ่นไปมาเบาๆ เมื่อผู้เชิดเคลื่อนมือให้หุ่นเดินไปตามทาง ชายผ้าชุดของหุ่นไปปล่อยลากพื้นก่อนเคลื่อนไปตามพื้นเสมือนว่าหุ่นนั้นสามารถเดินได้ด้วยตัวเอง การขยับแขนของหุ่นเพื่อแสดงกิริยาตามเรื่องราวก็มีการขยับเหมือนจริง เนื่องจาก มือที่ทำได้ตรงปลายชายผ้าส่วนศีรษะหุ่น ผ้าที่อยู่ระหว่างศีรษะกับมือของหุ่นชักสามารถเคลื่อนที่อย่างอิสระ เมื่อชักสายเอ็นเคลื่อนมือไปในทิศทางต่างๆ เสมือนว่าหุ่นมีแขนที่มีข้อศอกสามารถขยับยกมือไปในทิศทางใดก็ได้ ส่วนหุ่นเจ้าชายน้อยใช้ตุ๊กตาพันผ้านำไปวางไว้หน้าหุ่นนางสิริมหามายา

(2) ยับย่นผู้ยี่ ใช้การเล่าประกอบหุ่นมือ ตัวละครที่สำคัญได้แก่ ตัวนางฟ้าและแม่มดซึ่งทำจากขนแกะสีขาวและเทาดำ ตามลำดับ พันเป็น 3 ท่อนคือ หัว ตัว ขา เวลาเชิดหุ่นน้ำอ้อยจะใช้ปลายนิ้วจับทางด้านหลังและเคลื่อนที่หุ่นไปในอากาศ เพราะทั้งนางฟ้าและแม่มดสามารถบินได้ นอกจากนั้นยังมีต้นไม้ที่วางไว้กลางโต๊ะ เพื่อใช้แสดงการเปลี่ยนแปลงของต้นไม้ตามเรื่องราว

(3) ดวงดาวอันวาววับ เป็นนิทานที่ใช้หุ่นมือประกอบการเล่า เป็นนิทานที่ใช้เล่าในเทศกาลสารทจีน ตัวละครที่สำคัญคือ เสี่ยวเหมียว และเสี่ยวหง 2 พี่น้องที่มีนิสัยต่างกัน หุ่นที่ใช้เป็นหุ่นที่มีศีรษะที่ผมแต่ไม่มีใบหน้า และตัวซึ่งเป็นเป็นทรงกระบอก เมื่อเวลาที่น้ำอ้อยจะเคลื่อนที่หุ่นก็จะยกหุ่นขึ้นเหนือโต๊ะเล็กน้อยและวางลงข้างหน้าในทิศทางที่ต้องการ เมื่อวางลงก็จะหยุดข้างหัวโต๊ะเล็กน้อยก่อนยกหุ่นเคลื่อนที่ไปต่อ การเคลื่อนหุ่นเป็นจังหวะช้า ๆ การใช้หุ่นประกอบการเล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของลักษณะการเชิด หลังจากที่ได้เล่าไปแล้ว 1 สัปดาห์ เพราะได้มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการดูของคุณหมอบุญกับเด็กนักเรียนชั้น ป. 2 ที่มักจะเข้ามาดูละครหุ่นด้วย คือการไม่มีดวงดาวประจำตัวของเสี่ยวเหมียวและเสี่ยวหง และไม่มีเหรียญเงิน น้ำอ้อยบอกว่า การที่ตัดไปเพราะสัญลักษณ์บางอย่าง เด็กสามารถจินตนาการได้ไม่จำเป็นต้องจัดเตรียมทุกอย่างตามเนื้อเรื่อง และมีการเคลื่อนสถานที่ให้เข้ามาใกล้มือน้ำอ้อย เพื่อให้หน้าอ้อยสามารถเฝ้าและเล่าเรื่องได้ง่ายขึ้น

(4) ฟูลเดอฟอเกิล เป็นนิทานที่ใช้หุ่นเงา ก่อนถึงสัปดาห์ที่เล่าเรื่องน้ำอ้อยมีการเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเล่า และซ้อมการเชิดหุ่นเรื่องนี้ในช่วงตอนเย็นวันศุกร์ โดยให้คุณหมอบุญ และครูในโรงเรียนดูและบอกถ้าคิดว่าการเชิดช่วงไหนที่มีปัญหา เช่น หุ่นลอยจากพื้น ภาพไม่ชัด เป็นต้น ในการเชิดหุ่นเงาต้องระวังไม่ให้เงาของมือและตัวผู้เชิดสะท้อนในฉาก ในการเปลี่ยนสถานที่บนฉากจะต้องดับไฟก่อนและเปลี่ยนสถานที่ จากนั้นจึงเปิดไฟ การเชิดหุ่น เมื่อหุ่นเคลื่อนที่ไปจะต้องเคลื่อนจนเงาหุ่นหายไปจากฉาก ไม่ดึงหุ่นลงมาที่พื้นทันที

ส่วนการเล่าปากเปล่า จะดำเนินขั้นตอนการเล่า โดยนำข้อยจุดเขียน และพร้อมทั้งร้องเพลงว่า น้ำอ้อยจะร้องเพลง (เด็กอาจจะร้องด้วย) "ทางฝันแดนเทพนิยาย เปิดไว้ รอลูกชื่นชม ลูกจงฟัง ลูกจงฟังดี ๆ ฟังเรื่องที่แม่จะเล่าให้ฟัง ฟังเรื่องที่แม่จะเล่าให้ฟัง " แล้ว น้ำอ้อยจึงเล่าเรื่องราว ประกอบการใช้มือเคลื่อนไหวตามเรื่องราว น้ำเสียงที่ใช้เป็นน้ำเสียงที่ นุ่มนวล และ ใช้เสียงระดับต่างๆ ที่บอกได้ถึงอารมณ์ของตัวละครแต่ละตัว แต่ไม่ใช้เสียงที่ดัง หรือเร้าใจเด็กจนเกินไปนัก เมื่อน้ำอ้อยเล่าจบ น้ำอ้อยก็จะดับเทียน พร้อมกับร้องเพลงว่า "ทาง ฝันแดนเทพนิยาย เปิดไว้ รอลูกชื่นชม ลูกจงจำ ลูกจงจำดี ๆ จำเรื่องที่แม่ได้เล่าให้ฟัง ฟังเรื่องที่แม่ ได้เล่าให้ฟัง" นิทานที่น้ำอ้อยเล่าปากเปล่า ได้แก่ ณ ที่ซึ่งไรแสงทองฉาย หมาป่ากับลูกแพะทั้ง 7 เด็กชายกับเสื้อสองแสงเป็นประกาย

ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เชื่อว่า การเล่านิทานจะเป็นกิจกรรมที่สามารถสื่อความหมายของจริยธรรม คุณธรรมต่างๆ เข้าไปในจิตวิญญาณของเด็ก ได้ โดยที่เด็กไม่รู้สึกลัว การเล่าซ้ำๆ กันทุกวัน ด้วยจังหวะที่เหมาะสม ทำให้นิทานค่อยๆ ซึมผ่าน เข้าไปในตัวเด็ก ส่งผลต่อการพัฒนาทางจิตใจของเด็ก จากความเชื่อดังกล่าวคุณหมอมหาพรทุกขจึงได้ ใช้การเล่านิทานเพื่อช่วยแก้ปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอีกด้วย โดยตั้งใจที่จะเลือกนิทาน ที่มีเนื้อหาแฝงปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียน แสดงให้เห็นผลจากการกระทำนั้น หนทางการแก้ปัญหา และผลที่เกิดขึ้นจากที่แก้ปัญหาานั้นได้

การรับประทานอาหารกลางวัน

เด็กเตรียมป. 1 เป็นคนยกโต๊ะมาเรียงต่อกันเป็นแถวยาว และนำอ้อย ร้องเพลง "ขอเชิญฯ เชิญเด็กๆ นั่งที่ของตน" แล้วเด็กทุกคนจะเดินเข้ามานั่งที่ของตนเอง ทุกวัน จันทร์น้ำอ้อยก็จะแบ่งหน้าที่ให้เด็กเตรียมป. 1 ทำในการจัดโต๊ะอาหารกลางวันประจำสัปดาห์ โดย แบ่งออกเป็นหน้าที่ แจกที่รองจาน 2 คน วางช้อนล้อม 1 คน แจกจาน 2 คน และเตรียมถ้วยน้ำ 2 คน อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานจะแบ่งเป็น 2 ขนาดคือขนาดเล็กและใหญ่ ขนาดเล็กสำหรับ เด็กอนุบาล ขนาดใหญ่สำหรับเด็กเตรียม ป. 1 น้ำอ้อยและครูผู้ช่วย ในการแจกทุกอย่างนี้เด็กที่ทำ หน้าที่จะต้องเดินตามเข็มนาฬิกา คนยกชั้นข้าวกล่องอีก 1 คน โดยผู้แจกจะสวมถุงมือผ้าและ ยกชั้นข้าวโดยเริ่มที่งานของน้ำอ้อย ให้น้ำอ้อยตักก่อน จากนั้นก็เวียนให้เด็กๆ ตักด้วยตนเองในทิศ ตามเข็มนาฬิกา เด็กๆ จะตักข้าวครั้งเดียว และตักให้พออิ่ม ไล่ตักไปเรื่อยๆ จนครบ น้ำอ้อยเดินไปยก กับข้าวมาจากในครัว แล้วตักใส่ในจานให้ทุกคนโดยเริ่มที่งานของน้ำอ้อยก่อน และเวียนไปในทิศ ตามเข็มนาฬิกาเช่นเดียวกัน หากเป็นกับข้าวที่มีน้ำแกง น้ำอ้อยจะให้เด็กเตรียม ป. 1 2 คนมาช่วย หยิบถ้วยๆ มาตัก และน้ำอ้อยเป็นคนตักให้เด็กแต่ละคน และให้เด็กเตรียม ป. 1 เป็นคนยกนำไป

วางให้เด็กแต่ละคนไล่ไปจากซ้ายไปขวา และเด็กที่ยกด้วยชุปเดินในทิศตามเข็มนาฬิกาเช่นเดียวกัน ระหว่างการเตรียมอาหารและน้ำบนโต๊ะ น้ำช้อยให้เด็กนำอุปกรณ์จุดเทียน และแจกันดอกไม้มาวางที่โต๊ะอาหาร เมื่อเตรียมเสร็จเรียบร้อย น้ำช้อยเรียกเด็ก 2 คนให้มาจุดเทียน ขณะนั้นเด็กในวงคนอื่นจะพนมมือพร้อมกัน เมื่อน้ำช้อย และเด็กอีกสองคนพนมมือตามหลังจากจุดเทียนเสร็จ ท่องกลอนพร้อมกัน ดังนี้

โลกผู้มอบอาหารนี้ให้   ตะวันสร้างสรรคให้ลูกเหลืองงาม
บุญคุณโลกและดวงตะวัน   จะจารึกไว้ในใจตลอดกาล

ขอขอบคุณอาหารมื้อนี้

เด็กเอามือลง และเด็กคนหนึ่งจะยกที่ดับเทียนมาดับเทียนใหญ่

น้ำช้อยลุกขึ้นไปเปิดไฟ และเปิดพัดลม เด็กจึงเริ่มรับประทานอาหาร ซึ่งในการรับประทานอาหารนี้ เด็กจะต้องทานให้หมดในปริมาณที่ตนตัก ในการรับประทานอาหารจะรอให้ทุกคนเสร็จเกือบพร้อมกัน หรือเสร็จพร้อมกัน เมื่อรับประทานเสร็จ เด็กรวบรวมชิ้นส่วนไว้ในจานพร้อมกับถ้วย และแก้วน้ำ เด็กทุกคนที่รับประทานเสร็จเรียบร้อยแล้วนำจานมากองที่บริเวณอ่างล้างจาน น้ำช้อยแบ่งหน้าที่ให้เด็กเตรียม ป.1 ในการล้างจานดังนี้ คนเรียงจานจะแยกประเภทของอุปกรณ์ กะละมังใบที่หนึ่ง จะใช้ซักก๊อตไบรท์อุปกรณ์ที่ใช้รับประทาน โดยเริ่มจากถ้วยน้ำ ถ้วยชุป จาน ช้อนส้อม กะละมังใบที่สอง และกะละมังใบที่สาม จะล้างน้ำ สุดท้ายคือคนวางจาน เมื่อล้างจานเสร็จ เด็กที่ประจำแต่ละอ่างจะช่วยกันเปลี่ยนน้ำในถังเพื่อเตรียมน้ำให้ห้องอนุบาลล้างแก้วน้ำในการรับประทานอาหารเช้า โดยเด็กจะเหน้าที่ใช้แล้วรดให้ต้นไม้ที่วางตั้งอยู่ข้างๆทางเดิน คนกวาดถูห้องเรียน 2 คน คนเช็ดที่รองจานและโต๊ะ 2-3 คน น้ำช้อยจะช่วยดูแลเด็กยกโต๊ะออกไปจากห้องเรียน เมื่อเสร็จแล้วเด็กอนุบาลจะถอดเสื้อผ้าที่ใส่ เพื่อไปอาบน้ำ แปรงฟัน ในห้องน้ำ จากนั้นเด็กที่อาบน้ำเสร็จแล้วก็จะวิ่งเข้ามาในห้องเรียน หยิบเอาผ้าเช็ดตัวที่นำมาเช็ดตัวให้แห้ง และหยิบชุดนอนมาสวม ในขณะที่เด็กอนุบาลถอดเสื้อผ้า และสวมใส่ชุดนอนจะมีที่เตรียม ป.1 มาช่วยน้องถอดและใส่เสื้อผ้าด้วย

การนอน

หลังจากทำหน้าที่ในการทำความสะอาดเสร็จแล้วก็จะมาทยอยแปรงฟันและไปช่วยเหลือน้องแต่งตัว จากนั้นเด็กเตรียมป.1 ก็จะมาเข้าแถวที่หน้าประตูเพื่อรอให้ครูน้องมารับไปทำกิจกรรมช่วงบ่ายต่อไป ส่วนเด็กอนุบาลจับประตูบานพับ 1 คน ส่วนคนอื่นจะหลบอยู่ข้างหลังประตู น้ำช้อยยกที่นอนกับเด็กอนุบาล 1 คน ในขณะที่ยกเข้ามาในห้องเรียนก็

จะร้องเพลง “เรื่อน้อยแห่งดวงดาว” ว่า “*ล่องเรื่อน้อยๆกลางดวงดาว ล่องเรื่อลำน้อยแห่งดวงดาว*
ล่องเรื่อน้อยๆในดวงดาวล่องเรื่อดวงดาว ตามลำธารเงินงามวามวิบวาว ตามลำธารเงินงามวาม
วิบวาว ตามลำธารเงินงามวามวิบวาว พรางพรายฟ้าไกล” น้ำอ้อยแจกที่นอนให้กับเด็กแต่ละ
 คน โดยน้ำอ้อยจะเรียกที่นอนว่าเป็นเรือ และบอกเด็ก ให้ก็ปัดนล่องเรือไปที่ของตนเอง ก็ปัดนใน
 ที่นี้หมายถึงเด็ก ในการแจกที่นอนเด็กอาสาช่วยหยิบหมอนส่งให้น้ำอ้อย เด็กไปจัดที่นอนใน
 ตำแหน่งของตนเอง เมื่อเด็กนอนลง บางครั้งน้ำอ้อยเรียกเด็กที่นอนเรียบร้อยแล้วมาช่วยรูดผ้า
 ม่านให้ปิด ซึ่งเด็กอยากปิดผ้าม่านมากจึงนอนรอน้ำอ้อยเรียกเจียบๆ และถ้าวันไหนเด็กๆไม่เรียบ
 ร้อย จะไม่ได้รูดผ้าม่าน น้ำอ้อยเปิดพัดลม 2 ตัวให้พัดตัวเด็กๆ บางครั้งถ้ามียุ่งจะจุดเทียนเปลือก
 ส้มไล่ยุง จากนั้นน้ำอ้อยเดินมานั่งที่ตู้เก็บของ ขณะเดินมาและเปิดกล่องหยิบพิน น้ำอ้อยจะร้อง
 เพลง “*พักผ่อนเกิดลูกเอ๋ย*” มีเนื้อหาว่า “*ดวงดาววิบๆ งามจับตา ได้เวลาพักผ่อน นอนเกิดเอ๋ย*
เอ่อเอ็งเอ๋ย เอ่อเอ็งเอ๋ย แมกไม้ไหวๆเอนไปมา ได้เวลาพักผ่อน นอนเกิดเอ๋ย เอ่อเอ็งเอ๋ย เอ่อเอ็ง
เอ๋ย ลำธารใสไหลรินเอื่อยมา ได้เวลาพักผ่อน นอนเกิดเอ๋ย เอ่อเอ็งเอ๋ย เอ่อเอ็งเอ๋ย” จากนั้น
 น้ำอ้อยก็จะพูดว่า

ดวงตะวันคล้อยลับขอบฟ้าไปแล้ว   ดวงจันทร์ทอแสงนวลโยไปทั่วพื้นปรุพี
กระต่ายน้อยบนดวงจันทร์กำลังตำข้าวอยู่   ดวงดาวมามายพรางพรายแสงทั่วท้องฟ้า
แล้วเด็กน้อยต่างก็หลับไหลไปพลัน   เมื่อทุกสรรพสิ่งอยู่ในความเจียบสงบแล้ว
เสียงพินแห่งดวงดาวที่กำลังจะเริ่มบรรเลง   กล่อมเด็กน้อยให้นอนหลับฝันดี

จากนั้นอ้อยก็จะเริ่มตีตพิน 2 เพลง ซึ่งเป็นทำนองเพลงมาจากเพลง
 ภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน เมื่อตีตพินจบน้ำอ้อยจะร้องเพลง “*พักผ่อนเกิดลูกเอ๋ยอีกครั้ง*”
 พร้อมกับห่อพินด้วยผ้าและเก็บใส่เข้าไปในกล่อง จากนั้นก็พูดต่อว่า

เมื่อทุกสรรพสิ่งต่างหลับไหลไปแล้ว   เหล่านางฟ้าและเทวดาก็โบกบินมา
กล่อมเด็กน้อยให้นอนหลับฝันดี

น้ำอ้อยจะเดินเข้าไปหาเด็กที่นอนแต่ละคน ร้องเพลง “*กล่อมลูก*
น้อยนอน” ให้เด็กทุกคน โดยมีเนื้อหาว่า

กล่อมลูกน้อยนอน พักผ่อนเหนื่อยร้อนคลาย แม่วลมพริ้วพราย เปลเจ้าจะโยกไหว
ไอ้ลูกน้อยเอ๋ย แม่กล่อมด้วยหัวใจ   แม่จะคอยพัดวีให้ลูกได้หลับฝัน

โดยร้องใกล้ตัวเด็ก พร้อมกับเอามือลูบหัว หรือหลัง หรืออาจจะเกาที่
 หู น้ำอ้อยบอกว่า “*ทำอะไรก็ได้ที่เด็กชอบ เพื่อให้เขานอนหลับ*” และเมื่อร้องจนครบทุกคน น้ำอ้อย
 จะนอนหลับกับเด็กๆ

กิจกรรมช่วงบ่าย

จนเวลา 14.00 น. น้ำอ้อยรดผ้ามาจนให้เปิดออก และเปิดไฟในห้อง และเข้ามาปลุกเด็ก ด้วยการร้องเพลง "ลืมนตาได้แล้วนะแก้วใจเอ๋ย สายลมรำเพยพัดปลุกลูกยา ตื่นขึ้นนำฝันในนิทราและรักมา แบ่งปันเพื่อนพี่น้องพี่ให้ปรีดิ์เปรม" ขณะที่ร้องก็จะใช้มือลูบ ศีรษะเด็ก บางครั้งเมื่อร้องเพลงจบก็จะใช้มือ เอานิ้วโป้งและนิ้วชี้ปิด-เปิด และร้องว่า "เอ็กอีเอ็ก เอ็ก" เมื่อเด็กตื่นก็จะให้ไปล้างหน้าและไปหยิบกระเป๋าที่ชั้นหน้าห้องเรียนนำมาในห้อง น้ำอ้อยยก ลิ่นซึกของเด็กแต่ละคนออก ไว้ข้างนอก ให้เด็กเปลี่ยนชุดนอนเป็นชุดใส่กลับบ้าน บางคนก็เป็นชุด เดิม ขึ้นอยู่กับกรเตรียมของพ่อแม่ เด็กที่เปลี่ยนเสื้อผ้าเสร็จแล้วจะพับเสื้อผ้าที่อยู่ในลิ่นซึกใส่ กระเป๋านักเรียน และวางกระเป๋าไว้ที่ข้างฝาห้องด้านหนึ่ง โดยน้ำอ้อยบอกเด็กๆว่า "เอากระเป๋าไป วางขาย" และจากนั้นเด็กนำเอาลิ่นซึกไปใส่ที่ชั้นตามเดิม และมาช่วยงานน้ำอ้อย ซึ่งตอนนี้จะมี งานให้เด็กช่วยเตรียมน้ำดื่มสำหรับอาหารว่าง 1 คน โดยจะตั้งแก้วเป็นวงกลมตามที่พื้น และเอา ไม้ตะลูกเจี๊ยบไว้ตรงกลาง และเด็กที่เหลือก็จะช่วยงานเก็บจาน ชามและช้อนส้อมที่ตากไว้จนแห้งใส่ เข้าตู้ โดยน้ำอ้อยเป็นคนจัดจานให้เรียงซ้อนกัน 2-3 ใบขึ้นกับขนาดจาน และให้เด็กถือไปใส่ตู้ ส่วนช้อนส้อมให้เด็กนำตะกร้าช้อนส้อมมาและให้เด็กจัดเรียง โดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามลำดับดังนี้ ส้อมเล็ก ส้อมใหญ่ ช้อนใหญ่ ช้อนเล็ก จากซ้ายไปขวา ให้เหมือนกับตอนที่จัดโต๊ะอาหาร เมื่อ ทำงานเสร็จแล้ว เด็กจะมานั่งล้อมวงตามตำแหน่งที่นั่งของตน น้ำอ้อยเดินเข้าไปหยิบอาหารว่าง ในครัว ซึ่งน้ำอ้อยจะเตรียมก่อนที่จะปลุกเด็กตื่น ส่วนใหญ่จะเป็นผลไม้ตามฤดูกาล น้ำอ้อยจะ อนุญาตให้เด็กอนุบาลช่วยจุดเทียนและดับเทียนที่โต๊ะลูกเจี๊ยบ เด็กจะพนมมือระหว่างที่จุดเทียน จากนั้นก็มีการท่องกลอนเดียวกับการรับประทานอาหารว่างเข้า

จากนั้นน้ำอ้อยให้เด็กอนุบาล 1 คน เดินแจกอาหารให้ทุกคน เริ่มจาก น้ำอ้อย และเวียนไปในทิศตามเข็มนาฬิกา ทุกคนรับประทานอาหารว่าง และเมื่อรับประทานเสร็จ แล้ว น้ำอ้อยก็จะเชิญให้เด็กออกไปล้างถ้วยน้ำและนำมาเรียงใส่ถาดเหมือนเดิม

เด็กไปหยิบกระเป๋า โดยน้ำอ้อยพูดกับเด็กๆว่า "ให้ไปซื้อกระเป๋าของ ตนเองมาได้แล้ว" เด็กจะเอากระเป๋าสะพายและมาขึ้นเป็นวงกลมที่ตำแหน่งของตน เมื่อทุกคน พร้อมก็จะพนมมือ และท่องกลอนพร้อมกันที่ว่า

เราเรียน เราเล่น เราชองรำ เานำแสงสว่างสดใส

ตามติดกายใจไปทั่วทุกหนแห่ง ตราบจนตราพรายแสง สวัสดิ์ศรีรับ/คะ(กัมศิระชะ)

ช่วง ครึ่งเทอมหลัง น้ำอ้อยได้ใช้บทกลอน "ขอบคุณแต่ทุกสิ่ง" มาเป็น กลอนแทนกลอนข้างบน ตอนเริ่มกลอนน้ำอ้อยพูดว่า "แล้วดอกไม้ก็ค่อยๆแย้มบานออกมา" มี เนื้อความว่า

แต่ดอกไม้หลากสีบนพื้นดิน
แต่ன்ற้องแฉ่วหวานกังวานไพเราะ
แต่ห้องฟ้าสีครามงามมุขมอด
แต่มวลไม้ให้ร่มเงาแก่ผู้คน
แต่สายลมพัดมาไม่ขาดสาย
ถูกขอบคุณทุกสิ่งสรรในวินาที
ที่นำทางนำรักในกมล

แต่ทุ่งหญ้าเขียวทั่วทุกถิ่นเขียวสดใส
แต่ภูมรินผ่องใหญ่บินว่อนวน
แต่ธารเงินสุดสะอาดจากหยาดฝน
ที่มอบผลแสนหวานเจือจางกาย
แต่สิ่งดีงามทั้งหลายที่ยินยล
ขอบคุณพระที่คู่ครองลูกทุกหน
ให้มองเห็นทั้งหลายสุขใจเอย

จากนั้นน้ำอ้อยก็จะจับมือกับเด็กเป็นวงกลม ร้องเพลง "วันนี้บอล

ก่อน"

ยามนี้ตะวันจวนลับตา
พ่อแม่นั่งเฝ้าคอย
ขอลูกจงนำความรักในใจ
และความสุขสันต์นานา

วิหคบินโฉบคืนรัง
คอยลูกน้อยกลับบ้านมา
นำแสงแห่งความสดใส
ฝากให้พ่อแม่เอย

น้ำอ้อยจับมือเด็กๆเดินเวียนในทิศตามเข็มนาฬิกา บางครั้งจูงมือเด็กไปปิดพัดลมและปิดไฟ และพาเด็กไปตั้งแถวที่หน้าประตู เมื่อร้องเพลงจบ น้ำอ้อยเปิดประตู เด็กจะสวัสดีที่ละคนและออกจากห้องเรียนไปใส่รองเท้า ออกไปรวมกันที่สนามหน้าบ้าน น้ำอ้อยเดินตามไปดูเด็ก เด็ก ๆ จะออกไปเล่นที่สนามกับเด็กเตรียม ป. 1 ที่ออกมาแล้ว บางคนก็กลับรถนักเรียนซึ่งจะมี 2 รอบ รอบแรกออกจากโรงเรียนเวลาประมาณ 15.00 น. และกลับมารับเด็กรอบสอง 16.00 น. ส่วนที่เหลือจะมีผู้ปกครองมารับ เด็กทั้งหมดออกจากโรงเรียนเวลา 16.00 น. คุณหม่อมพฤษภอภรณ์บอกว่า ที่โรงเรียนอรุโณทัยจะพยายามให้เด็กกลับบ้านเร็ว เพราะเด็กไม่ล่าช้าจากการอยู่ที่โรงเรียนนานเกินไป ส่วนครูจะได้พักผ่อนเร็วด้วย เพราะตลอดทั้งวันที่สอน พลังชีวิต (Etheric Force) จะถูกใช้ในการทำงานกับเด็กมาก

การประเมินผลพัฒนาการ

ในการจัดการเรียนการสอนมีประเมินพัฒนาการของเด็กของโรงเรียนอรุโณทัย ใช้การสังเกตเด็กในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากในห้องเรียนมีเด็กจำนวน 20 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ครูสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง และครูประจำชั้นได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับนักเรียนตลอดทั้งวันด้วยตนเอง รับรู้เรื่องราวและความเป็นไปต่างๆในห้องเรียนแต่ละวัน มองเห็น

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในตัวเด็กแต่ละคน ครูไม่เพียงแต่รับรู้ผ่านสายตามองเห็นความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมภายนอก แต่ครูสามารถรับรู้ได้ถึงจิตใจภายในเด็กแต่ละคน ระหว่างที่เด็กกำลังเล่น หรือทำกิจกรรมต่างๆ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความใกล้ชิด และความเข้าใจของครูที่มีต่อเด็ก ซึ่งในการสังเกตเด็กในแต่ละวันนั้น แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการประเมินผลพัฒนาการใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การสรุปพัฒนาการของเด็กทุกสัปดาห์ เป็นการประเมินผลเพื่อใช้ในการพัฒนาการสอน จะจัดขึ้นในการประชุมครูทุกวันพุธ โดยนำข้อมูลพูดถึงเด็กๆในห้องเรียน อนุบาล ถึงกิจกรรมที่จัดและพฤติกรรมที่แสดงออกในแต่ละสัปดาห์ ครูคนอื่นอาจจะช่วยบอกข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในชั้นอนุบาลที่ตนสังเกตเห็นได้ และเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความไม่ปกติ จะมีการพูดคุยกันถึงสาเหตุและวิธีที่จะดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การเลือกนิทานที่นำมาเล่าในสัปดาห์ต่อไปเพื่อช่วยคลี่คลายปัญหาในห้องเรียน การแนะนำในการปฏิบัติต่อเด็กในห้องเรียน การเลือกเด็กทำกรณีศึกษา เพื่อให้เข้าใจเด็กได้ดีขึ้น การเยี่ยมเยียนบ้านเด็กเพื่อเห็นภาพเด็กได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. การสรุปพัฒนาการและรายงานความก้าวหน้าของเด็ก จะมีการทยอยนัดหมายผู้ปกครองของเด็กแต่ละคน มาในช่วงปิดเทอมภาคเรียนที่ 2 นำข้อมูลและหมอพดุษจะเล่าถึงพัฒนาการของเด็กที่เกิดขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา ในด้านพฤติกรรมที่แสดงออก การเปลี่ยนแปลงตลอดปี ความสามารถที่แสดงออก ในการช่วยเหลือตนเอง ความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่น ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่น การระบายสีน้ำ การวาดรูปด้วยสีเทียน การปั้นขี้ผึ้ง การเข้ากับเพื่อนในห้องเรียน เป็นต้น

เนื่องจากโรงเรียนมีขนาดเล็ก มีจำนวนเด็กน้อย การประเมินเด็กสามารถทำได้ทั่วถึงโดยการพูดรายงานพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน จากการสังเกตเด็กอย่างแท้จริง เพื่อประเมินผลพัฒนาการของเด็กที่เกิดขึ้น เป็นการทำอย่างต่อเนื่อง เป็นสัปดาห์ โดยเป็นการประเมินทั้งในด้านร่างกาย จิต และจิตวิญญาณ ของเด็ก โดยสังเกตจากร่างกายที่เปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อใช้ในการวางแผนปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป และเมื่อสิ้นสุดแต่ละปีการศึกษา จะมีการรายงานพัฒนาการของเด็กโดยเชิญผู้ปกครองของเด็กมาพูดคุยเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องตามหลักการของการรายงานผลพัฒนาการของเด็ก ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ โดยเขียนหรือบรรยายถึงเด็กทั่วทุกด้านเป็นรายบุคคลอย่างละเอียดถึงสิ่งต่างๆ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ขั้นตอนต่างๆในการเรียนรู้ของเด็ก

การทำงานกับผู้ปกครอง

แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของผู้ปกครองของผู้บริหาร

ผู้ปกครองมีความสำคัญมากต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และเด็ก ผู้ปกครองจะสะท้อนปริมณฑลทางด้านความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการเงินและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะให้ผู้ปกครองอยู่ในปริมณฑลนี้ เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือการทำงานของโรงเรียน

การเผยแพร่แนวคิด

หลังจากที่คุณหมอได้กลับมาจากการศึกษาต่อ ได้เข้ามาร่วมทำงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวกับเด็ก มีการสัมภาษณ์คุณหมอลงวารสารต่างๆ และเมื่อเริ่มทำโรงเรียน อรุโณทัย ข้อมูลต่างๆของโรงเรียนอรุโณทัยได้เผยแพร่ในสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบทความที่คุณหมอเขียนลงในวารสารหรือสื่อที่มีคนมาสัมภาษณ์ จึงมีคนเริ่มเข้ามาดูที่โรงเรียนอรุโณทัย และส่งบุตรหลานมาเรียน ผู้ปกครองบางคนรู้จักกับคุณหมอมามาก่อนจึงนำลูกมาเรียน บางคนอยู่ใกล้บ้าน ซึ่งผู้ปกครองที่สนใจได้เข้ามาดูโรงเรียน ทางโรงเรียนจะพูดคุยชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนซึ่งแตกต่างจากการเร่งเรียนเขียนอ่าน หากผู้ปกครองคนใดสนใจก็พาลูกมาสมัครเข้าเรียน และมีการกระจายข่าวระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองในการแนะนำโรงเรียน แม้ว่าผู้ปกครองจะมีความเข้าใจเบื้องต้นถึงลักษณะการเรียนการสอนโดยรวมแล้วสมัครใจส่งลูกมาเรียนแล้วก็ตาม ทางโรงเรียนยังจะต้องทำงานกับผู้ปกครองเพื่อสื่อสารกับผู้ปกครองถึงวิธีที่โรงเรียนทำงานกับเด็ก และวิธีที่ผู้ปกครองจะปฏิบัติกับเด็กให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

กิจกรรมที่จัดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

โรงเรียนอรุโณทัยได้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินการของโรงเรียนในลักษณะต่างๆดังนี้

1. การจัดทำวารสารชื่อว่า "ลานฝันอุไรโอบกอด" เป็นวารสารที่จัดทำทุกสองเดือน ซึ่งทางโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง มีส่วนของเนื้อหาต่างๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กตามแนวคิดมนุษยปรัชญา ปัญหาและความเข้าใจผิดของผู้ปกครองในการเลี้ยงลูก บทความที่บุคลากรครูและผู้ปกครองเขียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงาน หรือการเลี้ยงลูก บทความที่แปลมาจากหนังสือต่างประเทศที่น่าสนใจ และเหตุการณ์การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการขอบคุณผู้ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนในเรื่องต่างๆ

2. การประชุมผู้ปกครอง จะมีการนัดหมายทุกเดือนครั้ง ในการนัดประชุมผู้ปกครอง จะนัดหมายกันในวันอาทิตย์ เวลา 9.30 น. ผู้ปกครองจะเริ่มทยอยกันมา บางคนพานักเรียนหรือบุตรมาด้วย ทุกคนที่มาจะเตรียมอาหารและขนมมาทานด้วยกัน จนเวลา 10.00 น. คุณหมอปฤกษ์ได้เชิญผู้ปกครองให้เข้ามานั่งในห้องเรียนของเด็ก ป.2 และมีการพูดคุยกัน โดยทางโรงเรียนจะมีหัวข้อที่นำมาสนทนา ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางมนุษยปรัชญา เช่น การพูดคุยถึงโทษของสื่อต่างๆ พัฒนาการของเด็ก การแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมเด็กของผู้ปกครอง เป็นต้น โดยเฉพาะในเรื่องการดูโทรทัศน์ คุณหมอมจะพูดทุกครั้ง เกี่ยวกับผลของโทรทัศน์ที่มีอิทธิต่อการเติบโตของเด็กเล็ก ซึ่งผู้ปกครองบางคนก็ให้ความร่วมมือในเรื่องนี้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังได้พูดถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนอนุบาลและประถมศึกษาว่ามีการจัดอย่างไร และมีประโยชน์กับเด็กอย่างไร มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การระบายสี หรือการวาดภาพ หากผู้ปกครองมีข้อสงสัยก็สามารถซักถามกันได้ บรรยากาศในการประชุมจะเป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง จากนั้นจึงร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน

3. การจัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการร่วมกลุ่มของผู้ปกครอง ในการให้ความร่วมมือในการดำเนินการด้านต่างๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การจัดหาที่ตั้งของโรงเรียนแห่งใหม่ และด้านการเงิน ในคณะกรรมการจะมีผู้ปกครองซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนอุไรโอบกอดรวมอยู่ด้วย เพื่อเป็นตัวเชื่อมทางความคิดระหว่างครูและผู้ปกครอง ในอนาคตได้มีการจัดตั้งในรูปของมูลนิธิ เป็นคณะกรรมการของโรงเรียน ประกอบด้วย คณะครู ผู้ปกครอง และบุคคลภายนอก ซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับทิศทาง นโยบาย ให้การสนับสนุน รับรอง แผนงานที่ครูเสนอขึ้นมา

4. การจัด Child Study เป็นการเชิญผู้ปกครองเข้ามาพูดคุยเกี่ยวกับบุตรของตน ครั้งละ 1 คน โดยผู้ปกครองจะเป็นผู้บรรยายถึงเรื่องราวต่างๆ ของเด็กอย่างละเอียด เช่น เล่าเหตุการณ์สำคัญในช่วงชีวิตของเด็ก ลักษณะนิสัย ความชอบ และพฤติกรรมต่างๆ ณะอยู่ที่บ้าน บางครั้งผู้ปกครองจะนำภาพของเด็กมาให้คณะครูด้วย หากครูมีปัญหาก็สามารถซักถามผู้ปกครองได้ การทำ Child Study มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจเด็กแต่ละคนอย่างละเอียดที่สุด

เท่าที่จะทำได้ จากนั้นในสัปดาห์ต่อไป คณะครูจะมีการพูดคุยอภิปรายเด็กคนนั้น จากข้อมูลที่ผู้ปกครองเล่าและประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับเด็ก เพื่อให้ครูมีความเข้าใจต่อเด็กอย่างถูกต้อง และสามารถทำงานกับเด็กในห้องเรียนได้

5. การเยี่ยมบ้าน ทางโรงเรียนจะขออนุญาตผู้ปกครองไปเยี่ยมที่บ้าน ซึ่งการเยี่ยมบ้านของเด็กจะทำให้ครูรู้จักเด็กทั้งหมด รู้จักครอบครัว รู้จักชีวิตของเด็กว่าดำเนินไปอย่างไร ถ้าเป็นไปได้ก็จะร่วมรับประทานอาหารร่วมด้วย เพื่อให้รู้ว่าเด็กกินอย่างไร อยู่อย่างไร เล่นอย่างไร โดยใช้เวลาในการเยี่ยมประมาณ 1-2 ชั่วโมง

6. กิจกรรมวันรับขวัญ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในวันแรกของการเข้ามโรงเรียน ซึ่งมีความหมายถึงการต้อนรับเด็กด้วยความรัก ความห่วงใย และเป็นสัญญาณที่ทำให้เด็กรับรู้ว่าคุณครูจะเป็นที่ที่เด็กจะเข้ามาเรียน มาเล่น มาใช้ชีวิตที่นี่

7. กิจกรรมวันเข้าพรรษา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงเวลาวันเข้าพรรษา ในห้องเรียนอนุบาลมีการร้องบทเพลง “วันเข้าพรรษา” ในกิจกรรม Circle นอกจากนั้นเด็กจะได้ทำเทียนโดยการนำเอาเส้นเชือกมาจุ่มลงในน้ำเทียน เมื่อน้ำเทียนแห้งก็จะเคลือบที่เส้นเชือก เด็กจะจุ่มกันหลายครั้งจนได้เล่มเทียนที่หนา และในช่วงเย็นมีการจัดกิจกรรม Candle Walk เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่พยายามเข้าหาตนเองไม่ออกสู่โลกภายนอก เช่นเดียวกับความหมายของวันเข้าพรรษา เป็นช่วงที่พระสงฆ์ศึกษาพระธรรมอยู่ภายในวัด ในห้องเรียนอนุบาล นำโตะไปตั้งไว้กลางห้องให้ผ้าฝ้ายหลากสีคลุมโตะ และนำพระพุทธรูปปางนาคปรกไปตั้ง ข้างพระพุทธรูปมีเทียนที่หล่อเป็นรูปดอกไม้ถูกจุดอยู่ที่พื้นจะมีกิ่งเฟืองฟ้าเรียงวนจากข้างนอกมาสุดที่โตะพระโดยวนทางขวามือ และมีแผ่นกระดาษเป็นรูปดาววางเรียงรายที่พื้น เมื่อเด็กมาถึงห้องคุณหมอจะให้เด็กแต่ละคนเดินถือเทียนเข้าไปในวงจนถึงโตะพระพุทธรูป นั่งลงกราบพระ จากนั้นก็ใช้เทียนนั้นต่อไฟจากเทียนดอกไม้ แล้วเดินวนออกมา และเอาเทียนวางลงบนกระดาษรูปดาว ก่อนที่จะเดินออกไป แล้วเด็กคนใหม่ก็จะเดินเข้าไป ผู้ปกครองจะเข้าไปนั่งดูเด็กข้างในห้องเรียนด้วย

8. กิจกรรมวันลอยกระทง คณะครูจะมีการนัดหมายกับผู้ปกครอง และเด็กมาทำกระทงร่วมกันที่โรงเรียน ก่อนนำไปลอยด้วยกันที่บ้านของเด็กคนหนึ่งที่อยู่ติดกับคลองอ้อนนุช มีการร้องเพลงเล่นดนตรีและรับประทานอาหารร่วมกันด้วย

9. กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ มีการจัดงานขึ้นที่โรงเรียนอรุโณทัย ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของปี มีการจัดการแสดงของเด็กระดับประถมศึกษา มีการแลกเปลี่ยนของขวัญกันระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก ซึ่งของขวัญนี้ทั้งผู้ปกครองและเด็กจะลงมือทำด้วยตนเอง และมีการรับประทานอาหารด้วยกัน

10. กิจกรรมวันเกิด เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งที่ตั้งสำหรับเด็กทุกคนในห้องเรียนอนุบาล กิจกรรมวันเกิดที่จัดขึ้นสามารถสื่อให้เด็กเข้าใจคุณค่า และความงดงามของการเกิดของตน ผ่านนิทานวันเกิดและกิจกรรมที่จัด นำอ้อยบ้านที่วันเกิดของเด็กทุกคนในห้องเรียนอนุบาล ดังนั้นเมื่อใกล้ถึงวันเกิดของเด็ก นำอ้อยจะนัดหมายกับผู้ปกครองว่าจะจัดงานวันเกิดที่โรงเรียนในวันใด ผู้ปกครองจะมาร่วมงานนี้กับเด็ก และเตรียมอาหารว่างมารับประทานด้วยกัน ก่อนหน้าที่จะถึงงานวันเกิดผู้ปกครองจะนัดหมายกับบ้านเพื่อทำของขวัญวันเกิดให้แก่เด็ก ๆ ส่วนใหญ่นัดหมายกันในวันอังคารช่วงบ่าย ของขวัญที่ผู้ปกครองทำให้เด็กจะเป็นงานฝีมือ เช่น เย็บตุ๊กตา หรือถักนิตติ้ง เป็นต้น ส่วนนำอ้อยจะเตรียมของขวัญในเด็ก ๆ เช่นกัน ของขวัญที่นำอ้อยทำให้เด็กจะใช้การถักนิตติ้งเป็นรูปต่างๆ

การทำงานกับผู้ปกครองที่โรงเรียนอนุบาล จะให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ปกครอง ในการสนับสนุนการทำงานของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองจะช่วยให้ข้อมูลเด็กอย่างละเอียด และเข้าเยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อให้ครูเห็นภาพของเด็กได้อย่างสมบูรณ์ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของเด็กต่อไป หรือการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองไว้ว่า ผู้ปกครองมีบทบาท ช่วยครูในการทำงานกับเด็ก นอกจากนี้ โรงเรียนอนุบาลได้มีการจัดการประชุม การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ใช้ เผยแพร่แนวคิดทางการศึกษาของโรงเรียน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และผู้ปกครองได้อีกด้วย เนื่องจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ครูและผู้ปกครองมีความคุ้นเคย ใกล้ชิดกัน เมื่อผู้ปกครองได้เข้ามาทำกิจกรรมที่โรงเรียน ก็รับรู้ถึงความต้องการความช่วยเหลือของโรงเรียน ผู้ปกครองจึงได้อาสาที่จะเข้ามาช่วยเหลือ และมีการรวมกลุ่มกัน เป็นคณะกรรมการผู้ปกครองเข้ามามีบทบาท ในการสนับสนุนการทำงานของโรงเรียน ในด้านการเงิน การจัดหาที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียน

ตัวอย่างการจัดกิจกรรม "งานวันเกิด"

เมื่อวันงานวันเกิดมาถึง วันนี้เป็นวันเกิดจนอายุครบ 4 ขวบ ตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียนนำอ้อยจะจัดห้องโดยนำโต๊ะมาวางกลางห้อง ตกแต่งด้วยผ้าสีสดใสต่างๆ ตรงกลางมีพานที่ปักเทียนรอบพานตามอายุที่ครบรอบวันเกิด และเทียนตรงกลางพานอีก 1 เล่ม รอบๆโต๊ะตกแต่งด้วยกิ่งของดอกไม้เฟื่องฟ้าเรียงเป็นรูปตัวรูบรอบโต๊ะ ยกเว้นด้านที่นำอ้อยนั่งไม่มีการตกแต่ง มีดอกไม้เฟื่องฟ้าโรยกระจายอยู่บนโต๊ะและในพานเทียน นำอ้อยจะวางของขวัญวันเกิดของนำอ้อยและคุณแม่ของเด็กบนโต๊ะ ข้างโต๊ะวันเกิดมีโต๊ะลูกเจี๊ยบตั้งอยู่ ผ้าปูโต๊ะในห้องจะถูก

ปิด เมื่อถึงเวลา 8.30 น. นำอ้อยเดินร้องเพลง ให้เด็กเดินมาที่ห้องเรียนอนุบาล เด็กๆวางกระเป๋ามาไว้ที่ชั้นตากจาน นำอ้อยจะให้คุณแม่และจูนไปเข้าห้องน้ำด้านนอก และให้มาต่อแถวเป็นคนสุดท้าย นำอ้อยจะค่อยๆเรียกเด็กเข้าไปในห้อง 4-5 คน โดยให้ไปล้างมือและปัสสาวะ จากนั้นก็มานั่งในวงกลมตามตำแหน่งของตนเอง นำอ้อยจุดเทียนที่โต๊ะลูกเจี๊ยบเอาไว้ เมื่อเด็กมานั่งที่กันครบทุกคน นำอ้อยเดินไปหยิบผ้าคลุมวันเกิดซึ่งเป็นผ้าฝ่ายสีขาวย้อมเป็นสีรุ้ง และมงกุฎซึ่งเป็นผ้าปักรูปดอกไม้มาที่ประตูห้อง พร้อมกับร้องเพลง "ผีเสื้อ" ซึ่งเด็กในห้องจะช่วยนำอ้อยร้อง โดยมีเนื้อร้องว่า

ผีเสื้อตื่นจากหลับไหลพลัน	ปีกเจ้านั้นสะบัดโบกไหว
ไผบินจากเกาะห่มลับไป	เริงรำรับตะวันสดใส
แสงทองส่องฝ่าเมฆขาวงาม	นำสุขสันต์มลายหมองหม่น
แสงแห่งโลกแห่งชีวิตเรา	ดาวแห่งรักของวันพรุ่งนี้

ระหว่างที่ร้องเพลงนำอ้อยเปิดประตูให้จูนเข้ามา นำอ้อยจะผูกผ้าคลุมให้เด็กน้อยอย่างนุ่มนวล ค่อยสวมมงกุฎที่ศีรษะ จูนมือจูนและเชิญผู้ปกครองเข้ามานั่งในวงกลม ใบหน้าของจูนเปี่ยมไปด้วยรอยยิ้ม ที่บ่งบอกได้ถึงความสุขอย่างเต็มเปี่ยมสำหรับวันเกิดที่มาถึงในวันนี้ จูนหันไปมองคุณแม่และอิมให้ตลอดเวลา คุณแม่ก็จะอิมตอบและพยักหน้ารับรู้ความสุขที่จูนมีตลอดเวลาเช่นกัน จูนนั่งข้างนำอ้อยทางด้านขวามือ และคุณแม่ก็นั่งถัดมา จากนั้นนำอ้อยจึงเริ่มเล่านิทานวันเกิดว่า

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีนางฟ้าตัวเล็กๆองค์หนึ่ง อาศัยอยู่กับเทวดาผู้คุ้มครองอีกองค์หนึ่ง นางฟ้าองค์น้อยนี้มีเหล่าเพื่อนนางฟ้าและเทวดามากมาย พวกเขาทั้งวิ่งเล่นบนสวรรค์นี้อย่างสนุกสนาน เขาเที่ยวรับดวงจันทร์ ดวงตะวัน และดวงดาวต่างๆ และมีอยู่วันหนึ่งขณะที่นางฟ้าองค์น้อยวิ่งเล่นอยู่ก็ไปพบกับประตูบานใหญ่นางฟ้าองค์น้อยมองลอดดูทุกแงที่ประตู นางฟ้าองค์น้อยมองเห็นสิ่งต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ต้นไม้ เนินเขา ท้องทะเล ผืนแผ่นดิน ทะเลทราย พืชพันธุ์นานาชนิด และสัตว์ต่างๆจำนวนมากมาย มีทั้งหมู่บ้านเล็ก และเมืองใหญ่ รวมถึงผู้คนด้วย ในเมืองๆหนึ่งมีเด็กเล็กๆพากันเล่นลูกบอลอย่างสนุกสนาน ในอีกเมืองหนึ่งเด็กกำลังไปโรงเรียน ชาวประมงต่างถักทอแหของตัว ส่วนในท้องนา ชาวนาก็กำลังหว่านเมล็ดข้าว ช่างเป็นภาพที่งดงามเหลือเกิน ดังนั้นนางฟ้าองค์น้อยจึงเข้าไปพบกับเทวดาผู้คุ้มครอง และบอกว่า "ขอให้หนูข้ามสะพานสายรุ้งและได้อาศัยบนพื้นโลกด้วยเถิด" เทวดาผู้คุ้มครองก็บอกว่า "ได้สิ ตอนนี้เป็นเวลาของเจ้าที่จะเริ่มเดินทางไปยังโลกแล้ว แต่การเดินทางนี้จะต้องใช้เวลายาวนะ" จากนั้นพวกเขาทั้งสองก็เปิดประตูบานใหญ่ และข้ามสะพานสายรุ้งมาบนพื้นโลก พวกเขาได้เห็นสิ่งต่างๆมากมาย และพวกเขา ก็พบพ่อแม่คู่หนึ่งที่รักกัน

และกำลังรอคอยลูกน้อย พวกเขาเตรียมห้องเล็กๆ เป็นห้องนอนของทารกน้อย เตรียมเสื้อผ้าสำหรับทารกน้อย นางฟ้าองค์น้อยอยากอยู่กับครอบครัวนี้ จึงขอมาเกิดเป็นลูกของสามีภรรยาคู่นี้ เทวดาผู้คุ้มครองได้บอกกับนางฟ้าองค์น้อยว่า "ได้สิ ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวที่เหมาะสมสำหรับเธอ เธอจะมีคุณพ่อและคุณแม่ที่รักเจ้ามาก และอีกไม่นานนัก คุณพ่อของเธอจะต้องเดินทางจากไปในที่ที่ไกลแสนไกล แต่นางฟ้าองค์น้อยก็จะมีคุณแม่คอยดูแล เป็นคุณแม่ที่เข้มแข็ง อดทนและรักเธอมาก " จากนั้นเทวดาผู้คุ้มครองได้มอบเมล็ดพันธุ์ไว้ในมือนางฟ้าองค์น้อย เธอกำมันเอาไว้ และบอกว่า "เมื่อเธออยู่บนโลก เธอจะได้ยินเสียงดนตรีอันไพเราะสดใสเหล่านี้รายล้อมตัวเธอ เสียงนี้จะเป็นเสียงแห่งชื่อของเธอ และจะมอบความเข้มแข็งแก่เธอเพื่อให้เธอสามารถบรรลุภารกิจสิ่งเธอตั้งใจ ทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่เธออาจจะมองไม่เห็นฉันสักช่วงเวลาหนึ่ง แต่ฉันจะคอยอยู่เคียงข้างเธอ เพื่อดูแลเธอตลอดไป และในวันหนึ่ง เธอจะหว่านเมล็ดพันธุ์ที่น่าติดตามนี้บนโลก คอยเฝ้าให้เมล็ดพันธุ์นี้เติบโต ผลิดอกออกผล แม่รమ్มาให้โลกนี้ต่อไป"

แล้วน้ำอ้อยก็จับมือจูนให้เดินไปนั่งกับคุณแม่ ระหว่างที่เล่าจูนคอยหันไปมองคุณแม่ตลอดเวลา น้ำอ้อยจะคอยลูบศีรษะและส่งยิ้มให้จูนตลอดเมื่อกล่าวถึงนางฟ้าองค์น้อย เด็กคนอื่นนั่งเงียบ คุณแม่นั่งเงียบฟังนิทานอย่างตั้งใจ นัยน์ตาของคุณแม่มีน้ำตาซึมที่ขอบตา เมื่อน้ำอ้อยเล่าถึงตอนที่เทวดาผู้คุ้มครองบอกกับนางฟ้าว่า "คุณพ่อของเธอจะอยู่กับเธอได้ไม่นาน และจะต้องจากเธอไป แต่เธอจะมีคุณแม่คอยดูแลเธอ เป็นคุณแม่ที่เข้มแข็ง อดทนและรักเธอมาก ..." การเล่านิทานครั้งนี้เหมือนเป็นการตอบคำถามที่คับข้องอยู่ภายในใจของจูนได้เป็นอย่างดี โดยที่คุณแม่ของเธอไม่ต้องอธิบายอะไรอีกเลย เพราะจริงๆ แล้วคุณพ่อได้แยกทางกับคุณแม่ตั้งแต่จูนยังเล็กๆ คุณพ่อนายไปจากชีวิตจูนตั้งแต่นั้น จูนเหลือคุณแม่เพียงคนเดียว จูนเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมรุนแรง มักจะดี และว่าเพื่อนเสมอ ทุกครั้งที่คุณหมอพฤกษ์เข้ามาในห้อง เพราะเสียงร้องไห้ของจูน เข้ามาถามจูนว่า จูนร้องไห้ทำไม จะสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า จูนหยุดร้องและมองนิ่งที่หน้าหมอพฤกษ์อยู่นาน น้ำอ้อยบอกว่า ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะภาพของหมอพฤกษ์ซึ่งเป็นผู้ชายที่เข้ามาในห้อง ช่วยสะท้อนภาพของพ่อในใจของจูนก็ได้

จากนั้นน้ำอ้อยจุดเทียนตรงกลางพาน โดยต่อจากเทียนที่โต๊ะลูกเจี๊ยบ และบอกว่า "แล้วนางฟ้าองค์น้อยก็ออกมาดูโลก คุณแม่ก็ได้ตั้งชื่อนางฟ้าองค์น้อยว่า "จูน" จูนช้วนน่ารัก กินเก่งมากเลย จูนตัวโตเร็วมากด้วย ตอนนั้นคุณแม่พาจูนไปอยู่กับคุณยายที่ราชบุรี มีพี่ชายชื่อจิ๊กคอยดูแลจูนตอนเด็กๆ พอจูนอายุได้ 5 เดือน คุณแม่พาจูนกลับกรุงเทพ และคุณแม่พาจูนไปทำงานด้วย ปรากฏว่าตอนนั้นจูนหัดเดิน มีเครื่องช่วยเดิน จูนเดินไปทั่วทั้งที่ทำงาน จนคุณแม่ต้องออกมาอยู่ที่บ้าน และพอจูนอายุ 1 ขวบ" น้ำอ้อยจุดเทียนเล่มหนึ่งที่ปักอยู่ที่ขอบพาน น้ำอ้อยพูดต่อว่า "จูนจำได้ไหมขาได้มีหมาตัวหนึ่งชื่ออะไร" จูนส่ายหน้า จูนรักมันมาก จูนจะเอา

อาหารไปให้มันคอยดูแลมัน จูนพูดขึ้นว่า “แล้วมันก็ถูกรถชนตาย” น้ำอ้อยพูดต่อว่า “หมาอายุมากแล้วตั้ง 11 ปี และพอจูนอายุ 2 ขวบ” น้ำอ้อยจุดเทียนเล่มที่ 2 น้ำอ้อยพูดต่อ “จูนก็เดินแกง วิ่งแกง ไปไหนมาไหนได้ “พอจูนอายุ 3 ขวบ” น้ำอ้อยจุดเทียนเล่มที่ 3 น้ำอ้อยพูดต่อว่า “จูนได้มาวิ่งเล่นที่โรงเรียนอนุโณทัย มาวิ่งเล่นกับเด็กๆ เหล่านางฟ้าและเทวดาที่เคยวิ่งที่อยู่ที่สวนสวรรค์ ที่นี้เราทำอะไรด้วยกัน และจูนก็ทำดีๆ ดูแลเพื่อน เมื่อวานจูนดูแลพล ตอนที่พลโดนไม้ของไอหับ คุณแม่ก็พูดกับจูนว่า “เหรอลูก แก่งจ้ง” จูนพยักหน้าและยิ้มอย่างภูมิใจ น้ำอ้อยพูดต่อว่า “แล้วตอนนี้จูนก็อายุ 4 ขวบ น้ำอ้อยมีของขวัญจะให้” น้ำอ้อยยื่นลูกเจี๊ยบที่วางอยู่บนโต๊ะให้จูน จูนยกมือไหว้ น้ำอ้อย น้ำอ้อยก็ส่งตุ๊กตาเด็กตัวเล็กให้คุณแม่ และบอกจูนว่า “คุณแม่มีของขวัญที่คุณแม่ทำจะให้จูน” คุณแม่ยื่น ตุ๊กตาให้จูน จูนยกมือไหว้ขอบคุณแม่ น้ำอ้อยก็บอกว่าพลมีอะไรจะให้จูนด้วย พลเดินออกมาพร้อมกับกิ่งของดอกชัชพฤกษ์ที่ตัดมาจากบ้านยื่นให้จูน จากนั้นน้ำอ้อยและเด็กก็ร้องเพลง “ผีเสื้อ” อีกครั้ง น้ำอ้อยบอกกับเด็กๆ ว่า “วันนี้คุณแม่ของจูนเตรียมขนมมาให้เด็กๆ ด้วย” คุณแม่บอกว่า “เป็นซีทอบผลไม้กับผัก” น้ำอ้อยบอกว่า “ที่จูนไปช่วยคุณแม่ขายไอ้ไหม” จูนตอบว่า “ใช่” น้ำอ้อยให้จูนเดินแจกขนมให้เพื่อนคนละชิ้น น้ำอ้อยให้พี่เตรียมป. 1 ช่วยกันตักน้ำและบริการน้ำ จากนั้นทุกคนร่วมรับประทานอาหารว่างด้วยกัน น้ำอ้อยกับเด็กก็จะล้อมวงที่โต๊ะวันเกิด น้ำอ้อยยื่นที่ดับเทียนให้จูน จูนดับเทียนทีละเล่มโดยการเอาที่ดับเทียนครอบลงไปบนเปลวไฟ จนดับ เริ่มจากเทียนที่โต๊ะพิธี และครอบเทียนที่อยู่บนพานทีละเล่ม จนหมด ระหว่างนั้นน้ำอ้อยเพื่อนๆ และคุณแม่ก็ร่วมร้องเพลง “Happy Birthday To You” ให้จูน จากนั้นน้ำอ้อยจะลุกออกไปยืนตรงกลางห้อง ยื่นมือออกข้างๆ และเด็กต่างพากันเดินมาจับมือน้ำอ้อยเป็นวงกลมตามตำแหน่งของตนเอง เมื่อเด็กทุกคนมาจับมือเรียบร้อยแล้ว น้ำอ้อยก็ร้องเพลง “เดินชมดอกไม้” เพื่อให้เด็กออกไปเล่นข้างนอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอรุณทัย

จากข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอรุณทัย ซึ่งแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่

1. พัฒนาการของมนุษย์ : การเป็นอิสระของร่างกาย กายชีวิต กายแห่งความรู้สึก และกายฉันทน์
2. จิตของมนุษย์ ประกอบด้วย พลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด
3. พัฒนาการของเด็กในวัย 0-7 ปี : เด็กเป็นเสมือนอวัยวะประสาทสัมผัส เด็กมีการพัฒนาพลังเจตจำนงและเด็กเรียนรู้โลกด้วยการเลียนแบบ ดังนั้น เด็กจึงต้องได้รับตัวแบบที่ดีจากบุคคลที่แวดล้อม ได้แก่ พ่อ แม่ ครู รวมถึงทุกคนที่ใกล้ชิดเด็ก และควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมกับเด็ก ทั้งทางด้านกายภาพ และจิตใจ
4. หลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ได้แก่ การมีจังหวะ การทำซ้ำ และการให้ความเคารพและศรัทธาต่อทุกสิ่ง

การพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนอรุณทัย ในด้าน การวินิจฉัยความต้องการ วัตถุประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การจัดเนื้อหาสาระ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล โดยนำเสนอในตารางที่ 26 ถึง ตารางที่ 32

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 การวินิจฉัยความต้องการ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวลดอร์ฟ	โรงเรียนอนุโณทัย
<p>การศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวลดอร์ฟ เกิดขึ้นจากความสับสน วุ่นวายทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนั้น จึงได้มีพยายามมองหาแนวทางการศึกษาที่จะช่วยแก้ปัญหาความวุ่นวาย โดยใช้หลักมนุษยปรัชญา ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มความต้องการของกรรมกรแรงงาน และนายทุน ในการจัดตั้งโรงเรียนที่ดีให้แก่บุตรหลานของพวกเขา</p>	<p>ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา ที่ขัดแย้งกันระหว่าง 2 ขั้ว ขั้วแรก คือ การสอนที่เน้นการท่องจำ ได้รับอิทธิพลมาจากการทำงานในระบบราชการแบบเก่า ขั้วที่สอง คือ การสอนที่เน้นการคิด มุ่งพัฒนาความเป็นปัจเจกชน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากระบบเศรษฐกิจและธุรกิจ ดังนั้นผู้บริหารได้นำแนวคิดทางการศึกษาแบบวลดอร์ฟมาใช้ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่พยายามหาความสมดุลระหว่างขั้วทั้งสอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมองเห็นความเปลี่ยนแปลงจากคุณค่าทางจิตวิญญาณไปสู่วิวัฒนาการทางวัตถุ</p>

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 วัตถุประสงค์

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรุโณทัย
<p>การพัฒนาคนุษย์ให้บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี และสามารถกำหนดความมุ่งหมายและแนวทางแกชีวิตของตนได้อย่างอิสระ ตามกำลังความสามารถของตน โดยให้มนุษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้ และค้นพบเรื่องราวของตนเองจากการศึกษามนุษยปรัชญา</p>	<p>การให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาไปตามเส้นทางแบบวอลดอร์ฟ เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามาเรียนรู้ และโรงเรียนอรุโณทัย จะเป็นแบบอย่างให้โรงเรียนอื่นๆ เห็นว่า สามารถนำแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นได้จริง และสามารถทำได้</p>

วัตถุประสงค์ของโรงเรียน เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และพบว่า จากวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งที่ต้องการให้โรงเรียนอรุโณทัย เป็นแบบอย่างของการนำแนวคิดทางการศึกษามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ตามหลักการจัดการศึกษา โดยไม่มีอิทธิพลจากปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ได้แก่ ระบบการศึกษานโยบายทางการเมือง ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการจัดปัจจัยเงื่อนไขจากระบบการศึกษา โดยการเปิดสอนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และได้มีการจัดปัจจัยจากนโยบายของรัฐ โดยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอรุโณทัย จึงเป็นการดำเนินงานในสังกัดอิสระ มีการบริหารงานในรูปแบบของมูลนิธิ เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอน โดยใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ กล่าวคือ สถานศึกษาจะต้องเป็นอิสระต่อนโยบายทางการเมือง หรือรัฐบาล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรุโณทัย
<p>ไม่มีการกำหนดรายละเอียดต่างๆที่ชัดเจน เนื้อหาสาระที่ใช้ในการสอน มาจากการพิจารณาที่ ตัวเด็ก ความต้องการของเด็ก และสังคมอยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละที่ได้แก่ ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา ในการเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดให้แก่เด็ก จะเลือกโดยยึดตามหลักมนุษยปรัชญา กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่มีความหมาย โดยเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งต่างๆที่ถูกรอบตัวเด็ก และมีคุณค่ากับจิตวิญญาณของเด็ก เป็นเนื้อหาที่มีชีวิตชีวา โดยการสื่อเนื้อหาไปสู่เด็ก จะผ่านภาษาและจังหวะที่สวยงามเหมาะกับเด็ก</p>	<p>หลังจากผ่านการอบรมการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ทำให้ผู้บริหารมีความเข้าใจหลักการสอนเป็นอย่างดี ซึ่งในมุมมองของผู้บริหารคิดว่า ความเข้าใจเด็ก และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักที่สำคัญ ส่วนที่มีการปรับนั้นได้แก่ เนื้อหาที่ต้องการสื่อให้เด็กเรียนรู้ เนื่องจาก ผู้เรียน มีความแตกต่างในสภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นอยู่ ศาสนาในแต่ละที่ และตัวเด็กแต่ละคน ก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาสภาพบริบทสังคมไทยเป็นอย่างดี ก่อนที่จะพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาหลักสูตรได้มีการนำเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติ ตามฤดูกาล วัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นอยู่ของผู้คน ในบริบทไทย มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นก็ได้มีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละบุคคล ทำให้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดต่างๆของกิจกรรมตามความเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กต่อไป</p>

การคัดเลือกเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารได้คำนึงถึงเด็กและบริบทที่แวดล้อมเด็กเป็นสำคัญ จะพบว่า การคัดเลือกเนื้อหานั้น ทางโรงเรียนจะมีการวางแผนล่วงหน้าในแต่ละภาคการศึกษา ว่าในช่วงเวลานี้จะจัดเนื้อหาอะไรสำหรับเด็ก ซึ่งในการเลือกเนื้อหาครั้งนี้ เป็นการเลือกเนื้อหาจากการพิจารณาเด็กในช่วงวัยอนุบาล สังคม และความต้องการของเด็กตามหลักมนุษยปรัชญา โดยเนื้อหาของกิจกรรมที่จะมีการกำหนดเนื้อหา ได้แก่ กิจกรรมวงกลม การเล่านิทาน และการประกอบอาหาร และเมื่อได้ทำการสอนพบว่า หากเด็กในห้องมี พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความต้องการบางอย่างภายในจิตใจ ครูจะมีการประชุมครูในห้องจะเล่าพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และมีการอภิปรายร่วมกันถึง

ความต้องการของเด็กที่เกิดขึ้น และมีการเลือกเนื้อหาของกิจกรรมวงกลม หรือ นิทานเรื่องใหม่ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการภายในของเด็กในขณะนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษา แบบวอลดอร์ฟ ในการเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาที่ตัวเด็ก และสภาพแวดล้อมรอบตัวของเด็ก ตามหลักมนุษยปรัชญา ซึ่งเนื้อหาสาระเหล่านี้จะส่งผลต่อสภาพจิต และจิตวิญญาณภายในตัวของเด็ก ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า เนื้อเรื่องที่เลือกมาใช้ในกิจกรรมวงกลม ของภาคการศึกษาต้น ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับ ฝน ชาวนา รอบหมู่บ้าน เข้าพรรษา เจ้าชายกับมังกร เด็กแห่งดวงดาว พระแม่ธรณี ตลอดภาคการเรียนจะเป็นช่วงของฤดูฝน ถึง ต้นฤดูหนาว ซึ่งในช่วงนี้มีความสำคัญต่างๆที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และศาสนา ดังนั้นเนื้อหาในช่วงนี้ ได้แก่ ฝน ชาวนา รอบหมู่บ้าน เข้าพรรษา พระแม่ธรณี ซึ่งเรื่องแต่ละเรื่องจะถูกจัดเรียงในช่วงที่มีสภาพเหตุการณ์จริงๆ ส่วนเนื้อเรื่องของ เจ้าชายกับมังกร และเด็กแห่งดวงดาว เป็นเนื้อหาที่มีลักษณะคล้ายนิทาน มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็ก

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 29 การจัดเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอริอุทย
<p>การจัดเรียงเนื้อหาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะเป็นการจัดเรียงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น รอบๆตัวเด็ก ไม่ว่าจะเกิดเป็นฤดูกาลทางธรรมชาติ วัฒนธรรม เทศกาล หรือช่วงวันสำคัญทางศาสนา โดยเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน จะพบจังหวะของเดือน ได้แก่ เนื้อหาที่ใช้ในกิจกรรมวงกลม หรือนิทาน จะมีเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงฤดูกาลนั้น ในการใช้เนื้อหาเหล่านั้นกับเด็ก จะมีการใช้เนื้อหานั้นซ้ำเป็นเวลาหลายสัปดาห์ติดต่อกัน ก่อนที่จะเปลี่ยนเรื่องใหม่ และจังหวะของปี เป็นในส่วนของเนื้อหาที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามรอบปีที่เกิดขึ้น</p>	<p>การจัดเรียงจากเนื้อหาสาระที่ได้พิจารณาคัดเลือกไว้ เป็นการจัดเรียงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงๆในช่วงนั้น เช่น ฤดูกาลในช่วงนั้น วัฒนธรรม ประเพณี หรือวันสำคัญทางศาสนา โดยเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องนั้น ครูจะใช้เนื้อหาสาระเรื่องเดิม และดำเนินการสอนวิธีเดิม นานเป็นเวลา 3 สัปดาห์ แล้วจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล วัฒนธรรมหรือวันสำคัญทางศาสนาที่เกิดขึ้น</p>

การจัดเนื้อหาสาระ จะมีการนำเอาเรื่องราวที่ได้เลือกไว้ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมในรอบปี และตัวเด็ก มาจัดเรียงให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์จริงๆ ที่เกิดขึ้น โดยเนื้อหาที่ได้เลือกแต่ละเรื่อง จะนำมาจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 3 สัปดาห์ จากนั้นจึงมีการเปลี่ยนเรื่องใหม่ จากเนื้อหาสาระที่นำมาจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก พบว่ามีลักษณะดังนี้

1. จังหวะของเดือน จะเป็นเนื้อหาที่เลือกขึ้นมาเพื่อใช้ในกิจกรรม โดยมีสาระสำคัญที่ต้องการจะสื่อเพียง 1 เรื่อง และมีการนำเนื้อหานั้นมาใช้ในกิจกรรมวงกลม เล่านิทาน การประกอบอาหาร ซ้ำติดต่อกัน เป็นเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ ซึ่งจะพบว่าเนื้อหาที่นำมาจะสอดคล้องกับฤดูกาล วัฒนธรรม เทศกาล ในช่วงเดือนนั้น

2. จังหวะของปี เป็นเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงของเดือน ซึ่งเด็กจะสามารถรับรู้ได้ว่ามีความแตกต่างในแต่ละเดือน และเมื่อครบปี เนื้อหาเหล่านี้จะวนกลับมาใหม่ แต่อาจจะสื่อด้วยเรื่องราวที่แตกต่างกันออกไป

ตารางที่ 30 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรรุโณทัย
<p>การจัดกิจกรรมต่างๆในห้องเรียน</p> <p>อนุบาลตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะต้องคำนึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะต้องสามารถพัฒนาเด็กทั้งในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมในแต่ละกิจกรรม กิจกรรมในห้องเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ได้แก่</p>	<p>กิจกรรมที่โรงเรียนอรรุโณทัย จัดให้สำหรับเด็กๆ จะเหมือนกับกิจกรรมที่พบในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟทั่วไป ได้แก่ การเล่น กิจกรรมวงกลม และกิจกรรมเล่านิทาน ส่วนกิจกรรมประจำวันที่ผู้บริหารเลือกนำมาจัดให้แก่เด็ก ในการเลือกกิจกรรมเหล่านี้ จะพิจารณาว่ากิจกรรมจะต้องเป็นกิจกรรมที่ต้องพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึกและความคิด เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนในการทำที่ชัดเจน เด็กทำขั้นตอนเหล่านี้จนสามารถจดจำและทำเป็นนิสัยได้ ผลงานที่ออกมาเป็นผลที่เด็ก</p>
<p>การเล่นในและนอกห้องเรียน</p> <p>การทำศิลปะ เช่น การวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง</p>	<p>สามารถแสดงออกมาได้อย่างอิสระ กิจกรรมที่เลือกมาได้แก่ การเดินเล่น การวาดภาพสีเทียน การทำอาหาร การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง</p>
<p>กิจกรรมประกอบอาหาร</p> <p>การทำงานบ้านต่างๆ</p> <p>การทำงานหัตถกรรม</p> <p>กิจกรรมวงกลม จะประกอบด้วย บทกลอนหรือบทเพลง ดนตรี และท่าทาง</p>	
<p>กิจกรรมเล่านิทาน</p> <p>กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ขั้นตอน โดยเด็กเรียนรู้ขั้นตอนจากการเลียนแบบ ส่วนผลของกิจกรรมเหล่านั้น เด็กสามารถแสดงออกมาอย่างอิสระ ไม่ตายตัว</p>	

ประสบการณ์การเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่จัดให้สำหรับเด็ก มีรูปแบบที่เป็นลักษณะที่พบได้ในโรงเรียนวอลดอร์ฟทั่วไป ได้แก่ กิจกรรมการเล่น กิจกรรมวงกลม และการเล่านิทาน ส่วนกิจกรรมประจำวันที่นำมาจัดให้เด็ก มีความคล้ายคลึงกับกิจกรรมที่พบจากการศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ได้แก่ การเดินเล่น การวาดภาพ สีเทียน การประกอบอาหาร การระบายสีน้ำ และการปั้นขี้ผึ้ง หลักในการเลือกกิจกรรมที่จัดให้เด็ก ผู้สอนจะคำนึงถึง ตัวเด็กเป็นสำคัญ กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะต้องเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็ก ทั้งในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด ตามหลักมนุษยปรัชญา ซึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมเหล่านี้ของโรงเรียนอูโธนัทย์ พบว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กทั้งในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด การระบายสีน้ำ การระบายสีเทียน การปั้นขี้ผึ้ง เป็นกิจกรรมทางศิลปะ ที่ให้ความหมายที่แตกต่างกันในด้านความต้องการของเด็กตามหลักมนุษยปรัชญา แต่จะช่วยพัฒนาเด็กทั้ง 3 ด้านเหมือนกัน เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอน หรือกระบวนการในการทำงานซ้ำๆ เด็กได้เรียนรู้ตั้งแต่การจัดเตรียมอุปกรณ์ จนถึงการทำความสะดวกและจัดเก็บอุปกรณ์ เด็กเรียนรู้ทุกอย่างจากการเลียนแบบพฤติกรรมของครู จะช่วยให้เด็กพัฒนาพลังเจตจำนง แล้วเมื่อเด็กได้ลงมือทำงานผลงานที่ออกมาจากจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ จะช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดที่เหมาะสมกับวัย และการที่เด็กได้สัมผัสกับคุณภาพสี ด้วยวัสดุที่ใช้ในการทำที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตอบสนองภายในจิตใจของเด็กในลักษณะที่แตกต่างกัน ส่วนการเดินเล่น เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองต่อพัฒนาการและความสนใจของเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้จะมีพลังเจตจำนงในธรรมชาติในการเดิน เด็กชอบเดิน และการเดินทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วน นอกจากนั้นเด็กในช่วงวัยนี้ มีความสนใจกับสิ่งๆ ต่างรอบ ดั้งนั้นการจัดให้เด็กเดินเล่นในสถานที่ที่ ได้เลือกไว้เหมาะสม ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่น่าประทับใจ เกี่ยวกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของผู้คน เด็กมีโอกาสรับรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาจิตสำนึกภายในตัวเด็ก ส่วนการประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็ก การจัดกิจกรรมนี้ เด็กจะเรียนรู้กระบวนการโดยตลอด ของการแปลงรูปจากวัตถุดิบธรรมชาติต่างๆ กลายเป็นอาหารที่เรารับประทาน ซึ่งทำให้เด็กรับรู้ถึงคุณค่าของธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เด็กจะมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประกอบอาหารที่เหมือนกันในอาหารแต่ละชนิดที่เลือกมาให้เด็กทำ ตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ การตวงส่วนผสม การนำส่วนผสมมารวมกัน การทำให้สุก การจัดเก็บภาชนะที่ใช้ในการทำ การรับประทานร่วมกัน เด็กจะได้ทำอาหารชนิดเดียวกันซ้ำ ๆ 3 สัปดาห์ ซึ่งเด็กจะได้พัฒนาพลังเจตจำนง ในขั้นตอนของการทำอาหารบางชนิด เด็กจะมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ ปั้นหรือจัดรูปร่างของส่วนผสมต่างๆ ตามความต้องการ นอกจากนั้นเด็กจะมีความเข้าใจถึงกระบวนการของเหตุ และผลที่เกิดขึ้นในกระบวนการประกอบอาหารด้วย

ตารางที่ 31 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรุณทัย
<p>ในการจัดเรียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอนุบาลคำนึงถึง จังหวะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวะของวัน กิจกรรมที่ทำในแต่ละวันจะมีซ้ำกัน โดยในการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะคำนึงถึงความสมดุลของกิจกรรมที่ให้ความรู้สึกสงบและผ่อนคลาย 2. จังหวะของสัปดาห์ ในแต่ละวันของสัปดาห์จะมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างไปในแต่ละวันของสัปดาห์ ซึ่งในการจัดเรียงก็จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของกิจกรรมที่จัดในแต่ละวันระหว่างกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิและผ่อนคลาย หรือเป็นกิจกรรมที่ต้องทำคนเดียว กับกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน โดยในการจัดจะยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจังหวะ การทำซ้ำ และการให้ความเคารพและศรัทธาต่อทุกสิ่ง 	<p>ในการจัดเรียงลำดับกิจกรรมต่างๆ ตลอด 1 วัน ได้คำนึงถึงความสมดุลระหว่างลักษณะกิจกรรมระหว่างต่างคนต่างทำซึ่งต้องใช้สมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ และสิ่งที่ทำด้วยกัน เป็นความรู้สึกที่เปิดอกสู่โลกภายนอก โดยการเล่นในห้องเป็นการเปิดอกสู่โลกภายนอก กิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ กิจกรรมวงกลม เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ทำด้วยกัน เคลื่อนที่ไปพร้อมๆกันทั้งห้อง และต่อด้วยกิจกรรมกลางแจ้ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการเปิดอกสู่โลกภายนอกมากขึ้น เมื่อเทียบกับกิจกรรมวงกลม เนื่องจาก กิจกรรมวงกลมเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความสงบ และจังหวะที่สม่ำเสมอ และกิจกรรมสุดท้ายเป็นการเล่นนิทาน นิทานจะเป็นสื่อที่สามารถเข้าไปถึงความรู้สึกภายในของเด็ก แม้ว่าจะเป็นการฟังด้วยกัน แต่ในการบรรยายภาศของการฟังเป็นบรรยากาศที่เงียบสงบ และในขณะที่ครูเล่า สิ่งที่เล่า จะเข้าไปทำงานกับจิตใจเด็ก เป็นรายบุคคล ส่วนกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิมากขึ้นกว่าการเล่นในห้อง ในแต่ละวันของสัปดาห์มีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดยในการจัดเรียงมีการรักษาความสมดุลระหว่างการจัดกิจกรรมแต่ละวันดังนี้ วันจันทร์ ให้เด็กเดินเล่น เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเปิดอกสู่ภายนอก วันอังคารให้เด็กระบายสีเทียน เป็นกิจกรรมที่ให้บรรยากาศของความเงียบสงบ วันพุธ ให้เด็กทำอาหาร เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้ทำอาหารร่วมกัน เด็กได้ช่วยเหลือกัน วันพฤหัสบดีให้เด็กระบายสีน้ำ</p>

ตารางที่ 31 (ต่อ)

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอนุโณทัย
	<p>เป็นกิจกรรมที่ให้บรรยากาศของความสงบ ใช้สมาธิ ส่วนวันศุกร์ ให้เด็กปั้นขี้ผึ้ง เป็นกิจกรรมที่ใช้สมาธิในการทำเช่นเดียวกัน แต่บรรยากาศไม่สงบมากเหมือนกับการระบายสีน้ำ แต่ก็ยังมีความสงบเพื่อรักษาความสมดุลให้กับเด็กก่อนจะถึงวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งเด็กจะได้ออกสู่โลกภายนอก</p>

การจัดเรียงกิจกรรมในแต่ละวันของสัปดาห์ จะพบว่ามีความสม่ำเสมอของจังหวะที่สมดุลของกิจกรรมที่จัดขึ้นตลอดทั้งวัน และพบความสมดุลของลักษณะกิจกรรมประจำวันในแต่ละวันของสัปดาห์ ซึ่งการจัดเรียงกิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นการเรียงเช่นนี้ไปตลอดในห้องเรียนอนุบาล ซึ่งพบว่า การจัดเรียงกิจกรรมของโรงเรียนอนุโณทัย สอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ในการรักษาความสมดุลของลักษณะกิจกรรมที่จัดให้มีความแตกต่าง 2 ชั่วโมง ซึ่งเทียบได้กับ จังหวะของการหายใจเข้าและออกในร่างกายมนุษย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 32 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอริโณทัย
เป็นการประเมินรายบุคคลทั่วทุก ด้าน ในด้านร่างกาย จิต และ จิตวิญญาณ โดยใช้การสังเกต เน้น การให้ความสำคัญกับการที่จิต วิญญาณของเด็กสามารถเข้ามาทำงาน ในร่างกายที่ก่อกำเนิดขึ้น	เป็นการประเมินเด็กเป็นรายบุคคล จากการสังเกต เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ ในการประเมินผล สิ่งที่ประเมินเด็ก เป็นการประเมินทั้งในด้านร่างกาย จิต และจิตวิญญาณ โดยในการรายงานจะเป็นการรายงานความเปลี่ยนแปลง แปลงที่เกิดขึ้น และพฤติกรรมต่างของเด็กโดยละเอียด เพื่อสะท้อนกรอบการประเมินดังกล่าว

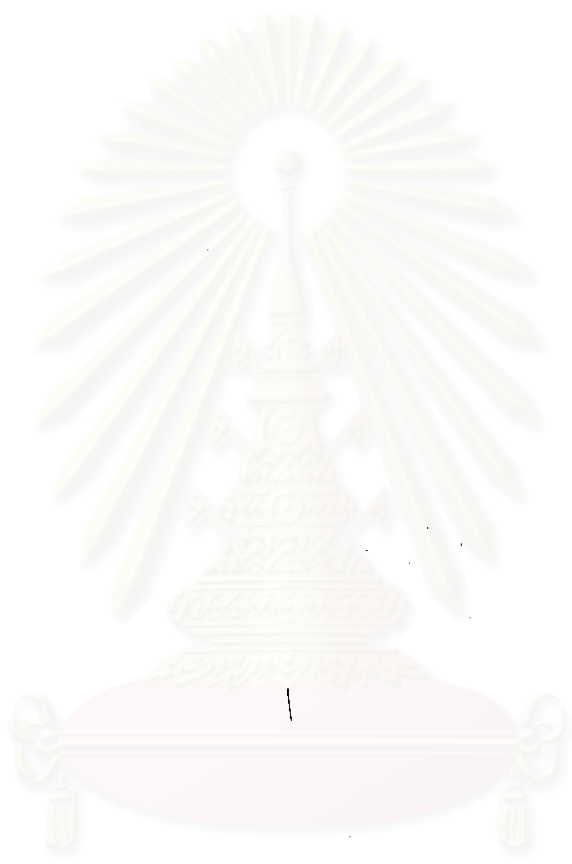
เนื่องจากที่โรงเรียนอริโณทัย เป็นโรงเรียนที่เปิดจนถึงชั้นประถมศึกษา
ดังนั้นเด็กอนุบาลอายุ 6 -7 ปี ที่มีความพร้อมจะเลื่อนไปเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยเหตุนี้
ทางโรงเรียนจึงมีอิสระในการประเมินผลพัฒนาการตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟได้
โดยสิ่งที่ครูจะประเมินพัฒนาการของเด็ก ครูจะสังเกตพัฒนาการของเด็ก ตามหลักของ
มนุษยปรัชญา ครูจะพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากวันแรกของการเปิดเทอมจนถึงวันสิ้น
สุดภาคการศึกษา จากสิ่งที่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก เช่น ท่าทาง การเดิน การวิ่ง การเล่น
การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก แล้วทำความเข้าใจ ตีความหมายจากสิ่งที่มองเห็น ไปสู่
การรับทราบถึงสภาวะจิตวิญญาณของเด็กในขณะนั้น เนื่องจากตามหลักมนุษยปรัชญา มีที่
ความเชื่อว่า เมื่อเด็กเกิดขึ้นบนโลก จิตวิญญาณ และร่างกายของเด็กยังไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
จิตวิญญาณยังไม่สามารถเข้ามาควบคุมการทำงานของร่างกายที่เพิ่งก่อเกิดขึ้นมาได้ จิตสำนึก
ของเด็กจะค่อยก่อเกิดขึ้นทีละน้อยและค่อย ๆ ควบคุมการทำงานของร่างกายได้มากขึ้น ตาม
พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้หลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอริยโศภิต ในด้าน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัด การด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก และการทำงาน กับผู้ปกครอง โดยนำเสนอในตารางที่ 33 ถึง ตารางที่ 37

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 33 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรรโณทัย
<p>จากหลักการที่ว่า เด็กเรียนรู้โดยการ เลียนแบบ ซึ่งเป็นการเลียนแบบท่าทาง คำพูด และเด็กยังสามารถเลียนแบบได้ ลึกลงไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด และสิ่งที่เด็กในช่วงอายุนี้อเลียนแบบ จะ ฝังลึกลงไปในตัวเด็ก จะหล่อหลอมเด็ก ทั้งกายและจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการ เรียนรู้ของเด็กที่ผ่านจิตใต้สำนึก ดังนั้น ในการจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆให้สำหรับ เด็ก จึงต้องประกอบด้วย ความงดงาม ความดี และความจริง</p>	<p>โรงเรียน มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว มีการดัดแปลงห้อง ต่างๆชั้นล่างเป็นห้องเรียนของเด็กๆ ห้องเรียนอนุบาล มีการจัดและตกแต่งอย่างเป็น ระเบียบ สวยงาม ใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติใน การตกแต่งห้องเรียน มีการจัดพื้นที่แบ่งเป็นส่วนๆใช้ใน การทำกิจกรรมที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย มี การทำความสะดวกสะอาดอยู่เสมอ พื้นที่ที่สนาม เป็นสนามพื้นทราย รอบๆสนามมี ต้นไม้ปลูกมากมายหลายชนิด ซึ่งผลของต้นไม้จะเก็บ ให้เด็กรับประทานในช่วงอาหารว่าง มีการเลี้ยงสัตว์ ต่างๆ ให้วิ่งเล่นอย่างอิสระ สื่อและอุปกรณ์ ได้แก่ ของเล่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็น วัสดุที่มาจากธรรมชาติ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม จะคำนึงถึงคุณภาพในการใช้งานเป็นหลัก</p>

โรงเรียนได้ดัดแปลงมาจากบ้านเดี่ยว สภาพสนามภายนอกบ้าน มีต้นไม้ใหญ่
และต้นไม้พุ่มเล็กปลูกอยู่โดยรอบสนาม มีสภาพความเป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องจัดหาต้นไม้มา
ปลูกเพิ่ม และยังได้รับประทานผลไม้จากต้นไม้เหล่านั้น สิ่งที่มีการจัดทำเพิ่มขึ้น ได้แก่ เครื่องเล่น
ของเด็ก ทำมาจากเชือก ผูกเป็นชิงช้า ที่โหน ที่ปีน มีการนำปลาเลี้ยงในบ่อ ภายในห้องเรียน
จะมีการตกแต่งเป็นมุมต่างๆอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งวัสดุต่างๆ ที่นำมาตกแต่งสามารถหาได้
ในธรรมชาติ ส่วนเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ที่ใช้ในห้องเรียน จะมาจากฝีมือของคุณพ่อเด็กประถมศึกษา
ปีที่ 2 จัดทำให้

ตารางที่ 34 การจัดการบุคลากร

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอริยโณทัย
<ul style="list-style-type: none"> - ในการรับสมัครครู ครูที่ทำการสอนจะต้องสำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ - การพัฒนาครู ครูจะได้ฝึกอบรมจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ โดยจะศึกษาเกี่ยวกับมนุษยปรัชญา การพัฒนาภายในตนเอง กิจกรรมศิลปะแขนงต่างๆ พัฒนาการของเด็ก หลักสูตรและการสอน จากนั้นจะได้รับการฝึกการสอนที่โรงเรียนวอลดอร์ฟ - ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน โรงเรียนวอลดอร์ฟจะเป็นอิสระจากอำนาจการควบคุมของรัฐ ครูทุกคนในโรงเรียนจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน ครูมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน มีอิสระในการจัดการห้องเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ในการรับสมัครครู คุณสมบัติที่สำคัญคือ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง - ในการพัฒนาครูใหม่ ครูที่เข้ามาใหม่จะเข้ามาเป็นครูผู้ช่วยในห้องเรียนอนุบาล ซึ่งระหว่างนั้นจะมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มศึกษา การจัดฝึกอบรมครู และ การเล่นดนตรีไทย ซึ่งหลังจากที่ได้เป็นครูในห้องเรียน ครูก็ยังคงเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการอบรมจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับมนุษยปรัชญาในแง่มุมต่างๆ โดยเฉพาะ ในเรื่องของเด็กและการสอน การทำกิจกรรมศิลปะ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน - การปฏิบัติงาน ลักษณะการทำงานเป็นคณะผู้บริหารหรือผู้ริเริ่มเป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียนด้วยการทำงานที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจะมีลักษณะของการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันแก้ปัญหา

การจัดการบุคลากรของโรงเรียนอริยโณทัย มีประเด็นที่น่าสนใจว่า ครูที่เข้ามาทำงานที่โรงเรียน จะเป็นบุคคลที่มีความสนใจในแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และได้มีโอกาสเข้ามาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่บุคคลจะมีความสนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งเป็นความรู้เชิงปรัชญา ผู้ที่สนใจจึงเป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูง หรือไม่ก็ต้องมีความสนใจ และตั้งใจที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง ครูเหล่านี้มีความสนใจส่วนตัว ประกอบกับผ่านกระบวนการในการพัฒนาความรู้ของโรงเรียน ทำให้ครูเหล่านี้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ นอกจากนี้พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเกิดภายในตัวครู ทั้งทางด้านความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ความรู้ต่างๆ และ

ย่อยความรู้เหล่านี้ จนกลายเป็นความเชื่อและความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวครู
 นี้ สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากบุคลิกภาพของครูที่แสดงออกมาตามธรรมชาติ เช่น
 การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การแก้ปัญหา หรือจัดการห้องเรียน ที่เป็นไปด้วยความนุ่มนวล เป็น
 การแก้ปัญหาในเชิงบวก ด้วยความสม่ำเสมอและมั่นคง นอกจากนี้การที่ครูมีความคุ้นเคยกับ
 โรงเรียนก่อนอยู่แล้ว มีความสัมพันธ์กับคนในโรงเรียน เกิดบรรยากาศของการช่วยเหลือกัน
 เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อเด็กและโรงเรียน ทำให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน
 แม้ว่าครูเหล่านี้จะมีความสนใจ และความรู้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจ และแสวงหาความรู้
 เกี่ยวกับหลักมนุษยปรัชญาด้วยตนเองแล้วก็ตาม แต่การทำความเข้าใจในหลักมนุษยปรัชญา
 เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ต้องใช้เวลาในการพัฒนาความเข้าใจ จากการสังสมประสบการณ์ และ
 การเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นพบว่าในการจัดการเรียนการสอนของครู ครูยังไม่สามารถคิด หรือ
 สร้างสรรค์เนื้อหาการสอนขึ้นเองจากความเข้าใจตามหลักการด้วยตนเอง ส่วนใหญ่ครูจะทำตาม
 แบบที่เคยเห็น การเลือกใช้จากสิ่งเดิมที่มีอยู่ หรือดัดแปลงเนื้อหาเล็กๆน้อยๆ เช่น การแปลภาษา
 ของเพลง เนื่องจากครูผู้สอนเองก็ยังอยู่ในขั้นตอนของการเรียนรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์
 สำหรับผู้บริหารของโรงเรียน มีความพยายามในการช่วยเหลือครูในการพัฒนาความรู้ด้วยตนเอง
 โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู ในรูปแบบที่หลากหลาย การให้โอกาสในการคิด และ
 แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการอภิปรายร่วมกัน และให้โอกาสครูใน
 การตัดสินใจเลือกจัดสิ่งต่างๆให้แก่เด็กในห้องเรียน และกลับมาสะท้อนผลการจัด พฤติกรรมของ
 เด็ก และความรู้สึกของครู ที่เกิดขึ้น กระบวนการเหล่านี้ จะช่วยพัฒนาครูให้มีแนวทางในการจัด
 สิ่งต่างๆให้แก่เด็ก และช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ครูอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 35 การจัดการเรียนการสอน

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอูโรเทีย
<p>ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญต่างๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การเล่น 2) กิจกรรมหลักประจำสัปดาห์ เช่น การวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง การทำอาหาร ยูริอิมี่ การทำงานฝีมือ การเดินเล่น การทำความสะอาดของเล่น ฯลฯ 3) กิจกรรมวงกลม ครูและเด็กร้องเพลง และท่องบทกลอน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับฤดูกาล เทศกาล หรือวัฒนธรรม ประกอบการเคลื่อนไหว 4) การเล่านิทาน 	<p>ในการจัดการเรียนการสอนจะมีกิจกรรมสำคัญต่างๆ 4 กิจกรรม แต่ในการจัดมีข้อนำสังเกตในการจัดดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) กิจกรรมประจำสัปดาห์ จะจัดหลังจากการเล่นในห้องเรียน 2) กิจกรรมประจำสัปดาห์ที่โรงเรียนนำมาจัดให้เด็กสอดคล้องกับกิจกรรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟทั้ง 5 วัน ได้แก่ การเดินเล่น การวาดภาพสีเทียน การทำอาหาร การระบายสีน้ำ และการปั้นขี้ผึ้ง โดยในการจัดกิจกรรมในแต่ละวันจะมีการคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ให้ความสงบ กับกิจกรรมที่จะต้องให้บรรยากาศที่เปิดออก 3) กิจกรรมวงกลม จะเป็นการเคลื่อนไหวประกอบบทเพลง และบทกลอน เนื้อหาที่ใช้จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชน เทศกาล และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น บางครั้งจะมีการใช้นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กมาเป็นเนื้อหาของกิจกรรมด้วย 4) นิทานที่ใช้เล่าให้เด็กโดยทั่วไปจะเลือกให้สอดคล้องกับเรื่องราวของธรรมชาติ วัฒนธรรมและเทศกาลที่เกิดขึ้น แต่ส่วนใหญ่ในการเลือกนิทานสำหรับเล่า จะเลือกนิทานเพื่อให้แก่ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของเด็กในห้องเรียน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในห้องและหาหนานิทานที่จะช่วยคลี่คลายพฤติกรรมเหล่านั้น ดังนั้นการเลือกนิทานส่วนใหญ่จะมีการปรับเปลี่ยนไปจากแผนที่วางไว้อยู่เสมอ

การจัดการเรียนการสอนที่ได้จัดขึ้นในโรงเรียนอนุโณทัย จะพบว่ามีการทำซ้ำอย่างสม่ำเสมอ คงที่ตลอด ทุก ๆ วัน ครูจะจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการและขั้นตอนเดิมซ้ำไปมา จนเด็กสามารถจำลำดับเหตุการณ์ และขั้นตอนในการทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นน้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจาก การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุม ทำให้เด็กไม่สามารถออกไปเดินเล่นในวันจันทร์ หรือออกไปเล่นที่สนามข้างนอกได้ แต่ในส่วนของรายละเอียดของกิจกรรมจะมีการปรับเปลี่ยน เช่น เนื้อหาของกิจกรรมวงกลม และนิทาน หรือการทำอาหารที่จะต้องเลือกชนิดของอาหารที่สอดคล้องกับฤดูกาลในช่วงนั้น

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 36 การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอรุโณทัย
<p>เป็นการประเมินรายบุคคล จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้น โดยการเขียนหรือการพูดรายงานตัวเด็กในทั่วทุกด้าน</p>	<p>เป็นการประเมินเด็กเป็นรายบุคคล จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กในห้องเรียน ในการประชุมแต่ละสัปดาห์ ครูจะสรุปพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่เกิดขึ้น มีการอภิปรายและการแก้ปัญหาด้วยกัน และเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา ครูจะมีการนัดหมายกับผู้ปกครองในการรายงานพัฒนาการของเด็ก ที่โรงเรียนไม่มีการจัดทำเอกสารการประเมิน เนื่องจากโรงเรียนเปิดรับนักเรียนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนั้น เด็กที่จบชั้นอนุบาลจะสามารถเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ได้เลย</p>

การประเมินผลพัฒนาการของเด็กภายในโรงเรียนอรุโณทัย แม้ว่าจะเป็นการรายงาน โดยการนัดผู้ปกครองในการพูดคุยเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้น ในการรายงานผลพัฒนาการของเด็กจะมีกรอบชัดเจน ที่มีความแตกต่างไปจากการประเมินพัฒนาการโดยทั่วไป โดยเป็นการเชื่อมโยงสะท้อน สภาพที่เห็นจากพฤติกรรม หรือสิ่งที่ปรากฏออกมาภายนอกของเด็ก ไปสู่พัฒนาการทางภายใน ในแง่มุมของจิต และจิตวิญญาณ ในการรายงานให้ผู้ปกครองทราบ จะเป็นการบรรยายพฤติกรรมของเด็กที่สามารถสังเกตเห็นได้ให้ผู้ปกครองรับทราบ โดยการเลือกพฤติกรรมที่เล่านั้น ครูจะพิจารณาถึง ความหมายพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา ซึ่งสะท้อน หรือสื่อความหมายจากสภาพทางจิตภายในของเด็ก เป็นการประเมินที่สอดคล้องกับการประเมินผลพัฒนาการตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนอรุโณทัย เนื่องจากเป็นทำงานกับเด็ก ในด้านรูปกาย จิต และจิตวิญญาณ โดยผ่านการพัฒนาพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด

ตารางที่ 37 การทำงานกับผู้ปกครอง

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนอนุโณทัย
<p>ครูมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อช่วยทำงานกับเด็ก เนื่องจากครูจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างละเอียดจากผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาให้เด็กเติบโตและมีความสุข ซึ่งอาจจะจัดกิจกรรมในหลายลักษณะได้แก่ การเยี่ยมบ้าน การประชุม การทำกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียน นอกจากนั้นทางโรงเรียนจะต้องมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปกครองรับทราบและช่วยสนับสนุนการสอนของครู</p>	<p>ได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและการจัดการเรียนการสอน โดย การจัดทำวารสาร การประชุมผู้ปกครอง 2) การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอย่างละเอียด จาก การจัดการนิศึกษา (Child Study) และการเยี่ยมบ้านเด็ก 3) การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมรับขวัญ กิจกรรมวันเข้าพรรษา กิจกรรมวันลอยกระทง และกิจกรรมวันเกิด 4) การให้ผู้ปกครองเข้ามาดำเนินการต่างๆเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการผู้ปกครอง

การทำงานกับผู้ปกครองของโรงเรียนอนุโณทัย มีความสอดคล้องกับการทำงานกับผู้ปกครองตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ในด้านของการทำงานกับผู้ปกครองเพื่อได้รับความรู้เกี่ยวกับเด็กอย่างละเอียด โดยการจัดการนิศึกษา เป็นการนัดหมายให้ผู้ปกครองเข้ามาเล่าเรื่องเล่าของเด็กแต่ละคนอย่างละเอียดตั้งแต่แรกเกิด จนถึงปัจจุบัน หรือการไปเยี่ยมบ้านของเด็กในห้องเรียนของตน เพื่อให้ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนอย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อการมีปฏิสัมพันธ์ การจัดการห้องเรียน และการวางแผนการสอนสำหรับเด็กในห้องเรียน หรือในด้านการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งได้มีการจัดทำในรูปแบบของเอกสาร และการประชุม นอกจากนั้นยังได้มีการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามาร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ การจัดงานรับขวัญ งานวันเกิด และการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองเทศกาล หรือประเพณีที่สำคัญๆ

ด้วยความมุ่งมั่นของคณะครูที่ทำงานด้วยความตั้งใจ และอดทน ประกอบกับความจำกัดของปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เช่น ปัจจัยทางการเงิน สถานที่ อุปกรณ์ เฟอร์นิเจอร์ต่างๆ เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองของโรงเรียนได้มีโอกาสเข้ามาให้การสนับสนุน และความช่วยเหลือตามกำลัง

และความสามารถ จนเกิดการรวมตัวกัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มีการจัดตั้ง คณะกรรมการผู้ปกครอง แม้ว่าโรงเรียนอุโฆษวิทย จะเกิดขึ้นจากการริเริ่มของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ดูแลการดำเนินการต่างๆในโรงเรียนทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการจัดการ ทั่วไป ขณะนี้จากสภาพการทำงานที่ปรากฏขึ้นในโรงเรียน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง เป็นภาพของการทำงานร่วมกันแบบเพื่อนร่วมงาน มีการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในเรื่องครอบครัว หรือ ในเรื่องการทำงาน ผู้บริหารได้ลดบทบาทของตนเองในการควบคุม จัดการโรงเรียน เปิดโอกาสให้กลุ่มคนต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน ภายในขอบเขต ความรับผิดชอบตามหน้าที่และบทบาทร่วมกัน คณะครูจะรับผิดชอบในด้านการจัดการเรียน การสอน คณะกรรมการผู้ปกครองจะรับผิดชอบการจัดการด้านอื่น และในที่สุด จากความร่วมมือ จากบุคคลหลายฝ่าย ทำให้เกิดมูลนิธิของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานในจัดการและดูแล การดำเนินงานต่างๆของโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตร ของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ

จากข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่

1. พัฒนาการของมนุษย์ : การเป็นอิสระของร่างกาย กายชีวิต กายแห่งความรู้สึก และกายชั้น
2. จิตของมนุษย์ ประกอบด้วย พลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด
3. พัฒนาการของเด็กในวัย 0-7 ปี : เด็กเป็นเสมือนอวัยวะประสาทสัมผัส เด็กมีการพัฒนาพลังเจตจำนงและเด็กเรียนรู้โลกด้วยการเลียนแบบ ดังนั้น เด็กจึงต้องได้รับตัวแบบที่ดีจากบุคคลที่แวดล้อม ได้แก่ พ่อ แม่ ครู รวมถึงทุกคนที่ใกล้ชิดเด็ก และควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมกับเด็ก ทั้งทางด้านกายภาพ และจิตใจ
4. หลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ได้แก่ การมีจังหวะ การทำซ้ำ และการให้ความเคารพและศรัทธาต่อทุกสิ่ง

การพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาในด้าน การวินิจฉัยความต้องการ วัตถุประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การจัดเนื้อหาสาระ การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีการประเมินผล โดยนำเสนอในตารางที่ 38 ถึง ตารางที่ 44

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 38 การวินิจฉัยความต้องการ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>การศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เกิดขึ้นจากความสับสนวุ่นวายทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังนั้นจึงได้มีความพยายามมองหาแนวทางการศึกษาที่จะช่วยแก้ปัญหาความวุ่นวาย โดยใช้หลักมนุษยปรัชญา ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มความต้องการของกรรมกรแรงงาน และนายทุน ในการจัดตั้งโรงเรียนที่ดีให้แก่บุตรหลานของพวกเขา</p>	<p>การนำแนวคิดทางการศึกษามาใช้ พบว่าเกิดขึ้นจากบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความสนใจศึกษาแนวคิดอย่างจริงจัง โดยได้สังเกตเห็นว่าการศึกษาตามแนวคิดนี้จะสามารถแก้ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษา ตามความคิดของตนได้ ซึ่งปัญหาในความคิดของคนแต่ละคนแตกต่างกัน ดังนั้นเหตุผลในการเลือกนำแนวคิดทางการศึกษานี้มาใช้จึงมีความแตกต่างกัน</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 39 วัตถุประสงค์

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>การพัฒนามนุษย์ให้บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี และสามารถกำหนดความมุ่งหมายและแนวทางแกชีวิตของตนได้อย่างอิสระ ตามกำลังความสามารถของตน โดยให้มนุษย์ได้มีโอกาสเรียนรู้ และค้นพบเรื่องราวของตนเองจากการศึกษามนุษยปรัชญา</p>	<p>วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์หลักในการจัดการศึกษาของแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งในการตั้งวัตถุประสงค์ก็ได้รับอิทธิพลมาจากการรับรู้ปรัชญา แนวคิดในการจัดการศึกษา และประสบการณ์ของผู้บริหาร ดังเช่น ผู้บริหารโรงเรียนวอลดอร์ฟ 1 ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟที่ว่า การที่เด็กจะเรียนรู้จากการเลียนแบบ ดังนั้นเด็กจะเติบโตได้ดี หากผู้ใหญ่ที่อุบรอบตัวเด็กเป็นคนดี ดังนั้นจึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ของโรงเรียนขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนที่ดี ส่วนผู้บริหารโรงเรียนวอลดอร์ฟ 2 ได้มุ่งประเด็นการจัดการศึกษาไปที่ตัวเด็ก วัตถุประสงค์จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาเด็กตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ</p>

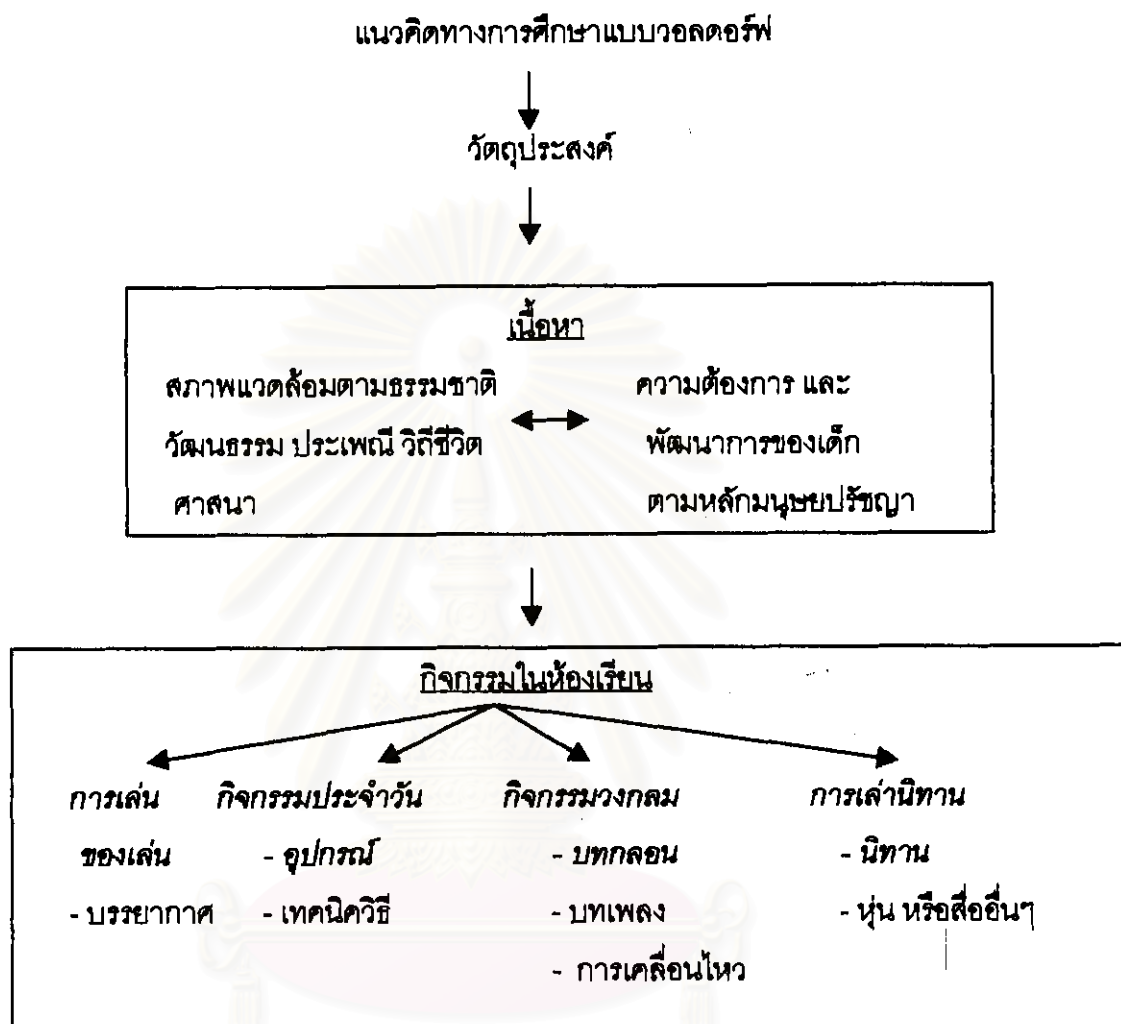
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 40 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>ไม่มีการกำหนดรายละเอียดต่างๆที่ชัดเจน เนื้อหาสาระที่ใช้ในการสอน มาจากการพิจารณาที่ ตัวเด็ก ความต้องการของเด็ก และสังคมอยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละที่ได้แก่ ฤดูกาล วัฒนธรรม และศาสนา ในการเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดให้แก่เด็ก จะเลือกโดยยึดตามหลักมนุษยปรัชญา กล่าวคือ เป็นเนื้อหาที่มีความหมาย โดยเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งต่างๆที่ถูกรอบตัวเด็ก และมีคุณค่ากับจิตวิญญาณของเด็ก เป็นเนื้อหาที่มีชีวิตชีวา โดยการสื่อเนื้อหาไปสู่เด็ก จะผ่านภาษาและจังหวะที่สรวนงามเหมาะกับเด็ก</p>	<p>แม้ว่าแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะไม่ได้มีการกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน แต่จะพบว่าเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทรอบตัวเด็ก เป็นเนื้อหาของกิจกรรมวงกลม การเล่านิทาน หรือการประกอบอาหาร ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเนื้อหาสาระไปตามฤดูกาลรอบปี วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิต ในการเลือกเนื้อหา ผู้บริหารจะเป็นผู้พิจารณาในการเลือกเนื้อหาเนื่องจากผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนี้เป็นอย่างดี ในการเลือกเนื้อหาที่มีอยู่จากฤดูกาล วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิต เพื่อนำมาจัดเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก จะคำนึงถึงความต้องการ และพัฒนาการของเด็ก ตามหลักมนุษยปรัชญาเป็นสำคัญ และพยายามทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่เลือกมานอกจากนั้น จะต้องมีการจัดหา หรือแต่งเนื้อหาในรูปของบทกลอน บทเพลง หรือนิทานที่เหมาะสมกับเด็กสำหรับเด็ก เพื่อสื่อความหมายของเนื้อหาให้เข้าไปสู่จิตวิญญาณของเด็ก</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ผู้วิจัยได้สรุปการเลือกเนื้อหาสาระ สำหรับเด็กดังนี้

จะพบว่าในการคัดเลือกเนื้อหามาใช้ให้สอดคล้องกับแนวคิด นอกจากผู้บริหารจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและพัฒนาการของเด็กตามหลักมนุษยปรัชญาแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพบริบทไทย ในด้านสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อ ภูมิปัญญา และพื้นฐานของท้องถิ่นเป็นอย่างดี เนื่องจาก การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะช่วยทำให้แนวทางในการเลือกเนื้อหาเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กได้ดี กระบวนการคัดเลือกเนื้อหานี้จะต้องผ่านกระบวนการคิดที่ซับซ้อน เพื่อเลือกเนื้อหาที่มีอยู่จากฤดูกาล วัฒนธรรม ศาสนา ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก มาจัดเป็นเนื้อหาที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อจิตวิญญาณของเด็กในการเรียนรู้

การทำความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็ก และสภาพบริบทไทยให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก จะต้องใช้เวลายาวนานในการศึกษา และเพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เสมอ ซึ่งจะพบว่าผู้บริหารทั้ง 2 โรงเรียนได้ผ่านความพยายามในการทำความเข้าใจเหล่านี้มาแล้ว พบว่าผู้บริหารทั้งสองต่างก็มีมุมมองในการเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดให้แก่เด็กแตกต่างกัน ไปตามความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการ และพัฒนาการของเด็กตามหลักมนุษยปรัชญา หรือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทรอบตัวเด็ก อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารทั้งสอง ยังคงอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และแสวงหา ตลอดเวลา จึงทำให้เนื้อหาอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ในการสอนแต่ภาคการศึกษา

เมื่อเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมได้แล้ว จะพบว่าตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ได้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เป็น 4 กิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมก็มีสิ่งที่ครูจะต้องจัดเตรียมเพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ เช่น การเล่น สิ่งที่ครูต้องจัดเตรียม คือ ของเล่น และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเล่นของเด็ก กิจกรรมประจำวัน สิ่งที่ครูต้องเตรียมคือ อุปกรณ์ ขั้นตอนและเทคนิควิธี ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เลือก หากเป็นกิจกรรมประกอบอาหาร จะต้องมีการกำหนดชนิดของอาหาร ส่วนกิจกรรมวงกลม ครูจะต้องจัดเตรียม บทกลอน บทเพลง และการเคลื่อนไหว การเล่านิทาน ครูจะต้องเลือกนิทาน และจัดทำหุ่นประกอบการเล่า พบว่า สิ่งที่ครูต้องจัดเตรียมสำหรับเด็กในการทำกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรง ได้แก่ กิจกรรมวงกลม และการเล่านิทาน ซึ่งครูจะต้องมีการจัดเตรียมบทเพลง บทกลอน และนิทานที่สามารถสื่อเนื้อหาที่ครูต้องการ ให้กับสภาพจิตสำนึกของเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 41 การจัดเนื้อหาสาระ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>การจัดเรียงเนื้อหาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะเป็นการจัดเรียงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น รอบๆตัวเด็ก ไม่ว่าจะ เป็นฤดูกาลทางธรรมชาติ วัฒนธรรม เทศกาล หรือช่วงวันสำคัญทางศาสนา โดยเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน จะพบจังหวะของเดือน ได้แก่ เนื้อหาที่ใช้ในกิจกรรมวงกลม หรือนิทาน จะมีเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงฤดูกาลนั้น ในการใช้เนื้อหาเหล่านั้นกับเด็ก จะมีการใช้เนื้อหานั้นซ้ำเป็นเวลาลายสัปดาห์ติดต่อกัน ก่อนที่จะเปลี่ยนเรื่องใหม่ และจังหวะของปี เป็นในส่วนของเนื้อหาที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามรอบปีที่เกิดขึ้น</p>	<p>การจัดเรียงเนื้อหาสาระที่ได้เลือกไว้ จะพบว่าเป็นเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละเดือน ตามรอบปีของฤดูกาลที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจาก ครูจะใช้เนื้อหาที่ได้เลือกมาในแต่ละเรื่อง ซ้ำกันเป็นเวลานานหลายสัปดาห์ ในการกำหนดความซ้ำ ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของผู้บริหารกับครู ได้แก่ การร้องเพลง และท่องกลอนในกิจกรรมวงกลม การเล่านิทานเรื่องเดิม และการประกอบอาหารชนิดเดิม ก่อนที่จะเปลี่ยนเรื่องใหม่ที่สอดคล้องกับฤดูกาล หรือเหตุการณ์สำคัญ ในช่วงต่อไป</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 42 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>การจัดกิจกรรมต่างๆในห้องเรียน อนุบาลตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ จะต้องคำนึงวัตถุประสงค์ใน การจัดกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมแต่ละ กิจกรรมจะต้องสามารถพัฒนาเด็กทั้ง ในด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และ ความคิด เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเด็กอย่าง เป็นองค์รวมในแต่ละกิจกรรม กิจกรรม ในห้องเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษา แบบวอลดอร์ฟ ได้แก่</p>	<p>กิจกรรมต่างๆ ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟเป็นกิจกรรมที่ใช้จัดกันทั่วไป 4 กิจกรรม ใน ห้องเรียนอนุบาล ได้แก่ กิจกรรมการเล่น การกิจกรรม ประจำวัน กิจกรรมวงกลม และเล่นนิทาน โดยการจัด กิจกรรมประจำวัน จะพบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งเลือกจัด กิจกรรมให้เด็กแตกต่างกัน สิ่งสำคัญจะต้องคำนึงถึง หลักในการเลือกกิจกรรมประจำวันว่า เป็นกิจกรรมที่ สนองความต้องการของเด็ก และสามารถพัฒนาเด็กใน ด้านพลังเจตจำนง ความรู้สึก และความคิด ผู้บริหาร แต่ละโรงเรียนจะเป็นผู้เลือกกิจกรรม จากความเข้าใจ หลักการของตนเอง</p>
<p>การเล่นในและนอกห้องเรียน การทำศิลปะ เช่น การวาดภาพสี เทียน การระบายสีน้ำ การปั้นขี้ผึ้ง กิจกรรมประกอบอาหาร การทำงานบ้านต่างๆ การทำงานหัตถกรรม กิจกรรมวงกลม จะประกอบด้วย บท กลอนหรือบทเพลง ดนตรี และท่าทาง กิจกรรมเล่นนิทาน กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นกิจกรรมที่มี กระบวนการในการดำเนินงานอย่างเป็น ระบบ ขึ้นตอน โดยเด็กเรียนรู้ขั้นตอน จากการเลียนแบบ ส่วนผลของกิจกรรม เหล่านั้น เด็กสามารถแสดงออกมาอย่าง อิสระ ไม่ตายตัว</p>	

ตารางที่ 43 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>ในการจัดเรียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน ห้องเรียนอนุบาลคำนึงถึง จังหวะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวะของวัน กิจกรรมที่ทำในแต่ละ วันจะมีซ้ำกัน โดยในการจัดกิจกรรมที่ เกิดขึ้นจะคำนึงถึงความสมดุลของ กิจกรรมที่ให้ความรู้สึกสงบและผ่อนคลาย 2. จังหวะของสัปดาห์ ในแต่ละวันของ สัปดาห์จะมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่าง ไปในแต่ละวันของสัปดาห์ ซึ่งในการจัด เรียงก็จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของ กิจกรรมที่จัดในแต่ละวันระหว่าง กิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิ และผ่อนคลาย หรือเป็นกิจกรรมที่ต้องทำคนเดียว กับ กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน โดยในการจัด จะยึดหลัก 3 ประการคือ การมีจังหวะ การทำซ้ำ และการให้ความเคารพและ ศรัทธาต่อทุกสิ่ง 	<p>การจัดเรียงกิจกรรมในห้องเรียนอนุบาลจะพบว่า มี การคำนึงถึงความสมดุลของลักษณะกิจกรรมที่มีความ แตกต่างกัน 2 ชั่วโมง เช่น กิจกรรมที่ใช้ความสงบ – ผ่อน คลาย หรือ กิจกรรมทำคนเดียว – การทำร่วมกัน ซึ่ง ความสมดุลจะพบเห็นได้จากการจัดเรียงกิจกรรมตลอด วัน ของโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง แต่ละพบว่าการจัดเรียง กิจกรรมประจำสัปดาห์ ของโรงเรียนวอลดอร์ฟ 1 ไม่ สามารถจัดเรียงให้สมดุลตามลักษณะของกิจกรรมได้ เนื่องจากการขาดความพร้อมในด้านสถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 44 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>เป็นการประเมินรายบุคคลทั่วทุกด้าน ในด้านร่างกาย จิต และจิตวิญญาณ โดยใช้การสังเกต เน้นการให้ ความสำคัญกับการที่จิตวิญญาณของ เด็กสามารถเข้ามาทำงานในร่างกายที่ ก่อกำเนิดขึ้น</p>	<p>ในการกำหนดสิ่งที่จะประเมินจะขึ้นอยู่กับทิศทาง การให้ความรู้ครูเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และ การกำหนดรูปแบบการประเมิน หากครูมีความรู้ เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตามหลักมนุษยปรัชญา ครูก็ จะสามารถประเมินได้ตามกรอบการอธิบายพัฒนาการ ของเด็กครอบคลุม ความสัมพันธ์ของร่างกาย จิต และ จิตวิญญาณ โดยใช้พฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นจริงเป็น สิ่งยืนยัน ซึ่งการทำความเข้าใจเรื่องนี้ ครูจะต้องใช้เวลา ในการศึกษาความรู้ การช่างสังเกต และประสบการณ์ ในการทำงานกับเด็ก จะช่วยทำให้ครูสามารถประเมิน พัฒนาการของเด็กตามแนวคิดได้</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้หลักสูตรตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ
วอลดอร์ฟ และการใช้หลักสูตรของโรงเรียนโอบอุ้ม ในด้าน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
การจัดการด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก และ
การทำงานกับผู้ปกครอง โดยนำเสนอในตารางที่ 45 ถึง ตารางที่ 49

ตารางที่ 45 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
จากหลักการที่ว่า เด็กเรียนรู้โดยการ เลียนแบบ ซึ่งเป็นการเลียนแบบท่าทาง คำพูด และเด็กยังสามารถเลียนแบบได้ ลึกลงไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด และสิ่งที่เด็กในช่วงอายุนี้อเลียนแบบ จะ ฝังลึกลงไปในตัวเด็ก จะหล่อหลอมเด็ก ทั้งกายและจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นการ เรียนรู้ของเด็กที่ผ่านจิตได้สำนึก ดังนั้น ในการจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆให้สำหรับ เด็ก จึงต้องประกอบด้วย ความงดงาม ความดี และความจริง	สิ่งที่สำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ของโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องคำนึงถึงหลักการจัด สภาพแวดล้อมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบ วอลดอร์ฟ เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการรับรู้ และ เลียนแบบของเด็ก ซึ่งในการจัดจะใช้ความสำคัญกับ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเด็ก ได้แก่ รูปร่างอาคาร สี แสง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการตกแต่ง และให้เด็กใช้ ทำกิจกรรมต่างๆ สภาพแวดล้อมภายนอก ครูจะต้อง พิถีพิถันในการเลือกและตกแต่งสภาพแวดล้อมที่จะนำ มาจัดรอบตัวเด็ก นอกจากนั้นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัด คือ ปัจจัยทางด้านโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนมีอยู่ ทั้งในด้าน พื้นที่ อาคาร สภาพแวดล้อม และปัจจัยทาง การเงิน ซึ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ ผู้บริหารและครู จะต้องคำนึงถึง ในการปรับเปลี่ยน หรือตกแต่งเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับหลักการจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิด ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ตารางที่ 46 การจัดการบุคลากร

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>- การรับสมัครครู ครูที่เข้าสมัครเป็นครูจะต้องสำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ</p> <p>- การพัฒนาครู ครูจะได้ฝึกอบรมจากสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ที่ได้รับการยอมรับ โดยจะศึกษาเกี่ยวมนุษยปรัชญา การพัฒนาภายในตนเอง กิจกรรมศิลปะแขนงต่างๆ พัฒนาการของเด็ก หลักสูตรและการสอน จากนั้นจะได้รับการฝึกการสอนที่โรงเรียนวอลดอร์ฟ</p> <p>- ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน โรงเรียนวอลดอร์ฟจะเป็นอิสระจากอำนาจการควบคุมของรัฐ ครูทุกคนในโรงเรียนจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน ครูมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน มีอิสระในการจัดการห้องเรียน</p>	<p>กระบวนการพัฒนาครูเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการจัดการบุคลากร เนื่องจาก ครูจะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งในต่างประเทศ จะมีสถาบันฝึกอบรมตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟที่ได้รับการยอมรับ ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมครูที่จะเข้ามาสอนในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ส่วนในประเทศไทย การพัฒนาครูให้สอนตามแนวคิดเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในการดำเนินงาน เนื้อหาที่นำมาฝึกอบรมครูจะเป็นเนื้อหาที่สำคัญหรือเป็นแกนหลักในการจัดการศึกษา แต่กิจกรรมต่างๆ ที่จัด นอกจากจะคำนึงถึงเนื้อหาที่ครูต้องการได้รับแล้ว ต้องคำนึงถึง ลักษณะของครูแต่ละคนที่รับเข้ามา จากกระบวนการในการคัดเลือกครู เช่น นิสัย อารมณ์ ความสามารถทางสติปัญญา ฯลฯ ทำให้ผู้บริหาร หรือผู้ที่อบรมหรือให้ความรู้ ต้องหากิจกรรมเพื่อเป็นช่องทางในการทำความเข้าใจความรู้ของครู เนื้อหาสำคัญที่ครูจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ การศึกษามนุษยปรัชญา ในมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติของเด็ก หลักการสอน และความสุนทรีย์จากกิจกรรมทางศิลปะ ส่วนรูปแบบกิจกรรมในการจัดเพื่อให้ความรู้เหล่านี้ แตกต่างกันไป ตามความคิดเห็นของผู้ให้การอบรม และลักษณะของผู้เข้ารับการอบรม กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาครู ได้แก่ การบรรยายเชิงปฏิบัติการ การจัดกลุ่มศึกษา การประชุมครูของโรงเรียน การเข้าอบรม และสัมมนา เป็นต้น</p>

ตารางที่ 47 การจัดการเรียนการสอน

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษา มีกิจกรรมสำคัญต่างๆ ดังนี้</p>	<p>การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จะประกอบด้วย กิจกรรมทั้งสิ้น เหมือนกัน และพบว่ามี ความแตกต่างในรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม</p>
<p>1) การเล่น</p> <p>2) กิจกรรมหลักประจำสัปดาห์ เช่น การวาดภาพสีเทียน การระบายสีน้ำ การปั้น ขี้ผึ้ง การทำอาหาร ยูริอมี การทำงานฝีมือ การเดินเล่น การทำความสะอาดของเล่น ฯลฯ</p>	<p>กิจกรรมการเล่น มีความแตกต่างในเรื่องอุปกรณ์ที่จัดให้เด็กเล่น สภาพของห้องเรียน และบรรยากาศในการเล่น</p> <p>กิจกรรมวงกลม มีความแตกต่างในการเลือกบทเพลง บทกลอน การเคลื่อนไหว ลำดับ ขั้นตอน และเทคนิคในการดำเนินกิจกรรม แต่ในบทเพลงและบทกลอนจะมีเนื้อหาหลักที่เหมือนกันคือ ฤดูฝน วัฒนธรรมศาสนาในช่วงนั้น</p>
<p>3) กิจกรรมวงกลม ครูและเด็กร้องเพลง และท่องบทกลอน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับฤดูกาล เทศกาล หรือวัฒนธรรม ประกอบการเคลื่อนไหว</p>	<p>การเล่นิทาน จะมีความแตกต่างกันในการเลือกรื่องที่จะเล่า เนื้อหานิทาน ลักษณะการเล่า เพลงที่ใช้ประกอบการเล่า และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการเล่น</p>
<p>4) การเล่านิทาน</p>	<p>ส่วนกิจกรรมประจำวัน จะมีความแตกต่างกัน ในการเลือกกิจกรรมของแต่ละโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อแนวคิดทางการศึกษา แต่ละพบ ลักษณะร่วมกันของกิจกรรมประจำวันทั้ง 2 โรงเรียน เลือกมาจัด คือ การมีรูปแบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน และปฏิบัติซ้ำๆ อยู่เสมอ</p>

ตารางที่ 48 การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>เป็นการประเมินรายบุคคล จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้น โดยการเขียนหรือการพูดรายงานตัวเด็กในหัวทุกด้าน</p>	<p>สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการประเมินผลพัฒนาการของเด็ก คือ ความเข้าใจของผู้ประเมินเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ ซึ่งความเข้าใจนี้ จะช่วยทำให้การสังเกตพฤติกรรมของเด็กมีความหมาย และผู้ประเมินสามารถตีความจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษาต่อไป</p> <p>นอกจากนี้ระบบการศึกษาในระดับประถมศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการประเมินของโรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ โดยจะมีการจัดทำเอกสาร การประเมินที่มีความคล้ายคลึงกับการประเมินพัฒนาการในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งเป็นการประเมินด้วยความเชื่อและหลักทางการศึกษาที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดทางการศึกษาที่โรงเรียนใช้อยู่</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 49   การทำงานกับผู้ปกครอง

แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ	โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ
<p>ครูมีบทบาทสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อช่วยทำงานกับเด็ก เนื่องจาก ครูจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างละเอียดจากผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาให้เด็กเติบโตและมีความสุข ซึ่งอาจจะจัดกิจกรรมในหลายลักษณะได้แก่ การเยี่ยมบ้าน การประชุม การทำกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียน นอกจากนั้นทางโรงเรียนจะต้องมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ปกครองรับทราบและช่วยสนับสนุนการสอนของครู</p>	<p>การทำงานกับผู้ปกครอง เป็นหน้าที่ที่สำคัญมากของครู เนื่องจาก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก กิจกรรมที่จัดอาจอยู่ในรูปแบบของการเชิญผู้ปกครองมาเล่าเรื่องราวต่างๆของเด็กที่โรงเรียน การเยี่ยมบ้านของเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือโรงเรียนจำเป็นจะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทราบแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเหมาะสม รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆให้ผู้ปกครองเข้าร่วม เพื่อสร้างความคุ้นเคย และปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน กิจกรรมของโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ นิยมจัด ได้แก่ กิจกรรมการประชุม กิจกรรมวันเกิดของเด็ก การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเทศกาลสำคัญทางประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ จากความเข้าใจที่ถูกต้อง การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองสามารถเข้ามาส่วนช่วยในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูได้ ทั้งในส่วนของการเล่นเด็ก และการดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนอีกด้วย</p>